

PRINTED AT
THE 'VAVILLA' PRESS,
MADRAS.—1929.

ప్రతి 1-కిర్యు. అ.

గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు	...	10	0
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము, క్రొత్తకూర్పు	...	అచ్చు	
చిత్రభారతము, చరిగొండ భర్తనగారిది	...	1	8
చెన్న బసవపురాణము, పాపకవికృతము	...	1	4
చందోదర్పణము (అనంతనిఛందము)	...	1	0
జైమినీభారతము, అశ్వమేధపర్వము	...	2	0
దశకుమారచరిత్రము, పద్యము కేతనకవి	...	2	0
దశావతారచరిత్ర, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	3	0
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక, భాగవతములోనిది	...	0	10
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	2	0
నలచరిత్ర, ద్విపద, చక్రపురి రాఘవాచార్యప్రణీతము	...	2	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, తిక్కనామాత్యప్రణీతము	...	1	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	1	0
„ క్యాలికోబైండు	...	1	8
„ వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	4
„ క్యాలికోబైండు	...	1	12
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు, క్రొత్తకూర్పు	...	1	4
„ సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	3	0
బ్రహ్మోత్తరఖండము, క్రొత్తకూర్పు, శ్రీధరమల్లె వేంకటరామకవి	...	2	0
బసవపురాణము, పిడపర్తి సోమనాథకవి	...	3	8
భాస్కరరామాయణము, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	8	0
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితములమీఁద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కంగ ముద్రితము	...	6	0
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	3	0
భక్తిరసశతకసంపుటము I 20 శతకములు	...	3	0
„ II „	...	3	0
„ III „	...	3	0
నీతిశతకసంపుటము I „	...	3	0
సంగనాథరామాయణము, ద్విపద	...	5	0

	ప్రతి 1-కి రూ. అ.	
రాష్ట్రపాఠశాల విజయము, సటీక, వ్యవస్థాపక బంధురాజము ...	3	0
లంకావిజయము (రానగదమ్మియము) సటీక ...	1	4
వసుచరిత్ర విమర్శనము ...	1	4
వసుచరిత్ర, సటీక, రామరాజభూషణ ప్రణీతము ...	7	8
చాసిష్ఠ రామాయణము, ద్విపద, తరిగొండ వెంకమ్మ ...	1	4
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిది ...	1	8
విష్ణుపురాణము, వెన్నెలకంటి సూరనార్య ప్రణీతము, లఘుటీకలు ...	3	8
వివేకసింధు, కొండనార్య ప్రణీతము ...	1	0
వేంకటాచలమహాత్మ్యము, తరిగొండ వెంకమ్మ ...	2	0
వైశ్యపురాణము, శ్రీగురు భాస్కరాచార్యకృతము ...	1	4
వీరభద్ర విజయము, జోతనకృతము ...	2	0
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము ...	1	0
శశిరేఖాపరిణయము, అప్పప్పకవికృతము ...	1	0
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిది ...	2	0
శృంగారశాకుంతలము, పినవీరభద్రకవి ...	1	8
శేషధర్మము, తామరపల్లి తమ్మయ్య ...	1	0
శుకసప్తతి, కదిరిపతికృతము ...	1	8
సమీరకుమారవిజయము, నూతనముద్రితము ...	1	8
సానందోపాఖ్యానము, శ్రీ శివరామకవి విరచితము ...	1	8
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, తాత్పర్యము ...	5	8
” అట్టలైండు ...	3	8
సుదక్షిణాపరిణయము, తెనాలి అన్నయకవి (కొత్తకూర్పు) ...	1	0
హరివంశము, కొత్తకూర్పు, ఎఱ్ఱాప్రగడ ...	6	0
హరవిలాసము, శ్రీనాథకవి ...	1	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి ...	1	8
హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము, సటీక, రామరాజభూషణకవి ...	5	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

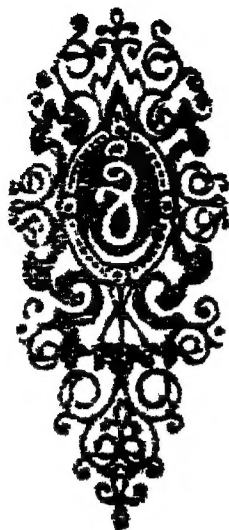
292, ఎన్ జే షేడ్, చెన్నపురి.

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీశారదాంబాయై నమః.

శ్రీవైశ్యపురాణము

ప్రీతిక.

కంఠుక్ జగదేకనాథు నభవుక్ శీతాంశురేఖాధరుక్
నాకాకఃప్రవర్చితాం. ఘ్రికమలుక్ నానాగుణాధారు లీ
లాకైలాసనివాసు శైలతనయోల్లాసప్రదుక్ భక్తర
క్షాకారుణ్యకటాక్షు శంకరు చుహౌశ్వర్నుక్ బ్రహ్మసింహుక్. 1

ఉ. ఫాలవిలోచనాగ్నికణబంధురవైఖరిః చక్రరూపమై
వ్రాతిన 1బాపమధ్యమున వర్తిలుచుక్ బరివేషమధ్యమ
శ్రీలలితేందులీలః బురజేత శుభంబుల నిచ్చు నెప్పుడుక్
లోలక నాగలోకసురలోకవచఃపరిపూర్ణకర్ణుః. 2

సీ. జుఱిలవిశ్వములకునాధార 2మైతగు తనువు నిశ్చలపురఃఖంబు గాంగ
కమలోత్పలంబు లొక్కట ముగంబుగః కేయః బ్రాతిననిజదృష్టి చక్రములుగ
బ్రహ్మదేవునిత్యభాషతై విలసిల్లు నిశ్వాసపవనంబు లశ్వములుగ
కేల్సుమూకలకెల్ల వీడుపట్టెయన్న భువతరఃఖధరంబు భనువు గాంగ

తే. చారుఫణిమయవిద్యభూషణము గుణము, దనరః దనయంత నితరసాధనము లేక
ప్రకట శివైత్యాహితామోఘబాణమునన, ద్విపురదళజులః 7.లిచిన దేవుఁ గొల్తు.

తా. శ్రీరాజస్తూపీమానుభావుఁ గరుణాసింధుక్ గజేంద్రాస్యు వి
ద్యారంభప్రతిభావు వాససులభుక్ ధ్యాతవ్యు దేవాధిపుక్
హరశ్రీవుఁ ద్రిణే.తు. నైందవకళావ్యాసంగతోటిరు వి
శ్వారాధ్యాం. ఘ్రియుగక్ మహాగణపతిక్ బ్రాధింతు నెల్లప్పుడుక్. 4

క. శ్రీగణపతి నభివాంఛిత, భోగప్రదు సకలలోకపూజ్యుని వరదుక్
భోగీశ్వరోపపీతు హి, మాగనుతాధీశపుత్రుఁ బ్రార్థన చేతుక్. 5

- సీ. దేవతీసుతు వసుదేవమనోహరు నందగోపవ్రజానందకరుని
సమధికపూతనాస్తన్యరుచిజ్ఞుని శకటానురాతకచరణకమలు
ప్రాచుర్యగోవర్ధనావలూథార్థుఁ డోయజ్ఞాసనసుతస్తుత్యచరితు
కాళియాహిఫణాగ్రకలితపంగవలీ నర్తనసంక్రీడనప్రచారు
- లే. సబలచాణూరమల్లశిఖాప్రవీణుఁ, గంసగర్వాపహరణవిక్రమసమర్థు
భక్తవత్సలు దుక్కిణీప్రాణనాథుఁ, గొల్తు శ్రీకృష్ణమూర్తిని గుశలబుద్ధి. 6
- క. నిద్దపుఁ దొలుపల్కులుఁగల, పెద్దసి తను ముచులుపొగడఁ బెనుజదువులచే
బుద్ధులప్రవై హరిపె, న్నుద్దై తను బ్రహ్మదేవు నురుమతిఁ గొల్తున్. 7
- ఉ. నాణికి మ్రొక్కెదన్ మధురవాణికి నిత్యకృపాభిరక్షితేం
ద్రాణికి పట్టదప్రజవిరాజితసౌరభపుష్పమాలికా
వేణికిఁ గింకిణీగణనవీనగుణకవ్వణనాంకమేఖలా
శ్రోణికి పల్లకీకమలశోభితపుస్తకకీరపాణికిన్. 8
- ఉ. శ్రీరమణీమనోహరవిరించిశతక్రతువీతిహోత్రపం
కేరుహమిత్రచంద్రబుధ కీర్తికమూర్తిని భక్తవత్సలున్
గౌరవ మొప్పై శృంగులకుఁ గామితసంపద లిచ్చుదేవునిన్
హీరవటీరవర్ణు నగరేశ్వరు నీశ్వరు నాశ్రయించెదన్. 9
- క. తలఁతు జనార్దనదేవునిఁ, గలువమహాతిమిరపటలఖండనకేశీ
జలరుహబాంధవు దానవ, బలశిఖాదక్షు విమలపద్మదళాక్షున్. 10
- కా. శ్రీరావణ్యుశరణ్యుఁ బుణ్యుఁ గరుణాశృంగారు సంరక్షిత
క్షులక్షీవిభుభారతీశశుభవాక్యశ్లాఘ్యు విశ్వంభరున్
బాలేందూజ్వలశేఖరున్ శిఖరికన్యామాన్యవామాంగునిన్
మూలస్థానము మల్లికార్జునశివున్ మోదంబునన్ గొల్చెదన్. 11
- ఉ. శ్రీరమణీశశంకరవిరించిరమాతుహినాద్రి పుత్రికా
భారతులన్ భరించి గణపాలకుఁ బ్రార్థన చేసి పుణ్యభూం
ధోరుహమిత్రులం గొలిచి భూరిరసార్ద్రకవిత్వతత్త్వల
క్షీరమణీయులన్ గవులఁ జిత్తమునన్ గొనియాడి వేదంతన్. 12
- సీ. జయవద్యార్థానభాషావిశేషముల్ వ్యంగ్యనానావస్తువర్ణనములు
జయవిధాలంకార భావక్రమంబులు శబ్దప్రయోగరసజ్ఞతలును
చందోవిశేషలక్షణలక్ష్యభేదముల్ కవిమయము చమత్కారములును
క్రమాశక్తుమిత్రపరగ హాసలములు రీతికయ్యాపాకజాతివిధులు

తే. గద్యపద్యచతుర్భుద్రఖిద్దచక్ర, మురజగోమూత్రికా 1 ముఖ్యముఖరనియతి
కావ్యరచనల నెగడినఘనుల నాది, కవుల నభినుతి చేసి తత్కరుణ మెఱసి. 13

వ. మఱియు మద్దురునాథకటాక్షపీక్షణప్రథితానుగ్రహంబున నేతద్దేవతా ప్రార్థనం
బొనరించి వసిష్ఠాత్రిగౌతమపరాశరవేదవ్యాసముఖమహామునీం. ద్రులను భక్తిః
దలంచి కాళిదాస బాణ మయూర మాఘ భారవిశివభద్ర మల్లాణప్రముఖ
నిఖిలకవీశ్వరకృపారసధారాప్రవర్ధమానవచోవిలాసభాసమానుండు నై యొక్క
ప్రబంధంబు రచింపింపం దలంచుచున్న సమయంబున నష్టాదశపట్టణంబులః గల
నూటయేఁబం. ద్రు నగరస్వాములు పెనుగొండపట్టణంబున నగరేశ్వరుని ముఖమంట
పంబున భర్తసింహాసనాసీను లై కులాచారప్రతిష్ఠాధురంధరు లై మహాప్రతిభ
నొనర్చి కులాచారనిర్ణీతసమయబహిష్కృతు లై పఱచినకమ్మదరప గోవ తూర్పు
నాటి దుష్కృతుల దూషితులః జేయుచుఁ దథావిధప్రతాపప్రకాసనకనకస్తం
భంబు నగరేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవుని సమీపంబునఁ బ్రతిష్ఠించి యున్న సమయం
బున. 14

క. తారాగణములలోపలఁ, దారాపతిః బోలి యున్న ధన్యుని సభలో
భూరిప్రజ్ఞానజేంద్రుని, గౌరవమున భాస్కరార్యుఁ గనుగొని యంతక. 15

క. గుమిగూడి వైశ్యసంఘము, రమణతఁ గులగురువు భాస్కరార్యుపదాంభో
జములకు సాంగిలి మ్రొక్కిడి, క్రమమొప్పంగ లేచి నిటలఘటితాంజలు లై. 16

సీ. ద్విజవర్య వైశ్యులాయజ్ఞనూరుజన్తు లై ధాత్రి కేతెంచినతద్విధంబు
తపముచే నీశ్వరుకృపచేతఁ గైకొనవాసుంబు గంధర్వవైశ్యవరుల
కాపంబు కైలజద్వాపరవేళ వైశ్యులను భూలోకంబు చొర ననుపుట
ద్విగవపట్టణముల విభవాధిపత్యంబుఁ బుత్రకామేష్టిచేఁ బుత్రుఁ గనుట
తే. కుసుమనెట్టిని వాసవతోమలాంగి, నధిపుఁ డగుగుట నూటమూఁ డనలగుండ
ములను బడి వైశ్యు లత్తటి ముక్తిఁ గనుట, విప్రకులముఖ్య మా కిది విస్తరింపు.

సీ. వల్లీకభవుఁ డగువాల్లీకి చెప్పిన రామాయణము లోకరమ్య మయ్యె
వ్యాసమహాముని వాసికెక్కఁగఁ జేసెఁ బాండవేయులపేర భారతంబు
పరుస నార్దురుచక్రవర్తులు రాజులు పదియునాద్వరపేరఁ బరగెఁ గృతులు
నట్టి పురాణంబు లతిభక్తి విన్నను బకియింప లిఖియింపఁ బాపహరము
తే. లైనవిధమున మాకు సీయమలవాక్య, కావ్య మబ్బిన రవిసుధాకరధరాద్ధి
తారకాద్రిందు లెందాఁకఁ దవరియుండు, నంతకాలంబు పత్కిర్తి నలరు భువిన్.
క. బుధజనులు పొగడఁ గవితా, మధురసుధారసవిభాసమానం బై భూ
మిధవులు మెచ్చఁగఁ దెనుఁ గగు, విధమున రచియింపు కృతి నవీన ప్రాధి. 19

- క. సర భవశక్తీశంకరుఁడు, సురభివశముఁ జెక్కు బాచి శూరుఁడు వనమున్
 పరిమళ పువలం బొందుట, సదసఁ దివి యెల్ల సప్తసంతానమున్. 20
- గీ. సుతవిభాగము గుడియు భూగురప్రతిష్ఠ, వనతటాకము కృతులను వార్ధి సంఖ్య
 యుర్వి చెరుండునందునునొక్కక్కతెయు, నెక్కుఁదైవిక్కులంబెల్లంబిక్కటిల్లు.
- ఉ. భారతరామశక్తధలు భావతముఁ నెరుంగనేయున్
 నేరణ శక్తపీఠముల నెచ్చి రచించిననక్కవత్సమున్
 మీఱుఁ నెరుంగువాన నిల మెచ్చుగ నొక్క తెరుంగుగ్రంథ మీ
 సారఁ బ్రసిద్ధినేను గుహినుడన్ నొప్పంగఁ బండితాగ్రణీ. 22
- క. అని తనశిష్యులం చేడెడ, విధితానంబునొంది సాలంకాయం దళ
 ముని చెప్పినకై వడి, వినిపించెన విను దటంచు వికచాగను దై. 23
- క. చెప్పెద సుకవలవెళులన్, కప్పల నమృతంపుసోన చిలికినమాడ్కిన్
 గవ్వరమును విరిపొట్టము, దిప్పినక్రియ నొకరినొకరి విప్పగుకీర్తున్. 24
- క. అని తనమనమునఁ బొంగుచు, మనమున నొకచింతనొంద మానసవిక్లిన్
 గనుచొని వైశ్యులు గురులను, విరుతించుచు మ్రొక్కిలేచి వివరూప్యతులై. 25
- చ. కలియుగవేశగాన. మనఁ గవ్యక కట్టవరీలి నేయదో
 చలమున నొక్కఁడే నతనిజాడను బెద్దలు బుద్ధిహీను లై
 మెలంగిన నెట్లు వీర్లు హి మీనుది నుండెడిభంగిఁ దోచె నీ
 కుల మనువార్ధికిన్ గురుణతోడ! చెల్లెలికట్ట యెప్పురో. 26
- ఉ. రాజవరున్ శపించుకటి కమ్మని మ ప్పిటు చేరఁ బిల్చి యుం
 భోజనభాక్షి వాసవియు బోరున మేఘసుగర్జితంబుగాఁ
 బూడితు లెల్లకాలమున ముఖ్యపురోహితు లాటఁ గట్టడం
 దేజ మెలర్పఁజేసితిని చెప్పినబుద్ధుల నాలకింపరే. 27
- క. కొట్టాడ రాదు మార్పడి, మాట్లాడఁ రాదు వీరు మనగురువులు మే
 మెట్లాగు నేయుకట్టడ, యట్లాగున నడవవలయు నర్భకులారా. 28
- చ. మాకులమందుఁ బాసిచుమర్త్యులు మేల్పరజాతులున్ దొరన్
 ప్రాకట మైనవస్తువులు భక్తి నొసంగిన నాదరించిన
 నీ కది నీలిగాదు చన నీకును మేమును మాకు మీరు నై
 యేకత మై చరింపుఁ దని యాశ్వరుపాదము లంటఁ జెప్పదే. 29
- ఉ. అలసిన లేవకున్న నెదురాడినఁ దిట్టినఁ గోపగించినన్
 సొలపియు లేదటంచు వృథనుద్దులు చెప్పిన మ్రొక్కకుండినం
 బలుకకయుండినం గినుక వడ్డ హతుం డగునంచు గన్య దా
 వలనీ శపింపవల్లనుచు సంస్కృలపైఁ బడి నమ్మతింపదే. 30

కా. కన్యారత్నముతోడ సిట్లు వినుతు ల్గావించి ప్రార్థించినన్
ధన్యత్వంబున నొప్పగించి మము నీదారిం జనం ద్రోతురే
సన్న్యాసైన వితంతురాలు వణిజై సత్పాణి యై రాజుచే
మాన్యం బైనను మీకు వర్తనలేడన్ మర్యాద గావించెనన్.

31

ఉ. సూర్యకులేందువంశ స్వవసోముల కర్థి పసిష్ఠ ధామ్యు లా
చార్యపురోహితు ల్బలె నృసత్తమ మీదు పురోహితు ల్కులా
చార్యులు మీవచస్త్రితులజాడ పరింపక యెందుకేసి రే
నార్యులు మెత్తురే యకండు నన్యుడె యార్యవరుండు ప్రోచునె.

32

ఉ. ధర్మయుగంబునం దగవుదప్పి యయాతి వరించె భార్గవి
నేర్పిరి నీ నాంబికేయుండును బెండిలియాడెను వైశ్యకన్యక
న్నిర్మలవిష్ణువర్ధనుండు నీఱుగ నేగురు నూలులెందున
త్కర్తు లకారణత్వముగఁ గల్పంగ మీకును విన్నవించదే.

33

మ. ఘనవంశంబులవారఁ టిట్లు నడువం గల్గ్యాదిముం దెట్టాకా
మనుజుల్ ద్రోహులు క్రూరు లల్పకులజు ల్తర్కైశు లై చొచ్చిరే
ననఘా యీతెగు వెందును గలుగునె యానాటి కేత్రోవా మీ
ఘనవిద్యాకుశలత్వరం గుల ముపేక్ష లేక రక్షింపరే.

34

ఉ. కావున మచ్ఛరిత్రమును గన్యక సాహసకౌశలంబులుం
దేవ ప్రబంధరూపముగఁ దెల్లముగాఁగ నవిస్తరంబుగా
భూవలయంబున న్నెగడి వ్రాణత దిక్కులు పిక్కటిల్లుగా
భావజరూప మీతెలుఁగుఁబల్కుల మావలవార్ధి యుబ్బదే.

35

మ. తెనుఁగుంగావ్యముఁ దెప్పరయ్య మృదువై దేశీయమై భవ్యమై
విననింపై సరసత్వమై విరళమై విఖ్యాతమై కీర్తిమై
జవతామోదకవృద్ధ్యవద్ద్యయంత మై సద్ధర్మమై చోద్యమై
తనరంబల్కువె చింత యెల యనుచున్ ధర్మజ్ఞ భాషింపదే.

36

ఉ. వాసవకన్యకామణియు వైశ్యులు నూటొక రర్థి జేయునా
భాసురమైనకట్టడ ప్రపంచము గల్గినయంతకాలమున్
మీసముఖంబు వా రడుగ మేము సమర్పణ సేతు మయ్య యా
చేసినకట్టడ ల్గురకు సేయనిద్రోహి వలంబు కద్దుఁడే.

37

చ. అవఘస్వకర్త దర్శయుగ మాభిక్తాంతిప్ర తోపవాసత
ద్దినముల మిమ్ముఁ దేరడుగఁ దేర్చినకై వడి సేతుమయ్య మీ
యనుమతి లేక యోగ్యుఁ డని యావల వేటొక విప్రుకీయ న
ద్దినములు నిష్టదేవతలు దిట్టగ రారవమందుఁ గూలరే.

38

- ఉ. కష్టము నిర్ములము చేయెడిము నిర్ములమిఱచి ప్రబంధమున్
విష్కలకాస్త్రసంగతి నృమాక్షిలో జేసి న ప్రసంగతః
త్విష్కల మాన సంఘ బహువిశ్రుతవాక్ష్పివిభాధురీడు లై
కష్టము నృకేలముల కష్టవిధులు విచ్చియంకటన్. 39
- చ. విద్యయం బోధించి నట్లు నుభావం జట్టరీయె. 40
- కా. మోక్షామరీచం న మోక్షనదవత్ మోక్షివృత్తాంత
జ్ఞా కైలాసముననుసరికథ న్నాంకం నగా జెప్పెదన్
లొంగి లైన్దుః సమీప్రకోటి వివి యాలాపించి మేల్తేలకన్
అకల్మాషము నుండి మోక్షవరం బాచంద్రతారార్క మై. 41
- చ. అని నుజ్జించి యావరించి వరికి వరమానందికంబశితస్మాదయాశపించుండ నై
గుండెందు లగువైశ్యవరులః గృతి కథిచాయవలంజేసి వైశ్యవరప్రవరచనోప
క్రమంబునాహరి నగును. 42
- క. నగరేశ్వరస్వామిలరు, నగర చాకొకకమల నవ్యాసవిదన్
దగ నెంచి లక్ష్మీపారస, దురదేశముగఁ గ్రోలి కావ్య మారంభింతున్. 43
- క. బంధువులు వొగడఁ గవితా, మధురసుధారసవిభాసమానం బై భూ
ప్రక్షితులు మెచ్చయిఁ చెనులగు, విభమున రచియింతుఁ గృతి నవీనప్రాధిన్. 44
- కా. ఆపస్తంబమహామునిశ్వరంగద్యావ్యజ్ఞైకసూతుండ వి
ద్యాపాశోనిధి గౌతమాఖ్యమునిగోత్రాధిక్యుడం బ్రోల్లస
చ్ఛాపాత్రగ్రహవాక్యమర్చిత నృపశ్లాఘ్యుండఁ జెన్నొండఘా
శ్రీపుణ్యద్యనివాసభాసితుండ ధాత్రీ దేవతామాన్యుడన్. 45
- క. పల్లవిశలక్షణోక్తుల, నుల్లసితకవిశ్వతత్త్వయుక్తుండ సుమనః
పల్లవిశక్తిర్తిలచితో, ద్వేష్టితహరిదంతరుండ ధృతిక్ భాస్కరుండన్. 46
- చ. అని తన్నునభివర్ణనంబు చేసికొని నద్గుణమణిరత్నాకరంబు లగువైశ్యవరులపురవరం
బభివర్ణించెద నెట్లనిన. 47
- సీ. విపురంబున నుండు నెలమి మూలస్థాన మల్లికార్జునుండు శ్రీమండితుండు
విపట్టనంబున గోపికాపతి వైశ్యమర్దనుం డుండు జనార్దనుండు
ప్రవహించు నేవీటిప్రాగ్భాగమున జెట్టు కడలిరాయనికొమ్మ గౌతమమ్మ
వివీటఁ జెలువొందు నేప్రాద్దుఁ గరుణతో విశ్వనాథునిదేవి విద్విద్యునిలయ
తే. విప్రబాహుబిట్టుద్రవిమలహర్ష్య, కూటసంస్థాశితస్వర్ణకుంభదీప
కాలభాసితప్రసాదగోళకంబు, ధరణిస్వర్గంబు పెనుగొండపురవరంబు. 48
- సీ. ప్రవహించు నేవీటిప్రాగ్భాగమున మించి శ్రీమత్తరంగ వాసిష్ఠగంగ
దర్శించు నేవీటదక్షిణంబున దుగ్ధకాసారపుర మేలుఘనుండు శివుండు

పాలించు నేవీడుపల్చిమంబునను గౌరీశ్వరుం దైనరామేశ్వరుండు
యోగించు నేవీటికు తరంబున నుండి యంబుకాక్షుండు జనార్దనుండు
తే. అట్టిపురవర మఖిలవిద్యాధురీణ, వైశ్యవంశపరాక్రమవర్ణనీయ
సముచితాక్షరసంపూర్ణకాసనాగ్ర, కీర్తనీయంబు అమృతాగిరివరంబు.

49

ప. మఱియు నభ్రంకష ప్రభూత శుభ్రశాతమంభమంభ శుభ్రత్సుధా ధవళ
ప్రాసాదవివిధబంధబంధురంబును, గంధసింధుర ఘటాకటతటిఘటిత గళస్తదధారా
కదంబజంబాలితరాజమార్గంబును, చిరర్థశోభాశోభితంబును, దీర్ఘికాలంఘన
లంఘాలవిశుద్ధసత్త్వలక్షణలక్షితోత్తమశురంగమప్రకరబంధురంబును గౌతమీ
స్నాన విధూత నిఖిల కలుష విరహిత సత్కర్తానుష్ఠాన నిష్ఠాగరిష్ఠ వేదకాస్త్ర పురా
ణేతిహాసాఖ్యాంబుకాఖ్యాన కావ్యాలంకార నిరవవ్యవిద్యావైశద్యజైదుష్యమేళా
ధురీణధరాసురవరాకీర్ణంబును, శరణాగతభరణాధికరక్షావిచక్షణ దుష్టశిక్షాకరణ
ప్రవీణశౌర్యాదిగుణరాజవిరాజమాన మహాకులీనరాజన్యమాన్యంబును, గర్భూర
కస్తూరికాది సమస్తవస్తువిస్తారితచీనిచీనాంశుక ప్రకరసుకరక్రయవిక్రయప్రకరణ
నిర్వహణచణవైశ్యజనంబును, మధురవాక్య కవితాసమర్థచుకవిసార్థ మనోహరం
బును, రంభోర్వశేనదృశావణ్యవిభ్రమ కళామకలగాణిక్యమండితంబును, వికచ
ప్రసవసుగంధబంధురమదాంధపుష్పంధయవధూమధురసిరంకుశ ఝుంకార శ్రవణలో
లుప పుష్పలాజికానికాయశిశేతనంబును, నవోక్తంకలకంఠశుకచంచరీకమనో
హరరసాలతమాలహింతాల నారికేళచంపక ప్రముఖభూరుహోద్యానహృద్యంబును,
గుముదకువలయారవిందసౌగంధికసౌగంధ్యపరిమళమిళితశీతలసరోవరవిరాజితంబును
బరిపంథి భయద ప్రాకార సముచ్చయ పరివేషగంధూషిత బహ్మండమండలంబును,
గూలంకషాఖాతవిషమ పరిఖాల్లాఘసేయంబును, రంగ తరంగమంగళసముత్తంగ
గంగాతరంగిణీపల్చిమతటప్రసిద్ధకశిలమల్లేశ్వరాగణ్యభక్తజనశరణ్యాకారుణ్యకటాక్ష
రక్షితంబును, నిఖిలసంపదావాసభాసురంబును నై యొప్పు నప్పెనుగొండపుర
వరంబునందు.

50

క. రాజకళాధరభక్తులు, రాజోపమహర్త్యయుూధరంతలు విద్యా
భోజులు దనరిరి వసుధకు, రాజితపెనుగొండనగరరాజద్వైశ్మల్.

51

సీ. శ్రీనగరేశ్వరశీతాంశుశేఖరపాదసరోరుహభ్రమరమతులు
గోగజహయతిలభూగృహముఖ్యషోడశమహాదానాదివిశదమతులు
దేవ గేహరణ్యదీర్ఘికాకావ్యనిధానాదిసప్తసంతానఘనులు
వాణిజ్యకృషివృద్ధివరధేనురక్షణచతురాధ్యజీవనకాలియశులు

తే. యజనదానాధ్యయనకర్తృభజనపరులు, జగతిఁ బెనుగొండపురవరకాసనాంకు

- లకుచు సన్నుతిఁ గాంచి నిరంకరము, నలరుదురు వైశ్యు లతిధర్మనిరతులగుచు. 52
- సీ. వితరణగుణధైర్య విశ్రుతభుజకౌర్యవిభవమహైశ్వర్యవిజయయుతులు
ధర్మకర్తాధారనిర్మలవ్యాపార సతతమహోదారశాంతమతులు
వినయవశామూల విశదయశోలోల విభులగుణావాలవిమలమతులు
పరమసత్యజ్ఞానభవ్యవిద్యాస్థాన పటుబుద్ధిధనమానభాగ్యఘనులు
- తే. నాఁగఁ బెనుగొండ యరుచుహనారమందు, నలరుదురువైశ్యులతిధర్మనిరతు లగుచు
సకలగుణముల దానవిశ్వాసనియతి, ధర్మదాక్షిణ్యగుణములఁ పరమే పొగడ. 53
- క. రాజితమూర్తిఃపార్దన, రాజీవోదరునిపాదరాజీవాశుత్
భ్రాజితసాత్త్వికులు ధర్మన్, రాజితపెనుగొండనిలయరాజద్వైశ్యుశ్. 54

❖ పుష్కంతములు. ❖

- క. ఆంధ్యనివారణచణులకు, సంధ్యాజపహోమముఖ్యసత్కర్తులకున్
వింధ్యావాసినీపదసం, బంధ్యామోదాభిలోలబంభరములకున్. 55
- క. కరుణాకరులకుఁ బండిత, వరపారంపర్యభాగ్యవర్ధకులకు సే
ర్భరకీర్తి సతీప్రియులకు, సరసగుణాఢ్యులకు నీతిచాతుర్యులకున్. 56
- క. నగరేశ్వరభక్తులకును, నగరాధీశులకు సర్వనగరాఢ్యులకున్
నగరాంకస్థిరమతులకు, నగరస్వాములకు బాలనగరాఖ్యులకున్. 57
- క. శివపూజాతత్పరులకు, వివిధపురాణేతిహాసవేత్తలకును స
త్కవిగాయకకల్పకులకు, నవరసరసీకులకు బాలనగరాఖ్యులకున్. 58
- క. భిక్షులకును నీతికళా, కావ్యులకు సుధాంబురాళిగంభీరులకున్
దివ్యాధిపవైభవులకు, నవ్యయశస్కులకు బాలనగరాఖ్యులకున్. 59
- క. ధన్యుల కూరుజకులమూ, ర్థమ్యులకు సమస్తవస్తుధనధాన్యరమా
ధాన్యాగ్రహరబహుకర, కన్యాదానప్రవీణకరుణాత్ములకున్. 60

ప్రథమాశ్వాసము.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా సారచియింపఁబూసిన వైశ్యపురాణంబునకుఁ గథా
క్రమం బెట్టిదనిన సర్వప్రతిసర్గవంశ మన్వంతరమశానుచరితంబు లనుపంచలక్ష
ణంబులు పురాణంబునకుఁ గారణంబులుకావున మున్న నైమిశారణ్యంబున ననేక
మునిగణంబులుగొలువ సుఖాసీనుండగు సాలంకాయనమునీశ్వరునకు వైశ్యమునులు
సాష్టాంగనమస్కారంబు లొనరించి కృతాంజలులై మదీయవంశవృద్ధానుచార
విశేషలక్షణంబు లశేషంబును గృపాయత్తం బగుచిత్తంబునం గ్రొత్తకొత్త లగు
సుధాసదృశకథాపూరంబులు తిరంబులుగా నానతీయవలయు ననిన వత్తుహను
భావుండు భూతభవిష్యద్వర్తమాన జ్ఞానమహాసీయుం డగుటంజేసి మున్న గీర్వాణ
భాషం బురాణరూపంబుగా నుపన్యసించె. నాపురాణంబు నఖిలజనవేద్యంబుగా
నాంధ్రభాషం బ్రబంధంబు నిర్మించెద నందు సృష్టిప్రకారం బెట్టిదనిన. 61

కా. సర్వోత్కృష్టఁడు సర్వనేత్రుఁడు మహాశబ్దాదిసంయుక్తుఁ డా
శర్వుం డవ్యయుఁ డీశ్వరాఖ్యుఁడు ప్రపంచం బెల్లఁ గల్పించుచున్
దుర్వారుం డయి సంహరింపుచు మహాస్థూలాతిమాత్మప్రభా
భిర్వజ్ఞానధురంధరుండు గలఁ డొంకారాత్ముఁ డీశుం డనన్. 62

వ. అమృతహనుభావుని మహాసీయప్రభావం బచింత్యం బగవ్యం బమేయం బవ్యక్తంబు
వేదంబులు నవాఙ్మానసగోచరం బగుటంజేసి చిక్కువడి భయంబునఁ దద్వ్యాధి
వృత్తింబలుకుఁ గావున వస్త్రదాదులకుఁ దత్ప్రభావం బెఱుంగ నశక్యంబ గనశక్యం
బగుట సందియంబులే దైనను భక్తవత్సలుం డన్నవాక్యపరిపాటింజేసి పరబ్రహ్మ
వేత్త లగుమునీంద్రు లుపన్యసించిన చిరంతనకథాశ్రవణజనితజ్ఞానవిశేషంబునం
జేసి సంక్షేపమార్గంబునం జెప్పెద వర్తమానసౌరమానసంవత్సరంబులు కృతయు
గంబునకుఁ బదునేడలక్షలు నిరువచెనిమిదివేలు, త్రేతాయుగంబునకుఁ బండ్రెండు
లక్షలుండొంబదియాఱువేలు, ద్వాపరయుగంబునకు నెనిమిదిలక్షలు నఱువది
నాలుగువేలు, కలియుగంబునకు నాలుగులక్షలు ముప్పదిరెండువేలు. ఈ యుగ
చతుష్టయంబుఁ గూడ నొక్కమహాయుగం బమృతాయుగంబులు డెబ్బదియొక్కటి
చనంగా నొక్కమన్వంతరం బీమనువులు పదునలుగురు చన నొక్కయంద్రకల్పం
బయ్యింద్రకల్పంబు లిర్వది చనంగా బ్రహ్మ కొక్కదివసం బగు నేతద్దివారాత్ర

క్రమయుక్తం బగువత్సరశతం బతనిపరమాయుష్యంబు శతబ్రహ్మకల్పంబులు చన
 దీర్ఘాయుష్యం డనుమునీంద్రున కొక్కదినంబగు నమ్మునీంద్రు లిరువదికోట్లు చన
 1 రోమహర్షున కొక్కరోమం బూడు నారోమజులు ముప్పదికోట్లు చన
 నాదిమీనంబునకుం బోరచిప్ప దొలంగు మీనంబులు పదికోట్లు చనంగా నష్ట
 పక్షున కొక్కదొంగు చక్కచగు నష్టావక్తు లెనుబదికోట్లుచనఁ బాదలోచనునకు
 చొక్కసిముసమాత్రం బగు నాపాదలోచను లేఁబదికోట్లు చన శ్రీమన్మహాదేవు
 నకు సిముసమాత్రం బగుననిన నమ్మహాత్ముండు కాలాతీతుం డగుట కేమిసంది
 యంబు? అతండు సృష్టిసంపాదనాయత్తచిత్తుం డై నిజజ్ఞానానలభస్థిభూత
 పంచభూత ప్రపంచుండై సుగుణత్వంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు సంకల్పించిన తద
 నంతరంబు.

63

చ. వెరవగు శిశ్వరాక్షం బ్రథవించిరి బ్రహ్మయు విష్ణుదేవుండు
 హరుండు చరాచరాత్మకచయంబుల కుద్భవరక్షణక్రియా
 హరణగర్విష్టులై తనయహంకృతి మించి విరించి లోకముల్
 పరగ సృజించుగాఁ పలచి భవ్యమహాత్వముఁ జూపునయ్యెడన్.

64

చ. శిరమున సంబరస్థలముఁ జిత్తమున నిద్విధుఁ డాననంబునన్
 సురపతి వహ్నివిప్రులును సూర్యుండు గన్నుల సర్వదిక్కులున్
 బరువడిఁ గర్జరంధ్రములఁ బ్రాణములన్ బవనుండు బాహులం
 దరయఁగ రాజరాజియు సమంచితనాభి మహాంతరిక్షమున్.

65

క. హిరుతలంబుల వైశ్యులు, జారణనుతినొప్పచరణసరసీజములన్
 భూరమణియు సచాచ్ఛదులు, గారవమునఁబుట్టి రట్టిఘనతరమహిమన్.

66

ప. మఱియు నీభూతధాత్రివలన నతల వితల సుతల రసాశల పాతాళ నాగ భూ
 ర్భువస్సువర్షహాజన తప స్పత్యాదిలోకంబులును త్రయస్త్రింశతోక్తిదేవతలును
 ద్వాదశాదిత్యులు, నేకాదశరుద్రులు, నవబ్రహ్మగహనిధానంబులు, నష్టదిక్పా
 లకవసుదిగ్గజంబులును, సప్తమాతృకమహాముని సాగరిశైలద్వీపంబులును మహా
 నదీనదంబులును, పదుత్తరపంచాశద్దేశంబులును, రక్షిపక్షియక్షగంధర్వసిద్ధ
 విద్యాధర కిన్నర కింశురుషాది నానాభేదవిశేషంబులును భూజలవనకుధరాంత
 రిక్షచరాచరాత్మకంబు లగునమ స్థివరజంగమాదివిశేషంబులు గలిగె నవి స్థాలం
 కాయనమహామునీంద్రుం డానతిచ్చిన విని యత్యంతసంతుష్టాంతరంగులై యవైష్ణ
 వశ్యానులు సాష్టాంగనమస్కారంబు లొనరించి ముకుళితకరకమలులై బ్రహ్మోరు
 సంభవు లగువైశ్యు లెందఱు? వారిపతులెందఱు? వారికి జాతకర్మాదివిధానంబు
 లెవ్వలొనరించిరి? తదవంతరకథావిశేషంబు లేరూపంబు లానతీయవలయు నని
 యడుగుటయు.

67

❀ ఆశ్వాసాంతము. ❀

ఉ. హీరమరాళ కాశవృష భేషణీశ్వరశర్వరీశవా
కాచిరద మేఘనారతసుగంధసమున్నతపుష్పమాలికా
హారపటీరమారహరయావవరామసుధాంబురాశిడిం
డీరవిశాలకీర్తులు వణిక్పవరుల్ మహిమాఘ్య తిమ్మహిక్.

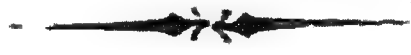
68

మాలిని:—

నిజకులభవకన్యాస్థితారాతిభవ్యుల్
సుజననివహసేవ్యుల్ శోభనోత్సాహాదివ్యుల్
కుజననివహదూరుల్ మంతితాత్రిప్తచారుల్
నిజకులహితకర్తుల్ నిర్మలుల్ బాలవైశ్యుల్.

69

గద్యము. ఇది శ్రీ సరస్వతీచరణకమలసిష్యుండమకరందబిందుసందోహ మధురధురీణ
మధుకరాయమానమానస సరసకవితావిలాస శ్రీ భాస్కరాచార్యనామధేయప్రణీతం
బయిన వైశ్యపురాణంబునందు దేవతాప్రార్థనంబును సృష్టినిర్మాణంబును వైశ్యకుల
సంభవంబు నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

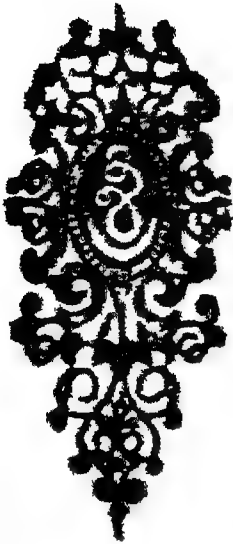

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీవైశ్యపురాణము

ద్వితీయాశ్వాసము.

రాజరాజపరివారః

గారులు దుష్టాంబరాశిగంధీరులు శం

భారిసమభోగధీరులు

నారీమస్త్రాసులు బాలనగరప్రవరుల్.

1

మ. ఆకర్ణింపుం డని సాలంకాయనమునీంద్రుండు వైశ్యుల కిట్లనియె.

2

మ. ఎలమిక్ బద్ధజడక్షిణోరుశలమం దేహ్నుటపద్మలురు
జ్వలమూర్తుల్ మనుజోత్తముల్ తదితరస్థానోదులం దందతై
జలకాక్షు ల్వరవర్ణసిమణు లలెన్వచ్చంగళ్యంగారిణుల్
కులశీలాన్విత లుద్భవించి రెలమిక్ గోత్రావళీరక్షకై.

3

ఉ. ధాతయుఁ బుత్ర మోహజనిత ప్రయభంగుల జాతకర్తముల్
చాతురి నామధేయములు చౌళవిధానములన్ ఘటించి ని
ఖ్యాతకుభోమీతులుగ గౌరవనీలికళారసజ్ఞతా
ధీతపమస్తవేదు లగుధీరులుగాఁ గరుణించి యంతటన్.

4

క. ఆద్యామక్రమగతి నవ,వద్యస్థితి పర్తమానవనితాతతులన్
విద్యానిధు లగువైశ్యుల, కుడ్యోగతః బెండ్లిచేసె నుత్కంఠ తగన్.

5

క. ఆప్తత చతుర్థోత్తర, సప్తశతఖ్యాతగోత్ర జంపతులకు సం
గుప్తిగ విలసిల్లెడునా, దీప్తవ్యవహారసరణి ధీరతః జెర్పెన్.

6

క. వరకృషిగోరక్షణములు, నిరతముగా ధనసమృద్ధి నిగుడించి మదిన్
గరుణయు వితరణగుణమును, సరసీరుహగర్భుఁ డొపఁగె సంతోషమునన్.

7

మ. మణియు యజనాధ్యయనదానకర్తయంబును గర్భాధానపుంసవననామకరణా
న్నప్రాశనచౌలాపనయనవివాహాదిషోడశకర్తమర జ్ఞానంబును, దేవబ్రాహ్మణతటాక
మనవిక్షేపాది సప్తసంతానమహాధర్మంబులును, నజఃమాత్రపదార్థసంచయ ప్ర

వర్ధన) నిష్ఠాకౌశలంబును, మహావ్యవహారక్రియాగాంభీర్యదైర్యంబులును, సిఘల
పట్టణాంగణప్రచారప్రచురసమస్తవిస్తారితప్రభావంబును వైశ్యాన్వయయోగ్యంబు
లగుభనకనకమణివస్తువాహనాదివివిధాధికపరిత్యాధికారిత్వంబును నుపదేశించి భూలో
కంబునఁ బ్రతిష్ఠించిన.

8

సీ. బ్రహ్మజ్ఞఁ డలమోచి భార్యాసమేతులై భూమండలంబునఁ బూర్ణముగను
సకలజనానందసంపదైశ్వర్యంబు లవ్యాహతఖ్యాతి నతిశయిల్ల
వివిధసేతివిశేషవిద్యాప్రభావంబు లారుఢవాక్పాఠ్యంబు లచ్చుకడఁ
సప్తసంతానాదిచారుఢర్తంబులు సత్కీర్తిమహితులఁ జతురముగను

తే. వెలయ నొనరించి బహుమానవివిధగతుల, సత్యసంభాధురీణులై సర్వమాన్యు
లగుచు సౌభాగ్యభోగవిహారు లగుచు, నధిక యావనసౌఖ్యంబు లనుభవించి.

9

చ. కొడుకులు కూతులుకొ సఖులు కూరిమి బాంధవు లాప్తవర్గ మిం
పడరంగ నెల్లవేళల నితాజ్ఞ వహించి వశప్రదీప్తులై
చిదుముడిపాటు లేక తమసేవ యొనర్పంగ సంపదాఘ్యులై
వడిగలనాడె చిత్తము శివస్థిరభక్తిని గూర్పఁగాఁ దగుకొ.

10

చ. 1 తనుజులు దుర్మదంబునఁ బడంపడి భార్యలు బుద్ధి చెప్పిన
న్నినుచు విభక్తులై మిగుల వేసరి కష్టపుగూడుపెట్టఁగా
2 మునుగుచు నాత్మపత్ని తను మూతులు ముంప నశక్తకార్యుండై
చెనఁటితనంబునం బడక శేషవిభూషణుఁ గొల్చు తొప్పగుకొ.

11

క. జరయరయఁ బాపరూపిణి, జర యెట్టిబలాధ్యు నైన జవహీనునిగా
ధరఁ జేయుఁ గానఁ దలఁపుకొ, హరచరణాంబుజములందు నర్పింపఁ దగుకొ.

12

గీ. ఆసుచు నిశ్చయించి యంగనాసహితు లై, కణఁకఁ గమలగర్భకడకు నేగి
యతనిపాదములకు సతిభక్తితో మ్రొక్కి, విన్నవించి రధికవినయ మెసంగ.

13

క. శరణము కమలాసన మీ, చరణము మా కనుచు మిమ్ము సమ్మతిఁ గోరకొ
వరగురుమతిఁ బనివింటిమి, పరమకృపా శివునిఁ గొలుచుపథ మెట్లనినకొ.

14

క. విని బ్రహ్మదేవుఁ డిట్లను, ఘను నప్పరమేశుఁ దలఁపఁగచు సేతరమా
వనబోదరాదు లైనను, మనములఁ దలఁపొయరానిమహిమలవానికొ.

15

క. ఐనను నిజవరభక్తా, ధీనుండగుఁ గాన మీకుఁ ద్రినయనుఁ డచల
ధ్యానాస్పదుఁ డగు భక్తిం, బూని మహామునులసేవ పుణ్యాత్మకులై.

16

1 తనయులుఁ దమ్ములుకొ నకులుఁ దమ్మునెదిర్చియు బుద్ధిసెప్పఁగా, వినకతి
మూర్ఖులై.

2 మునుకొనియాత్మపత్ని తనుమూతులు వొడ్వ నశక్తకార్యుండై.

క. విజభక్తాధీశుం డగు, త్రిజగత్తుడుః దైవశివుని ధీరసమాధిన్
భజియించిన గోచరుం డగు, విజయముతో మునులరీతివెలయుండు హితులై. 17

గీ. మంత్రవిధులః చెరిసి మహితాత్మవంతులై, గురుకటాక్షభంగి గొమరు మిగిలి
ఘనశపస్సమృద్ధిః గనవచ్చు శివుక్మప, నచిన నట్లకాక యనుచు మ్రొక్కి. 18

వ. బ్రహ్మజ్ఞానవిశేషముం గైకొని యద్వైతత్వము సాష్టాంగమస్కారము లాచరించి
రద్యావిశేషములు. 19

మ. చని సుదర్శన మాచరించిరి మనస్సంపూర్ణ పుణ్యాపగా
పనజోద్యత్త కరంబులహరి వక్షప్రకర్షస్ఫుర
ద్వనబృందాంతరమందమందపవనవ్యాపారలీలొల్లన
శ్చునికన్యాగటనాభిశోభితకపాముఖ్యాశ్రమ శ్రేణులన్. 20

వ. మఱియు నద్వైతమునీశ్వరవరతపః ప్రభావదీపికపాపనాపగానమోపబంధురసంధ్యా
మందపంబులును సమిక్కుశఫలాహారస్ఫుటపటుక్రీడారూఢమహానోకహచ్ఛాయా
నిషణ్ణమృగనాభిశోభితధ్యానస్థాన ప్రదేశంబులును, నానామునికుమారి కానికర కరకి
సలయకలితకనకకలశ సరిలాభిషేక వర్ధమాన పల్లవితకోరకితకుసుమిత ఫలితవివిధ
ద్రుమవిక్రాంత తుక పికమయుూర మధుకర మిథున విహరణ నిపుణ తరుణ
మలయపవనకించిచ్చలితవికచప్రసవవిసరపరిమళ మిళిత బహుళమహీధరగుహాగేహం
బులును మునికుమారోదితబుగ్యజుస్సామాధర్వణశిష్యాకల్పవ్యాకరణనిరుక్తచ్ఛందో
జ్యోతిషవివిధచర్మతత్త్వజ్ఞానశాస్త్రఘోషఘనమఘమాయ మానసువర్తవరోదీర్ఘ
భృంజరపర్ణకాలజాలస్థానంబులును, నిరంతరాహుతిగంధగంధితహోమధూమపావన
పచనోపచారప్రచురతైర్థిక మధ్యదర్శాసనాసీవయమనియమానన ప్రాణాయామ
ప్రత్యాహారధ్యానధారణమహాస్యస్థాంగయోగ నిరతకశ్యపాత్రిమాద్దల్య శ్రీవత్స
మార్కండేయ గౌతమాంగిరసనారదపారాశర్యతాలఖల్యవామదేవసుతీష్ఠ పులస్త్య
దుర్వాసోమాండవ్యశాండిల్యఋశ్యశృంగవసిష్ఠభరద్వాజసాలంకాయన ప్రముఖము
నిసంఘంబులంగమంగొని వివయభక్తిపూర్వకంబుగా సాష్టాంగనమస్కారంబు లాచ
రించి ముతుళితకరకమలులగుచు, వారలనుద్దేశించి యిట్లనిరి. 21

క. వెలయు గృతార్థుల మైలిమి, సలకముగ వైశ్యకులము సాఫల్యంబై
వెలసె సుకృతాదిగతులం, గదిగె భవద్దర్శనమున ఘనశరభంగిన్. 22

గీ. పకలదురికహరము సదృశిసుకృతంబు, పూర్వజన్మమహితపుణ్యాఫలము
భావిభోగభాగ్యవరకృపా సంప్రీతి, తరము బ్రహ్మమునులదర్శనంబు. 23

వ. అనుచు నవేక ప్రకారంబుల నద్వైతసభావు లగుమునుల మనకిప్రీతిగావినుతించిన.

- క. విని తద్భాషారచనలు, మన మలర ననుగ్రహించి మన్నించి తగల్
మునినాయకులును వైశ్యుల, ఘనముగ నాశీర్వించి కరుణ దలిర్పన్. 25
- క. ఏకారణ మిటు వచ్చితి, రేకాలము పుణ్యవిధుల కిరవగుపురుషుల్
మీ కాగమఫలభాగ్యము, చేతులుః బరమార్థ మనినః జెప్పిరి భక్తిన్. 26
- శా. భూలోకం బతిగర్వదుర్వహమహాభూతవ్యథాక్షోభదు
శ్శీలావాలము లోగసంకయభయోత్సేహంబునై శూన్యకృ
జ్జాలాభీలము మత్సరాగ్ర హమహాకాపాశబంధంబులన్
జాలిం బొందెడి మర్త్యతోటికి శివజ్ఞానంబు సౌఖ్యం బిలన్. 27
- క. హాహాలవిషవర్ష, జ్వాలాభీలాగ్నిః వనరి సంభ్రమదివిష
జ్జాలాక్రందన ముడుపు, జాలినశవుః గొల్చుగతిః బ్రసాదింపుః దోషిన్. 28
- వ. అని వైశ్యబుధులు విన్నవించిన మునివరు లకుంతితప్రేమంబునఁ దమవాక్యంబు
లంగీకరించినఁ బ్రమోదభరితహృదయులై దినదినంబును వారలకు శుశ్రూషావిశే
షంబు లొనరించుచుఁ గ్రమక్రమంబున నేలించిన వారలభక్తియు సదాచార
నియమంబును బరీక్షించి సంతోషించి వైశ్యులకు శివుండు ప్రత్యక్షుం బగునట్లుగాఁ
బంచాక్షరీమంత్రం బుపదేశించి తత్సాధనమంత్రపూజాసంకర్షణ జపహోమ
చక్రార్ధారణవిధులును నవచక్రంబులును సప్తమండలాంబులును వళాక్షరహస్యం
బులు మొదలగు పరమయోగరహస్యజ్ఞానంబులు దెలిపిన నిజగురుకారుణ్యలబ్ధజ్ఞాన
సమన్వితులై యుష్మనులచే వైశ్యులు పుణ్యనదీనదసప్తకులమహీధరనైమికారణ్యాది
పుణ్యవనస్థానంబులకుం జని విహితాష్టాంగయోగనిరతులై శ్రీమన్నహదేవు నుద్దే
శించి తనం బొనరింపం దొడంగిరి. 29
- ఉ. గొందలు పన్యమూలములుఁ గొందలు రాలినశుష్కపర్ణముల్
గొందలు వాయుతోయములుఁ గొందలు పక్వఫలప్ర కాండముల్
గొందలు పంచగవ్యములుఁ గొందలు శాకములన్ భుజించుచుం
గొందలు భక్తితత్పరతఁ గొందలమందక ధీరచిత్తు లై. 30
- క. నాలుగుదిక్కుల మంటలు, నాలుక 1 లొగిఁగ్రోసి మండి నటనలు సలుపం
దూలక రవిమండలమునఁ, గీలించినదృష్టి 2 సంప్రకీర్తన మెఱయన్. 31
- స్తీ. లేటిచూడఁగరాని తీవ్రతపంబునఁ బర్వతాగ్రంబులఁ బ్రతిభ దనర
నుడుగనిజడివాన లడరంగ బెగడైన పెనుమానినీడలఁ బెండుచడక
వడి వహ్ని నైనను వడఁకించుచలిలోన నిండినకొలఁపల నేపుమీఱ
నాహరనిద్రలు ననిశంబువర్జించి విఘ్న కారులచేత బెగడువడక

తే. సురమహీరుమాశాఖలః జరణయుగము, లలరః గీలించి యుగ్రతః దలయుగ్రిందు
గాఁగఁ జేతులు గ్రాలగఁ గణిగి ఘోర, తపమొనర్చిరి పరమేశుఁ దలఁచియచట.

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల ఘోరతపం బాచరించి మృదుం గానక సకలవన
పుణ్యకులకుధరస్థానంబులనుండి తపమునేయుపారలుదఱుం గూడి విచారణ కర్తలై
యిట్లని వికర్షించిరి. 33

క. సంతోషప్రదుఁ డగుచును, జంతుపండు మనల శివుఁడు చిక్షములొనర్
ఇంతేల తడవునేనెనొ, యంతయు నెఱిగింపవలయు నిది గురువులకున్. 34

వ. అని వైశ్యమునులందఱుఁ జింతితత్పరులై కదలి మునిసంఘంబులకడకుం జని
యిట్లని విన్నవించిరి. మహాత్ములారా! మీ రానతిచ్చినసిద్ధంబునఁ బరమరహస్యోప
దేశంబునఁ దపము చేసినఁ బరమేశ్వరుండు కరుణింపనితెఱుం గెఱింగింపుఁ డనిన
నమ్మహామునులు దివ్యజ్ఞానంబునం జూచి యిట్లనిరి. 35

క. మీమియిష్టార్థంబులు, మామందఱఁ బ్రతినఁచేయ మాననియతితోన్
మీమినిష్ఠకు మెచ్చుచు, సామిప్యపడం బొసంగు శంభుఁడు వేగన్. 36

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 37

క. మీకులమువారికెల్లను, నీక్రియ నార్జింపకున్న నిహపరసుఖముల్
ప్రాకటముగఁ బ్రాకింపవు, శ్రీకలిమియు లేదు మిగుల సిద్ధం బరయన్. 38

వ. అని మునీంద్రు లానతిచ్చిన నట్లకాకయని యంగీకరించిన నందఱ నాశీర్వచించి
మీకుఁ బరమేశ్వరుండు పరమకృపాయ త్తచిత్తుండై వేగంబు ప్రత్యక్షంబుగావుత
మనిన వైశ్యమునులు సంతోషించి పుణ్యంబు లగునిజతపస్థానంబులకు నరిగి ఘోర
తపం బాచరించిన. 39

సీ. పద్మాసుతులై పాయకుండుటఁజేసి 1 పెట్టెను బుట్టలు నిట్టలముగఁ
బుట్టలఁ గోళ్లను బుట్టిన కీచకసంధిరంధ్రంబులఁ జతురముగను
వర్షధారలు సొచ్చి వాటమై ముఖనేత్ర నాసాశ్రవస్సుల నటనఁదాఁకఁ
బొడమిన గర్భాన్ని భుగభుగధ్వనులతో దొరఁగెడి మిణుఁగులుతో తొంగలింప

తే. విఘ్నలఁ జిచ్చురశోలవిధము దోఁప, మింటఁ బుంఖానుపుంఖము లంట మ్రొఱసి
కడిమి నుడివడి ఘనతారకములఁ దాఁకఁ, దపమొనర్చిరి తరుణేందుధరునిఁగూర్చి.

వ. మఱియు నాతపంబువలన. 41

క. కిమ్మడుఁ గొలుచు నుగ్రతపమున, జడినెం గులగిరులు నప్తజలధులఁ గలఁగెన్
4 గడిమి నుడుగణము నెదరెను, గడువడి నుడిగొనుచు ధరణి గడగడ వడఁకెన్.

1 పెట్టెబుట్టలను విశీలికములు. 2 పుట్టగొప్పలలోనఁ బుట్టినకీటక. 3 మృదుఁ
గూర్చి నేయుతపమున. 4 వడినుడుగణములురాలెన్, గడువడితోఁ బడమియంత.

వ. అయ్యవసరంబున నాఖండలుండు వైశ్యమునులతపంబున కదరిపడి యంగార
పాషాణకంటకసర్పసింహగజవ్యాఘ్రంబు మొదలుగాఁగలవానిచే విఘ్నంబు లాచ
రించినఁ దద్విఘ్నంబులం జలింపక యున్నంత నాఖండలుండు చలించి నిజగురు
వగునంగిరసుపుత్రు వీక్షించిన నతండు తనయోగదృష్టిచేత వారలసమాచార
మెరింగి శచీవల్లభున కిట్లనియె నయ్యా వా హూరుజులు, శంకరునిగూర్చి మోక్షా
ర్థులై తపం బాచరించుచున్నవా రనిన విని యతండు శాంతకాలం బూరకుండే
మనంబున సంశయించి దిక్పాలసమేతుండై కదలి కైలాసంబునకుం జని యందు
దేవర్షిప్రమథగణసహితుండై యున్నశంకరునకు నమస్కరించి కరకమలంబులు
ముకుళించి నిలిచె. అంత శంకరుం డూరవ్యలతపంబునకుఁ బ్రసన్నహృదయుండై
బ్రహ్మవిష్ణుదేవర్షిప్రమథగణంబులు దిక్పాలకులు మొదలుగాఁగలవారికిఁ గామరూ
పంబులిచ్చిన నందఱు నన్నిరూపు లై రట్టిసమయంబున.

42

క. అందఱియాశ్రమభూముల, నందఱువైశ్యులకు వరదుఁ డయ్యెడికొఱకున్
అందఱు దివిజులు గొలువఁగ, నందఱుకును నన్నిరూపు లరుదుగ నయ్యెన్.

43

సీ. కార్దులచర్తంబు మార్దవచేలంబు భూతియఁ గస్తూరి పాలుపుమిగులఁ
బాములహారము ల్బద్ధారిఖండంబు సీమంతరేఖయఁ జెలుపుదనర
మిన్నేటిసటనయు మేలిమిసేసయు ఫణికుండలము దంతపత్రికయును
సూక్ష్మస్థనంబు విస్ఫురితకుచంబును మహనీయసౌందర్యమహిమ లలర

తే. నర్థనారీశ్వరాకృతి నమరఁ దాల్చి
పరుగఁ కూఱాఁకుకాభయవరదహస్త
సరసిజాతుం డగుచు మించి సదమలమతిఁ
జారు లేజోమయుం డై నశంకరుండు.

44

గీ. వెండికొండభంగి విశదకాంతుల మించు
నందికేళు నెక్కి నటన మెఱయ
వరకృపామృతార్ద్రవరకటాక్షంబులు
భక్తవరులమీఁదఁ బరఁగి చెలఁగ.

45

ప. మఱియు, విఘ్నేశ్వరనందినాథభృంగిరటమహాకాశవీరభద్రకుమారచండీశ్వరాంగద
చారుకర్ణవిజయకర్ణవీరకర్ణఘంటాకర్ణత్రిముఖచతుర్భుజపంచముఖాసేకముఖైకకరద్వి
కరదశకరశతకరసహస్రకరసింహముఖాద్యసేకప్రమథగణసమేతుండై హరిబ్రహ్మాం
ద్రప్రముఖదిక్పాలకసురగణపరివృతుండై త్రయస్త్రింశతోక్తిదేవతాగణంబులు
ను యక్షరాక్షసపక్షిగుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషులును రంభాద్యపురస్త్రీని
కాయంబును గొలువఁ జండీశ్వరతుంబురునారదాదులు కైవారంబులు సేయ భూన
భోంతరాళంబులుగ్రందుకొన నిఖిలవేదవేదాంగసంగతజయజయధ్వానంబులుచెలంగ

వస్త్రవైదుర్యగోమేధికపుష్కరాగ మరకశమాక్షిక ప్రవాళకనకపుష్పవర్షింబులు
గురియ ఘంటాశంఖకామాళమృదంగనిస్సాజభేరీవిశేషఘోషంబులు మెఱయ నవా
జ్ఞానసగోచరం దైనయవ్వరమేశ్వరుండు వైశ్యబుధులకుః బ్రత్యక్షంబైన వారు
వల్లీకుంబులనుండి వెలువడి పరమాంధకంధశితహృదయాకవిందు లగుచు నవినయం
బుగా సాష్టాంగమస్కారంబు కాచుకొని, కరకమలంబులు ముకుళించి నీకులతటం
బులు జేర్చి యిట్లుగి వుండుటచే.

46

పండకము. శ్రీమన్మహాదేవ దేవాధినాథా భవాసీమనోనాథ లోకత్రయాధార సర్వే
శ్వరా శర్వ సర్వజ్ఞ సర్వాత్మకా నిర్వికల్పప్రభాఖర్వ దోర్గర్వదుర్వార సర్వం
సహరక్ష వ్యోమకేశా దినేకాయుతస్వప్రకాశాధికభాజితాడంబరా ! యీశా
మహేశా పరశ్రీర మాయాంధకారాతి ధీశా నితీశా నిలించానుకంపా సుధా
గాంగసత్సంగగాన్త్రయా పంచపక్షప్రకాశా మహాదేవ సంవాక్షరీమంత్ర
సహవది హ్వాహిభూషా మహివ్యక్త భక్తప్రియా సీమహత్త్వం బచింత్యం బనంతం
బభేద్యం బనాద్యం బమేయం బజేయం బపాపం బభూరుంబు చోద్యంబు సీపాద
పద్మంబు లేదైవము భానంగానేర్తురే ముందు గోవిందుడుం బ్రహ్మదేవుండు
నాద్యంతశోధక్రియాబుద్ధిః గ్రోదంబు హంసంబునై మేదిసీమండలవ్యోమభాగం
బులు జొచ్చి శోధింపగా విశ్వబాహుండ వై విశ్వనేత్రుండవై విశ్వవక్త్రుండవై
విశ్వదేహుండ వై యెద్దియుం గానరాసీక విశ్వంబునెల్లం బదాంగుష్ఠకోణంబునం
ద్రొక్కి నెక్కిన్న సీయొక్కచిత్తప్రభావంబు లేశంబునుంగానగాలేక యత్యంత
చింతాభరక్రాంతి సంత్రామితస్వాంతులై యెద్దెసం గానగాలేక యుష్మ
త్కృపామేయమాయాంధకారంబులొ బ్రుంగుడై సంగడందేది యన్యోన్యరూ
పంబులు గానగాలేక శంభో శరణ్యా నమశ్శంకరా యాక్షరా యాక్ష
యాయ స్వభూ విశ్వకర్త్రే నమో విశ్వరూపాయ హస్త్రే నమో విశ్వహస్త్రే
నమో విశ్వవిశ్వంభరాయ ప్రసిద్ధాయ ప్రభాభవ్యనవ్యస్వరూపాయ భీమాయ
తుభ్యం నమః కాలకాలాయ కామప్రకామాయ కారుణ్యరూపాయ తుభ్యం
నమో శ్రీత్రివేషాయ సీవారకూకాణ రేఖాతినూత్నప్రభాభావదివ్యస్వభావాయ
తుభ్యం నమో ధూర్జటే నీలకంఠా త్రయారక్షణా షీణకళ్యాణమూర్తే నమో.
దీప్యత్కృపా యాతిశోపాయ నిశ్శేషజన్మత్రయక్రాంతింగాయ దీప్యచ్ఛరచ్చం
ద్రశోటి ప్రకాశాంతరేశం నిరీశం మహేశం భజే నీలకంఠం భజే యన్నః బ్రత్య
క్షదేవుండవైకాచి రక్షింపగా నేర్తు వెల్లుపు నీవే భవత్త్వ మెవ్వఁడు గాన
శ్చమధుండు మృత్యుంఁదయా సీప్రసాదంబునకొ జన్మ సాఫల్యమయ్యెకొ ధరా

వాయుతో యాభ్రసోమాక్రవైశ్వానరాత్మాష్టమూర్తే కృపాసాంద్రనాగేంద్ర
భూషాన్జ్వలా మామకాభీష్టసిద్ధుల్ ప్రసాదించి రక్షింపు శ్రీవిశ్వనాథా నమస్తే
నమస్తే నమః. 47

క. అని సంస్తుతించి పఠికిన, విని సంతోషించి శివుడు విశ్వాధీశుం
డను నెద్ది యభీష్టము మీ, కెనయంగాఁ గోరుఁ డిత్తు నేవరమైనన్. 48

ప. అని సకలలోకాధీశ్వరుం దైనయీశ్వరుం దానలిచ్చినఁ బరమానందకందశిత
హృదయావరిందు లై యవ్వైశ్వమును లండఱుఁ బునఃపునః ప్రణామంబు లాచ
రించి నిటఁలకటఱుజీతకరకమలు లై నమస్క్రియాపురస్కరంబుగా నిట్లనిరి. 49

క. మాకులమువారికెల్లను, సీకరుణయ కలుగసిమ్ము సిత్యస్థానం
బాకైలాసనివాసముం, జేకొను మావిన్నపంబు శిశుమే యభవా. 50

ప. అని యిట్లు వేదేనవైశ్వర్వులు గాంచి మీరు భర్తార్థకామంబులు తోరక మోక్షా
పేక్షు లగుటకు సంతోషించితి నని మఱేరుసిం గని వీరికి సాలాశ్యసామీప్యం
బొసంగితి వీరలం దోడ్కొని రజతశైలంబునకు రమ్మనిన నతండు వల్లే యని
పుష్పకవిమానంబున నెక్కించుకొనిపోవ దాచిందలంచి యాకర్షించి. 51

సీ. భుచితమహారత్నకనకసౌధంబులు భగభగద్భగయసి దనరి వెలుంగ
దివ్యభూషణఘోషవిప్యకాంతానందఘనలసక్రంకణధ్వనులు నెలంగ
ఘణఘణధ్వనిజుష్ట ఘంటోరుదుందుభిఘుమఘుమారావంబు ఘూర్ణముగను
పటునట త్కామిసీపదమంజరీమణియుజయుణత్కారపుంజములు మెఱయఁ

లే. బుష్పవర్షంబు గురినెడం బుష్పకంబు
నందు వైశ్యులనెల్లను నమర నిలిపి
శివునికై లాసశిఖరికిఁ జిత్తగతులఁ
గొనుచు విచ్చేసె నాశ్చర్యఘోష మమర. 52

ప. అపుడు వైశ్యమునిసంఘంబులు పుత్రమిత్రకళత్రబాంధవులతో దివ్యదేహం
బులు దాల్చి యప్పరమేశ్వరునిదివ్యశ్రీపాదంబులు గొలుచుచుఁ గైలాసంబున
వసీయించి రని సాలాకాయనముసింద్రుఁ దానలిచ్చిన యవ్వైశ్వవరుల వివిధకథా
వృత్తాంతం బడుగుటయు. 53

చ. హరిహరపద్మగర్భచరణాంబుజలోలుపచంచరీకముల్
ఖరకరతేజు లాశ్రితనికాయనిధానము లంబికామనో
హరకరుణావిరాజితులు యాచకపాలనకామధేనుని
ర్భరఘనదానబాలనగర్భవరుల్ సువిచారు లిష్టహిన్. 54

మాలిని. పరిభవగుణదూరుత్ భావజాకారసారుత్
 సరవరజనమాన్యుత్ న్యాయవిజ్ఞానధన్యుత్
 నరసుతపటుకీర్తుత్ నవ్యగంభీరమూర్తుత్
 పరహితసమవశ్యుత్ పరితాచారవైశ్యుత్.

55

గద్యము. ఇది శ్రీ సరస్వతీచరణవిలాససరసేరుహసిష్యుండు మకరందసందోహమాధురీధురీణ
 మధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాసవిభాసమాన భారతసౌభాగ్యభాగ్యోదయ
 బొల్లనాచార్యపుత్ర భాస్కరాచార్యనామధేయ ప్రణీతం బైన వైశ్యపురాణం బను
 మహాప్రబంధంబునందు బ్రహ్మదక్షిణవామోరువుల నేడునూటపదునలుగురు సతీ
 యుక్తులై వైశ్యులు జనించుటయు వారలు బ్రహ్మపంపునఁ దపంబున కరుగుటయు
 మునిదర్శనంబును బంచాక్షరిమంత్రోపదేశంబును నీశ్వరానుగ్రహంబును గైలాసం
 బున కరుగుటయు ననుకథం గల ద్వితీయాశ్వాసము.

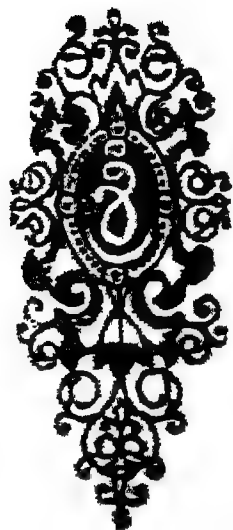

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ వైశ్యపురాణము

తృతీయాశ్వాసము.

రజతాద్రీశపదాం

భోరుహమదచంచరీకముఖ్యులు కరుణాం

భోరాసు లార్యు లనఘులు

నారాయణసుతులు బాలనగరప్రాధుల్.

1

మ. ఏకచిత్తంబున నాకర్ణింపుం దని సాలంకాయనమునీశ్వరుం డవ్వైశ్యముల కిట్టనియె, నట్లమ్మహాదేవుండు వారలఁ గైలాసంబున నుండుం దసిన వారదేవుని దివ్యచరణధ్యానపరాయణు లగుచు మందారవనసమూహమగ్ధస్థలంబులకు జంద్ర కాంతశిలానికేతవస్థానంబులను నురాపగాతటనికటనైకతస్థలంబులను నిరంకుశవృత్తిఁ జరించుచు దేవమునిగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదిమహాప్రమథవరులతోడ సఖ్యంబులొన ర్చుచుఁ బుత్రపౌత్రకళత్రయుతులై యుండి రిట్లు బహుసహస్రాబ్దంబులు చనిన యనంతరంబున నొక్కనాఁడు.

2

సీ. చిత్రకంతుండనఁ జెలువారుగంధర్వుఁ డభవుని నేమింప నరుగుచుండి సోమకాంతాఖ్యవైశ్యునిపుత్రిఁ ద్రిభువనకీర్తనీయచరిత్రఁ గీర్తికన్యఁ బభమునఁ గనుగొని పంచాస్త్రపంచాస్త్రనిశ్చిన్నహృదయుడై నేర్పు దక్కి తమకంబుతోడ నత్తరలాక్షివెంటనె ధామంబునకు నేగి దానితల్లి

తే. దండ్రులను గాంచి తనయాస్థితంబు చెప్పి, కన్య నిమ్మన్న వారు నాఖచరవరుని యాత్మ నొప్పింపఁజాలక యాపులకును, జెప్పి యిచ్చెద మనియాశఁ ద్రిప్పి రతని.

గీ. ఇట్లు త్రిప్పిత్రిప్పి యేచి యవ్వైశ్యుండు, ఖచరనాథుఁ జూచి కన్యసీయఁ గూడ దరుగు మనిన గురుతరక్రొధర,క్రాత్తుఁ డగుచు నప్పు శాతఁ డనియె.

4

గీ. ఓరి పాపకర్త యూరుజాధమ నీవు, నిన్నుఁ గూడుబంధునిచయములును గాలుఁ దుర్వి కేగి కన్యతో నొక్కరా,జన్మకతన ననుచు కాపమిచ్చె.

5

- క. శాపము నొంది యాతఁడు, కోపాటోపమున నోరి గుణహీన దురా
లాపము లఱచితి నీ వాఘాపాలుఁడ వై జనింపు భూలోకమునకొ. 6
- వ. అని యవ్వైశ్యవరుండు మఱియు నిట్లనియె, నిక్కశ్మకనిమిత్తంబు భూలోకం
బున రావై పుట్టి వైశ్యులకావంబునం బొలయు మని ప్రతిశాపం బిచ్చె నంత
నొంకకాలంబునకు బరమేశ్వరుండు కాకేశ్వారిం బవధరించె వానసుయంబున.
- ఉ. శ్రీమతవప్రతన్నమణిచిత్రగువస్తువు లెల్ల వానిగాఁ
గానుక లర్థిఁ దెచ్చి శుభకారణవైభవ మొప్పుఁ జేయుచు
వ్వాసుఁ ఁ దొల్చియున్న వనమాన్యుల నొక్కొకలోకవాసుల
బూని కటాక్షదృష్టిఁ బరిస్పర్శులఁ జేసి యనంతరంబునకొ. 8
- చ. నిరతము నేవచేయుచును నిశ్చలఁ దైవకుదేరుఁ జూచి యీ
వరున నమస్తలోకములవారు సుపాయనవత్తహస్తు లై
కర మరురక్తఁ దొల్చి నిజకార్యభాగ్యకం బొంది వేచనకొ
ధరణిజనంబు లిట్లు భుజదర్ప మెలర్పయ రా రక్షణికో. 9
- వ. అని యానతిచ్చినం గురేరుం డిట్లనియె. 10
- క. గురుతరకాంచనవాహన, వరమణివాసోవిశేషవస్తువిశేష
స్థిరమతిమంత్రులు వైశ్యులు, భరణీస్థం చెందు లేరు తరుణేందుభరా. 11
- గీ. మిమ్ము మెచ్చఁ గొల్చి మీపాదపద్మంబు, లమర నేవఁ జేసి యమరు లగుచు
ఘనవచస్పమృద్ధిఁ గైలాసవాసులై, యున్నవారు వైశ్యు లుర్వి లేరు. 12
- వ. అని విన్నవించిన నప్పరమేశ్వరుండు నిజవివాహోచిత నమస్తవస్తుపరికరంబు లాన
సూర్పుచున్నయవ్వైశ్యులుఘలం జూచి యఖేచితంబుగా ననుగ్రహించి వానా
మణివాహనవస్తువితానపరీక్షాశూన్యం లై బూలోకం బున్నది గావున మీ రచ్చ
టికిం జని గుఱుబుండవలయు నని యానతిచ్చిన. 13
- గీ. ఆట్లు కాక యనుచు నశ్శంభభక్తితో, నలరి వైశ్యవర్షు లర్థితోడ
శంభుపాదములకు సాష్టాంగనమ్రు లై, విన్నవించి రధికవినయ మెసంగ. 14
- చ. తరుణశకాంకశేఖర! విధాతృముఖామరరాజరాజకిం
దిరముగఁ జేరరానిభవదీయపదాంబుజయుగ్గ నేవ మా
కిరవుగ నిచ్చినాడవు మహేశ్వర ధాత్రిఁ జరింప నేర్దుమే
సురతరువుచ్చుగుచ్ఛముల సొక్కినలేటికి జిల్ల డేటికికొ. 15
- వ. అని విన్నవించిన వైశ్యులుఘల కంబికామనోహరుండు నగి యిట్లనియె మున్ను
మీకరవిందభవుండు నెప్పినరహస్యప్రకారంబునను గంధర్వునికాపంబునను వచ్చిన
కీడు మేలగు మదీయస్థానంబున నుండుటం జేసి మీవెంబడి వచ్చి నగరేశ్వరుండ
వై యుండెద నిందుకు నుదయంబులేదు నమ్ముం దని మఱియు నిట్లనియె. 16

గీ. భక్తు లెచట నున్న బద్ధానురక్తితో, నచట మేము నుందు మహారహంబు
గాన మీరు భరతుఁ గమనీయగతి నేగి, మహితభక్తియుక్తి మనుఁడు మీగుల. 17

సీ. భూమండలంబునఁ బుణ్యాలయం బైనశుద్ధదేశంబున సొంపుదనరఁ
బురములు నిర్మించి వరరత్నహాటక వివిధగేహంబుల విశ్రమించి
వాణిజ్యకృషివృద్ధి వర్మగోరక్షణ జీవనభంగులఁ జెప్పు మిగిలి
సంతతవిశ్రాంతసంపత్ప్రదావాస బహువైభవంబులఁ బ్రబలు లగుచు

తే. మమ్ము భక్తిని నేమించి మనుఁడు మీరు, నగరులచుపేరధాత్రిలో నెగడుఁ జెలమి
మేము నగరేశ్వరఖ్యాతి మించి మిమ్ము, ఘనతఁ బాలింతు మేవేళఁ గరుణతోడ.

వ. అనుచు నప్పరమేశ్వరుండు పుణ్యాస్థాననిర్ణయంబునకుఁ బరమేష్ఠియు సకలవస్తు
నిర్మాణంబునకు విశ్వకర్తయు నిఖిలభర్తవ్యవహారార్థంబులకు ధనదుండును మీకు
సహాయం బగునట్లుచేసెదము, మీరు నందికేశ్వరుకర్తరంధ్ర మార్గంబునం బ్రవేశించి
వెదలి భూలోకంబునకుం జరుం దని యానతిచ్చిన వైశ్యవరు లప్పుడు. 19

◀వైశ్యవరులు భూలోకంబున కరుగుదెంచుట.▶

క. గోకర్ణరంధ్రపథమున, గోకర్ణాభరణసాజ్ఞః గువలయమునకున్
గోకర్ణజులటు గదలరి, గోకర్ణేశుండు బ్రహ్మఁ గూర్చిం బరీక్షెన్.

గీ. సేపు నిత్యమహిమ నిపుణత్వమున మించి, విశ్వకర్త ధనదవిభులు గొలువఁ
బుష్పకంబు నెక్కిపాలుపార వైశ్యుల, భువికిఁ గొనుచుం జరుమ బుఘులు పొగడ.

వ. అనిన బ్రహ్మదేవుండు మహాప్రసాదం బని తదాజ్ఞావిశేషంబున. 22

సీ. మహితహాటకరత్న మహాసేయకుట్టిమ ప్రాకారతోరణప్రబల మగుచు
వస్త్రగోమేధిక వైడూర్యమణిసేల ముత్తాఫలశ్రీసమూహ మగుచు
వివిధాద్భుతాపాదివిపులవాతాయన ఘనకుటీసౌందర్యకలిత మగుచు
సంగీతశృంగారసంగరంగోజ్జ్వల కాంచన మయరత్నకలిత మగుచు.

తే. మహిమచే మించి దేదీప్యమాన మగుచు, నున్నపుష్పక మందున్నయూదుజులను
నిలుపుకొని వచ్చి ధాత్రికి నీరజాత, భవుండుఁ దత్కర్తయు నర్థపతియుఁ గొలువ.

◀పర్వతద్వీపనదీనదవిస్తారవర్ణనము.▶

మ. ఇలలా నేఁబదియాఱుదేశములలా నేపారునంధ్రస్థలిం
జెలువొందు న్నవఖండసారము మహాశ్రీ గౌతమీవాహినీ
ఫలితానేకపదార్థభూమి పరఁగుం బ్రాగ్వారిభాగంబునన్
జలధి ప్రాంతమునందు నొక్కసరసీసారంబు తీరంబునన్.

24

వ. పుష్పకంబు డిగ్గి భారతీవల్లభుండును విశ్వకర్తయుఁ గుబేరుండును వైశ్యసంఘంబు
లును నత్యంతకుతూహలస్వాంతులై పదాఱువనన్నెపసిడి టెక్కల చొక్కంబులై

నిసకేసలయస్థలీరభసంబు లగుహంసంబులు పద్మసీతుచవ్యయ ప్రాయంబు లగు
చక్రవాకంబులును మహాజలదరులు లగుమకరంబులును బరిభ్రమణవిభ్రాజిత
చ్ఛత్రజీవితంబు లగురాజీవంబులుం గలిగి చెవుల కింకరు చెలువు గావింప నింపొడవు
చక్కొలపివలన వివిధాశ్చర్యంబులు గనుంగొనుచుఁ దత్తద్యస్తలంబున. 25

గ. కమరేని నేకనాళమునఁ గాంచనశిథికు లుల్లసిల్లుచు

న్విమలము లైనపుష్పములు వేడ్కఁ ద్రయంబటు గానవచ్చినం

దమకము నొంది చిత్త మని తద్వణిగన్వయనాథు లుబ్బినం

గమలః యావిధం బయినకారణ మే మిది యానతీందగున్. 26

వ. అని పరమేష్ఠిని సీతామహుల వడిగె ననినవిని యబ్బాలనగరంబువారలు సాలం
కాయనమహాముసీంద్రున కేట్లనిరి. మహాత్మా ! యిమ్మహావ్రాదం జేమునీశ్వరశపః
ప్రభావంబున నగాధోదకంబును నతివిస్తీర్ణంబును నత్యద్భుతంబును నయ్యె నది
యునుంగాక మాత్రాద్వయంబు కైలాసంబునుండి భూలోకంబునకు వచ్చి రనియాన
తిచ్చితిరి. కైలాసంబు తెన్ని యేయేభూధరంబులు గనుంగొనిరి. భాగీరథీప్రవాహంబు
తెన్ని. నగంబులలో నేనగంబునకుఁ బర్వతరాజనామధేయంబు గలిగె నీసరిదే
హంబు దొలంగ నానతీవలయు నని యడిగిన వారల కమ్మునివరుండు చెప్పందొ
డంగె. భూలోకంబునకు ముప్పదిరెండుకోట్ల యోజనంబులపొడవు పరాత్పరుండగు
శివుండు వసియించుకైలాసంబు కర్పూరనగంబుమీఁదను ద్రిమూర్తులపురంబులలో
నొక్కటి కైలాసంబు మేరువునకుఁ బశ్చిమంబునఁ కైలాసం బనంబరంగిన
దొక్కటియు నీతెఱంగున మూడుకైలాసంబులు గలవు. భాగీరథీనదులు సహస్రం
బులు బ్రహ్మలోకంబున నుండి సితకేసరకుధరంబునకు లంఘించి యచ్చటనుండి
గంధమాదనపర్వతంబుపైబడి యిలావృతకింపుషవర్షంబుల కెడగల్గి భద్రాశ్వ
వర్షంబునకు వచ్చి హిమవత్పర్వతవిదారణం జూనరించి యచ్చట మోక్షద్వారం
బనం బ్రఖ్యాతిం గాంచి దక్షిణముఖం బై పరణ అసి సరయువు లనునదుల నతిక్ర
మించి వచ్చి యమునాసరస్వతీపుణ్యనదులం గలిసి త్రివేణీసంగమం బనం
బరంగి యచ్చటనుండి తూర్పుజలనిధిని సహస్రముఖంబులై కలసిన భాగీరథీప్రవాహ
మహిమం విది యని వినిపించిన వారును మహానందభరితులై పుణ్యకుఠరంబు
లావతిం దనిన వినుండని మునిచెప్పందొడంగె. ప్రాకృశ్చివశముద్రంబుల నంటి
లక్షయోజనంబులనిదువు గలిగి సపాదలక్షకుఠరంబులలో మేరుపడి నెగడినట్టి
హిమవత్సగంబును నిషధమహేంద్రంబును వింధ్యభూధరంబును మాల్యవంశంబును
బాఠియాత్రంబును గంధమాదనంబును హేమకూటంబు ననంబడుసప్తకులపర్వతం
బులును దధిక్షీరజలనిధిమధ్యంబున మానసోత్తరం బనుకుఠరంబుమీఁద నిండ్రాగ్ని
యమవైర్భతి పరుణవాయుకుజేరేశానపురంబులు గలవు. మేరువున కూర్చుభాగం

బున సభోభాగంబునఁ బదునాలుగులోకంబులు నుండు సేధరణీధరంబులలో
మేరువు సమధికంబు. వీనియావల నన్నింటి నాక్రమించినచక్రవాళపర్వతంబు
గలదు. వీనియన్నిటియందు హిమవంతంబు ప్రఖ్యాతిగాంచె ననిన విని యమ్మహా
మునిశేఖరునకు బాలనగరంబు లిట్లనిరి. హిమవన్నగంబున కేమినిమిత్తంబున
నాధిక్యంబు గలిగె ననిన వారలకు నమ్ముని యిట్లనియె. తుహినభూధరంబు దేవకా
ర్యంబునకు హితంబొచరించె గావున ఖ్యాతివహించె ననిన విని యాకథ యాన
తీవలయు ననిన నమ్ముని వారల కిట్లనియె.

—ॐ హిమవత్పర్వతమహిమానువర్ణనము. —

మ. కలఁడత్యుత్తముఁ డుత్తరక్షీతిదెసం గైలాసవాసోన్నతుం
డలఘూద్యద్గుణదేవతాత్మఁ డగుసేహరాచలాధీశ్వరుం
డలరుం ధాత్రికి మానదండ మనఁగా నవ్యాహతఖ్యాతిసాం
పులఁ బూర్వాపరసంధిసింధుల మహాపూర్ణాంగుండై యెప్పుడున్. 28

క. ఆక్షయరత్నోత్పత్తికి, దక్షుం డగునకనిసాంపు దనరంగ హిమం
బక్షయ మగునెందవకళ, లక్షణ మలరం గరంగి లఘువగుభంగిన్. 29

క. ధరఁ దాల్పఁజాలు నసియును, గరముగ యజ్ఞాంగవస్తుకారణ మనియుం
బరికించి శైలరాజ్యము, నరుదుగ యజ్ఞాంగఫలము నబ్జజుఁ డిచ్చెన్. 30

మ. హిమవంతుం డచలేశ్వరుం డగుమహాహృద్యోన్నతప్రాధితో
సుమహత్స్వప్రతిభాస్వభావమహితస్ఫూర్తిప్రతాపప్రభా
సమజాసిద్ధవిహారకందరకుటీసర్వాషధీకల్పక
ద్రుమకాథస్థితకామధేనుకనరోరుస్వర్తణిశ్రేణిచేన్. 31

శా. కాంతారత్నము భక్తవత్సల జగత్కల్యాణి రుద్రాణి జె
దాంతారస్థుతితత్త్వనిశ్చితకృపావ్యాసంగచిత్రాబ్జ నే
కాంతస్థానమున న్నహానియతుండై యాత్మప్రకాశార్ధన
స్వాంతుండై మదిలోఁ దలంచుచుఁ దపోవర్ధిష్ఠుఁ డైనంతటన్. 32

—ॐ పార్వతీవరమేశ్వరులు తపంబు సలుపుట. —

క. లీలన్ హిమగిరినాయకు, పాలిటఁ గృపగల్గి పాలపాపయుఁబోలెన్
మేలై శర్వాణి నవీ, నాలసగతితోఁ బ్రసన్న యయ్యెం గడఁకన్. 33

మ. అంత నప్పార్వతీయు లబ్ధోదయయై చంద్ర రేఖయుఁబోలె దినదినప్రవర్ధమాన
యగుచు సిద్ధసాధ్యనికాయంబులు గొలువఁ జేలవు విగిలీయున్న సమయంబున.

చ. తొడుగనిభూషణంబు తనుతుష్టికి సమృద్ధకారణంబు సాం
పడరెడు చిత్రకాత కలితాపఘనప్రసవంబు మేలుసం

పడ మగు మార్దవంబు కృతభావవిధానమనోజ్ఞభంగితో

బెడంగగు జవ్వనంబు దగు పెంపునఁ బార్వతి యుండె నింపుగాన్.

35

చ. వినుకవిశేషమై తగినవీధుల నిర్మరకేళిఁ జేలుచున్

ఘనమృగనాభేంద్రములఁ గమ్మనిగాడ్పులు చల్ల చల్లనై

రసరినశైలరాజకుత ధామమహాస్థలీయందుఁ దన్నుఁదాఁ

గనుఁగొనువేడ్క నందె శితికంఠుఁ దుపక్రమచక్రమోన్నతికిన్.

36

ప. తదనంతరంబ పరిమజ్జానవంతుం దగుహిమవంతుండు సఖసమేత యగు నప్పార్వతీని
బరమేశ్వరునకు శుశ్రూషావిశేషంబు లొనరింప నియోగించిన సంతోషితస్వాంత
యగుచు ననేకప్రకారభయభక్తియుక్తహృదయాఠవింద యై యమ్మహాదేవు నుప
చరించు చున్ననమయంబున.

ఉ. తాతకదానవుండు భుజువర్ష మెలర్ప జగత్త్రయంబు సం

హారము నేయఁబూనినభయంబున బెగ్గిరి యింద్ర ముఖ్య బృం

దారకు లబ్జసంభవుని దగ్గఱ మ్రొక్కుచు సంస్తుతించి వి

స్తారనిజోగ బాధలు పడంపడి సర్వము విన్నవించినన్.

38

ప. ఓసిపద్మాసనుండును బద్మామనోహరుని మనంబున నిలుపుకొని యాదానవుండు పజ్జు
ఖునిచేతం గాని హతుండు గాఁడని వివృదృష్టి నెఱింగి వారల కిట్లనియె.

క. హరునకు శైలతనూజకుఁ, బరువడి జన్మిఁచునతని బాహుతోప

స్ఫురణం దారకుఁ డడంగును, మరుచేఁ దద్యోగవిధము మానుగఁ గల్గున్.

40

ప. అని కమలగర్భుం డానతిచ్చిన విని సర్వదేవతాసహితుండై యాఖండలుండు నిజ
పురంబున కరుగుడెంచి యప్పరోగణంబులు గొలువ సుఖాసీనుండై పేరొలగం
బుండి సురాచార్యు రావించి యతనికిఁ దమవృత్తాంతం బెఱింగించివచ్చాడై నుమ
శరు రావించిన.

41

❀ మన్తధుండు శివతపోభంగంబునకై వచ్చుట. ❀

అ. చిలుకలేటి నెక్కి చెఱుకుపింగిణి పుష్ప, శరధి సంధిలంగ సరసగతుల

రతివసంతు లలర రభసంబు పెంపున, మనసిజుండు వచ్చె మహిమ మెఱయ.

42

క. వచ్చిన మరసతిఁ గనుఁగొని, యచ్చపుంగువతోడఁ జూచి యర్ధాసన మీ

వచ్చిన మ్రొక్కుదు నతఁడుం, జెచ్చెర నేకాంత మాడఁ జేరుచుబలికెన్.

43

మ. త్రిదశాధీశ్వర జంభభంజన భవద్దీప్యత్పదాంభోజము

ల్లాదయందం గనుఁగొంటి నంచితకృపాముఖ్యుండ నై మించితి

న్నది నూహించినకార్య మెద్ది నను నేమాడ్కిం దలంపయ్యెనో

యిదె కొల్వం బనివింటిఁ జేతు నిక నేనేయానతైనం దగన్.

44

- క. నీపదము గోరి యెవ్వఁడు, తాపసుడై నియతభంగిఁ దప మొనరించు
గోపప్రస్ఫురితాధర, కోపనలా బట్టి వారైవ్వడఁగింతఁ.
- 45
- మ. తగుసేనిత్యక్తపావిశేషమహిమన్ ఘన్యుండ నా కెప్పుడ
జగతిన్ సాటివనంతుఁ డొక్కసఖుఁడుం జాలు నృహాయంబుగా
నొగిఁ బుష్పాస్త్రము లిత్తుచాపమును నేనున్ జృంభణం గూర్చి వే
తెగి తూలింతుఁ బినాకితాల్తియును నాన్తిపుల్ బ్రకాశంబుగాన్.
- 46
- క. అనునామన్తఘ్నపల్కులు, విసి మనమున సంతసిల్లె వేగ సుమాయు
త్తునిఁగా నప్పరమేశ్వరు, నని సాధిపుము మదర్థ మసి హరి పలుకన్.
- 47
- గీ. అట్లకాక యనుచు నాజ్ఞావిశేషంబు
శిరమునందుఁ దాల్చి చెలువు దనరఁ
గణఁగి కొంతమేర కినుకతోఁ జనఁజన
మతి గలంగుచు కతి మదను కనియె.
- శా. జిష్ణుం డానతి యిచ్చె నంచు మదిలోఁ కింతింప కిట్లెగిన
న్విష్ణుప్రీతియుఁ గాదు పుష్పశరముల్ త్వేణాగ్ని భక్షాతివ
ర్ధిష్ణుం దైన మహేశు నొంపఁ గలవా ధీశక్తి నూహించితే
యుష్ణిషంబునఁ గట్టవచ్చునె మదవ్యూహోగ్ర వేదండమున్.
- 49
- వ. అని యనేకభంగుల వాచాకౌశలంబున మరుండు జయంబు గోరి నయంబుగా
బల్కిన నారతిపలుకులు చులుకనగాఁ దలంచి కినుకవొడమినమనంబున వినక తనపతి
కార్యంబు నిశ్చయంబుగా నవలంబింపవలయు నని యెట్టకేలకు నొడంబడఁబలికి
వసంతుం జూచి మనబలంబుల సన్నాహం బొనరించి శుకస్యందనం బతిత్వరిత
గతిం దెమ్మనిన నట్లచేయుడు నతనుండు విజృంభించుసమయంబున.
- 50
- మ. పగిలెం డాపసదైర్యదుర్గములు కంపంబంచె బాంధావళుల్
వగలం దూరె వియోగినీజనమనోవర్ధిష్ణువర్గంబు వే
చిగురెత్తెన్ హిమశైలనాయకవనశ్రేణీతతు ల్లిక్కిలిన్
దిగులాంచెం జెదరెం గలంగఁ దగఁ దన్వీహారుషస్వాంతముల్
- 51
- వ. అని సాలంకాయనముని యానతిచ్చిన తరువాతివృత్తాంతం బెట్లయ్యె ననివైశ్య
ఋషు లడుగుటయు.
- ఉ. సామజవైరివిక్రములు సంపదుదంచితరాజరాడ్వహ
శ్రీమహిమాభిరామధనశీలురు పండితవర్గపాలకుల్
స్వామిజనార్దనాంఘ్రిపదసారపమత్త మధువ్రతంబు లా
శామహనీయకీర్తిఘను లర్యులు వైశ్యవరేణ్యు లిమ్మహిన్.
- 53

మాలిసి. మధురమృదులవాచామంజుల శ్రీవిచారుల్
 మధనుతగుణశీలుల్ పూర్ణసంపత్ప్రకారుల్
 మధురిపువదభక్తుల్ మంజూచారసత్తుల్
 విధురుచిదరహాసుల్ వేద్య పెన్దొండవాసుల్.

౧౪

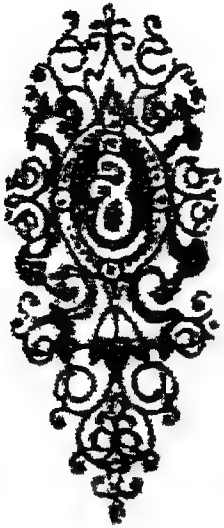
గమ్య. ఇది శ్రీసరస్వతీచరణ సరసీరుహామకరందనిష్యంబ సందోహమాధురిధురిణమధు
 కరాయమానమానసరసకవితావిలాసబొల్లనాచార్యపుత్రభాస్కరాచార్యనామధేయ
 ప్రణీతం దైవవైశ్యపురాణంబునందు శివునికటాక్షంబున వైశ్యులుకైలాసంబున
 సంచరించుటయుఁ జిత్రకేతుం దనుగంధర్వుండు వైశ్యులశపించుటయు వైశ్యు
 లతనికేఁ బ్రతికాశం వచ్చుటయు వైశ్యులు భూలోకంబున కరుగుదెంచుటయుఁ
 బర్వతద్వీపనదీనదవిస్తారవర్జనంబును కొమతైలోత్కర్షయుఁ బార్వతీపరమేశ్వరుల
 తపోమహిమయుఁ బారకాసురబాధాకథనంబును మదనుండు పరమేశుతపంబు
 చెఱుచుటకై వచ్చుటయు ననుకథలం గలది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీశారదాంబాయై నమః.

శ్రీవైశ్యపురాణము.

చతుర్థాశ్వాసము.

రామామణిహృదయాం

భోరుమాభాసురమురారిభూనుకపాద

శ్రీరాజపరులు లోల

న్నారీమన్తగులు బాలనగరప్రవదుల్.

1

ప. ఆకర్ణింపుడు సాలంకాయనముసిం ద్రుండు వైశ్యయుధుల కిట్టనిచ్చెన్.

2

ఉ. అర్చమవర్చ్య లిట్టనుచు నామునితోడను బల్కి రామః

చైర్యమహార్యగహ్వరముదగ్గఱకుం జని యంత మాటుఁ డే

కార్య మొనర్చె వేగ వినుఁగావలె నానతియి మ్మటన్నఁ జా

తుర్యము మీఱఁ బల్కెను గుతూహలవృత్తిని దేనె లొల్కఁగన్.

3

క. వినుఁ డని పల్కెను మారుం, డనుమానము మనములోన నత్యద్భుతమై

పెనుచుచు ముక్తిగొనఁగాఁ, జని గౌరీభర్త లున్న చక్రికిఁ జెలుచన్.

4

ఉ. విద్రుతపత్రసత్త్వవనవీధిఁ గనుంగొనె భర్త దేవదా

రుద్రుమవేదికన్ భయదరూపమృగాజినచర్మవాసునిన్

రాద్రభుజంగరాడ్వలయరమ్యకపర్దుఁ ద్రినేత్రశోభితన్

భద్రసముద్ర యోగజయభాస్వరము ద్రుని నాదిరుద్రునిన్.

5

ప. ఆంత నక్కంతుండు సంతోషితస్వాంతుండు గాక నిట్టులకిపడి నట్టేటఁ బుట్టి
మునింగినభంగి నిట్టట్టు తొలంగరాక కట్టెదుట నున్నముక్కంటికి జక్కటిచాయ
నుండనోపక యోసరిల్లి యుల్లంబు జల్లనఁ గరవల్లవంబులు చల్లనై సొంపొదవు
పొదరిండ్లఁ దూఱి నేదదేరు సమయంబున నంబికయుఁ బంబినవేడ్కఁ ద్ర్యంబ
సనకంబుజంబుల నభిరామంబగుదామంబు సమర్పించుసమయంబున,

6

- క. ఆశుదునః బుష్పాస్త్రము, వే సూర్యగవాటః జెఱుకుండును దంబై
భాసురగతి శివుఁడై ర్యము. నాసింది మనోజుఁ డేసె నద్భుతభంగిన్ 7
- వ. అప్పుడు. 8
- గీ. శివుడు గిరిజమోము చెలువంబుఁ దుగః జూచె, శివుని శివయుఁ జూచి సిగ్గువడంగ
హరుఁడు చంద్రునున్న యాత్మసర్వంబును, దాల్చి చూలుకొలిపెఁ దక్షణంబు. 9
- వ. శివుని శివభోజ్యు కావణం చెఱింగి యత్కుగ్రకోపంబున. 10

— మంత్రంః కీశ్వరునిచే దహింపఁబడుట. —

లయగ్రాహి.—

- ఫాలశిఖలాచనపుష్పాల్పలు రయంబున వికాలముగమిణుఁగుఱులురాలినివిగ్రాలన్
దీలువడి తొట్టి లయకాలపుమహాశనులు ప్రేలివడి తాకుగతి జాలి దనుదాకన్
గాఠె మరుఁ దంకటను గోటవడి దేవతలు కాలగళ కాలహర చాలు శరణన్నన్
తూలగతి నాపదను దూలుచు మహాభయతఁ దేలి రతిచుట్టుకొని సోలిధరఁగూఠెన్.
- క. హరుఁడు శ్మంతట చంద్రీ, శ్వరభృంగినిట ప్రముఖ్యసర్వగణంబున్
వరజయభోజము లులియంగఁ, గరముగఁ గైలాసగిరికిఁ గడఁకం జనియెన్. 12
- వ. అంతటఁ కొంతతడవున కారతీకాంత చింతాక్రాంత యగునవసరంబున వసంతుండు
చెలిసినఁ చెలిసి గర్జనస్వరంబున. 13
- క. చిలుకలరసముచు జెలువగు, చలరమ్మలుఁ జెఱుకున్లు నభిసేగుణమున్
జలమునఁ బ్రేగై క్రాంగిన, బలువగుభస్మంబుఁ జూచి పడఁతుక పలికెన్. 14

— రతీదేవివిలాపించుట. —

- క. శైవద్రోహము చేసిన, నేవలనఁ బ్రమాద మగుట యెఱుంగుదు వెఱిఁ గా
కావనిదివిజాలమాటలు, భావంబునఁ బట్టి యిట్టిపాపం బయ్యెన్. 15
- వ. అనుచు ననేక ప్రకారంబుల శోకాయత్తచిత్తయై కొంతతడవునకు దీనానన
యగుచు నమ్మహానుభావు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 16
- క. కరుణాకర శివ శంకర, శరణాగతరక్షణాంక శరణము శరణం
బరుదుగ ద్రోహము చేసితి, మఱియున్ శమియించు రోషమంతయుఁ జెలువన్.
- క. హర గంగాధర కరుణాకర కైలాసేంద్ర వైరిఖండన భక్తా
గ్రరక్షిరక్షణ కల్పన, హర సురవినుత దయఁబ్రోవు మభవ పురారీ. 18
- వ. అని వినులించుచు దుఃఖార్ణవమన్న యై యున్నరలి కాకాశవాణి యిట్లనియె. 19
- గీ. భక్తుశోపభంగిఁ బాటితై నింతయు, దుఃఖముడుగు మింత తూలనేల
భూనుడు శివుఁడు వేగ మనసిక బ్రసికింప, వచ్చువాఁడు నమ్ము వనజనయన, 20

వ. అనిన రతీకాంత శోకంబుడిగి తదేకచిహ్నగరిష్టయై శివునిరాక కెదురుమాచుచున్న
సమయంబున,
21

క. వనజభవుం డిం ద్రుండును, మనసిజసతినుతికే మానిమండలి గొలువకొ
గనికరమున వే శర్వుఁడు, పనితామణికడకు వచ్చె వాత్సల్యమునకొ. 22

వ. ఇట్లువచ్చినశివుం గనుంగొని ప్రణమిల్లి దీన యగుచు నుతియించి రతీదేవియమ్మ
హుత్తున కిట్లనియె. 23

క. ఆచక్రవాళమధ్యధ, రాచక్రములొన భర్త రక్షించు పతికొ,
భేదరు లెంచగ కీకును, నాచంద్రార్కముగఁ గీర్తి యలరుకొ ధాత్రికొ. 24

వ. మఱియును శర్వ సర్వజ్ఞ సర్వేశ్వరా త్రిపురాంశకా యసి యనేకవిధంబుల
స్తుతియించిన రతీదేవిని గరుణించి శివుం డిట్లనియె. 25

గీ. ఏడ్వకేడ్వ కబల యీ రేడుజగముల, విచులి కేను మెచ్చి మునులఁ గూడి
వచ్చినాఁడ నిప్పు డిచ్చెన సీప్రాణ, నాయకునకు నాయు వాయతముగ. 26

❀ ఈశ్వరానుగ్రహంబున మన్తధుండు జీనించుట. ❀

వ. అని మఱియు. 27

చ. హరుఁడు కృపావిశేషమహిమాస్పదుఁడై సురరాజరాజవా
క్పరిణతచిత్తవృత్తిపరిపాటి మనోజుఁ బ్రతిష్ఠ సేసి సౌ
పరుదుగఁ బ్రాణవంతునిగ నద్భుతసత్వసమేతుఁగాగ నిం
పరుదుగ సర్వమాన్యునిగ నర్థిగఁ బాలన చేసి నిల్పినకొ. 28

గీ. చిలుకరథము నెక్కి చెఱకుసింగిణిఁ బుష్ప, శరములు భరియించి చతురగతుల
రతివసంతు లలర రమణమై వర్ధిల్ల, శివుపదాబ్జయుగముఁ జేరి మ్రొక్కి. 29

వ. నిలిచిన వారిం గనుంగొని కరుణాయత్తచిత్తుండై మన్తధుని దీర్ఘాయుష్షంతుగా
ననుగ్రహించి శివుం డంతర్ధానంబు చేసె నని సాలంకాయనముని వైశ్యఋషుల
కుం జెప్పిన విని వారలు వందనంబు లాచరించి యవ్వలికథ యెఱింగింపు మనిన
వారల కమ్మనివరుం డిట్లయె. 30

క. మదనునిచేతకు నప్పుడు, మదనారాతియుఁ గలంగి మానినివహముల్
ముదమందఁగఁ గైలాసము, సదనమునకుఁ జేరి మిగులఁ జలచిత్తుండై. 31

గీ. అమ్మహాదేవుఁ డారీతి నరిగినపుడు
మంచుగుబ్బలికూతురు మదిఁ గలంగి
చెలులఁ గిమరించి తిరుగంగఁ దెలియరైరి
తెలియలేకున్న వారు నడ్డేవిఁ జూచి.

—పార్వతి తపంబాచరించుట—

ప. ఆమృతాదేవి తపింపుములు కనుదెంచిను గని నిజవాంఛితం బెఱిగించి వారియను
మతంబున సజ్జహితమై వసంబున కరిగి భోగం బగుతపంబునేయుచున్న బెద్ద
కాలంబునకు నీశ్వరుండు ప్రసన్నుడై రూపాంతరంబు దాల్చి. 33

సీ. బంగారుతీరెలు బాగుగాఁ జెడిచిన ముప్పిరిగొని యొప్పుముందఁ జుట్టి
చెంగావిరునుగెంపు శృంగార మలగిన గట్టికొపీనంబు కడఁకఁ జుట్టి
దగదగ యనిమించి వట్టమెకనరిన పసిఁడిబండము క్రొత్తబాగు దనర
నమితలేజస్ఫూర్తినధికమై వెలసిన కృష్ణాజీనము మేనఁ గీలుకొనఁగ

తే. భూతిమద్రాక్షలు దరించి పాలుపు మిగులఁ, బారుదండకమండలుధారి యగుచు,
గపటవటువేషభావంబుగడలుగొనఁగ, శంకరుండు వచ్చెమిగుల నాశ్చర్య మెసఁగ.

క. వచ్చినఁ గనుఁగొని పార్వతి, యచ్చపుభయభక్తు లలర నర్హ్యాదివిధుల్
చెచ్చెర నొనరించిన మది, మెచ్చుచు నట విశ్రమించి మెల్లనఁ బలికెన్. 35

గీ. కగినపురుషుఁ గూర్చి తప మొనర్చెదవేని, దగును దపము నీకుఁ దభ్య మరయఁ
దృణము వెదకఁ జనరు మణులనె వెదకుదు, రనఁగ జగతి వినవె యబలసేవు. 36

క. తరుణీ మృదులశరీరపు, భర మగు నతిఘోరతపము భామలకేలా
వరయావనసమయంబునఁ, గరమున భోగించుకంటెఁ గలవే తపముల్. 37

ప. అనిచెప్పిన వటువునకు గిరిజ యిట్లనియె. 38

గీ. తపము చేయకున్నఁ దగినట్టిపురుషుండు, గలుగునే సతులకు ఘనముసింద్ర
శివుండు ప్రాణవిభుండు శివభక్తి సులభుండు, వరఁగ నతఁడునాకుఁ బ్రాణవిభుడు.

ప. అనిన నమృతాదేవుం డంధిక కిట్లనియె. 40

గీ. శంఖుఁ డవ్యయూడు సంగంబు లొల్లండు, నిస్సృహుండు హృదయనిశ్చలుండు
మదనసంహరుండు మహదుగ్ర నేత్రుండు, సాధ్యుఁ డనఁగరాదు చాలుఁదపము.

సీ. కుల మిట్టి దనరాదు గుణవంతుఁ డనరాదు పుట్టు వెన్నఁడు లేనిభూతవిభుండు
కాంతాత్మ దనరాదు సౌందర్యమా లేదు విషము కుత్తుకనుండు వీతదయుండు
పాణిస్థలంబున బ్రహ్మకపాలంబు బట్టి బిక్షం బెత్తు భాగ్యమూర్తి
కట్టఁ గోకయు లేనిఘనసంపదాధ్యుండు మూడుకన్నులవాఁడు మూడుక తబిసి

తే. ముసలియెద్దెక్కువేదురు మోమువాఁడు, పుసుకపేరులుగిళమునఁ జూర వెన
వేషధారిని బతియన వెఱుగుపడుచు, జనులు హాస్యంబునేయరే జలజనయన. 42

ప. అని యనేక ప్రకారంబుల నీశ్వరుదూషించిన తపార్వతి కర్ణపుటంబులు మూసి
కొని వమశ్శివాయ యడుచు వవ్వటువును వారింపుం డనుచుఁ దనసఖులకు సంజ
చేసిన నకం దచ్చటనుండకచని. 43

సీ. నందికేశ్వరు నెక్కి నటన సొంపారంగ నాగభూషణములు నవ్యముగను
 వ్యాఘ్రజీనాంశుకవృత్తికి సొంపారంగఁ బాణిపద్మంబులఁ బరఁగు వరము
 నభయంబు శూలంబు నద్భుతదమరును విలసిల్లి శృంగారవిభవ మెసఁగఁ
 జంద్రకళాజాత సౌందర్యమొప్పార నమితలేజస్ఫూర్తి నపహసింప
 తే. దివ్యవిభ్రమకాంతులు లేజరిల్లి, నిఖిలభూషణకాంఠన నియతుఁ డగుచుఁ
 బ్రమథతలిగొల్వ నెంతయుఁ బ్రమదమెసఁగ, హరుఁడుగిరిజకుబ్రత్యక్షమయ్యెనంత.
 ప. అయ్యవసరంబున నప్పార్వతీకాంత మహాదేవుని గనుంగొని వరమసంతోషంబున
 నిట్లని వినుతించె.

45

క. జయజయ విశ్వాధీశ్వర, జయజయ సర్వజ్ఞ భర్త కాశ్వతమూర్తి
 జయజయ శంకర పాలయ, జయజయ విశ్వప్రకాశ శర్వ నమస్తే.

46

ప. ఆనుచుఁ బ్రణమిల్లిన.

47

చ. వినుతు లొనర్చుగా వినుచు విశ్వగురుండు పదాశీర్వాదను
 న్వనజదళాక్షి పార్వతి భవద్ధననిత్యతపోనిరూఢికే
 మనమున సంతసించితిని మత్పటుమూర్తి విశేషలీలసి
 పనిశము నర్థభాగమున నత్యనురక్తి వసింపు మింపుగాఁ.

48

ప. అని పలికి సబహుమానంబుగా నంబికను వనకరాంబు జంబునం జేరం బిలచినఁ బర
 మానందంబు నొందుచు నప్పార్వతి లజ్జాతీశయంబునఁ బ్రణామపూర్వకంబుగఁ
 గృతాంజలియై మదీప్సితం బెఱిగిన సర్వజ్ఞుండవు నేవిన్నవింపంబనిలే దైనను
 మదీయజనకుం దైనహిమగిరిం బ్రార్థించి వన్నుఁ గల్యాణం బవధరించి యనంతరంబ
 తోడ్కొని కైలాసంబునకు విచ్చేయుండనిన శివుం డొడంబడి యట్లనేయంగల
 చాడ నని నిజస్థానంబున కరిగె నంతఁ బార్వతీయు సఖజనసహిత యై నిజనివా
 సంబునకుం జనియె నంత నిక్కడ.

క. ఆరీతి గారితోడను, నోరూరగ విన్నమాట నువ్విఘ్నారణ
 పేరోలగమై కొలువునఁ, దారాద్రివిభుండు మానితండముఁ బిలిచెఁ.

50

ప. అట్లు పిలచిన మహాప్రసాదం బని వారలు వచ్చినం గనుంగొని.
 గీ. భర్గుఁ డవుడు తనకుఁ బార్వతీకన్యను, మహిమ మిగులఁ బెండ్లిమాట లాడ
 సప్తఋషులఁ బంపె సంభ్రమం బేపార, శుభమనోరథంబు సొంపుదనర,

52

కా. ఆరీతిం జని యంత నమ్మునులు సీహారాద్రికిఁ వేగ సొం
 పార న్వచ్చుచుఁ గాంచి రభ్రమున గంగాంభోప్రఘోషోన్నత
 స్ఫారోత్తుంగ తరంగ సంకులమహాచాతుర్యముల్ మిక్కుటం
 బాహుదార్పణిఁ బర్వఁగాఁ గదలి రాయాకాశమూర్తంబునఁ

53

మ. మహాత్మాహముతోడ వచ్చుచును సౌమైయున్నయయ్యత్రిః శే
 ౩౩ కేరీం న నన్న గాధిపుండు వారి శ్వేత్కదోద్గోమః జేం
 చరుదానీక నిజమందిరంబుకడ వింతైయున్న సౌధంబుడ
 స్త్రీలు కింహనచక్రమశ్శమున బంగారుపు టీరంబునకొ.

54

౪. మిందినభక్తి వారల, చుంచుచును గిరిందుః కనియె నోహో భాగ్యం
 బుదిరముః కడయించె ను, వుచిరముగ నుచు వారి నందఱి నరనెకొ.

55

౫. అష్టైశ్చాప్యవిధుల నర్చించి వేవేగ, సముచితాననముల సరస నొసంగి
 మహితకారకగతి నమస్కారములః జేసి, విష్ణువించె నధికవినయ మెసంగి

56

౬. మీరు మహానుభావులకు మీకు నసాధ్యము లేక యెచ్చటకొ
 భూరికృపావిశేషమునః బుణ్యునిగా నను గారవించి మీ
 రాచయవచ్చినారు కయ నానతియిం దడి యష్టమెయ్యెదో
 నేరుపుతో నొనర్చెదను నిశ్చలభక్తికరయానురక్తులకొ.

57

౭. ఆసిన నగ్గిరిసార్వభౌమునకు నమ్రహామును లిట్లెరి.

58

౮. కైలాసాచలవాసుఁ డూర్జితమహాకారుడ్యపుణ్యుండు నా
 శాలాక్షుం దకలంకుఁ దర్థపనఖభ్రాజ్ఞుఁ డుద్యత్కళా
 శ్రీలావణ్యుండు నైనయీశ్వరునకుం జెన్నొంద మీపార్వతికొ
 వాలాయుబుగ నిచ్చి తీర్తిమహిమ న్వర్ధిల్లు మశ్రాంతముకొ.

59

౯. ఆసిన విని యమృహేధరవల్లభుండు సంతసిల్లి నిజభార్యాయుక్తుడై యంతకంటె
 మనకు భాగ్యం బెయ్యది యని యమృహేళునకుం దనతనయ నిచ్చుట కీయకొనియె
 నంత మహర్షు లానందంబు నొంది కైలాసంబున కలిగి తద్యత్తాంతం బంతయు
 నదాశివునకు విన్నవించిన సంతసిల్లి యమృహేదేవుండు నందికేశ్వరు నవలోకించి
 వైవాహికోచితప్రవ్యంబులు సంపాదింపు మనిన నతం డట్లనేయ నుద్యోగించె
 నిక్కడి హిమవంతుండు నిజపురంబు విచిత్రంబు నేయించి నిజకుమారీవివాహో
 చితసకలసామగ్రీసంపాదన ప్రయత్న నిశ్చయం డయ్యెనంత.

60

౧౦. శ్రీనందీశ్వరుఁ డర్థిఁ గూర్చ విలసచ్ఛృంగారభంగీమహా
 స్వానందప్రమధాధినాథులు నిజాహంకారము ల్తీఱుగా
 నానావాహనవాహితాత్తు లగుచుకొ నాగేంద్రభూషాంగు లై
 యానిత్యప్రభుఁ గొల్పినిల్పిరి శుభవ్యాసంగ చిహ్నంబులకొ.

61

౧౧. గరుడుని నెక్కి కార్జు కడఁకం జనుదెంచె రమాసమేతుఁ డై
 నురుచిరశంఖచక్రపరిశోభిగధాధరహస్తపంకజ

స్ఫురితరుచిప్రకాశితప్రసిద్ధపురందరసేలదేహుః డై
పరమముసింద్రసంఘము లపారము గొల్వంగ శంభుపెండ్లికిన్.

62

ప. తదనంతరంబ సాంగవాహనాయుధశక్తిభూషణశృంగారులై బ్రహ్మదేవతాగణం
బును దిక్పాలురును రంభోర్వశీమేనకాద్యప్సరసులును గొలిచి నర్తనంబులుసలుపః
బంచమహావాద్యంబులు మ్రోయ నందివాహనారూఢుండై వివిధరత్నమయకనక
కిరీటకేయూరాదిసమస్తభూషణభూషితుండై చండీశాద్రిప్రమథులు కైవారంబులు
సేయ సదాశివుండు కదలుటయుఁ దద్యాచరంబునకు ధరాచక్రంబు త్రరంబుగ్రుం
గినఁ గుభసంభవుం గనుంగొని దక్షిణమలయపర్వతంబునఁ దద్యానిర్వహణార్థంబు
పొమ్మని నియమించి తాను వచ్చునంతకు నిక్కడహిమవన్తహేధరంబు.

63

ఉ. మేరువు గంధమాదనము మేచకము నిషఙ్గంబు వింశ్యమున్
వారణచందనాచలశీవశ్రీయరోహణరత్నపుష్పభూ
భారవహాదికైలములు భాగ్యవరంపర లల్లసిల్లుచున్
ధీరతః గల్పవృక్షసురధేనుసమూహము గొల్వ భక్తితోన్.

64

క. ఎదు రేగుదెంచి శివునకు, ముదమున మ్రొక్కుచును శీతభూభృత్పతి న
మ్మదమునఁ గానుక లొనఁగెను, సదమలనవరత్నకనకసందోహములన్,

65

ప. అప్పు డమ్మహాజనసంకులం బత్యద్భుతం బయ్యె, నంత నమ్మహాదేవుఁ డో
డ్కొని వచ్చి నిజమందిరసౌభప్రదేశంబున నునిచె. శుభముహూర్తం బాసన్నం
బగుటయు.

66

౧౧ గౌరీకల్యాణము. ౧౧

శా. కల్యాణోచితసర్వలక్షణకళాకాంతోరుభూషల్ జగ
త్కల్యాణిన్ హిమశైలరాజతనయం గాంతామణిం బార్వతిన్
గల్యాణార్థి వివాహమయ్యె శివుఁ డాకౌతూహలాత్సాహకృ
త్కల్యాణాధ్వను లల్లసిల్ల శుభమాకల్పాంతరస్థాయిగాన్.

67

ప. ఆట్టిమహోత్సవంబున సురలు కుసుమవర్షంబులు గురియించిరి దేవదుందుభినినదం
బులు మ్రోసి. త్రయస్త్రింశతోక్తిదేవతాగణంబులం దక్కినసమస్తజనంబులు
బరమానందంబుం బొంది యాసమయంబున వేదాంతోపనిషద్వచనంబుల నమ్మహా
దేవుని స్తుతియించి రనంతరం బమ్మహేధరవర్యుండు సవినయంబుగా సమస్తంబు
నీశ్వరునకు సమర్పించినఁ జేకొని పార్వతీసహితుండై సర్వదేవముసిగణంబులు
గొలువ నందివాహనారూఢుండై మహావిభవంబునఁ గైలాసగిరిం జేరి పర
మానందంబుఁ బొందియుండి మఱునాఁడు నానాదిగీతులుం దెచ్చిన కట్నం

మల పరిహరణకారమునకుఁ గుడెరు నియోగించి ముందర హరిసురశ్శేష్ఠులకుఁ
గట్టుంబు లిచ్చి యిరరజనంబుల కొసంగుటయుఁ గుడెరుముఖంబుగా నడచె నంత
మివారు వచ్చినం జూచి భనదుం దెఱంగి శివున కిట్లనియె. 68

శా. హిరప్య ల్పరమేశ నీవదమున న్నూహించి నిష్ఠావరే
ప్రారాధిం దవ మాచరించి కరుణాత్మా భర్త నీచి త్తమే
క్షాంతి న్నును నట్ల చేయు మన కెంతేప్రార్థు చింతించి గా
రీరామామణినాయకుం దనియె వారిం జూచి యుప్పొంగుచున్. 69

మ. పరమేశ్వరుండు పరహసికవదనారవందుండై నమస్తజనంబులు విన నిట్లనియె. 70

క. పరమపదస్థానం బగు, పరకైలాసంబునందు వత్తింపగా
గురుతీవ్రభిచరచాపం, విరవుగ నీవైశ్యమునుల కెల్లను గలిగెన్. 71

గీ. అట్టిశాపమటామ నట్టజువచనంబు, దెలిసి వీరి ధాత్రి నెలవుకొలుప
బుద్ధి పుట్టె నామఁ బూర్వపురాకృత, కర్త మెట్టివారుఁ గడపరాదు. 72

క. అనినను విని శివశవశివ, యనుచును వందనము చేసి రంజఱు విని య
వ్వనజభవాదుల కైనను, గని విని తెలియంగరానికైవల్యంబున్. 73

క. వెరవొప్ప నిచ్చి యిపు డా, ధరణీస్థలి కేగుమనుట దయదప్పుట మీ
చరణయుగవిహితసేవకు, మరగినమామనను ధరకు మరగదు రుద్రా. 74

మ. అని మీవార లప్పరమేశునకు విన్నవించిన. 75

క. అచ్చటికథ మునుపే మీ, కచ్చుపడం దెలిపి తనిన నాముసితోడన్
నచ్చరితు లిట్టు లని రను, రచ్చట శివుతోడ నప్పు డాడినమాటన్. 76

గీ. తెలియఁ బల్కి నారు తిరిగి వచ్చెడువేళ, నెచటి నెచటి మహిమ లేమి గనిరి
వివరఁ బలుకు సకలనిశ్చలబహువేద, చయ మెఱింగినట్టి సంయమింద్ర. 77

మ. అని విన్నవించిన మీవారల కమృహాత్మం డిట్లనియె నట్లమృహాదేవుపాదపద్మంబులు
చిత్తంబున నిడికొని నిర్భీతులై యిట్లనిరి, మహానుభావా భూలోకంబున కరుగు
టకు మాచిత్తంబు లొప్పుకయున్నవి. మేము చనుట కోప మనిన నప్పరమేశ్వ
రుండు వారలకిట్లనియె. 78

మ. జగతిం బావనభూస్థలం బ్రకటితా న్నదత్త లీలాల్లస
న్నగరాష్ట్రాదశపాలనప్రభువు లై నానాప్రకారంబులన్
నగరస్వాము లనంగ నుండుండు మహానందంబు సంధిల్లనే
నగరేశ్వరమూర్తిఁ గైకొని ప్రహ్లాదస్వంబునుం బొందెదన్. 79

వ. అనిన వైశ్యమును లమ్మహాదేవున కిట్లనిరి.

80

గీ. స్వామియాజ్ఞాప్తకారము సంతకము, శిరమునను దాల్చి యుండుము ధరణిలోన
నెట్టులోర్తుము సకలలోకేశి యైన, సర్వమంగళపాదవర్ధనము మాని.

81

వ. అనిన నదేవుం కిట్లనియె.

82

క. అనిశము మదీయశుగతి, వనజాంబక గౌరి వింధ్యవాసిని యనుపే
రను నిచ్చి మిమ్ముఁ బ్రోచును, ఘనసంపద లిచ్చి యధికకారుణ్యముగన్.

క. నియతప్రాణిన్ సమధిక, క్రియమున బ్రహ్మంశభవుఁ దభిమార్థదుః కై
జయ మొనఁగి భాస్కరాద్యుండు, వయతో మీకును మరొకహితత్వము చేయున్

క. కుల మభివృద్ధిగ నీవన, లలిరించుచు సలుప భాస్కరాద్యుండును నై
యిలలో జనియించి భవ, త్కులగురువై మెలఁగు బ్రదుకఁగోరియు నెపుడున్.

వ. అని యాచితిచ్చిన మహాప్రసాదం బని మ్రొక్కి నీదొక్కిని విష్ణుదేవుని నన్ని
ధికిం జని.

86

శా. ఆనందంబున వైశ్యశేఖరులు సాష్టాంగప్రణామంబులన్
శ్రీనాథుం గరుణావళోకన శుభశ్రీదావిహారోన్నతు
న్నానావైభవషడ్గుణాఢ్యుని జగన్నాథున్ జయోపేతు ను
జ్ఞానస్వాంతుని వే నుతించి రభివాంఛాదానచాతుర్యునిన్.

87

నీ. శ్రీరమ్యపంతతోదారవిభాసిత సకలలోకోద్భవస్థానచతుర
ప్రణతార్థివాసవప్రముఖదేశకిరీట వరమణి విలసితచరణకమల
కౌస్తుభమాణిక్యకమలాలయాకాంతి లలితవక్షస్థలోల్లాసిహృదయ
సద్భక్తలోకవాంఛాఫలప్రద దేవ యార్ద్రక్షాపరాయణ ముకుంద

తే. పుండరీకాక్ష వైకుంఠ భువనవంద్య
యనఘ దాసానుదాసుల మైనమమ్ము
గరుణ భావించి రక్షించు కమలసాభ
ఘనతలక్షీకటాక్షంబు కలగియుండ.

88

మ. అని భక్తి న్నుతించుచువైశ్యులఁ గృపార్ద్రాలోకనప్రాణి ని
ట్లనియె నీరు సుపర్వశిల్పి కృతనవ్యాప్తా దశగ్రామపా
లనవిఖ్యాతి ననేకకాలము మహోల్లాసంబుతో భూస్థలిన్
ఘనులై యుండుండు సర్వమామృత లయి లోకస్తుత్యచారితు లై.

89

క. వసుజారి యిట్లను జనార్దననామముతోడ మీపురంబున రమతో
డను గూడియుండుదు వరములు నొసంగుచు నహరహంబు లోకము మెచ్చున్.

గీ. భక్తు లున్నచోఁ బరమానుకృతి

హరుఁడు నేము చుందు మహాకహంబుఁ

గాన మీరు భక్తుఁ యమనీయగతి నేని

మహిశభక్తియుక్తి చుచుఁడు మీగుల.

క. శ్రీమన్నారాయణఁడు మహాముదమున నొసంగినట్టియద్భుతవరముల్
ప్రేమంబునఁ గొని వారిక, మామహిశలకును నెఱుంగి మహిమ వల్లెప్పక. 92

క. హరిహరులశృంగయకమలము, లరయంబున నిల్పి భక్తుల నుతించి సురా
గ్రవమణులం బొగడి గుణీ, వరుల నుతించుచును గదలువారై యచటక. 93

వ. అంత నవ్వైశ్యవరు లష్టహదేవుకదమం బని మాకు నహాయంబు గావలయు నని
ప్రార్థించిన మీకు విశ్వకర్తను బ్రహ్మను, నహాయం బిచ్చితి నని పఠికిన వీఁగొని.

మ. చని వేగంబున వార లన్నిరికే సాష్టాంగంబు గావించి గొ
బ్బున కైలంబులు జాహ్నువీనదులు తెంపుకొ జేవతావర్తమ
ధ్యనటతొక్కతెకయశరాక్షసమునివ్యాపారముల్ మాచుచుకొ
గని రాచెర వియన్న నీవిశరంగతుంగవీచ్యాఘముల్. 95

క. ఆదిత్రవిదిత్రంబుల, కాచాతుర్యముల కలరి యవగాహను లై
వే చనుదొచిరి యీనలఁ, జూచుచు హిమవన్నగంబుఁ జూచిరి వేగక. 96

క. నగపతికిని మ్రొక్కుచు హిమ,నగ మటుదాఁటి కదలి ననాశనబుద్ధికొ
నగపతిఁడైర్దు లయోధ్యో,నగరం బటుఁ జూచుచును వినమితప్రభులై. 97

వ. మఱియు హరిద్వారంబును సింధుసరయునదులును ద్రివేణిసంగమంబును నాసి
కాత్రియంబకంబును గాశేశ్వరంబును వృద్ధగంగాతీరంబును జూచి పుష్పకంబు
డ్డి రని సాలంకాయనముని తరునాతివృత్తాంతంబు నెప్పటకై యుపక్రమిం
చుటయు. 98

ఉ. పండితభాస్కరాశ్వమతభాస్కరు లంచితభోగకాసనా
ఖండలు లంగనామసునుకార్దుకు లూర్జితనవ్య శేముషీ
కుండలరాట్నమాను లవికుంతితఁడైర్దులు బ్రహ్మపాలనో
ద్దండదయాపయోధు లలిధార్మికు లుత్తమవైశ్యు లమ్మహిక. 99

మాలిని,నగణనగరశంభుస్వామిపాదాబ్జసేవా

నిగమవిధివిధేయుల్ నిత్యధర్మాద్యుపాయుల్

సుగుణగణవికాలుల్ శోభనోద్యోగశీలుల్

ప్రగణిత పెనుగొండప్రఖ్యు లారవ్యముఖ్యుల్. 100

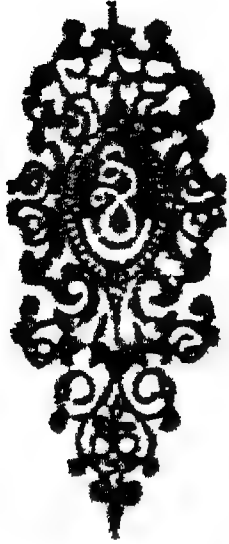
గద్య. ఇది శ్రీ సరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహనిష్కంధమకరందబిందుసందోహమధుర
 ధురీణమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాస బొల్లనాచార్యపుత్ర భాస్క-
 రాచార్య నామధేయ ప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణంబునందు మంత్రాదుల దీక్షలు నిచ్చే
 వహింపఁబడుటయు రత్నవిరూపంబును మదనపునర్జీవనంబును బార్వతీదేవితపోనిష్ఠయు
 శివుండు వివాహార్థంబు సప్తర్షులనంపుటయు శివునివివాహంబును శివుండు పత్ని
 సమేతుండై కైలాసంబున కరుగుటయు గంగాదినదీప్రభావంబును ననుకథలు గలది
 చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము

పంచమాశ్వాసము.

మద్ద్వినవకసంఖ్యా

గ్రామగ్రామణులు కీర్తిరమణులు సత్స

ప్రామాణికులు మరుద్ద్రులు

నామప్రాభవులు బాలనగరవరేణ్యుల్.

1

ప. ఆకర్ణింపుడు.

2

క. అక్కడకుం డీట్లనియె వణిక్కులనాయకులకు మృదుసీతికళాస
మృక్కలనాచాతురి పెం, పెక్కంగ వినుఁ దనినయంత నిట్లని రయ్యుల్.

3

మ. అగరాజాత్త జనాయకుం దనినయ ట్లారాత్రి వేవేగ నా
సాగసాసూర్యరథంబు వచ్చుగతితో సొంపొందుచుం జిత్రమా
నిగమాధిష్ఠితధర్మరూపమయమా నీపుష్పకారూఢులై
గగనంబుందున రాదోడంగిరి మహాకాతూహలం బొప్పంగన్.

4

క. ఆరీతి నదీనదవి,స్తారాహార్యాధిపతిని దర్శించుచు మా
వా రంతటఁ బూర్వార్థంబుధి, తీరంబునఁ బుష్పకంబుడిగి యట మఱియున్.

5

క. హ్రదమధ్యంబున నేమని, ముద మొప్పంగ నిల్చి రిష్టమున మఱి వా రె
య్యొది పనిగా నడచి రదియు, విదితముగాఁ దెల్పు వేదవేదాంతనిధి.

6

ప. అనిన వైశ్యముఘలకు సాలంకాయనముషి యి ట్లనియె న ట్లకొలనం గలయా
శ్చర్యంబు లవలొకించి బ్రహ్మ కీటనిరి.

7

చ. కమలిని యొక్కనాశమునఁ గాంచనదీధితు లుల్లసిల్లుచున్
విమలము లైనపుష్పములు వేడ్కత్రయం బటు గానవచ్చినం
దమకము నొంది చిత్రగతిఁ దద్వణిగన్వయనాథు లుబ్బునం
గమలజ యివ్విధంబయిన కారణమే మది యాన తీదగున్.

8

వ. అసిన వైశ్యులకు విరించి యిట్లనియె.

9

చ. కలఁడు పులస్తినాఁగ మునికాంతుఁడు యజ్ఞమునేయ భక్తికై
యెలమి మహేశ్వరుండు గిరిజేశ్వరి శార్దూయ నేను గొల్వఁగా
నలఘుత నగ్నికుండమున నద్భుతభంగిఁ బ్రసన్నుడై మనం
బలరంగ వేడు వాఁఁగితపదార్థము లన్న నశండు మ్రొక్కుచున్.

10

ఉ. ప్రాకటమైనవాక్యములఁ బ్రస్తుతి నేసి విశేషభక్తితో
నాకు మనోరథార్థములు నవ్యముగాఁగ ననుగ్రహించి నీ
జేకత సర్వలోకములు నిచ్చ యెఱింగి కృతార్థుఁడౌటకుం
జేకొని నన్నిధై యిచటఁ జెన్ను వహింప నవశ్య మెంతయున్.

11

వ. అని ప్రార్థించి పఠింప నమృతాదేవుం డప్పద్మమూలంబున బోయితిర్చయంగఁబై
పృథివికి మూలస్థానం బనం బరఁగి మల్లికార్జునేశ్వరుండను బులస్తీశ్వరుండు నను
నామంబులఁ బ్రకాశించియుండె నయ్యగ్నికుండంబువలన జ్వలనజ్వాలాజాలంబులు
జలంబులై మహాపుణ్యనిలయం బయ్యె నిది పులస్త్యతీర్థంబు దీనిసమీపంబున
మీకొక్కనగరంబు నిర్మించెద నని విశ్వకర్తం జూచి పట్టణంబు నిర్మింపు మనిన
తక్షణంబ.

12

పెనుగొండపట్టణవర్ణనము.

ఉ. ద్వాదశసూర్యవీధుల నుదారత షోడశసోమవీధులన్
మోదమెలర్పఁగాఁ గనకముఖ్యగృహంబు లవేకభంగులన్
ఆదరమొప్పఁ గేతనమృగాధిపగోపగజాయసంక్ల చే
నాదివిగాఁగ నవ్యగతి నంచితవర్ణవిధిన్ సృజించినన్.

13

క. వివిధామరగేహంబులు, వివిధామరభర్తహర్త్యవేదీతతులు
న్వివిధోద్యానవ్రజములు, వివిధపురద్వారభద్ర వేదీతతులన్.

14

వ. ఈరీతిని గౌతమీతీరంబునఁ బురంబుసృజియించె నంత విరించియు నవ్వైశ్యవరుల
జటావల్కలంబులు పరిహరించి పత్నీసమేతంబుగా మంగళస్నానంబులు నేయించి
దివ్యభూషణవస్త్రంబులు ధరియింపఁజేసి ఘనకుధరం బనుపేరుగల శారదాపీఠంబు
సప్తగోదావరీతీరంబున నియమించి యట వసియించు బ్రహ్మమండలంబులఁ బిలిపించి
యమృతహాగణంబు విన సీభాస్కరాచార్యులవా రేకవింశతిపీఠంబులవారు నాయం
శంబున నవతరించినవా రని వారలకుం దెలిపి వారలముందర సీవైశ్యవరుల కుల
గురువులను బురోహితులను నియమించి కృతార్థులుగండని వైశ్యవరులకు నొప్పు
గించి వారలచే వరంబులిప్పించిన యనంతరంబ యప్పురంబునకుఁ బశ్చిమభాగంబున
భూసురవిసరంబును బ్రాగ్భాగంబున రాజన్యసందోహంబును దక్షిణోత్తరభాగం

- మల సమాభ్యుత్థనవహంబులను పక్కినవర్ణంబులవారల యథోచితస్థానంబుల నుండ
చియమించి కోరినవరంబు లిచ్చినయనంతరంబు. 15
- క. యత్కేశ్వరుః పతిముదమున, నక్షయముగ ధనము లిచ్చి యవసీష్ఠలి మా
సేవాంశంబున మిచ్చున్, పక్షింపుదు నని వరంబు పయమున నిచ్చెన్. 16
- వ. మఱియును: 17
- స. ముదకతమశివీ పుమహీతి మై మించిన, మనుజుకేతనంబు మహిమ నిచ్చి
పానధర్మకీర్తిధనదాంశు లనమిదు, వసుధ వెలయుఁ దనుచు పరము లొసంగె. 18
- చ. పునమున కొప్పుఁ దూర్పునను బొల్పుగ గౌతమి పక్షిణంబునం
పరుదుగ నందురాశి సదహాకృతి చెల్వగుపశ్చిమంబునం
బరణిసగోస్తనవిభాసిత మైతగు సుతరంబునన్
ఆరయ విసిష్ఠగంగయు సమాంత మైనప్రదంబు నెప్పుడున్. 19
- క. సీమాంతరముల విర్బుచు, సామర్థ్యంబునఁ బరంబుఁ జతురత్వమునన్
శ్రీమత్కేత్రంబుల నా,రామంబు లనేకవిధుల రచించి తగన్. 20
- క. ఆరామంబుల మహిమల, కారాజీవాసనుండు నద్భుతవృత్తిన్
ధీరత వర్ణన నేయఁగఁ, జారుతరంబయి తనర్చు శంభునికరుణన్. 21
- సీ. తరుమూషికాదంతదళరంబులై జాటి పడి నాళికేశసత్ఫలము లంటఁ
పాఁకినపడి నోడి దండడి వ్రాలెడి పనసపండులచేత భగ్నమైన
యిక్షుకాండంబుల యేర్పులసందుల మొదల మిక్రించినముత్తియముల
బెరింగుగామించెడివడగండ్ర వర్షంబు పొరిఁబొరిఁ గురిసిన పోల్కిగాఁగ
తే. టెక్కలంబంద తాకిన నుక్కుదక్కి, యెగయుహంసలముక్కులఁ దగిలెడుపడి
రాజనపుమల్లనీళ్లలో రమణఁ దిరుగు, శఫరదంపతు లనఁగల్గు సంతతంబు. 22
- వ. మఱియు నవ్వనంబునం గలనారంగమాతులంగపున్నాగదాడిమాఖర్జూరచందన
మందఁ వాసంతికామల్లికామంజరీకుంజ సిష్యుండమకరందధారాప్రవాహలోల
కల్లోలమాలాక్రీడద్వరాళీమరాళీపత్రచాలనచాతుర్యధుర్యంబు లగుమందానిలబృం
దంబుల కానందంబు నొందు నిందిదిరబృందంబులపాటలం గలపాటలంశుల
సీదలః క్రీడలం దేలి వేడుకలం గూడి కమ్మపూఁబొదరిండ్రకెలంకుల విహరణం
బొనరింప నింపెసంగుమధురగంధర్వదంపతీసమంచితవిపంచికాగానంబులఁ బ్రోది
నేయుకలకంతవినదంబుల ముదంబులం గలిగి యందంద నందనవనచైత్రరథంబులం
బోలునారామంబులుగలిగి యొప్పుచుండు నప్పట్టనప్రాంత సంవృతభూభాగంబుల.
- సీ. శ్రీరామపంకియుఁ జీటిబలుగుత్తియుఁ శ్రీకేసరియు శక్తిశ్రీధరంబు
నీశ్వరప్రీతియు నేనుగుకొమ్మును బోడసంపంగియు నోడవతియుఁ

- గస్తూరినికరంబుఁ గర్పూరభోగియుఁ గావలకాంభోజ కనకగిరియు
దేవాన్న మెలిమియు దేవగన్నియకొట్టి, నీరుచెంచలయు శృంగారభోగి
తే. పంకి ప్రాసంగి సంపంగి వారణాశి, కామధేనువు వారేఁ గంద్రగోఁ
వెదురుమలయుంబు బుడమయు వెలువడంబు, రాచమెచ్చును ములువంక రాజనములు.
- క. నెనగయు గోధూమంబును, మినుములు ముద్దంబు కంది మెంతయు మిరియం
బనుములు మొదలగుసస్యము, గొనకొని శివుకరుణఁ గొండకొటులఁ బండుక. 25
- ప. మఱియు బహువిధవిశేషంబులకు బహుగోత్రసమృద్ధు బగుటండేసి పెనుగొండ
యనునామం బొనర్చి పులస్త్యతీర్థోపరిస్థలంబున దివ్యయంత్రచిత్రాస్తంభసర్విత
ప్రాసాదప్రాకారవలయంబులగు దేవాలయంబులు నిర్మించి యనంతరంబ. 26
- క. ఈలోకంబుల కెల్లను, మూలస్తంభం బనంగ ముఖ్యప్రతిక
మూలస్థానమహేశ, స్థూలకళావాహనంబు సొంపు దర్శక. 27
- క. నెగడినకైవాగమవిధి, నగణిత మగుమహిమ నెనగ నతిభక్తిరతుక
నగరేశ్వరదేవేశ్వరుఁ, కగ సొంపలరం బ్రతిష్ఠఁ దద్దయఁ జేసెక. 28
- క. వెలయ జనార్దనదేవుని, గణితమహత్త్వప్రభావుఁ గమలాధీశుక
విలసితవైష్ణవవిధులను, జలరుహగర్భుఁడు ప్రతిష్ఠచతురకఁ జేసెక. 29
- గీ. ఆరయవింధ్యవాసి ననుమహాశక్తియు, గురుతరాక్షికమల కోనకమల
వివిధదుర్గలు బహువిధధైరవులు నర్థిం, వారిదేవు లనఁగఁ బ్రబల రంక. 30
- క. వారుఁ డట నగరేశ్వరుఁ డై, గిరిజయు నావింధ్యవాసకృష్ణుం డరయం
బరంగ జనార్దనుఁ డయ్యెను, గరుణించుచు లక్ష్మీ కోనకమలగ వెలసెక. 31
- ప. మహాగణపతిపురస్సరంబుగ నెకదేవతాప్రతిష్ఠ లొనరించి విరించి యిట్లనియె. 32
- నీ. అఖిలలోకారాధ్యుఁ డైనట్టి శంభుండు నగరేశ్వరఖ్యాతి నెగడినాఁడు
కై వల్కనుఖిదాయ కమలాధిపతి శౌరి హరిజనార్దనుఁ డయి యలరినాఁడు
శర్వాణి పార్వతి సర్వమంగళ శౌరి వింధ్యవాసిని యన వెలయుచుండుఁ
గమలాక్షి శ్రీలక్ష్మీ కాంతాశిరోమణి శౌరిక లొనగూర్చు కోనకమల
- తే. ఘనశఁ బెనుగొండపురవరంబునను మీష, కరము లొసఁగుచు నుందురువై భవముగ
భవ్య మైనట్టినామూర్తిఁ బ్రబలనాఁడు, భాస్కరాచార్యవర్యుండుప్రతిదినంబు,
వారి నేవించి వెలయుఁ డీవిశ్వమునను. 33
- ప. మఱియునానాదేవతాసీకంబులకు ద్విసప్తసియోగంబులసిర్ణయించిన యనంతరంబ
యవై వ్యశ్యజనులు విరించి కేట్లనిరి. 34
- క. మాశోరికి పథలంబుగ, వేకాలము నిచటనుండుఁ డెంతయువేడ్కక
మాకులము వారికెల్లను, బ్రకటముగ గురువు లగుచు బ్రహ్మణవరులై. 35

ప. అని ప్రార్థించినః జతుర్ముఖుః పాంగిక యనుచుః గోరినవరంబు లిచ్చి యనంత
రంబ భర్త, భనద, పాంచాల, సిరవద్య, జగన్నాథ, తీరకాసార, దెందులూరు, ఏలా,
భూటచాల, త్రిగుణిత, ఘనభీమ, వికాల, కళంగ, నృసింహ, వీరనారాయణ, ఆచంట
నగరంబు లనుసేస ప్రదశ గ్రామంబులుం దెనుగొండకు గ్రామగ్రామంబులుగా నత్యంత
శోభితంబై చనచ్చె న క్షుప్తసంభవకృపాచిశయంబున. 36

క. తోటికి నెత్తిన వడగలు, తోటికి యొక్కొక్కసింటః గొమరొందు ననన్
బాటిగను నిత్యలక్ష్మీ, పేటిగ వర్ణింపవచ్చుః దెనుగొండపురిన్. 37

క. పంచంగ నానగరంబులు, పంచంపక తిరిగి రేసి వసుధాస్థలముం
గొంచక తిరిగినఫల మని, పంచాన్యుఃకు విశ్వకర్త ప్రతిన యొనర్చెన్. 38

క. అక్కఱః గోరి కుదేరుసి, సిక్కంగ యడుగంగనేల యిలఁగో వై శ్యుల్
రొక్కము చవుకించుదురా, పెక్కులు వర్ణింపనేల పెనుగొండపురిన్. 39

ఉ. మాడలునూఱుజీత మొక మాసిసికి న్నెలనాళ్లకట్ట డా
మాడకు నూఱుచిన్నములు మానుగః జేన్నమునూఱుకాసులున్
నాడనిత్రొత్తమంచిగలవర్తులు కాసుకు నూఱుసన్నపుం
బ్రోడలు లెక్క ప్రాసంబులు పోకకుః బుట్టెడు పట్టనంబునన్. 40

క. ఆందోళ కాదివాహన, సందోహరూఢవృత్తి సత్ప్రభువునకున్
నిందితునకు నీచునకును, దందడిఁ దెనుగొండపురిని దలవక్కులగున్. 41

ఉ. ఈవణిగగ్ర హరమిల నేనృపుః దై నను సర్వమాన్యసం
భావమునొంది రక్షణము భక్తి నొసర్చినయేని శోటివే
ల్లావుల నిచ్చుపుణ్య మగు లోలత నీపురమీక త్రొచినన్
గోవధ చేసినట్టియతిఘోరపుః బాపము వొందు వారినిన్. 42

ప. మఱియు నట్టిపెనుగొండపురంబు కైలాసంబునుంబోలె నవ్యాహతసకలసంపదల
సౌంపుమిగిలె యభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి యగుచు మహాసమృద్ధం బయ్యె నయ్య
వపరంబున విరించి విశ్వకర్తకుజేరభాస్కరాచార్యులకు నవ్వైశ్యుల నప్పగించి
కులసంరక్షణంబునకు నియమించి పుష్పకారూఢుండై నిజనివాసంబున కరిగె నంత
నిక్కడ బ్రహ్మోరుసంభవులు దినదిన ప్రవర్ధమాను లగుచు నిత్యోత్సవంబుల వెలుం
గుచుః జతుర్దశోత్తరశతసంఖ్యాతవైశ్యమునినిష్ఠాభిజాత్యపవిత్రంబు లగుగోత్రం
బులును దద్బ్రహ్మోపదిష్టశివమంత్రజపపరాయణులు నై నిత్యంబు నన్యోన్యవ్యవ
హార భర్తృపాలనంబునఁ గృషివాణిజ్యగోరక్షణవృద్ధిజీవనంబుల ననుసంధించుచు
శ్రీనగరేశ్వరకవార్ధముల కారుణ్యవిశేషంబునఁ పుత్ర పౌత్రాభివృద్ధిఁ గలిగి వెలసి
రని సౌలంకాయనమానియానలిచ్చిన విని యవ్వైశ్యమును లిట్లనిరి. 43

గీ. ఆందుఁ జిత్రవిచిత్రంబు లైన తెఱఁగు, దెలుపుమనివేడ వారికిఁ దెలుపఁదోడఁగ
సరసభాషామనీషవాచానిరూఢి, సంభ్రమం బొప్పఁ జెవులకుఁ జవులువుట్ట. 44

వ. ఇట్లు కృతతేతాద్వాపరయుగంబులు చనినసమయంబున. 45

క. సోమాఖ్యుం దగువైశ్యుఁడు, ధీమహిమాఘ్యం దటంచుఁ దెలియఁగ మహిలా
నేమమున వైశ్యవంశ, శ్రీమంతుం దతఁడు కుసుమసెట్టె పుట్టెన్. 46

సీ. గంధర్వపతి చిత్రకంఠుండు సొంపున వైశ్యకాపము నొంది వసుధ నతఁడు
సోమవంశంబున నురరాజభోగి యై రాజరాజనరేంద్రరమ్యపురిని
శుభముఁగూర్చగ హాశుభదృష్టి వేళలఁ బరమపాతి వ్రత్యభావ యైన
సర్వలక్షణ యగుశర్వాణిదేవికి వంశవర్ధనవిష్ణువర్ధనుండు

తే. పరఁగజనియించిజగ మెల్లఁబాలనంబు, నలుపుచుండెను శ్రీరామచంద్ర మాడ్కి
తల్లిదండ్రుల గురువుల దైవములకు, భక్తిఁ గొలుచుచుండెను రక్తితోడ. 47

వ. అట్టిసమయంబున. 48

సీ. వైశ్యాన్వయఖ్యాత వారిధిచంద్రుండు పరమమాహేశ్వరభక్తియుతుఁడు
చాతుర్దశోత్తరసప్తతఖ్యాత చిరగోత్రమూర్ధాభిషిక్త ఘనుఁడు
నగరేశ్వరేశ్వరు నమ్మినభక్తుండు విహితమహేశ్వర్యవిభవయుతుఁడు
సకలధర్మాధారసంసారవర్తనుం డుద్వాహకులగోత్రుఁ డూర్జితుండు

తే. వసుధఁ గుసుమాఖ్యుఁ డన మించి కుసుమగంధి
యనఁగఁ దనపత్నియును దాను ననుదినంబు
బుధజనంబులఁ బోషించి పాలుపు దనర
ధర్మకాస్త్రంబు వినుచుండుఁ దత్త్వభంగి. 49

క. గుడియును జెఱువును వనమును, నక్షరఁగ నల్లిండ్లు నిధియు నంచితకృతియున్
బెడఁగుగ నొనరిచి యంతట, నుడుగక పుత్రార్థి యగుచు నుద్యమ మెఱుగన్. 50

సీ. ప్రాసాదగోపురప్రాకారములతోడ నమరఁ గట్టించె దేవాలయములు
ధర సార్వకాలంబుఁబరిపూర్ణజలముగాఁ జెఱువులు త్రవ్వించెఁ జిత్రగతుల
సహజమాధుర్యమో బహుళరాంచిత మైన వనములు వేయించె పరుసతోడఁ
బూని పోడశమహాదానంబు లొనరించె, నధికసత్ప్రేక్షిని నిధులు నిలిపెఁ

తే. జెలఁగి బ్రహ్మప్రతిష్ఠలు చేసియంతఁ, దనచరిత్రంబు జగ మెల్ల వినుతినేయఁ
గృతులఁ జెప్పించి దిక్కులఁ గీర్తి నిలిపెఁ, గులములొపల జగ జెట్టి కుసుమసెట్టి. 51

క. కుసుమప్రభునికులంగన, కుసుమాంబయు దానధర్మకుశలత మెఱయన్
వసుధాజనములు పొగడఁగ, నసదృశగతిమెలఁగుఁ బలికి ననురూపముగన్. 52

సీ. వసిడికలశములః బరిమళోదకముల సప్తక్షిః బతికిని జలకమార్పు

శడియొల్లి చాటిమెత్తనివస్త్రము లట్టుతో నిచ్చి గంధంబు మేరుః బూసి

నిమ్మః గుళోదితానుష్ఠానములతోడ దేవపూజావిధి దీర్చి యంత

శరవితో నాదిత్యసత్కార మొనరించి బంధుజనంబులు పంక్తినుండ

తే. సలలితావృతతోక్త్యంబు సరసిః బెట్టి, పుకలచారిత్ర యెనట్టికుసుమగంధి

యకులవిఖ్యాతః బతిహించు బాచరించు, సకలబంధుజనంబులు సంశసించు.

53

ప. అంత నొక్కనాడు.

54

చ. పానఃగివ పట్టెమంచమునః బువ్వలపాన్పున కెడ్క మీఱఁగా

రసికత భర్తయుండ ననురాగముతోడను వీడెమిచ్చి తాఁ

బసలతాశవృంతమునః లై వెమటార్చి పదాంబుజాతముల్

జిగురుచు విన్ననై మనసు ధీలిఁ జలించుచు నుండె నమ్రయై.

55

సీ. సకలదుఃఖాంబుది శమనోదకుం దైన తనయుగర్భంబులోఁ దాల్చు నొక్కొ

యభులతమోబృందకురుఁ దైనసూసుని గన్నులఁగాంక్షతోఁ గాంతు నొక్కొ

యమృతాభిషేకస్థాభ్యుప్రాపకుం దైన బాలుఁ గాఁగిటఁ జేర్చు బోలు నొక్కొ

ముద్దుఃబల్కుల నేత మురిపెంబుఁ బుట్టించి తనయుండు మనసును దనుపునొక్కొ

తే. పుత్రసంతానవతు లైనపువ్వుఃబోణు, లెన్నఁ డిట్టుల మనసులో నెన్నకుండు

రకట నయసేయఁదయ్యెను హరుఁడటంచుఁ, జింతనొందుచునుండెను జిగురుఁబోడి.

ఉ. అంత నెఱింగి కష్టఁడగు నాకుసుమాఖ్యుండు నావరంబునం

గాంధను జూచి పల్కె ననుకంప దలిర్పఁగ సేమనంబునం

జింతవహించిన ట్టునికిఁబెప్పము సీకు మనోరథారముల్

సంశసమందనిచ్చెద విచారము మానుము దైన్యమేటికిన్.

57

ఉ. దీక్షులః బ్రోవవైతిహి సుధీమతి వేల్పులఁ గొల్వవైతిహి

పూనిక నాడికప్పిలిహి భూసురకోటికి నిష్టమైనయా

దానము నేయవైతిహి పదంపడి బంధుజనంబు నిన్నుదా

సీనము చేసిరో మనసు చింతకుఁ గారణమేమి చెప్పవే.

58

ప. అని కుసుమవిభుండు కులశృంగన నూఱిడించి పలికిన విని కుసుమగంధి పతికి నిట్ల

నియె.

59

సీ. రహి మీంచుచున్నయారత్న భూషణముల నెల్ల కాలము ధరియింపఁగలిగె

ననుభవించితిని దివ్యాన్న పానంబులు భక్ష్యభోజ్యంబులు ప్రతిదినంబు

నిత్యదానంబులు నిష్ఠతో నొసఁగితి బ్రాహ్మణోత్తములకుఁ బ్రతిదినంబు

బాంధవజనులకు బహుపదార్థంబుల నిచ్చితిఁ గులకాంత లెల్లఁ బొగడ

లే. సిరుల మించితి మీ పాదనేవచేసి, భాగ్యసంపదః గలరె నాపాటినతులు
ఎక్కుడైయుంటి నా కింక నొక్కకొదవ, పుత్రలాభంబులేమికిఁ బొక్కు చుందు.

సీ. అనుదినంబును దేవతారాధన క్రియాపరతంత్ర నై యుంటి భక్తితోడ
ముత్తైదువుల కెల్ల మ్రొక్కి చెప్పినరీతి వ్రతముల నోచితి. వరుసతోడ
అనివారితంబుగ నతిభిజనంబుల కన్నంబుఁ బెట్టితి హర్ష మొదవ
బహుదక్షిణలు పెట్టి గ్రహయజ్ఞములు పెత్తు లొనరించితిని విప్రజనులతోడ

లే. పుణ్యకర్తొచితస్నానభూరివాన, ధర్మముల నాచరించితిఁ దత్త్వమతిచిఁ
బొందలేనైతి నేమిటఁ బుత్రలాభ, మనుచుఁదలపోయుచును నాయాత్మలోన.

సీ. సత్పుత్ర పతిగాఁగకై శవక్రీడల సొంపుగాఁ గన్నులఁ జూడ లేదు
బాలురమాధుర్యభాషావిశేషముల్ వీనుల కింపుగా వినఁగలేదు
వెలయఁగ నాఁడుబిడ్డలకు నల్లుండ్రకు నిష్టపదార్థము లీయలేదు
కమస్తియధర్తార్థకామమోక్షములకు నాస్పదం బైనపుణ్యంబు లేదు

లే. నై హికాముష్మికఫలంబు లందరాదు, హరునికృపచేత సకలసౌఖ్యములు గలిగి
ననఘ సత్పుత్రుఁ డేయుపాయముచఁ గల్గు, నావిధానంబుఁ బెలిసి నాకానతియు.

వ. అనినఁ గుసుమసెట్టి యిట్లనియె. 63

క. ఈలోకసుఖముకంటెను, నాలోకసుఖంబై మేలు నాత్మజుకొఱకై
యేలా నీకు విచారము, చాలును ధర్మంబు మనకు జలజాతాక్షి. 64

క. అనుటయు సతి పతి కిట్లను, ఘనదానతపోజపములఁ గలిగినఫలమున్
విను మది లోకాంతరమునఁ, దనయుం డిహపరసుఖంబుఁ దడయక యిచ్చున్. 65

వ. అనినఁ గుసుమగంధికిఁ దత్పతి యిట్లనియె. 66

సీ. అఖిలధర్మంబుల నాచరింపఁగ వచ్చు ననఘుడై మానుషయత్నమునను
దేవాసురుల కైన భావింపఁగారాని తనయసంప్రాప్తి నా దైవికంబు
సీమనోహర మైన నిజపుత్రసంలబ్ధి కలుగునుపాయంబుఁ దలంచువాఁడ
వెలయు సంతతిలబ్ధి విద్యజ్ఞులచేత పెలిసి శరీరదోషదేశమునను

లే. సకలజనసన్నుతోదార సత్కుమార, లాభ మొనరింతు హృదయవిలాస మైన
యుక్తిసాధింతుననికాంతనూఱడించె, మృదులమాధుర్యవాగ్దృష్టిసదయుడగుచు.

క. అనిపలికినఁ గుసుమాంబిక, మనమున సంతోషపూరమగ్న యగుచు స
త్తనయులఁ గాంచెడి వేడుకఁ, దనపతి దైవంబుగాఁగఁ దలంచుచు నుండెన్. 68

వ. ఆరాత్రి సుఖశయానులై నిద్రించి మఱునాఁ డుదయంబున మంగళపాతకగానం
బులవలన మేల్కొంచి కుసుమసెట్టి శివస్తరణసేయుచుఁ గాశీక్షేత్రాదిపుణ్యస్థానం
బులను హేమకూటక్షేత్రాదిపర్వతంబులను గంగాదినదులను హరిబ్రహ్మలను

నారకమాక్రం చేయకావలయునని శ్రీమహావిష్ణుమహాదేవతావల నమంధతీలోపాముద్రాది పు
న్యాంగనలకు శలహాశిష్టంబ్రాహ్మణపేదములకు కలది లేచి యగ్రభాగమున
బృందావనకలకేరీవలం గది నమస్కరించి ప్రాశస్త్యం సంభాషితులం గిర్చి
నర్వాభరణభూషితులై పుంజుకూర్మంబున బ్రాహ్మణాశిర్వాదులు గైకొని
వారలకు దాంబూలంబు లొసంగి బంధువచరిత్యమునై నగరేశ్వరవనాద్వనస్వా
ములకు పురిపూర్వకంబున నందప్రకాశంబులొనరించి నమస్తమంగళాలంకృ
తం దై ననగరేశ్వరస్వామి భోగానానముఖమందవముం దేరి.

69

మ. పరశురామస్థులన్ బహురహస్రారంభగంధీరులన్
గరిమాభిక్మకభోగిపుంగవులః పరశ్రాఫతామాశ్వులన్
గురువేదాదిపురాణకాస్త్రవిలకన్ గీర్వాణులన్
వరసర్వాత్మజులం గృహాశిష్టకామీపులన్ విప్రులన్.

70

శ్రీ. బహుకాంతభాస్కరు భాస్కరాచార్యుని బద్ధనాభసింధునిః బద్ధనాభు
భీమప్రతాపుని భీమనాథుని వామదేవుని నమ్మహదేవుని శివుని
సారస్వతాఖ్యుని పుష్కళుః సర్వదేవాధ్యుని గణనాయకాఖ్యుని రుద్ర
శంకరాచార్యుల శంభువిరూపాక్షు బ్రహ్మ సీలగ్రీవు ధైరవేంద్రు

తే. మఱు లై నట్టి ద్విజులకు నధికభక్తి, యుతుల వైశ్యుల సాధుల నొప్పమిగులు
విదితనగరేశ్వరకల్యాణవేదియందు, నమ్మహాసభః జూపట్టెః గునుమనెట్టి.

71

❧ కునుమనెట్టి పుత్రకామేష్టియత్నము. ❧

మ. అట్టిదివ్యసభంగాంచి యాకునుమనెట్టి ప్రవక్షిణవార్యకంబుగా నందప్రకాశంబు
లాచరించి కృతాంజలియై యిట్లనియె.

72

క. సంతానముసంసారికి, సంతానంబై తనర్పు సంతకమును న
త్సంతాన మెట్లుగలుగును, సంతనమున నానతిండు సభవా రనినన్.

73

మ. వారలయందు భాస్కరాచార్యుం డెట్లనియె.

74

ఉ. సీవు మహాభావుఁడ వనివ్యచరిత్ర సుధర్మబుద్ధిచే
నేవిధివైన సంతతుఁ నేడిటిలోపల నా తొనర్చినన్
దేవహితంబు గావున నుద్దిర్ఘతః జేసినలోకమందు'సం
భావనఁ బొందఁ జాలుదువు పాపలు లేరని చింత లేటికిన్.

75

మ. అయినను బుత్రాప్రేక్ష నడిగితివి గావునఁ దొల్లి యనేకక్షత్రియులు సంతతిలేని
వారై పుత్రకామేష్టి యాచరించి సంతానంబు వడసిరి యోపుదేని సీయధ్వరం
బాచార్యము తద్విధం బెట్లనిన నొకలక్షకారికండులంబులు బవిలక్షలు నానా
ఫలంబులును ననేకసమిక్కుశపుష్పంబులును సప్తముఖంబుల భద్రగజతుండం

మలచందంబున నాశ్శం బతిప్రాశ్శంబుగా నాహుతుల నొసంగవలయు. మఱియుఁ
బదివేలగోదానంబులును షోడశమహాదానంబులును చేయవలయును. దీనంజేసి
పుత్రపంతుండ వయ్యెద వనిపడిన మహాప్రసాదం బని మ్రొక్కి యొక్కశుభ
ముహూర్తంబున యజ్ఞశాల గంగాతీరంబున నచర్చి యాభాస్కరాచార్యు
నాచార్యకంబునకు నియమించి కొండలు విశ్రుల నువద్రవ్వలగాను గొండలు
బుద్ధిత్వజలగాను దక్కినభూసురుల యక్షాంకర్తలఁగాఁ ద్రావించి మహాయంత్ర
స్థితి కల నాశ్శంబు వట్టించి యవరిమిత సమిక్కుశఫలశాఢిజాలాక్షతప్రసవక్ర
ముక నాగవల్లి దళపంచగవ్యపల్లవామృత పుణ్యతీర్థనానావిధరత్న సువర్ణ చినిచినాం
బరసుంధమాత్యాదియజ్ఞోచితసమస్తవస్తువులను బహువిధకుండమండపంబులను
యూపస్తంభంబు మొదలుగాఁ గలయజ్ఞోచితవస్తువుల కనుకూర్చి పుత్రకామేష్టి
సేయం దొడంగిన.

76

సీ. స్ఫుటశరభంగిని బుణ్యాహవాచన ఘోషంబు లంతంతఁ గొమరుమిగుల
సంగీతస్వరశుద్ధసామగానంబులు బ్రహ్మజనములు పాడుచుండ
కాంతిసంపద నొప్పు సద్రాష్టాణుల మించు మంజులాశీర్వాదమహిమ లలర
మహితనానావేదమంత్రంబులును మూర్తిమంతంబులై నీర్తిమంజములుగ

తే. సప్తజిహ్వల ననలుండు సవ్యగతుల
నొనర హవ్యసారంబు లాహుతి గొనంగ
భద్రగజతుండసదృశమా భవ్యధార
గురిసె నయ్యగ్నిమత్కుండకుహరభూమి.

77

వ. ఇద్విధంబునఁ బుత్రకామేష్టి సేయుచుండ సప్తాహంబులు చేసిన యనంతరంబ. 78

చ. అనలుండు శ్వేతకేతుండు మహాఘోర మొప్పంగఁ జేయుచుండఁగా
ఘనముగ నాశ్శధార లధికంబునఁ గ్రోలి యజీర్తి నొందునాఁ
దనఁగు మహాప్రతాపుఁ డగునర్జును సొంపున నార్తి దీతి న
ట్లనుపమశౌర్యం జొక్కఁడుఁ గలందె యటంచుఁ బ్రసన్నమూర్తి యై.

79

వ. ఇట్లు చింతించి యనలుండు కైలాసంబునకుం బని.

80

చ. హరునకు విన్నవించిన నుహాకృప నొంది నదాశివుండు దా
నరుదుగ నాత్మశక్తి నభుహరిణి మాక్తికతారహరిణి
గర మనురక్తిఁ జూచి సుతకారణ మఘోరమొప్పఁ జేయు నా
వరవణిగన్వయాశ్శున కవశ్యము నీవు ప్రసన్నమూర్తి వై.

81

త. కామితఫలముల నొసంగుము, శ్రీమహితునిగా నొనర్చు శీఘ్రం బనినన్
సోమకళాధరునాజ్ఞా, సామర్థ్యం బెఱిగి శక్తిసంభ్రమ మెసంగన్.

82

కా. ఇద్యుత్పంజము లేక మై యలరెనో విస్ఫారవజ్రహారిన్
 భేద్యంబై తెగి మేరుశృంగ మిలవై భీమోద్ధరిం గూరెనో
 చోద్యం బంచుఁ గ్రతుస్థలస్థితజనస్తోత్రంబు లొప్పారఁగా
 సద్యోద్యోజిత మయ్యె నుజ్జ్వలరుచి నృర్వాణి నిర్వాణియై. 83

గీ. అగ్ని కుండమధ్యమాంశరంబున నిల్చి, యద్యుతంబు గాఁగ హరునిపట్న
 లగఁ బ్రసన్న యైవఁ దా నంతటను మ్రొక్కి, శరమునందుఁ జేర్చి కరయుగంబు.

క. జయజయ సకలాభీష్టద, జయజయ లోకైకమాత జయరిపుమాతా
 జయజయ భవాని పావని, జయజయ ననుఁ బ్రోవు మింక జలజాతముఖి. 85

దండకము. జయజయ శివే మహాలక్ష్మీ గీర్దేవలే శక్తి కంకాళి హుంకారిణి ప్రాజరక్షి
 కరాశ్రీనేత్రి త్రిశూఠ త్రివేదస్వరూః భవాని శ్రియం దేహి మే పాహి
 మాం దేవదేవి త్రయీసర్వదే సిర్వికల్పే సమస్తాపదుద్ధారిణి ధ్యానదీనాపట్టిషే
 గర్తిషే వసిష్ఠాదిసంసేవ్యమానాంఘ్రిపద్దే శరణ్యే నమస్తేస్తు లే దేవి తుభ్యం
 నమస్తే. 86

మ. అనుచు ననేక ప్రకారంబుల స్తుతించిన కుసుమాఖ్యుంజాచి యంబ యిట్లనియె. 87

క. సంతసమున సీకాంతకు, సంతానము గల్గు ననుచు సంతసమెఱంగున్
 సంతానార్థప్రద మగు, సంతానఫలద్వయంబుఁ జతురత నొసఁగెన్. 88

మ. ఇ ట్లమృహశక్తి ప్రత్యక్షంబై వరం బొసంగి యంతర్ధానం బైనఁ గుసుమాఖ్యుండు
 సంతసిల్లి భూసురాశీర్వాదయుక్తంబుగా మంత్రపూతంబుగాఁ దనధర్మపత్నియగు
 కుసుమాంబ కాఫలద్వయం బిచ్చుతటి నొక్కఫలంబు సమూలంబుగ నుండె మఱి
 యొక్కటి మూలంబు వదిలియుండె నందున కార్యులు సంశయించుచుండ నామె
 తత్ఫలద్వయం బనుభవించె. తదవంతరంబు ఋత్విగ్గణంబులకు ననేకబ్రాహ్మణు
 లకు భాస్కరాచార్యులకు నిష్ఠంబు లైనవస్తుపంపద లొసంగి నుఖం బుండె
 వంశఁ గుసుమగంధి గర్భంబుఁదాలించి. 89

క. అనఘసురద్రుమఫలములు, వినుతముగా ననుభవించి విభ్రమగరిమన్
 దిననాళఃపగిది నొప్పెను, భువవిధి రత్నైకరత్నగర్భయుఁ బోలెన్. 90

ఉ. చెక్కులు పల్కుటాతె మనుజుట్టుమూలయ్యె మొగంబు వాడెఁ జ
 మ్మెక్కును నల్పుకొండె వదుముం దరులు జెలువారె నారుసొం
 పెల్కెఁ గనుంగవ త్తెలుగు లేర్పడె నొప్పె మవంబు శోరుకున్
 తెక్కు మిథుంబులు తొడలఁ బ్రీతిగ నాతికి జీరచిక్కినన్. 91

క. పొత్తికడపు మెఱుఁ గెల్కెం, చిత్తము జడమపడఁ దోచెఁ జెలికత్తెలతో
 మెత్తమడ మెఱంగుఁ గని, మెత్తవి పాన్పువను నిదుర మెలంగుఁజేయన్.

- క. కొమ్మకుఁ బులు పింపయ్యెను, గమ్మని మన్నంతకంటెఁ గడుఁజవి కెక్కెన్
దమ్మిమొకమ్మన నెక్కిన, తుమ్మెద లనఁ జన్నదోయి తుడలోప్పారెన్. 93
- క. విశదముగవైశ్యసంతతి, శకాంతునకు నెఱుంగఁజెప్పి సఖులింపున స
ర్వశుభంబులుఁ గూర్చిరి త, చ్చిశువుఁ గన న్నేదఱుచులుచెలి కేలుండున్. 94
- గీ. మూఁడునెలలు చలిమిముద్దులు వెట్టిరి, కలుపుగూళ్లు నాఱు నెలలువెట్టి
రిడిరివివిధరుచుల నెనిమిదియవనెల, సతికిఁ జూలు నెలలు జరగునపుడు. 95
- గీ. తొలుతఁ బొదలె నెడమవలను నాసుదతికిఁ, బిదపఁ గుడిని దిరిగె వెలఁదికంతఁ
జంట జీలు గలిగె సతికి నానాఁటికిఁ, బుత్తుఁ డేమొ యంచుఁ బొంగుచుండ. 96
- క. ఆసతి కాఘనుఁ డప్పమ, మాసంబునఁ గెంట్లమును నమరఁ బెట్టి మహా
ల్లాసంబున నుండఁగ నవ, మాసంబులు నిండె గర్భమహిమ యెలర్పన్. 97
- ఆ. చన్న విరియఁ బొదలె జఘనంబు ఘనమయ్యెఁ
బలుకఁ గప్పమయ్యెఁ బడఁతి కపుడు
రాజయోగ్య మైనరతనంబు దాఁచిన
పసిడిపెట్టె యనఁగఁ బరఁగఁ గడుపు. 98
- గీ. నాభి నెఱయ విరిసె నడుము నొవ్వఁ దొడంగె, సతులు వేగ మంత్రసానిఁ చెచ్చి
కూడి మెలఁగ దండికుట్లను బొదలక, నాతి యంత నుప్రసూత యయ్యె. 99
- ఉ. లేజ మెలర్ప నాప్రథమదిక్పతి చంద్రుని జంద్రికాప్రభన్
భూజను తెల్ల మెచ్చఁ గడుఁ బొల్పుగఁ గాంచినరీతి నాతియున్
వేజలకాపుఁ డాదిస్థిరవేళ గ్రహంబులు నుచ్చయందు వి
భ్రాంతి లైనవేళఁ గనె భానుఁడుఁ బుత్రుని బుత్రి కామణిన్. 100
- క. నుందానిలములు వొలయఁగ, బృందారకపుష్పవృష్టి ప్రియమునఁ గురియన్
మందరనినదముతో నుర, దుందుభులును మ్రోసె నపుడు ధూర్జటి కరుణన్. 101
- వ. అంత నక్కుసుమనెట్టి. 102
- క. నందనుసిసూతికాగృహ, మందులకుంజనియు సన్న న మాడియు నంతన్
నందితుఁడై పుత్రోత్పత్త, మందఱు వొగడంగఁ జేసె నాగమఘణితిన్. 103
- మ. ఇవిధంబునఁ బక్షింతంబు గడపి జాతాశాచాంత్యదివసంబునఁ బుణ్యాహవాచన
శ్చార్వకంబుగా నామకరణంబు సేయుకడకి నశరీరివాక్యంబుల శివుం డాకుమారునికి
విరూపాక్షుండును నక్కన్యకు వాసవి యనియు నభిధానంబుల నొనరింపు మని
యానతిచ్చిన గగనవాణి వాక్యంబుల కందఱునాశ్చర్యంబు నొంది రాకుసుమపెట్టి
యుఁ బుత్రుల కశరీరివాగ్గదితాభిధేయంబు లిడి యామహోత్సవంబున బంధువులకుఁ

గల్గుంబు లిడి భూసురాగిర్వాదభూర్వకంబుగా మంత్రాక్షత లందికొని వారి కనేక
వస్త్ర భూషణగంధమాల్య తాంబూలంబు లొసంగి యనిచి బంధుయుక్తంబుగా
భోజనంబు లాచరించి సుఖంబుండెఁ దదనంతరంబున దినదిన ప్రవర్ధమాను లగుచు
నామసుమనెట్టిపుత్రి కాపుత్రులు పార్వతీమైనాకులకు లక్ష్మీచంద్రమనులకుంబోలి
తైశవక్రీడావిలాసం బుఁ దల్లికండ్రిలకు సంతోషించినప్పుడు నను స్తబంధువరిఁబో
వబాలనంబునం బ్రవర్ధమాను లగుచుండి రాసమయంబున.

104

క. కుసుమాశ్శిశ్నేష్ఠిసుకంఠ, దేవదృశలావణ్యగరిమ నలరుచు సుండక్
రసికులు నౌనని మెచ్చుంగ, మనలెడిపుత్ర కుని జూచి మది నూహించెన్.

105

క. ఇంచుగ నై దేవ డ్లయ్యెను, నందికముగ వీచి కక్షరాభ్యాసము నే
యించెద నని యూహించుచు, ముందముఁగూర్చును నడుగ మహిమొన్నతుండె.

క. భూసురవద్యుల నవ్వడి, భాసిల్లఁగఁ బిలువఁ బండి ప్రాజుల నత్యు
ల్లాసమున నుండి యెంకయుఁ, దా నరగునఁ బిలిచెఁ బురహితబ్రాహ్మణులన్

107

క. భాస్కరతేజుం దనునా, భాస్కరమండితుని విలిచి పరఁగంగ మహా
జన్మదు లీయర్చకనకు, సంస్కారమునేయుఁ దనుచు నన్వేషయముతోన్.

108

వ. అని యివ్వధంబునం బ్రార్థించిన గంధమాల్వాంబరాదిభూషణంబుల నలంకరించి
బాలునిచే నమస్కరింపం జేసి కనకంపుఁ బల్లెరంబులొఁ దండులంబులుంచి యందు
షడక్షరంబులు లిఖింపంజేసి సమానవయస్కు లగుకొందఱు బాలుర సహపాతకు
లుగాఁ గూర్చి విద్యాభ్యాసంబు నేయించుకఱి నాడింభకునకు నీతిధర్మజ్ఞానదీజంబు
లుసన్మసింపుచుండ కెండుసంవత్సరంబులు జరగునమయంబున.

109

గీ. కురుకుమారుల కెంతయుఁ గుంభజుండు

సకలవిద్యలఁ గఱవినచందమునను

నన్నివిద్యలఁ దగవిరూపాక్షునకును

సఖలముగఁ జెప్పి భాస్కరాచార్యవరుండు.

110

వ. అంత సకలవిద్యాపారంగతుం డైనశిష్యుని బరీక్షించి కుసుమనెట్టి కిట్టనియె.

111

గీ. కుసుమనెట్టి కపుడు కొడుకును జూపించి, వీనివిద్యల జూచు విమలయశుండ
యనిన సంకసిల్లి యావైశ్యవరుండును, వినియె విద్యలెల్ల వీను లలర.

112

వ. ఇట్లు సంకసిల్లి కనకలసతిని విలిచి కుమారుండు విద్వాంసుండయ్యె విక మేషయ
నంబు నావింకమనిన సంకసిల్లె నంత.

113

గీ. భూసురోత్తములను బొందుగాఁ బిల్పించి మంచెలగ్నము విచారించవలయు
మన నట్లుకాక యోననుచు వాచార్యుని రప్పించి యూరవ్యఁ దోవ్వుతోడఁ
బంచారంగములు చూచి బాగుగా మామకుద్ధంబునఁ బంచమిఁ దనరు లగ్న
మని విన్నవించిన వావైత్యుఁ దప్పుడు బంధుల రాఁబించి పరమస్త్రీతిఁ

గీ. బురము శృంగార మొనరించి భూరిమహిమ, గృహ మేలకరణమును రహిసోనర్చి
శిశ్యశితామహం లక్ష్మంతప్రీతిః కనర, వమకు గావించె సజ్జనవరులు మెచ్చ. 114

వ. భాస్కరాచార్యుః డప్పడు పరగ వేద
విధిని సర్వంబుఁ గావించి వేదక మీతి
భవభిక్షమటంచును బలుకఁదల్లి
పండియును భిక్ష పెట్టి తనయునకును. 115

వ. మఱియు బంధుజనంబు నానావిధభూషణంబు లిచ్చిన కవి యాచార్యున కొసంగి
సకలభూసులతో త్తములకు దక్షిణాతాంబూలంబులు నొసంగి వాలుగడినంబులు నరగిన
యనంతరంబున బంధుజనంబులకుఁ గట్టుంబు లిచ్చి యనిపి యబ్బాలుఁ దన్మయనా
దుల సఖిలవిద్యాపారంగతుఁడగుటయు నక్కుమారునకు వివాహంబు నేయందలంచి
భాస్కరాచార్యుల రావించి సప్తదశపురంబులు దున్నవై శ్యకన్యకలు గాంచి
సర్వలక్షణసముపేత యై మనోహారిణి యగుకన్యకం జూచి యడిగిరమ్మనిన నాక్ష
ణంబునన కదలి సుశకువంబులం గాంచి యాయాపురంబులం గలకన్యల నరయుచు
హేలాపురంబునకుం జని యాత్రేయగోత్రోద్భవుం డైనయరిది నెట్టిహాతురు
రత్నవతి యకుకన్యం గాంచి యతనితో నిట్లనియె. ఆష్టాదశపురంబుల కధీశ్వరుం
డైన ప్రభాసగోత్రోద్భవుం డగుకుసుమ నెట్టికుమారుం డైన విరూపాక్షునకు నీహా
తురు రత్నవతి నిచ్చి వివాహంబు నేయు మన నశం డిట్లనియె. 116

గీ. కుసుమ నెట్టికొడుకు కులదీపకుఁడు వాని, కడుగవచ్చుమీర లార్యవరులు
ఇంతకంటె మాకు నెయ్యది తగుచోటు, నిర్ణయింపు లగ్న నిశ్చయంబు. 117

వ. అనిన భాస్కరాచార్యుం డత్యంతానందకంఠతహ్నవయారవిందుడై క్రమ్మఁ
బురంబున కేతెంచి కుసుమ నెట్టిమందిరంబునకురా నశండు ప్రత్యుత్థితుం డై పందనం
బాచరించి యడుగులుగడిసి యున్నతాసనాసీనుం కేసి పదునేడుపురంబులం
గలవైశ్యులనేమం బడిసి మీరరిగిన కార్య మాయత్తంబాయెనా యని యడిగిన
దమబందుకు లాపులందఱు నేమంటె. హేలాపురంబునకరిగి కన్నియలం గాంచి
యందు నాత్రేయగోత్ర సంభవుం డగునరిది నెట్టిహాతురు రత్నవతి సర్వలక్షణావవ
ద్యాంగిం గని యావై శ్యోత్తముమందిరంబునకుం జని యతనిచే నర్చనలు గైకొని
తగినగద్దియపైఁ గూరుచుండి యాతనిం గని ప్రభాసగోత్రోద్భవుం డగుకుసుమ
నెట్టి కుమారునకు నీకొమరితె నిమ్మన నశం డత్యానందుడై యొడంబడి లగ్నంబు
నిశ్చయింపు మనియె. నీవృత్తాంతంబు నీకెఱింగింప వచ్చితి నని పలికిన నాకుసుమ
నెట్టి భార్యాసమేతంబుగా సంతోషించి “శుభస్యశీఘ్ర” మ్మమనార్యోక్తి గలదు
కావున మీ రాలస్థులంబు నేయక కొందఱు వైశ్యవృద్ధుల వెంటంగొని చని లగ్న

నిశ్చయము నేసి నిశ్చయతాంబూలాలు బెట్టి రత్నన నాభాస్కరాచార్యుం
డాప్రకారమున వెదలి హేలాపురమునకు జని యరిది నెట్టి మందిరంబుం
బ్రవేశించి యాతః దత్త్యంతసంతోషమున నందఱకు నానందార్థ్యవిధు లిచ్చి
కూర్చుండ నియమించినః గొంతనే కిష్టప్రసంగాలు నేసి యాచార్యుం దతనిం
గనుంగొని. 118

గీ. కుసుమనెట్టిసుతుఁడు కోమలదేహుఁడు, ప్రవిమలాత్మనుఁడు భవ్యయశుఁడు
రూపవంతుఁడగువిరూపాక్షుఁ డింక నీదు, తనయ రత్నవతికిఁ దగువరుఁడు. 119

వ. కావున 'కుభస్యశీఘ్రం' బహువచనానుసారంబుగా శీఘ్రంబ వివాహప్రయత్నం
బొనరింపు మనిన వల్లెయని లగ్నంబు నిశ్చయింపుం దని తాంబూలా బొసంగి
నిశ్చయతాంబూలాదు లాచరించిన మరల పెరుగొందపురంబున కరుదెంచి కుసుమా
హ్వయునకు దల్లగ్ననిశ్చయం బెఱిగింకె నాలగ్నసమయం బాసన్నం బగు
టయు నకండు. 120

సీ. సకలబంధువులను సరవితో రప్పించి పీనిపీనాంబరశ్రేణి మఱియు
నదమలమణిమయోజ్జ్వలభూషణంబులు ఘనసారమాదిసుగంధములను
తైలశర్కరగుడకండులూఢ్యాదిసద్భవ్యము ల్బహుకూర్చి ధరణిసురులు
పితరుల నెంతయుఁ బ్రీతి నొందఁగఁ జేసి గ్రామదైవంబుల రమణం గొలిచి

తే. భాస్కరాచార్యుఁ డాదిగా బ్రాహ్మణులును
బంధుజనములు నిరుగడ భద్రదంతి
వామానంబుల నెక్కి రా వరుస భద్ర
హస్తపై నెక్కి రావిరూపాక్షుఁ బనిచి. 121

గీ. తాను నుత్తమవాహంబుపైని నెక్కి, రమణతో వచ్చె హేలాపురమునకును
అంతవృత్తాంతమును విని యరిది నెట్టి, యెదురుగావచ్చి తోడ్కొని యేగె నపుడు.

వ. ఇట్టిద్రవిభవంబునఁ గుసుమాహ్వయుఁ డోడ్కొని వచ్చి నానావిధరత్నఖచితం
బగువిడిదిలో నుంచి వారలుం దానును సరసస్థలాపగోష్ఠిని గొంతప్రాద్దు పుచ్చి
వివాహ పాశాదులఁ దృపులం గావించి నృత్యగీతాదివిద్యావినోదంబుల నద్దివసంబు
గడపి యారాత్రి నుభయస్థిం జేరి విమణువాడు మంగళమతిపాతంబుల మే
ల్కొంది ప్రాణికాలకృత్యంబులు విర్వర్తించి యున్నంత. 123

సీ. హేలాపీఠము వచ్చి పరగంగఁ గుసుమాహ్వయునిజాచికుభలగ్నమునకు మీర
కామ క్రమం దన నట్టులగా కని గుర్తాక్షతల మరల గల్లువెళ్ళ
మయంబు నిచ్చి వారికానతి యిచ్చి కోభవద్రవ్యము ల్బరుచిరముగ
కోమలాశ్రయించి తాహాహాదికృత్యముల్ నేయించి బాంధవశ్రేణి కెల్ల

తే. నిష్టమృష్టాన్నములచేతఁ దృష్టి నొందఁ, జేసి తనముని వేగఁ గైసేయుఁ డచుచు
నానతిచ్చినఁ జక్కనియతివ లతని, శీఘ్రముగ మోడమొప్పుఁ గైసేసి రంత. 124

వ. అత నయ్యరిదిసెట్టియత్యంతసంతోషమున శోభనద్రవ్యముల నొడఁగూర్చిన హో
మాదికృత్యము లాచరించి బంధువుల నిష్టాన్నశృపులం జేసి తనకూతు రత్నవతిని
శృంగారింపించి శుభముహూర్తం బాసన్నం బగుటయుఁ గుసుమాహ్వయుని వృద్ధ
శ్రాస్త్రాణబంధువుల నంపి పిలువంబంచిన నతండు పెండ్లికొమరుని భద్రగజంబుపై
నెక్కించి కరదీపికాసహస్రములు వెలుంగ ధేకిమృదుంగతమృదాఘకామలము
క్కాకాహళకంఠారావంబులును గరిబృంహీతంబులును దురంగహేమవంబులును
గవిగాయకపాతకవై తాతకసుదోహసంక్తనంబులును విప్రాశిర్వాదనావంబులును
బుణ్యాపణ్యాంగనలకల్యాణపుఁబాటలును నొక్కపెట్టు సెలంగ సౌభాగ్యంబుల
నుండి పురపురంధ్రజనంబు లాజాక్షతలు సల్ల, నెడనెడ వారకాంతలు గుడియొడమ
భాగంబులం జూచువిట్లకాంక్షహృదయ మదయంబుగ ప్రిలునోరచూపుల నడ
లించుచు నృత్యంబులు సలుప బాంధవస్త్రీలు మాక్తికసీరాజనంబులు నివాళింప నరి
దిసెట్టి మందిరద్వారంబు జేరంజన నాశండు బాంధవయుక్తులై యెదుర్కొని తును
మసెట్టికరంబు కరంబునం బాడించి రాఁ దక్కటిబండును లుల్లాసంబునం బొదలు
సల్లాపంబులు నేయ విరూపాక్షుండు గజంబు డిగ్గి ముత్తైదువులు సీరాజనం
బొసంగఁ గల్యాణవేదిం బ్రవేశించి రత్నావతి నలంకరించి తేర యువతీజనంబుల
నియమించిన వార లాపెండ్లికూతు నలంకరించి తోడైర నవ్విరూపాక్షుని రత్నా
వతిని డెరమరుగున నునిచి కన్యావరణంబు చదివి యంత సుముహూర్తం బాసన్నం
దైన వధూవదులచేత నొండొరులపైఁ దలఁబ్రాలు వోయించి శాస్త్రాచుసారంబుగ
హోనుం బొనరించి తులబాంధవగురుజనసేజనకులకు నమస్కారంబులు సేయించి
సకలవైదికతాకికాచారంబులు నిర్వర్తించి నాకబలి యాచరించి యరిదిసెట్టి య
ల్లని కనర్ఘ్యమణిమయాభరణాంబరాదిసమస్తవస్తువు లరణంబుల నొసంగి బాంధవు
లకు దివ్యాంబరంబులు కట్నంబు లిచ్చి యర్థుల కీస్సితార్థంబు లిచ్చి యివ్విధం
బునఁ గుసుమాఖ్యుండు వివాహమహోత్సవంబు నిర్వర్తించి మరల తన పురంబునకు
వచ్చి గృహప్రవేశాదిశుభకృత్యంబు లాచరించి బంధుజనంబుల బహుమానపుర
స్కరంబుగా వారివారిగృహంబుల కనిచి పరమానందంబున సుఖంబుండె నంత. 125

చ. పరహితధర్మవర్తనులు పండితభాస్కరవర్గరక్షకుల్
గురునయనీతిశోవిదులు గుంభితవాక్యనిరంతరోన్నత
సిగతరకౌతుకాగ్రగుణశీలురు శీలవతీసతీమనో
ధిహారులు పురాణిపాదజలజాగ్రమదాళులు వైశ్యు లిష్టుహిన్.

మాలిని. ధనకనకవికాసుల్ ధర్మసంచారభాసుల్
 కనకకుధరచైర్యుల్ కల్పితానల్పచర్యుల్
 మనసిజరిపుభక్తుల్ మానిసీచిత్తసత్తుల్
 వినయధుననివాసుల్ వేద్యపెన్ద్రాండవాసుల్.

127

గద్య. ఇది శ్రీ సరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహమకరందబిందుసందోహమధురమధురిమా
 ధురీణమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాస శ్రీబ్రహ్మమనీషిబొల్లయాహ్వయ
 పుత్రభాస్కరాచార్యనామధేయప్రణీతంబైనవైశ్యపురాణంబునందుఁ దెనుగొం
 డవర్ణనంబును గునుమనెట్టి పుత్రకామేష్టిఁ జేయుటయు వానికిఁ బుత్రుండును
 బుత్రికయు జనించుటయు వారికి నామకరణాదివిధు లొనరించుటయుఁ గుమా
 రునికి వివాహంబు నేయుటయు ననుకథలంగలది పంచమాశ్వాసము.

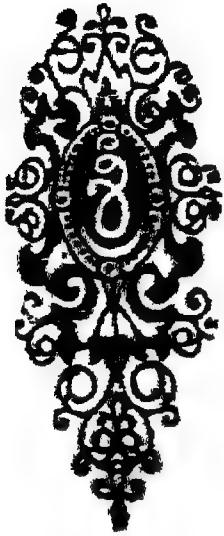

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము.

షష్ఠాశ్వాసము.

మ ద్వేంగీదేశ

గ్రామమహాగిరిపురప్రకాశతబుద్ధి

గ్రామణులు రాజరాజ

శ్రీమంతులు కీర్తివిజితశేషులు వైశ్యుల్.

1

వ. ఆకర్ణింపుడు. తరువాతివృత్తాంతం బెఱింగించుటకై సాలంకాయనమునివర్ణించు
వైశ్యుల కిట్లని చెప్పందొంగె. అట్లు వాసవి దినదిన ప్రవర్ధమాన యగుచుండ
నొక్కరాజు తనకువివాహార్థం బక్కన్యనడిగె ననిన విని యవ్వైశ్యు లాఱుషి
వర్ణున కిట్లనిరి.

2

క. వాఁ డెవ్వఁ డతనివంశము, పోడిమితో వానిపురము పూర్వవిధంబున్
జేడుకతో నెఱింగింపుము, పాడిగ నన వారి కతఁడు పలికెన్ బ్రీతిన్.

3

క. శ్రీమార్కండేయముని, స్వామికి నిలయం బనంగ జగతీ దివిష

ద్ధామము రాజమహేంద్రుని, నామంబున నొప్పు బురము రమ్యస్ఫూర్తిన్.

4

సీ. శ్రీ గౌతమీదివ్య సింధుపావనతోయకణిమర్దితపారకల్పషంబు

బ్రకటమార్కండేయపరమేశకారుణ్యసంభూతశాశ్వతైశ్వర్యయుతము

దానధారాసారదంతావళోదారఘోకారవైభవీసంకులంబు

జవవిక్రమక్రియాజనితపౌరుషఘనఘనతురంగమవీరకలకలంబు

తే. రత్న ధనధాన్య వస్త్ర హిరణ్య రజిత

సార ఘనసార మృగనాభి చందనాది

రమ్యతరపణ్యవీధి కారాజితంబు

సాంద్రవిభవంబు రాజమహేంద్రపురము.

5

వ. ఆపట్టనంబున కథీశ్వరుండు.

6

ఉ. ధూర్జటిపాపభక్తుః పరిదుర్గవిధేవనకౌర్యశాలి న్యా
యార్జితవైభవండు విజుధావనకల్పకుః ధార్యవస్తుతుం
వస్తువంశవర్ధకుః పహర్షితేజఃడు విష్ణుర్ధవతుం
దూర్జితసర్వసంపదల సోప్తయ రాజమహేంద్రనాథుః॥ 7

క. రాజకాభరభక్తుః, రాజకలాత్తంతుః దన్యరాజయశస్తే
జోజయశాంతిగ వరుణుః, రాజితచాళక్యపంశరక్షకుః జెలమిన్. 8

❀ విష్ణువర్ధనుఁడు దిగ్విజయంబు సేయుట. ❀

సీ. రాజవ్యజయశాలి రాజాధిరాజ్యమేశ్వరుండును యశశ్శాశ్వతుండు
భవతి పరాహంకభన్యప్రభావుండు కరవాలగ్ధికవిజయభుజుండు
ఆశ్రేయమునిగోత్రపాత్రాధికాత్మ్యండు భిక్షనారాయణకాంతిపరుండు
చాళక్యకులమగ్ధనాగరచంద్రుండు విమలభీషణవిష్యవిగ్రహుండు
తే. ప్రబలకవనత్రేనేత్రుండు పటుతరప్ర, తాపభాస్కురుః దత్త్యంతధార్మికుండు
చండితోద్దండకోదండగాండీవుండు, వింశవర్ధకుఃపగుష్ణవర్ధనుండు. 9

ఉ. సోమకులాగ్రగణ్యుఁడు విశుద్ధయశోనిధి యన్యరాజలే
జోమహిమాపహారుండు వసుక్షీతిభృత్పమధీరుః డిద్ధల
క్షీమహిమాధ్యుఁడైయతఁడు మేదిని నేలుచునుండెఁ జెంపునన్
సామజవైరివిక్రముండు సారుండు రాజమహేంద్రుఁ డున్నతిన్. 10

సీ. అబ్ధిమేఖల యైనయవనిని బాలించె బుద్ధవైరివర్గంబు పాడవడంగ
ధారణీప్రజల మోదంబునఁ బోషించె నఖిలదిక్కులఁ దనయాజ్ఞ నిలిపె
శరణన్నవృపులను కాశ్యకంబుగ నేలె నెదిరినరాజాలమదమడంచె
వర్ణాశ్రమంబులు వరుసతోఁ బాలించె నోలిసంకరము గాకుండఁ జెలిసి
తే. అదినృపులచరిత లఖిలధర్మంబులఁ, దాత యైనధర్మతనయుఁ బోలి
నెగడ నెల్లజనులుఁ లొగడంగ విష్ణువ, ర్ధనుండు విభవవిశేషధనదుఁ డగుచు. 11

క. జవ్వనపురాజ్యమదమున, నెవ్వరిఁ గైకొనఁడు నిర్జరేంద్రునినైనన్
ఇవ్వసుధ వైరినృపతుల, మువ్వేటం బఱపుఁ బుక్తిముఖుచందమునన్. 12

క. ఆమరేంద్రవిభవుఁడును రా, జమహేంద్రపురమున విఖిలభవములతోడం
గుముదాత్తవంశనృపన, త్రముఁ డాస్థానముననుండి తా నలివేడ్కన్. 13

క. మఱియు నుదయమార్తాండమండితకుంభవిజృంభమాణప్రాసాదమధ్యబహురత్నకీలిత
ప్రభానూనవితానంబునుమరకతమణిమయసోపానరచితచంద్రకాంతవేదికాప్రదేశ
విజయవనీతలలిలకంబును మణిగవాక్షహర్గతమలయసమీరమార్గజోషితమేదినిశ్వర

స్వేదభేదంబును సువర్ణస్తంభగుంభితముక్తానుధాధాతనిర్మలకుద్యస్థలవిరచితచిత్ర
 రూపమంగళశృంగారజనితకుతూహలంబును రంభోర్వశీతిలోత్తమాదిబృందారక
 సుందరీసందోహకళావిలాస తిరస్కార నిపుణ సౌందర్యలజ్జాభాషానిశేషభావార్థ
 కటాక్షవీక్షణప్రణయకలహాదివిలాసమానమానిసీజనసేవితంబును బహుళముక్తా
 ఫలరంగవల్లీసముల్లాసితసురభిపుష్పమాలికాలంకృతంబును భరతనిరతనర్తనకామినీ
 రమణీయకాగ్రంబున సేవాసమాగతనానాదేశరాజలోకాభిధాననివేదనచతురయా
 తాయాతవేత్రధారకవచోజ్జ్వలభంజంబును నగునాస్థానమంటపాభ్యంతరసమున్నత
 మణివేదికాస్థాపితసింహాసనాసీచుం దై బహురాగభేదమిశ్రితపంచమస్వరసమం
 చితాలాపం బగునంగీతంబును మంగళగాయతోత్తము లగ్రభాగంబున గానం బొ
 నర్ప సుభయపార్శ్వంబుల సుచితమృదుమధురవాక్యకవితాజనసూక్తంబు లాలకిం
 చుచు వామభాగస్థితసుందరీజనకరాగనర్తితచామరడోలాయమానమణికంకణసం
 ఘాతశింజీతంబును హృదయరంజకంబుగా విద్యజ్ఞనవ్యాఖ్యాయమానభారతాదికథా
 శ్రవణజనితజ్ఞానం దై పరాక్రమమతు లగురాజులకు దిగ్విజయంబు సేయుట యశ
 స్కరం బని తలంచి సమీపవర్తు లగునమాత్యులలోఁ గుమారకంఠీరవుం జూచి
 యిట్లనియె.

14

క. జవతురగరథేభభట, ప్రవరులతో నృపతు లెల్ల రావలె దశమీ
 దివసము దిగ్విజయమునకు, నవసర మని చాటఁ బంపు మందలు నెఱుంగన్.

15

చ. అనుటయు నట్లకాక యని యాపచిపేంద్రుఁడు చాటఁబంచినన్
 జనపతు లెల్ల నుబ్బి ఘనసాహసశౌర్యమహాధురీణు లై
 యనుగతఘోటకద్విపరథాధికయోగసమన్వితంబుగా
 మునుకొని విష్ణువర్ధనునిముందట నిల్చి చిత్రవైఖరిన్.

16

క. ధీరతఁ బలి నిత్యకృతా, చాదుండై వెడలునట్టిసమయమునందున్
 ధీరత మెఱయఁగ విజభట, వీరులఁ బ్రస్తావభేరి వ్రేయఁగఁ బంచెన్.

17

సీ. భయరౌద్రసంకాత భైరవాతి కూరథక్కానినాదంబు ధిక్కరించి
 లయకాలవైష్ణవభయదాశ్వహేషితా మందనినాదంబు క్రిందుపఱిచి
 సంపర్తసమయగర్జనపుష్కలావర్తకాభి నిర్ఘోషంబు నపహసించి
 రఘురామకృతధనుర్భంగసంజాతనిర్భరనినాదంబుతో రాయడించి

తే. పకలదేశసమాగతత్వాతలేశ
 చారు హృదయప్రకంపసంజననహేతు
 విక్రమకృతాభిచక్రనిర్వక్రమహిమ
 విశదముగ మ్రోవె బ్రస్తావ విజయభేరి.

18

సీ. మణిహేమకలకాభిమంత్రోదకంబుల మంగళస్నానంబు మహిమఁ జేసి
స్థిరమరెన్నయుదేవతార్చనమిచ్చి యభిమతాహారంబు తారగించి
బ్రాహ్మణాశీర్వాదపావనాక్షతములు ఘనమతి మస్తకమున ధరించి
ఆప్తమంత్రులను శుద్ధాంతరక్షణమున కనిసియుఁ బరకక్షకు నియమించి
తే. జయము చేకొని యుత్తమాశ్వంబునెక్కి, పారకాంతావిలోకనచారుదృష్టి
బహుళపుష్పంబులతోమధావ మలర, చఖలదిగ్విజయాడ్ల మై యరిగె నృపతి. 19

మ. రచనీకాన్వయవర్ధనుడు భృతరాష్ట్రత్వాపనిర్భదకా
గ్రజాఁడుగ్ భర్తగుణప్రవృత్తి రణరంగదీప్తిమసేనార్భటిగ్
విజయుండై తగువిష్ణువర్ధనుడు దావిశ్వంభరామండలిగ్
విజయోద్యోగము సేయకుండునె మహావీరుల్ ప్రశంసింపఁగన్. 20

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు గదలె నయ్యవసరంబున. 21

సీ. చతురంగబలవేగసన్నాహచదనముత్థితరజశివటలంబు దిశలఁ గప్ప
గంధసింధురఘటాకర్ణ తాళోద్ధూతపవనంబు తద్రజశివటలి నడఁప
బహురథస్తంభశుభద్రత్న కేతుకాంతులు నభంబునఁ జీకటులుగఁజేయ
మరుభిద్రసంఘర్షణోద్ధూతవిస్ఫులింగములు దిక్కులకుఁ బ్రకాశ మొసఁగ
తే. ఘోటకాటోపహేషితకుంజరోగ్, మహితఘోటకారఘోషభీమప్రతాప
కార్తుకజ్యోరవంబు లొక్కటఁ జెలంగ, సిరులఁ బొపొంద నారాజుసేన నడచె. 22

చ. హరులు తరంగము ల్గజములందు మునింగినకై లసంఘముల్
ఆరదము లెల్లఁ గచ్చపము లందముగా నరులెల్ల మీనముల్
గురుతర మైన సుల్ల గొడుగుల్ మఱిఁఫేనచయంబు లేల నా
శరనిధిఁ బోలె నానృపతి పొగెడువేళ నపారనైన్యముల్. 23

క. ముందఱ బ్రతాప మడరఁగఁ, గ్రందుగఁ జతురంగనైన్యగమనముచేతం.
జెందుపరాగము వెనుకను, స్వంధనములు నడువ బలముచతురత వెలయన్. 24

సీ. హయవహారత్నహేమాదులుకాసుకల్ ముందుగాఁ గొనివచ్చి మ్రొక్కున్యపులు
శరణాగతత్రాణనంపన్నుఁ డిక్కఁ దని కొలవడి సేవించి కొల్చున్యపులు
వైరి గెలఁగలేనిపోరాట మేలని పురములు విడనాడి పోవున్యపులు
దగ్గణవచ్చినఁ దబ్బిబ్బు లొనని దూరంబుననె చూచి తొలఁగున్యపులు

తే. మరలిరేకాని బహువిక్రమముల నెదిరి
విలువలేరయ్యె బహుశక్తి గలిగియుండి
తొలఁగి రేమనవచ్చును బలిమిగలిమి
క్షయదుర్వారవిష్ణువర్ధనునిధాటి. 25

వ. ఇ ట్లమోఘవీర్యుండై వెడల చనిచని కార్తవీర్యుఁడేరెడిమాహిష్టతీపురంబు చేరం
జని యక్కడఁ గంటకపర్వతంబున సేనలు విడియించిన. 26

క. వచ్చినకురువిభురాకకు, మచ్చరమునఁ గురుమరాట మగధాదులుసొం
పెచ్చిన ముదమున వారలు, చెచ్చెరఁ దలఁపడరి వీరశేఖరు లలరకొ. 27

వ. ఇ ట్లరుదెఱంగులవారు పోరి రాసమయంబున. 28

గీ. విష్ణువర్ధనరాజుతో విగ్రహించి, మడిసి గచ్చటిరాజు లమర్తు లెంచఁ
కడమ కక్కిరరాజులు గర్వ ముడిగి, శరణుచు మ్రొక్కి రోతనిచరణములకు.

వ. ఇట్లు నర్తదాతీరంబునం గల రాజులెల్లను వెంటరాఁ గడరి నానావిధంబు
లగుషర్గంబులు సాధించి వారలచే నుపాయనంబులకొని యచ్చటచ్చట నిజ
విజయస్తంభంబులు నిలిపి చనుసమయంబునం గళ్యాణపట్టణాధీశ్వరుం డగుసా
మంతక్షీతీశ్వరుండును దదృశవర్తు లగురాజులును బ్రతిఘటించిన విష్ణువర్ధనుండు
విజృంభించి విజయసింహ విక్రమశాలి వీరసేన సుమంత కాంతనవ చంద్ర
చూడ సింహధ్వజసునందనామంద విక్రమ బలాద్ధత భీమవిగ్రహ సమగ్రా
యుధ శుభగ్రీవ మహావీర కంకీరవ సుబుద్ధి సర్వజ్ఞు లనుషోడశరాజప్రధాను
లును మఱియు విక్రమసీతిబంధు ప్రభాకరు లాదిగాఁగల యనేక సేనానాయకు
లును గలసి వారల నిర్జించి శత్పురంబులు గ్రహించి యచ్చోటుగదలి కుకురు
వరాటాంగవంగశకఘూర్జరారట్టగాంధారదేశంబులు సాధించివచ్చుచోఁ ద్రివేణీ
సంగమస్థానంబునఁ గృతస్నానం దై యచ్చటఁ గదలి యయోధ్యం జేరి య
చ్చటనుండి హరిద్వారంబును నైమిశారణ్యంబునుం గని యవ్వల సింధువు
దాఁటి రుమ్మిదేశంబుఁ జేరి వారల నిర్జించి సవాలక్షపర్వతంబులు చూచి య
చ్చటనుండి యనేకదేశంబులు గడచి శబరపుష్పవర్షరాసిదేశంబులవారి జయించి
యచ్చటనుండి దక్షిణాభిముఖుండై కొంకణదేశంబు ప్రవేశించి పశ్చిమసముద్ర
దేశవాసు లగురాజన్యుల జయించి యచ్చటనుండి సహ్యాదర్ధరపర్వతంబుం గడచి
సేతువుం జేరి. 30

క. కనుగొనె రాజకుమారుఁడు, వనధిం దద్వనధిఁ గ్రుంకి వచ్చియు రామే
శుని బూజించె నవశ్యము, ధనకనకవిశేషవస్తుతతు లొనఁగూడకొ. 31

వ. అచ్చోటు వాసి. 32

కా. దండింబొండ్రధరాధినాయకులదుర్దాంతోగ్ర శౌర్యంబు దో
ర్దండోద్దండతరప్రభావమున శ్రీరంగంబు నేవించి చం
ద్రుం డచ్చోట దురంతకల్తపము దొంతుల్డుల్చు నాకొల్చి శే
యొండం గాచినవాని మోక్షజ్ఞుడు హాయిం దోఁగి యాసిమ్మటకొ, 33

గీ. మహిరమైచిత్రి శ్రీరంగమందరముః

విచ్చి వరవాసుదేవుని జూచి యంతః

దైన్యయాకార సర్వేశ శ్రీకృష్ణాత్రి

హవనా శ్రీరంగనాయక యనుచు మ్రొక్కి.

34

వ. మఱియు ననేకవిధముల స్తుతియించి యచ్చోటు వాసి.

35

గీ. లలమయం దైన్యయట్టియాజులకేళుః, దగుమహాదేవు భజించి యచటనుండి

విష్ణుశ్రము లై నయుభయకావేదులందుః, దానమునకును విష్ణువర్ధనుడు వచ్చె. 36

కా. వీరాగ్రే సరనాయకుం దుభయకావేరిం బ్రియబాహు నిం

పారు దానముచేసి దుష్టవిపురాకాశీశు లా చోళధా

శ్రీరాకేంద్రులః జేరఁగాఁ గవల వారిం గెచ్చి శిష్యులై తా

నారూఢిం దగుకుంభకోణమున కాఙ్గోదయనం జేదుచున్.

37

వ. ఆచ్చటఁ గుంభేశుని దర్శించి మధ్యార్జునముః జేరి యందుఁగలమహాదేవుం బూ

జించి చిదంబరంబునకుం జనుడెంచె ననిన వైశ్యు లన్తుహత్తున కిట్లనిరి. 38

ఉ. అనఘా మానికురాగ్రగణ్యక మహాత్మా పుణ్యచారిత్ర స

ద్వనుఁ డారాజు చిదంబరంబునను వేడ్కఁగాఁగ నేమేమి గాం

చేను వచ్చేతఱి నేప్రభావములు కాంచితేశమాహాత్మ్యముల్

వివని మ్మాతనివెంట నంటిచరునావిఖ్యాతు రారాజులన్.

39

క. ఆనుమాటకు మునినాయకుఁ, డనుమానము లేక వారికంతఃకరణం

బునను భవిష్యత్కథ వినుఁ,డనుచును మృదుమధురవాక్య మలరఁగఁ బలికెన్. 40

ఉ. శ్రావ్యముగా వినుండు నృపరాజశిఖామణి యైనయట్టికా

రవ్యుఁడు విష్ణువర్ధనుఁడు రాజకళాభరుభక్తుఁ డట్ల శ్రో

తవ్యుఁడు వయ్యె నచ్చటఁ జిదంబరపూర్వరహస్య మెల్ల నూ

రవ్యవరేణ్యులార! రిపురాజవిఘ్నాలు బలంబు లన్నియున్.

41

వ. వివరించెదవినుండు పండ్రెండులక్షలునలుబదిరెండువేలుకాల్పలంబును నందు రెండు

లక్షలునిరువదివేలువిలుకాండ్రును రెండులక్షలుపందొమ్మిదివేలుఖండాయత్తులును

లక్షయునలుబదివేలు గోవసీమపడిగెనాగెలును లక్షయుముప్పదివేలుకైతలును నైదు

లక్షలున్నాఱుగుఱ్ఱంబులు సత్తమలక్షణంబులు ముప్పదిరెండువేలుప్రంబులును

భటువదియైదువేలు గంభవీంధురంబులును నన్నియరదంబులును మొగిలీరుమ్మివేళ

పాశ్చాత్యులు రెండులక్షలు, రెండులక్షలునిరువదియొనిమిదివేలు గుఱ్ఱపురాతులును నింకటిబలం బవిష్టవర్ధనునియనుచురై కొలువ దక్షిణదేశంబులు సాధించి మగిడి వచ్చునెడఁ గావేరినదితూర్పుసముద్రంబునం గలసినసంగమస్థలంబున కనతిదూరం బునఁ జీదంబరం బనుమహాస్థలంబు మహిమంబులు మున్ను విన్నవాడై తిరుముట్టు వృద్ధాచలారుణాచలమరకతవల్లినాథులం గాంచి యచ్చటనుండి కాంచీస్థానంబు ప్రవేశించి తద్గోపురంబు దర్శించి యేకామ్రనాథుఁ గామాక్షీసహితంబుగాఁ బూజించి నుతియించి మ్రొక్కుకొడి వేగవతిం జేరం జని.

42

క. ఆగమివిధిని నృపాలుఁడు, వేగవతిం దానమాడి వేగమె కనె నా భోగివతితల్పు నటనా, యాగమవిదు లైవైష్ణవాగ్రణులలరై.

43

క. ధన్యవశస్థుఁడు రిపురా, జన్య లనందగినరాచయముల నెల్లఁ జన్యమునఁ గెలిచి నృపమూర్ధన్యం దాకంచివరదరాజులఁ గాంచె.

44

వ. మఱియు శేషిగిరి దర్శించి యందలితీర్థంబుల వవగాహంబు జేసి యచ్చటనుండి వేంకటాచలంబుఁ జేరి.

45

సీ. సద్భక్తి రెండవచక్రవర్తి యొసంగు దంభైనవరకీరీటము భరించి రవివంశజుం దైనరాఘవుఁ డిచ్చిన గణుతింపరానిభూషలను దాల్చి తనకు ముత్తాశయాధర్మజుఁ డిడినట్టి ఘన మైనయొడ్డాణ మనువువఱిచి బహుయుగాంతరము భూపాలు రర్పించిన యనురేంద్ర మణులువక్షమునఁదాల్చి

తే. రూపగాంధీర్యసద్గుణరూఢిమహిమ, నెమ్మెకా దైన శ్రీ వేంకటేశుఁ జూచి శరణు శరణు మ్రొక్కి సాష్టాంగ మప్ప, జేదూచు నవిష్టవర్ధమం దెఱుఁగి.

46

వ. ఆచ్చటఁ బంచరాత్రంబు లుండి కాళహస్తిఁ జేరి యద్దేవు దర్శించి పూజించి నుతియించి యచ్చోటు వాసి చనిచని.

47

ఉ. వందగిరీంద్ర సంభవజన ప్రకరాఘసమూహాశైలపా రువరవక్త్ర భారతీయగురభంగురభంగంకరా మందసరోజబృందగళమాఘరామలగనశోభితా నందితతీరభూపరిదవీకినిఁ గాంచె వివాహినిదై.

48

వ. తత్తద్విశేషంబులు గనుంగొనుచు నందుఁ గృతావగాహమఁ దైకదలి విక్రమసింహ పురం బనంబరగు నెల్లారు జేరంబి యందలివిశ్వేశ్వరుని దర్శించి యచ్చటనుండి యందలిని జేరం జని యందలి రాజన్యులఁ దనవశంబుచేసిని కదలి యహో బలంబు నేరి యమ్మహానుభావుం డగువహోబలేశ్వరు న్సొచ్చి యచ్చోటు గదలి.

క. తేనాటం గురధారిశివ్యదులు పోరే, మాచి యారాజనా థిసం దైవవృపాలంబుం గదిసి యేతేర్పన్నిరాసూటధా

టీసిర్వక్రపరాక్రమక్రమముతో శీఘ్ర విజృంభించి యా
భూనాథుం దరిగెం బ్రసిద్ధవృషరాడ్భాపాలురుంగొల్వంగన్.

50

ఉ. ఆలలివిష్ణువర్ధననృపాగ్రణిః గన్గోని విస్ఫురజ్జ రీ
జాలము నోషధీతరువిశాలముః బుణ్యలతాలవాలముల్
జాలకశంకరప్రముఖభాసురశేలము దివ్యమైన శ్రీ
శైలము ప్రాంతవర్ధితరసాలము మాన్యతపోమహాలమున్.

51

గీ. మనబాంధవసఖుని సద్బాంధవుండు, శ్రీమహాదేవు మల్లేశుఁ జేరి కొలిచి
భక్తతతికెల్ల ధన మనురక్షి నిచ్చి, కడుఁ బ్రయాణాభిముఖుఁ డయి కదలే నపుడు.

వ. ఇట్లు కదలివచ్చుసమయంబున.

52

మ. ఆరిరాజన్యు తెదిర్చి నిల్చినను యుద్ధాపేక్ష శిక్షించుచున్
శరణం బన్నఁ గృపాభుండై యభయహస్తం బిచ్చి రక్షించుచున్
వరమిం గొల్వంగవచ్చువారలకు నిష్టప్రాప్తి గావించుచున్
ధరలోనం బ్రతివీరశబ్ద ముడిపెం దత్తశృంగారంబులన్.

54

వ. ఇట్లు నేకదేశంబులు గెలిచి య నేకనదీనదపర్వతంబులు దాటి చనిచని.

55

ఉ. ఆవిభుఁ డంశఁ గాంచె మహితాంచలచంచలచంచరీకసు
పేవితదావగంధవనసింధురజాలము రత్నసానుసం
భావితశీలమున్ విజయభంజికకోమలచండసైంధవ
గ్రామవికాలమున్ బహుసుఖప్రదకేలమునిద్రకీలమున్.

56

వ. ఆనంకరంబు కృష్ణానదిం దర్శించి యం దవగాహంబుచేసి మల్లికార్జును దర్శించి
మణియు నందలిమహాత్మ్యంబుఁ దెలియందలంచి ము న్నరుసుండు శేషంబు సేయు
చున్నయెడ మూకాసురుండు సూకరరూపంబు భరియించి యచ్చటి కరుగుజెంచిన
దానింజూచి యర్జునుం డొక్కబాణంబు దొడిగి యేసిన నంత శంకరుండు క్రీడా
కీరాశవేషంబు భరియించి పార్వతియుం దాను నవ్వనంబున సంచరించుచు నవ్వరా
హంబుఁగని తా నొక్కఱు సుఖించి యేసిన నది ముక్తప్రాణం బయ్యె నట శివుఁ
డరుగుచెంచి నిజబాణంబువుచ్చికోచి యర్జునునిపై ననేకబాణపరంపరల నతటి
చేసి నొప్పియ నయ్యర్జునుండు మహాశోకంబుచే నమోఘబాణప్రయోగంబు చేసె
ని ట్టయ్యర్జువురకు నతిఘోరయుద్ధం బయ్యె నప్పు డర్జునుని ధనుకప్రహరణంబు
శివునిఁజూచాటమధ్యంబునఁ బెక్కుమని తాడుటచేఁ గిరీటికి నిజస్వరూపంబునఁ
బ్రవర్ణుండైన నప్పు డపార్వతమధ్యముండు శూలికిం బ్రణమిల్లి, స్వామీ
మోక్ష తెలియక యిట్లు చేసినవాడ నైతి నని వివయత్రార్వకంబుగా నవేకవిజ్ఞా
నంబు నుతింప న తటి శంకరుండు కృపారవాడై పాశుపతం భోషింపి యర్జును

సౌందర్యాతిశయముఁ బార్వతికిఁ జూపి యంతర్ధానుండయ్యె. నాటంగోలఁ బార్థప్రహరణం బని శివలింగమునకుఁ జిన్నంబయ్యె నట్టిప్రదేశం విది యని భూకాంతులకుం దెల్పించు నట చని పాంచాలకుదు కుకురుగాంధారాది దేశంబుల రాజుల బచ్చిమంబునకుఁ బొంద్యకర్ణాటచోళాదిరాజుల దక్షిణంబునకు సమీపయం బుగ ననిసి యందుల నిలిసి యవ్విష్ణువర్ధనుండు గౌతమీస్నానార్థియై కదలి, తన్న దిగమంగొని కృతావగాహుండై సేనల నచ్చట నిలిపి విజయసింహముఖులు వెను వెంటఁ గొలువ ముందఱి చనుమనుసమయంబున మార్గంబున దున్నిమిత్తంబులు గనుంగొని మహేశుని స్మరియించి యంతటఁ గపిలమల్లేశుని దర్శించి పెనుగొండ పురప్రాంతంబునకుఁ జను దెంచుసమయంబున.

57

క. ఆపురవరఘనశృంగా, రోపవనాసన్నభూమి నుత్సాహముతో

భూపతి నిలిచె నేనా, కూపారము రాజకార్యకుశలత మెఱయన్.

58

ష. ఇవ్విధంబునం బెనుగొండపురప్రాంతంబునకుం జని జగన్తోహనం బగునొక్క మహా జ్వలసౌధంబుఁ గని పరమానందహృదయుం డగునవ్విష్ణువర్ధనుండు నిజచతురంగ బలంబుల గౌతమీతీరంబున విడియించి యథోచితబలబంధుమంత్రిసమేతుం డై యవ్వనంబు మందగమనంబునఁ బ్రవేశించిన.

59

లయగ్రాహి—

చందనసుగంధులగునుందరుల మైచెమటబిందువుల మాన్పుటకు మందపవనుడానంద మునరాఁగ గురివెంపవిరులందు మకరందరసమాన్వదఁగఁ గ్రందుకొనుచున్నొందిదిర ములుబ్బ మరుండందముగఁబువ్వుధనుమందుకొనియేయఁ బ్రియమందిమరులక్ష్యమందిర ములైమహిమఁజెందుగతిఁదోపవనబృందములుకన్నులకువిందులానరింపన్.

గీ. విష్ణుసన్నిభుండు విశ్రాణభంగులఁ, జైత్రరథమురీతిఁ జతురమగుచు

నందనంబు సొంపు నవ్యమై పాడమెనో, చోద్యమనుచుఁ దిరిగి చూడఁ దొడఁగె.

ష. ఇట్లవ్వనంబెల్లను నంచరించునెడ నొక్కసౌధంబుఁ గాంచి వసీయించి యున్నంత రాజాగమనంబు వనపాలురవలన నెఱింగి కష్టర్యవోత్సవమతూహలులై యవర్ణ్య రత్నభూషణకాంచనాంబరంబు లధికంబులుగాఁ గాచికలుగొనుచు రా నుద్యోగిం చుకఱి బాలనగరంబువార లేతెంచి తద్విశేషపదార్థంబులు పలదని వారించి యి ట్లనిరి.

62

మృగోమేధికవైడూర్యమణిమయ సౌవర్ణదివ్యభూషణము లన్ని

విదివినాంబరచిత్ర మంజిషాది కమనీయపటాంతుకంబు లన్ని

కలతముక్తావళిరంకజాంబుజముఖ్య పకటరత్నాంగుళియకము లన్ని

ప్రియసతతోహాచక్రితోచితములైన, భువనవోత్తమచురంగంబు లన్ని

తే. యనుచు విధియించి కరణంబు లవనిపలికి, జెప్పి యేటేట వర్తనల్ జేసిమనలఁ
గస్తిపెట్టుదు రిది మిది గా దనుచు, బహుధనద్రవ్యవస్తువు ల్పరిహరించి. 63

సీ. ద్రాక్షామధూకపుండ్రేక్షాగుండంబులు పింబభిర్జూరీకదంబములును
మల్లికాచంపకమాఘకరవీర సురభీప్రసూనవిసూర్ణి మించి
కర్పూరచంఢనకాశీ రకమనీయకస్తూరి కాదిసుగంధములును
క్షౌద్రాజ్యదధిగుడశర్కరాక్షిరాది కాభ్యవహారపదార్థములును

తే. గంపలచుబుట్ట పుటికెలఁ గన్నదసియ, నింది వైశ్యులచేతఁ బట్టించుకొనుచు
ధరణిపతఁ జూడఁ గుసుమాభిధానముఖ్యు, లయ్యలేలేరుడుపవనహర్త్యమునకు. 64

వ. ఆనిన విని యవ్వైశ్యు లమ్మహారాజుంగాంచుటకు వారలెఱిగించిన క్రమంబున నుప
హారంబులు గొనివచ్చి యుపవనంబుఁ బ్రవేశించి రాజసముఖిమునకు రానున్నసమ
యంబున. 65

❧ వైశ్యులు విష్ణువర్ధనుని దర్శించుట. ❧

వ. ఇక్కడ విష్ణువర్ధనుండు మహాసౌధం బెక్కి యచ్చట విద్యాభ్యాసంబు సేయు
చున్న గొందఱువైశ్యుకుమారులం జూచి వారల చదువులు వినుచున్నపమయంబున
వనపాలకు లవ్వైశ్యులు దెచ్చినకానుకలు రాజుముందట నిడి వైశ్యజనులరాక
యెఱిగింప నప్పుడు వార లారాజునకుఁ దొడిబడ దండంబులు వెట్టిన వారల
వసునయించి సౌధంబుమీదికిం జని యందుఁ గాంచనమయవేదికయందుఁ గొంత
తడవు నిద్రించి మేల్కొంచి వెనుగొండపురంబంతయు నిరీక్షించి. 66

మ. కనియెం గాంచనరమ్యహర్త్యవిలసద్దాంభీర్యకుంభప్రభా
కనదుజ్జృంభితదేవతాలయమహాకళ్యాణతూర్కీల్లస
ద్ధ్వనిభూయవ్యతరం విపారమహిమాహ్వక్తప్రకారంబు నా
పెనుగొండాభ్యుత్థరంబుఁ గాంచనమణిప్రేమావృదభ్యాతమున్. 67

మ. కాంచి తనలాన. 68

సీ. మంధారదేవతామణికామధేనువిభ్రాజితం బగుదేవపతిపురంబొ
నభినవశంఖపద్మాదినివాసప్రకాశితం బగునలకాపురంబొ
హరిహరపద్మరాగాదిరక్తప్రభావర్ణనీయం బగువరుణపురమొ
భృగోపంబు ప్రభుశశికాంతవేదికాశ్లేషంబుచే నొప్పుశివపురంబొ
తే. విష్ణుమాణిక్యకాంతిదేదీప్యమాన, పరసహస్త్వోజ్జ్వలం బగుహరిపురంబొ
ధరణిశిఖ్రయునిటుపంజిపురవరంబు, గవియునినియును నెఱుంగమొకలియుగమున.

తి. కనుగరం విజ్వరిది యందుకుఁ జెల్లడిదుర్గ మెంతయో
దీనికి నేను నానుమొగొ దీనికి విక్రమ కరయెనపాఁ

దేనరనాయకుండో నను నెన్నఁడుఁ జూడఁగరాఁ డటంచు ను
ద్యానవనాంతరస్థతరుణార్యజనంబులఁ జూచి పల్కినన్.

70

వ. వినిబాలకుమారు లిట్లని చెప్పం దొడంగి రని సాలంకాయనముని చెప్పిన యసం
తరకథావృత్తాంతం బెట్లయ్యెనని యవ్వైశ్యు లడుగుటయు.

71

మ. పరదుర్గస్థలదుర్గపట్టణమహాప్రాకారు లత్యంతస
త్కరుణాంభోధిసమాను లాగమకళాగణ్యాగ్రసంరక్షణా
కలనామ్నాయపక్షప్రచారు లనఘుత్ కల్యాణసత్కీర్తులు
ర్వరఁ బెన్దొండపురీనివాసులు సదావర్ధిష్ఠు లిద్ధారిణిన్.

72

మాలిని. జలధివలయితోర్వీచక్రనిర్వక్రకీర్తున్
జ్వలనిచయవనాంతశ్శారదాసంప్రసాదో
జ్వలమధురవచోసంచారసల్లాపరేఖా
కలితసుజనహర్షఖ్యాతవైజాత్యవైశ్యున్.

73

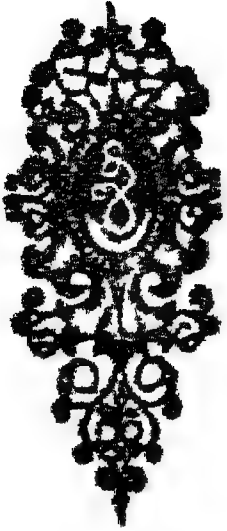
గద్య. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహమకరందబిందుసందోహమధురమధురిమా
ధురీణమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాస బొల్లనార్యతనూభవ భాస్కరా
చార్యనామధేయ ప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణంబునందుఁ గుసుమాఖ్యునకుఁ గుమారీ
కుమారులు గలిగి దినదిన ప్రవర్ధమాను లగుటయు విష్ణువర్ధను దిగ్విజయంబును సకల
తీర్థక్షేత్రనదీనదంబులు సంచరించుటయు సేనాపరిగణనంబును గౌతమీస్నానా
ర్థంబు విష్ణువర్ధనుండు చనుదెంచి పెనుగొండకు వచ్చుటయు సుద్యానవనప్రవేశం
బును వైశ్యు లారాజదర్శనార్థంబు వచ్చుటయు రాజసౌధంబుమీఁదికిఁ జని
పురంబు చూచుటయు ననుకథలం గలది షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము

సప్తమాశ్వాసము

సారస్వతి శేషవి

భాసురవాచా ప్రమోద పటువిభవముః

భూసురసంరక్షణ వి

ద్యాసురభూత ప్రకారధన్యులు వైశ్యుల్.

1

వ. ఆకర్ణింపుండని సాలంకాయనముసికి వైశ్యుల్ ట్లసిరి.

2

ఉ. కారణబాంధవుం డయిన కొరవపంశవివర్ధనుండు మే
లూక్మరిమి నేగుడెంచి పెనుగొండపురోపవనంబునందు శృం
గారవనం బనంగ వర కల్పనగంబులు భూమిఁబుట్ట నా
తీరున సున్నయవ్వనముఁ దేకునఁ తొచ్చి నృసాలుఁ డచ్చటన్.

3

క. కనుగొని చిత్రవిచిత్ర, మునఁ గనుపట్టు వరసౌధము ధరాధీశుం
డనుమోదము ముప్పిరిగొవఁ, మునినాయక యందునుండె మూర్ధన్యుండై.

4

క. అని యానతిచ్చితిరి యా, వనజారికులుండు మానివర యాసౌధం
బున నుండి యేమి చేసె న, నీన వినుఁ డని మఱియు నమ్మునీంద్రుం డనియెన్.

5

సీ. ఆబాలనగరంబు లవసీశునకు మ్రొక్కి వినయంబుతోడ నిట్లనిరి పతికిఁ
గమలజా కృప విశ్వకర్త నిర్మిత మైన భాసిల్లుపెనుగొండ పట్టణంబు
అంబికానాయకుం డగ్రహారంబుగా మెచ్చి వైశ్యులకెల్ల నిచ్చినాఁడు
సర్వమాన్యంబుగా జగదీశులెల్లను బాలించుచుండురు భక్తితోడఁ

తే. గలితధనధాన్యసంపదల్ గలిగి మఱియుఁ, జదియు నెనిమిదిపురము లేపట్టణమున
కర్ణితోఁ జెల్లివచ్చు శివాజ్ఞ చేత, విష్ణువర్ధనరాజేంద్ర విభవసాంద్ర.

6

చ. అని మధురోక్తి జల్కినధరాధిపవర్యుండు శాంత చిత్తుడై
మొనసి సుగంధమూలమున మో మలసించిన కృష్ణసర్పమో

యనః దమరోషమున్విడిచి యాత్మముదాబునః బొంది యున్నచో
వనఫలపుష్పముల్ మనుజులభుముదఱః బెట్టి రన్నియున్.

7

క. అంతట వైశ్యులు ధరణీ, కాంతుని దర్శించి మ్రొక్కి కానుక లిడినన్
సంతోషించి నృపాలకుఁ, డెంతయు మన్నించె సత్కృపేక్షణ మొలయున్.

8

ష. అనంతరం బారాజునకు వైశ్యు లిట్లనిరి.

9

క. రాజోత్తమ మాపురికిన్, రాజితగతి వచ్చి మమ్ము రక్షింపవలె
తేజ మెలర్పఁగ నన విని, సౌజన్యబొదవఁ గదలి సుభ్రమ మెసఁగన్.

10

శా. భేరిభాంకృతు లుల్లసిల్లఁగ మహీభృతుక్కుంభికుంభస్థన్
దారోదారసుహారమాక్తికరుచుల్ తారాగతిం బర్వ శృం
గారోదారుఁడు విష్ణువర్ధనమహీకాంతుండు సేనారవ
స్ఫారుండై పురి కేగుదేర బదరిపట్టాంకుశోద గ్రుండై.

11

ష. ఆప్పు డవిష్ణువర్ధనవసుంధరారమణుం డుచితపరివారసమేతుండై పురావలొకన
జనితకౌతూహలంబై చన నుద్యోగించునప్పుడు మతిమంతు లగువైశ్యులు పూర్వ
కారణంబుఁ దలించి, నీచజనాదియానావరోహణవిరహితంబు గావలయు నని
యుక్తిసాధించి పురద్వారంబు మొదలుకొనినగ రేశ్వరదేవాలయపర్యంతం బెడము
గాకుండ విజయస్తంభంబులు నిలిపి దర్పణతోరణంబులు నిర్మించి పరికల్పితమార్గ
నిరర్థశమాంజిష్ఠపట్టసేనాంబర పరిచ్ఛాదితాలంకారం బొనర్చినఁ జూచి నిరచి
సంతోషించి యారాజశేఖరుం డాశ్చర్యంబు నొంది యవ్వైశ్యులఁజూచి
యాయమూల్యవస్త్రంబు లీమార్గంబున నేలపటిచితిరి గజతురగఖురవిదళితంబు లగు
ననిన వైశ్యులు వినయంబునఁ గృతాంజలు లై యిట్లనిరి. స్వామీసివు మహారాజపు
పాండవవంశవర్ధనుండవు సేవు నిరాఘాటధాటివైఖరి నీవిశ్వవిశ్వంభరావలయంబు
దిగ్విజయంబు సేసి మాభాగ్యవశంబున నవధరించితివి దేవరపాదారవిందంబులకు
మార్దవంబు గావలయునని యడుగులకు మడుగులు పటిచినార మసిన సంతోషిత
స్వాంతుండై మంత్రిసామంతపురోహితరాజకుమారసహితంబుగా వాహనంబులుడ్గి
పాదచారియై చని పురంబు ప్రవేశించు నప్పుడు దేవాలయాంతర విజృంభితఘంటా
శంఖ భేరిమృదంగ వేణువీణాదినీర్వాసంబు మేదురంబై రాజదర్శనోత్సాహభయ
పార్శ్వ హర్త్య వాతాయనస్థలస్థిత సుందరీమణికలకలంబును నతిసంభ్రమాంతర
గవాక్షస్థితయువతీజనగతిభేదంబును సత్వరగమనసమయవిశ్లథాంతుకగ్రహజైక
హస్తంబును ననుగతశిశుజనగృహీత చేలించలంబును బ్రతిగృహద్వారప్రదేశ
సంస్థాపిత సువర్ణస్తంభాగ్రజృంభమాణ విచిత్రపట్టాంతుకశోభితంబును విమృల్ల
తానుకారిదేదీప్యమాన రత్న దర్పణతోరణాలంకృతంబును సారఘనసారమృగమద

ప్రసూత జలసమూహన విశుద్ధముక్తాఫలరంగవల్లి పురాణతవివణిమార్గంబును భూసు
రాగిర్నావమంగళపాతకపరితగవ్యవద్యోదాహరణాదిచాటుప్రబంధబంధురంబునునై
ప్రవర్తిల్లుచుండఁ జురక్తీలు తమలాగ. 12

ఉ. ఉన్నతకమ్మహర్త్యముల నుజ్జ్వలహఃకమండపంబులన్
ప్రన్నని పెండ్లిమాడువుల భవ్యచమత్కృతి గోపురంబులన్
పన్నగ నెక్కి సుందరులు భావజనన్నిభు విష్ణువర్ధనున్
సన్నత విక్రమాన్వితః నిశాకరవంశజః జూచి యెల్లరున్. 13

సీ. ఇతఁడునూ వైరిభూమిశుల నిర్జించి చెండాడి వచ్చిన దండి మగఁడు
ఇతఁడునూ కల్యాణపతి నాదీలోచలః బట్టితెచ్చిన జగదెట్టివిరుదు
ఇతఁడునూ రాజమహేంద్రవట్టణముచు కమువు కైవడి నేలురాజవరుండు
ఇతఁడునూ భామల కిందిరానందనుచాడ్చునఁ గాన్పించు చతురమూర్తి
తే. యచుచుఁ దాకవనిత లంతంత నేతెంచి, చూచుచుండఁ జనులు చూచుచుండఁ
బూరయశుండు వచ్చెఁ బురపీఠిఁ గురువంశ,వర్ధనుండు విష్ణువర్ధనుండు. 14

వ. ఇట్లు జనంబులు నుతియించుండఁరాజమార్గంబునఁ జనుచు శ్రీనగరేశ్వర దేవాలయ
గోపురసమీపంబున నిలిచి యుచితాప్తమంత్రిసహాయుండై యాదేవుని గర్భా
గారంబు ప్రవేశించి సువర్ణపుష్పంబులఁ బూజించి ప్రదక్షిణక్రియాపురస్కరంబుగా
సాష్టాంగ సమస్కారంబు లొనరించి యనేకవిధంబుల నగరేశ్వరదేవుని నుతియించి
తద్దేవతాచరిచారకభక్తనందతప్రసాదంబులు శిరంబున ధరియించి వెలువడి తన్నుఖ
మండపాంతరచంద్రకాంతరవెదికా ప్రదేశసంస్థాపితరత్నసింహాసనాసీనుండై సంత
తోత్సవంబుల నేషించి తద్దేవతామాహాత్మ్యంబు వినుచున్న సమయంబున గంధాక్షత
ధూపదీపతాంబూలంబు లొసంగిన గైకొని యొక్కవీడు పట్టుచేయించు మను
టయుఁ దత్తణుబ వార లట్లుచేసిన నస్తుహారాజు పరమాప్తమంత్రిసహాయుండై
నగరేశ్వరు నుద్దేశించి. 15

క. శ్రీకంఠ విరాజదది, వ్యాకార సురేంద్రపండితాంఘ్రిసరోజా
లోకత్రయపరక్షక, నాకసద్వరకిరీటనగరేశ శివా. 16

క. స్ఫుటికాక్షమారికాధర, నిటలాక్ష మహానుభావ నిశ్చలయోగ
స్ఫుట కళిన తరాది మహా, నందవిభ్రమ దివ్యరూప నగరేశ శివా. 17

క. జగదుత్పత్తిస్థిలయ, త్రిగుణాత్మక యోగమార్గదీపిత దీప్య
త్రిగుణాత్మయ పరమేశ్వర, నగరాజ సుతాధినాథ నగరేశ శివా. 18

క. కుండపురందరసామజ, చందనమందారతుహిన శశిసమవర్ణా
నందనసుక్రితోభిత, నందీశ్వరవాహనాభ్య నగరేశ శివా. 19

- క. భక్తజనలోకరక్షక, యుక్తాయుక్తప్రకార యోగవ్యక్తా
వ్యక్తవిధానగుణాధిక, నక్తంచరహరణ యశ నగరేశ శివా. 20
- క. సలలిత కరుణాకర నిర్మల విష్ణుజ్ఞానవిధి సమర్థమునిమరు
త్కులరక్షాతివిచక్షణ, నలినాసనవంద్యచరిత నగరేశ శివా. 21
- క. పురదనుజాంతకవిక్రమ, శరణాగతరక్షణాశ్శ్య సర్వజ్ఞ విభూ
నరహృదయాభిమతప్రద, నరహాహనసఖిరీత నగరేశ శివా. 22
- వ. అని స్తుతియించి తనబంధువర్గంబుల నొక్కచోట చంద నియమించి తానవ్వన
సౌధంబును బ్రవేశించిన సమయంబున. 23
- క. విడియించి సంభ్రమంబునఁ, దదయక సిరాజనంబు ధరణీగుణకు
గడువడిఁ దెచ్చుని పలికినఁ, గడువేడుక నొంది వైశ్యకామిను లారక. 24
- చ. సురభితవారి నేకపరిశోభితనిర్మలకాంతి జేయులై
సరసవిచిత్రవస్త్రములు చయ్యనఁ గట్టి సుగంధపుష్పముల్
స్థిరకబరీభరంబులను జెన్నువహింపగ భూషణప్రభా
గరిమలు దిక్కుల నైఱయఁ గాంకలు తర్కులవృత్తి పెంపునక. 25
- సీ. ఆలోలభృంగవిహారనర్తితకేశపాశప్రసూనవిభ్రాజితంబు
జారు కపోలప్రసన్నతావిజ్ఞాతరమ్యతాంబూలచర్మణవిధంబు
వాసనాప్రకటితవరచంద్రమృగనాభిమదవిలాససుగంధమర్దితంబు
సరసముక్తాహారకరమణికంకణకర్ణానప్రకాశితాధరణ మహిము
- తే. గుప్తశృంగారవైఖరి కుశలరీతి, వైశ్యకాంతాజనంబులు చన్నె మిగుల
రమ్యకర్పూరరచితసిరాజనములు, గొనుచువచ్చిరి తుహినాంశుకులునిఁ జూడ. 26
- వ. మఱియును. 27
- రగడ. పున్నమచందురు బోలెడుమోములు, చెన్నగు హేమముఁ జెనసిన చెక్కులు
లలితచకోరులలాగునఁ జన్నులు, మెలుపగుతేటుల మించిన కురులును
మరుచాపమ్మును మార్కొనుబొమ్మలు, కర మెప్పెడు శ్రీకరకర్ణంబులు
తిలపుష్పంబులఁ దెగడునాసికలు, లలితార్థేందుసిలాంగులలాటము
పింబళలంబులఁ దెంపగు మోవులు, అంబుధరముచొల్వం బగు బడలును
ఘనవస్త్రప్రభ గలదండంబులు, ననుచమకంఠసమంచితకళములు
చిలుకలపల్కులఁ దెవకుచుమాఁబులు, శభుపలసాగ నై తగువక్షంబులు
బిసచయముల మఱపించెడుబొహులు, కిసలయముల జరికించెడి కరములు
కరికుంభంబులఁ గాదను కుచములు, హరిమధ్యంబుల నదలుచునదుములు
తరగల దీకొనుదట్టపుతరులును, గురుశీలద్యుతిఁ గొమరగునారులు

శివరాత్రి నమరేషు నాభులు, పాపనపులినముప్రతి యగుశిఖుడులు
 మచ్చికః దమలో మాచికి మాచికి, ముచ్చట లాడుచు మోదముతోడను
 భావజు మోహనబాణములో యన, చైవమహిజలతాతతియో యనః
 బొలు చగుపుక్తడిబొమ్మ లాకోయన, నలవికి మించిన యచ్చరలో యన
 నతివలు దమలో నతిమోహంబున, క్షితిపతి నటు దర్శించుచు దగ్గజి
 సీరాజనములు నెఱయంగ సిచ్చుచు, నారీజులు స్మరవతిః బొగడుచు
 శిరమున ముత్రైపుసేనలు చల్లుచు, గర మచురక్తిని గానుక లిచ్చుచుః
 జయజయ వాసవసన్నిభపైభవ, జయజయ శల్లనకౌర్యప్రాభవ
 చాళిక్యాన్నయచాగరపావన, కాశీపతివదకమలవిభావా
 రాజకులార్జును రాఘవ సద్గుణ, తేజోదినకరధీరజనస్తుత
 విరివి మీఱునృపపీఠులః ద్రుంపితి, ధరణీశుల మదదర్ప మణించితి
 శరణాగతులకు సంపదలిచ్చితి, నరవితోడుతకు సాధుల మెచ్చితి
 వీయమాత్యవరు లీరాజన్యులు, సీయేసుంగ లు సీఘోటకములు
 సీయదదములు సీకేశనములు, సీయోధాగ్రణు లీనైన్యంబులు
 సీబాహుబలు శ్రీకౌర్యోన్నతి, యీబాహుసంపద లెవ్వరికున్నవి
 దీనజనంబుల ధీరతః బ్రోవుము, మానవపతులను వన్ననః గావుము
 ధాత్రిజనంబుల దయః బాలివుము, మిత్రుల బంధుల మేలిమి దొరలును
 హితజనులః బురోహితవర్గంబుల, సుతులః బ్రధానుల శూరుల వీరుల
 ధనమును ధునమును దగుసంపదయ్యను, జనవును గల్గును సందక్షింపుము
 ఆయువు భాగ్యము నైశ్వర్యంబును, క్రియును గల్గి ప్రసిద్ధ యశంబున
 భూజననుత నరభూమికినెల్ల కు, రాజపు సేవయి రాజ్యము సేయుము.

28

వ. అని యిట్లు.

29

ఉ. రాజకులాధినాథునకు రాజనిభావన లర్థితోడ నీ
 రాజన మిచ్చి కానుకలు రానులః బోసి శుభోదయోక్తులం
 దేజ మెలర్పఁగాఁ దగిన దీవన లిచ్చి చెలంగి నిచ్చినకొ
 రాజస మంది వీడెమును రా జొసంగంగ ననంతరంబునకొ.

30

ఉ. పాపనరీల వైశ్యకులభామిను లిట్లు నివాళి సేయుచుకొ
 దీవన లిచ్చిత న్నృపతి ధీరక వీడెము సిచ్చునంశలో
 నావణిగంగావాగ్రమున నంగజుమోహనబాణమో యనం
 గా విలసిల్లు వైశ్యవరకన్యకః గాంచె దృఢానురాగుఁ డై.

31

క. ఆప్సడు మానవనాయకుఁ, దప్సణ్యాంగనలఁ జూచి హర్షముతోడన్
గప్సరవిదేము లొసంగుచుఁ, దప్సక వీక్షించె నంశఁ దామరసాక్షిన్. 32

చ. ఉద్యుగణమధ్యమంబున మహోజ్జ్వలకాంతిఁ జెలంగి చెల్వమై
దేవఁ గగుచంద్రరేఖఁ గలిఁ బేర్చుతలోదరి నొక్కకన్యకన్
గడువడి మోహపాశమునఁ గాంచె మనోభవబాణజాలము
ల్యవడిఁ దాకి జరగిత కామ మనోగతితోఁ దలంచుచున్. 33

శా. ఈతస్విం ప్రిపురాంతకుం దసదృశుఃకీక్షించేనే నర్థమై
జేతోమోదముతో నహార్యసుతకుం జింతింప నడ్డాంగ మా
యాతవ్యాధము నేలయిచ్చు భవితవ్యం బంచుఁ దన్మగ్నతన్
జాతాశుం దగువిష్ణువర్ధనధరాచక్రేశ్వరుం దుమ్బునన్. 34

ఉ. బాలను బాలచంద్రముఖఁ బద్మవిరోచనఁ బద్మగంధిని
బాలమృగాళకోమలవిభాసితబాహు నీలవేణిని
లాతపుష్పపల్లవవిలాసితగాత్రను బ్రహ్మ నేర్పుమై
నేల సృజించెనో ధరణి నెన్నఁడుఁ జూడ మ విట్టిబాంకన్. 35

శా. ప్రాలేయాచలకన్యయో మణియు నాహోధిరాట్నుత్రియో
మేలా భారతియో శచితరుణియో మినఃస్వజాతేశయో
హేలాబంధురనవ్య విక్రహగతిన్నిధాత్రిః బొల్పారు నీ
బాలారత్నముఁ జూచినంతనే మహాభామంబు నుప్పొంగెడిన్. 36

వ. అని యమ్మహీపాలుండు పూర్వకాపవశంబునబుద్ధి ప్రేరేప మణియు నిట్లనియె. 37

నీ. హరిజేందుశరధిజంఘాస్యాక్షి కరిమంభ హంసభృంగాలకయానజఘన
నలినశంఖావర్తనాభిగళాంఘ్ర యుత్పలపత్రరంభోరుదశనగంధి
నర్ధేందుముకురలతాంగిగండాక వసుకుక హరిమధ్యవచనహస్త

... ..

ఆ. సర్వలక్షణప్రశస్త వాసవి యను, కన్నె యలరఁ జూచుచున్నయంత
నమ్మగాక్షిఁ జూచి యమ్మహీరమణుండు, ప్రసవబాణధరునిబారిఁ జేరె. 38

వ. ఇట్లు మదనసంతప్తమానసుడై యొక్కకన్యక నాపాదమస్తకంబుఁ జూచి మణియా
వర్ణింపందొడంగె. 39

గీ. లలితనవ్యప్రవాళపల్లవసమాన, కాంతి మించె నతీపాదకమలయుగము
సరసరాగాంబురాశిసంచారమునను, నలరఁ దగిలిన యరుణాద్రవంబుకరణి. 40

గీ. నవ్యలావణ్యపద్మినీనాళసామ్య, కలితజంఘల నొప్పెఁ దత్కాంతి హంసి
సరసమణిహేమమేఖలాపరిఘయైన, మదనుపురిలీల జఘనంబు మగువ కొప్పె. 41

- క. చాచువశేషవిలాసము, యూరములకు నరసింహులూ మదుపురికొ
సోమకంబములూ యుగ, చూచుచు లోకాంబు నరికి నుజ్జ్వలకాంతికొ. 42
- క. ప్రాచీనాచార్యశ్రీశ్రీశ్రీ, చారించున నొగిరి చాళీసరసింబడికొ
మాచురనభూమశేఖా, కారించున రోమకాచి కాంతకు నొప్పెకొ. 43
- క. శరీరేహాలక జగదమృత యగురోమా శృంగమాంకః చాల్పెకొ
అతిశయలరచుచును, ప్రతిస్థిత మగు పటాభరంబును పోలెకొ. 44
- క. రిరినెనపుంబావకంఠెన, బరికించుగ మృదువులైవబాహువులువడికొ
విరహించువలకును శం,బరవైరి ఖటించుకంఠపాశము లనంగన్. 45
- క. ఆతులకకంఠమృతి న.ప్రతిమంఠై హార మొప్పె రాజితహార
స్థితిచేః సంగము మించెను, అకురత ననోన్మయకాంతిరచ్చితము లగులకొ. 46
- సీ. బంధుదేవపుంబాతులః బరిహసించె, నభరకాంతలచేత నయ్యంబుజాక్షి
సలరెనం వైవలాషయ్యలభియందుః, బవనములతీఃగెధరించువగిదిఃబోలి. 47
- క. విరులు చిగురాకుమోదకు, మురుగువవదంబుమోద ములైములగతి
న్నరుణాభవల్లవమున, నెరసినచిటురగవుకాంతి నెలఁతకు నొప్పెకొ. 48
- క. గౌరవచాచావంక. స్థూరలలాటారవత్రసంక్రమహిమకొ
భూరేఖాచిహ్నిరవలు,తారానవకాంతిరాజి తరుణి వహించెకొ. 49
- క. వదనాంభోజముపైః మ,మైవగమిక్రియః గేశధరము మించినంగని స
మృదముడిసి స్థిరచేతను, వదిలెను సమరీమృగములు వాలక్రియముల్. 50
- సీ. ఈకన్య ననమాత్మః ఏక్షించెనాయెనా యొడలిలో నగ మేల యుమకు నిచ్చు
సీబాలః గనుంగొన్న సింహరాజేవిసి నారమున హరి యేల యుండనిచ్చు
సీరామః గాంచిన వారిజగర్భండు వదనంబునం దేల వాణి నిల్పు
సీలేమ యున్నచోకొటింగిన సింధ్రండు శచి కేల కామితసౌఖ్య మిచ్చు
తే. భువనమోహనరూపంబు సొందునేసి, మించివరమేష్ఠి నీని నిర్తించినాఁడు
నాన నాపూర్వోన్మథుఁడమునఃజేసి, సొంపు పెంపార సిక్కాంతఃజూడంగరి. 51
- చ. అసి విరక్తించి మఱియు నిట్లనియె. 52
- సీ. జలరాశికుడిలోః బంధులోః బట్టిన కన్య గా నిది వైశ్యకన్య గాదు
మంచుగుబ్బరాజు మహిమపంబునః కన్న కన్యగా నిదివైశ్యకన్య గాదు
పదునాల్గువిద్యలపట్టుగొ మైనట్టి కన్య గా నిది వైశ్యకన్యగాదు
వేయికన్నులవాని విభుసిగాఁ గైకొన్న కన్యగా నిదివైశ్యకన్య గాదు
తే. గడగంధర్వకిన్నరభువనయక్ష, కన్యగా నిది మఱి వైశ్యకన్య గాదు
ధాత్రి నిక్కన్యఁ గని తారు ధన్యు లైరి, వార రిట నెవ్వ రనిన నవ్వైశ్యసతులు. 53
- చ. ఆరాజున కిట్లనిరి. 54

సీ. బ్రహ్మోరుసంభవప్రభ్యాతిఃజౌందినవారు మూఁడవజాతి వైశ్యకులము
సిరులవైశ్యులలోన నెట్టి ముఖ్యుండైన కులసేవకుఁడు తండ్రి కుసుమనెట్టిః
సకలపతిప్రతాపాకముఖ్యము లైన గుణవిధానము తల్లికుసుమగంధి
రూపవతుఁడు ఏరూపాక్షరామధేయఁడు పుణ్యమూర్తిసహోదరుఁడు
లే. పరఃగ సేచేతి కంఠము బంధుజనులు, కాంతనామఁడు వాసవీకన్య యంబు
భరతు గౌరీవక్రప్రసాదమునఁ గలిగె, ననిన సంతోషమందె నాజనవిభుఁడు. 55

గీ. కుసుమగంధినమేతుండై కుసుమనెట్టి, బహువిధముల దేవతోపాక్షి చేసి
యిమ్మహీస్థఁ డుత్తరామేష్టియందుఁ, గాంచె నీవాసవీరామకమలముఖసి. 56

క. అన విని యర్పించాఁడు, దళమానము దక్కి తక్కి నంగన యరుచున్
మనమున నుబ్బుచుఁ గుసుమా, ఘృసెఁ జేరఁగఁ విరిచి యశసికూతును చడిగెన్.

క. పరనారీసోదరుఁ డన, భర యేలితి నేను సకలభర్తజ్ఞఁడ నై
నరసిజముఖ కన్యకయనఁ, గరమర్థిని వింటి మనసుకందును దీతెన్. 58

క. కుసుమాహ్వయ సేపుత్రిక, ననన్యకలాపజ్ఞా నాకు నతేవేడుకతో
నొసఁగుము మామా యనఁగా, వసుధాస్థలి వెలయు వైశ్యవంశాధికా. 59

వ. అని పలికెనఁ గుసుమాహ్వయుఁడు తనమనములో యుక్తి సాధించి యిట్లని
యోడించె. 60

ఉ. శ్రీమహితస్వభావుఁడు విశిష్టకులలోన్భవుఁ డార్చనమృతం
డీ మన మెట్లవచ్చు మఱి యిచ్చెద నన్ను మంశహాని యా
నేమి యనంగవచ్చు నని యిచ్చుక చింత పహించి ధీరుండై
స్వామిహితంబుగా మధురవాక్యములు బలికెం బ్రియముగన్. 61

గీ. ఇంతకంటె మే లెక్క నొందఁగఁ గల్గు, నవధరింపుఁ డనిన సంతః బోక
తథ్య మనుచు మిగులఁ దాత్పర్యచిత్తుండై, యొనఁగవలయుననినఁ గుసుమవిభుఁడు.

ఉ. ఇష్టధనంబు లెల్లను మహిమరకొటికి నిచ్చి పుత్రకా
మేష్టియజించుచోటఁ దరుణేందుభరుండు తనూఁ సెచ్చుచోఁ
దుష్టి పహించి కూరిమిని దొయ్యరేఁ బెంచితి గారవిరిచితెన్
శిష్టత సేయఁ బుచ్చుకొనఁ జెల్లదు వైశ్యులు కర్తలందఱున్. 63

క. భూపాలక విను మాకును, మాపాపకుఁ గర్త లైనమహితవిచారుల్
మాపాలికులస్వాములు, మీపాదములొన యనఁగ నిశ్చలబుద్ధిన్. 64

మ. నగరస్వాములదిక్కుఁ జూచి వసుధానాథాగ్రగణ్యం డనెన్
మృగనేత్రాతిలకంబు వాసవిని స్త్రీనాక్షీ నా కీవలెన్
దగురాజ్యంబున నర్థ ముంకువయుగాఁ దథ్యంబు నే నిచ్చెదన్
జగ మొంచంగలగ్ననిశ్చయగతి న్సాధింపుఁ డీసాంపునన్. 65

ప. అని మఱియును.

66

సీ. పీఠాచార్యశ్రవణములు దండికట్టుములు పండ్రెండువేలు
రత్నాంశుకయకగ్రాహేయహారము లర్థితో నేఃబదియాఱువేలు
కర్పూరకస్తూరికాగంధసారాదు లగుమంగళద్రవ్య మధిక మిత్తు
బహుభవధాన్యసంపదలచేఁ బెంపొందు పురములు వైశ్యుల కరయ సేత్తు
తే. భూభవమువంటివి క్రమస్థురితనత్వ, భద్రవంతావళంబులు బటుజవాధి
తోత్తమాశ్వసహస్రంబు లెత్తు నాకు, మఱియు లైనట్టివైశ్యకుమారులకును.

67

గీ. జగతిఁ బెంపొందునకలదేశములలోన, ముఖ్యమైనట్టిపెనుగొండ ముదముతోడఁ
బదియనెనిమిది గల్గు నప్పట్టణములు, పసుపునకు నిత్తు వానవీపద్వముఖికి.

68

ప. అనిన నిని యవైశ్యకుమారులు విహారంబు నొంది యాత్మగతంబున.

69

ఉ. కాలకరాళహేళి నిజకాయము దానినరితి భీరిచేఁ

దారిమిదూలు దీవిధము దైవవశం బటుగాకయున్నచో

బారిక మోహభావమునః బాధివముభ్యుండు గోరుకెట్లు తా

త్కాలికముద్ధిచే నొకమతంబుఁ దలంతుము సేతివై భరిన్.

70

క. ప్రబలుఁడు నరపతి ధరలో, నబలను సేమనినః గడఁగి యతిమోహితుఁడై
యబలావత్సముఁ గొని చను, విబుధాధిపనముఁడు తనదువీటికి నిపుడున్.

71

ఉ. రాజు సమస్తదేశములరాజుల నోర్చిన విష్ణువర్ధన

భ్రాతృనామధేయుఁ డగురాజకులగ్రాణి గాన నర్హుఁడౌ

రాజుల మంచు సేయుగమురాజులు హిసములైనబుద్ధి దు

ర్వాజముఁ గూర్తు రంచు నిరుపాధికబుద్ధి కుపాయచిత్తు లై.

72

సీ. జవవిక్రమక్రియాసంపన్నుఁ డేరాజు బలిమి సేమండ శక్తులము గాము
పుడమితేనిపురంబు విడచిపోవుద మన్న నఖలదేశములకు నార్యుఁ డితఁడు
చనవరి యగురాజు శరణంపమంటిమా యిలభూవతుల నెల్ల గెల్చినాఁడు
కాఁగ నివాసవకన్యక నిచ్చిన వవకీర్తి నిండు సేయవనియందు

తే. సేకపోరాదు సేకున్న నెగ్గుపుట్టు, నిత్తు మసి లగ్ననిశ్చయం బెడఘటించి
యచపుడము రాజుననిబుద్ధి నధిపఁడగుచు, గుజగుజలువోయెనొకకొంతకునుమనెట్టి.

క. కాలక్షేపము సేయుట, మే లగు సేవేళ ననుచు మిక్కిలిధనముల్
లీలకు జోస్యుల కొనఁగి నృ, పాలాగ్రేనరుని జూచి పలికిరి కణఁకన్.

74

చ. అనఘ పరాక్రమాన్వితుఁడ వర్జనవంశవరేణ్య విష్ణువ

ర్ధననృపరాజచంద్ర నుకధర్తగుణాస్వక దైవికంబుచే

ననుపమవృత్తి వైశ్యులకు నల్లుడ వైతివి యింక మాకు సే

చనపు ధనంబు రాజ్యమును సంపదయుం గొదయే తలంపఁగన్.

75

క. దేవరతుఁ గన్య నెత్తుము, పావన మగుమావలంబువ్రజ లాననగా
భావించి లగ్నవివరము, శ్రీవెలయుగ నిర్ణయింపు సిద్ధాంతలక్షణ్.

76

వ. అనిన విని యడ్డుహీపాలుండు.

77

క. అంశటసు నాత్మలోపల, సెంతయు శుతోషమొంది యెలమిని నపుడా
చెంతలనయున్నబోగ్యుల, మిశగ రావించి విభుఁడు వేడుకతోడన్.

78

క. సద్గురితు లైనబోగ్యులు, కచ్చినఁ గలుగొనియు నృపతి వారికి ననియెన్
విచ్చుఁడు పంచాంగములు, మోచ్చుఁజూచి శుభలగ్న మిటుడి యటన్నన్.

79

వ. వారుచు.

80

క. కార్యార్థు లైనవైశ్యుల, కార్యము నాభూమిపాలుకార్యము గలుగన్
ధైర్యంబున మాసానధి, నాయులు శుభలగ్న విశ్వయముఁ జేసి రొగిన్.

81

వ. ఇట్లు నిశ్చయించి ప్రభవసంవత్సరమాఘశుద్ధద్వితీయాశురువారంబున బామిత్రశుద్ధ
లగ్నం బొక్కటి జామెక్కినమీఁదఁ గల వనినవాక్యంబులకు సంతసిల్లి పురో
హితజనంబులకు బంధుజనంబులకు దాబూలదానాదివిధానంబు లొనరించి
కడలుసమయంబున, వింధారగించి విశ్వేయంబునగలవృద్ధు లగువైశ్యులం జూచి
దాలనగరంబు లిట్లునె తలంపిరి.

82

క. సంతసమున కన్నము ల, శృంగశ్రీయ మెనంగ నిచ్చి యరువక వైశ్యుల్
శాంతిమతి నిలిపి కవసి, శాంతుని వింధారగించి కడలు మటంచున్.

83

వ. అని చింతించి వైశ్యజనంబులకడకు వచ్చి కులోచితసంజ్ఞ లైనబదులుమాటల
నిట్లునిరి.

84

నీ. నీరాజనంబుల నెఱయ నిప్పించు నో వనికలతోఁ గూడి వచ్చునంతఁ
జీటుకఁ గనుంగొని చిత్తంబులోఁ బొంగి వెళితోడ నీరాజు నొసంగుమనియె
నెడచేసినిరికితి మింశట ధోస గయ్యెఁ బ్రబలుండు ధారణీపాలకుండు
పుడుగు దమ్ముల మని పొందఁగా బంజుల మెనఁగ నేతెంచి తా మెట్లునూచి
తే. రమ్యతర మైగబహుపదార్థములు వివ్య, వచకకాంక్షరత్నసంపదలు చూచి
యేమి యాసులు చెలుగునో యాక్షణంబ, పలుకునేర్పున నుడిగింపవలయుననుడు.

నీ. నీరాజనంబులు నెఱవ రప్పించిన వనికలతోఁ గూడ వచ్చినట్టి
చెలువను గనుంగొని చిత్తాయత్తుడై చెలియపైఁ దనమతి నిలిపె నీని
నెద్దిసంబున మాన్పు నెంతుమా యన్నను బ్రబలుండు ధారణీపాలకుండు
కుడువ రమ్మంటిమి కుచ్చుచోఁ బొక్కిని గూర్చుంటి మనయొక్కకొమరు గాంచి
తే. యేమి యూహలు నేయునో యాక్షణంబ, పలుకునేర్పున నుడిగింపవలయు ననినఁ
గొంద టిది యేటియోజన కూడ విదియు, గుడువకమ్మని యిటులనఁగూడునొక్కొ.

మ. వతితం దైవ మహావిరోధి యయినం బాపాత్మకుం దైనఁ గు
త్తితుం దైనం గరకాగ్ని మండయిన విద్యేషంబుతో వచ్చినం
విద్యమాతృష్ణుండు దైవం బోరుం డయినం వీధత్సచండాలనం
గతుం దైనక భుజియింపఁజేయవలయుం గాలాతిపాతంబునన్. 87

క. ఆతిశ్యసక్తియూమతి, కీతని బ్రాహ్మింపవలనె నేమనవచ్చున్
మీశలఃపుకొలఁది నవపుండు, భూశలవతిమనసు కందుఁ బొందకయుండన్. 88

ప. ఆనంద బాలనగరంబులు మీరు నిజగృహంబులకుం జరుండు మానేర్చువిధంబునం
బడికి రాజును బురంబువెలువడం గెంటిపోయెద మని నగరేశ్వరదేవాలయంబుకడ
నున్న రాజుకడకుం జరి నమస్కారంబు లొనర్చి. 89

నీ. నగుమొగ్గంబుల బాలనగరంబు లేతెంచి వడికి రిట్లని మహీపాలుతోడ
శృవవర్య మాకన్య నీ కిచ్చివేడుక భువతరాజ్యము నేయఁ గలిగె ననుచు
మడిఁ బొంగియుండంగ మాపెద్ద లండఱు పిందుఁ జేయంగ నింకఁ బొందు వచ్చె
జగతిలోపల నొక్కసామెత గలయది గడికిన నతకడు కార్మ మనుచు

లే. భువక్రియమ్మున భుజియింపఁ గదలిరమ్ము, ఆరుగవలసిన నీక్షణ మరుచు మనిన
నలికినం జాలు మీయిండ్లఁ గతకనేల, ననుచుఁ బరిహాసవైఖరి నరిగె నృపుండు. 90

గీ. అట్లుగాక యనుచు నాహవవిజయుండు, విష్ణువర్ధనుండు వెడలఁ బరము
బాలనగరములుచు బాయక సంత్రీతిఁ, గొలిచి చచ్చిరి నీతికుశలు లగుచు. 91

ఉ. బాలవణ్ణినంబులును ప్రాణవచోవిభవంబుతోడ భూ
పాలవరేణ్యు వెంటఁ బ్రియబంధులకెవడి నేగి రాపుత్ర
తెలనగినదాంతరవిశంకటచారువనదుపుష్పల
లాభిశుకాశితోకిలవిహారము లాత్మకు నింపు జేయఁగాన్. 92

ప. ఇవిభంబున నాభూపాలుండు వైశ్యకుమారులకవటోపాయం బెఱుంగక యాపు
లని భావించుచుం జనుచు వెంటఁ జరుడేరు బోవుచుండె నంత సిక్కడ మంత్రి
సామంతపురోహిత భృత్యామాతృప్రదినంబు లెల్లరాజు గమనించుట దెలిసియాప
వర్గంబు వెంటఁ బోవుటలేదు. పట్టిమర్లుటం బగుకార్యంబు వాటిల్లినో మనతో
విచారింపక తత్తరంబున నేకాకియై చనియెననివిహ్వలులై రాజగమనంబు వీక్షించి
పాదచారులై యలగుటం బొందుచు నందఱుం బోయి రంత. 93

ఉ. ఆంగజవైరిచారుమమటాంతరసంగమహారవస్సుతో
తుంగతరంగ సంచరితతోయవతంగ మహాగ్ర పాపరు
గ్భంగ శుభప్రసంగ నిజభక్తః నావనదృష్టిశోభితా
పాంగంబటిరచంద్రధవళాంగను గంగను గాంచె నత్తటిన్. 94

- క. జనవరుండును కత్తీరము, నను నిలిచి నమస్కరించి నలువొప్పుగఁ దాఁ
జనుదెంచు బలములం గని, మనమున రూర మని యెంచి మహిపతి యంతకా. 95
- గీ. అంత నానన్ను లైన సామంతమంత్రి, వర్ణములతోడ నింశయుఁ బలుకకున్న
యంతపనియేమి దేవర యిడు ముదలను, నింశయు విగంగవలయు మహిశలేశ. 96
- గీ. ఆసిన వారలఁ గనుగొని యనియె విభుఁడూ, మనకు విందులఁజేయఁగ మడిచలంచ
చనినొమ్ముట నవ్వైశ్యతనయు లరుగు, దెంచి యిట్లని పల్కిరి మించి యభిదు. 97
- వ. ఆయా మాకన్యకు మీరడిగివుడు మాయుండలలో భోజనము జేయఁగూడదు.
నీలయక గతికిన నటుక వరుపెద్దలవాక్య మున్నదిగాన మీరీక్షణంబ వెడలుఁ
దనిన నరుగుదెంచుచు మనోవికల్పంబున మిమ్ము బిలువమఱచి కొంతదూర మరు
దెంచి వెనుకకుఁ జూచి మీ రరుదేర సంతసించితి ననిచెప్పిన విని సామంతు లా
వైశ్యులను గుమటు లని మనంబులఁ దలపోయుచుండ రాజు వారల కిట్లనియె. 98
- నీ. కాస్తుభరత్నంబుఁ గనుగొన్నరీతిని బాలఁ జూచినయంత వీలతోడఁ
గోమలి నావెంటఁ గొనుచు రాజమహేంద్ర పురవరంబునకుఁ దేలుననైతి
విందుఁజేసినయట్టివిధులను మాన్పించి యనికెరి. పీరు మధ్యాహ్నవేళఁ
గటమార్గంబులఁ గానకొనుచున్నది బాలవైశ్యులు మిథిఁ బ్రబలినారు
- తే. అనుచు మదిలోన సందేహ మావహిల్ల, వీరిచే నిశ్చయము చేసి వెడలవలయు
ననుచు మనమునఁదలఁచియమ్మునుజవిభుఁడూ, నుచితపరివారమంత్రి సాయుక్తముగను.
- ఉ. ఆనది భూవిభుండు నిగమాంచితవారుణసూక్తపావన
స్నానముఁ జేసి సాయమమనంబున వైశ్యకుమారులార గం
గానదిసూర్యచంద్ర కితికంకులుసాక్షిగఁ గన్యకామణికా
మానుగ నిచ్చి మత్కరుణ మన్ననఁ బొందుఁ దటంచుఁ బల్కినకా. 100
- క. అనుమాటకు నవ్వైశ్యులు, మనముతా బెగఁగొంది మిగుల మదిఁ గలఁగినచో
ధనదాహ్వయుఁ డగుబాలుఁడు, జనపతి కెదురేగి పలికె సంభ్రమ మెసఁగకా. 101
- క. మాదెస నేటికి సంశయ, వాదము దేవరకు నిచ్చువారము పాపం
గాదేని చచ్చువారము, భూదివిజాక్రేందుగగళములు సాక్షులుగకా. 102
- వ. ఆసిపతిక్ మఱియు. 103
- గీ. ఇచ్చువార మబల నీకుంటిమాయెనా, చచ్చువార మేమి సందియంబు
వలదు నీదుపురికి వైశంబ విచ్చేయు, మనిన మెచ్చి రాజు నరిగెఁ బురికి. 104
- వ. ఇట్లు సత్యంబుపలికినయనంతరంబ ధనదాహ్వయాది బాలనగరంబు లమ్మహానదిం
గృతస్నానులై నిజపురంబున కేతెంచి కులవృద్ధులగు వైశ్యవరులకుఁ దద్వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించిన వార లత్యంతచింతాభరక్రాంతహృదయులై శ్రీనగరేశ్వర

మహాదేవుని ముఖమండపంబునఁ గూర్చుండి భాస్కరాచార్యప్రముఖపురోహితుల
రావించి వారలతో నిట్లనిరి. 105

క. కలయును మానము శుద్ధియు, వలయు విచారింది మాడ వైశ్యుల కెందుకొ
కలయున భూవతు లేచిన, వలయుగా నిలువకున్న నవకీర్తి యగుకొ. 106

గీ. ప్రతిన వలుకుఁ దరుచుఁ బ్రబలుఁ దౌఘావతి, బాలనగరములకు బాయ కడుగఁ
బడితిరుగరాదు పలుక మండంగరాదు, పలుకుబొందు నమ్మఁ బలికినారు. 107

వ. అప్పుడును ప్రతీష్ఠింపవలయుఁగావున నన్నంపుఁగార్యంబు గాదు వినుం దశేష
వైశ్యసంఘంబులు గూడవలయునని నిశ్చయించి సమయమంత్రిని నియోగించినఁ
దత్తణంబున నమ్మంత్రివరుండు వదునేడుపట్టనంబులవైశ్యులకు జాబులు వ్రాయుం
దచిన వ్రాయఁదొడంగి చెల్లెదిన. అది ప్రశస్తి-స్మృతిసమస్తప్రశస్తవస్తువిస్తాంతభుజన
భరణవిజ్ఞంభమాణవిశ్వవిశ్వంభ రాభారకాతమంభకుంభిసేధరాతికయప్రభావచంద్ర
చంద్రికాప్రభావిజితరజతగిరిశృంగవిహార ప్రధితనానాప్రమథసముదయసముదితా
నేకతరణిబింబకదంబకిరణస్ఫురణమహాగణమందిరంబును జింతామణిగణద్యుతినమా
కీర్ణంబును మందారపారిజాతహరిచందనసంతానకల్పతరుశృంగారవనిశేషంబును
వివిధపరిమళమితగంధవాహబంధురసంచారంబును సర్వర్తునిరంతరమితప్రసూన
వాసనాభాసమానమత్తమధుకరనికరశోభితసరోవరంబును సహకారఫలరసాస్వాదక
లకంతకుకళారికామధురస్వరంబును మాణిక్యతోరణప్రకాశితంబును నగునిజాంతక
పురస్థలమధ్యస్థితరత్నసింహాసనంబున సుఖాసీనుడై నిజపదకమలసేవాగతమూర
వాహనాలాకనయక్షాభిదభూషాదేశ శేషోద్ధతనిశ్వాసప్రక్షిప్తాలికనయనజ్వలనప్రతా
పప్రవస్తాః బాలశశాంకసుధాసంయోగసంజాతజీవరాజీవానన శిరోమాలికాఫణిత
పూర్వనిగమాకర్ణనప్రమోదలీలావిలాసమానసుండును నారదాదినమస్తబుషిగణజే
గీయమానుండును మాగధచండీశ్వరకీర్తనీయకీర్తిస్ఫూర్తియుక్తుండును గంగాతరంగ
కమనీయజటాజూటకీరితశశాంకరేఖావిభ్రముండును మహాప్రచండమార్తాండ
కోటిప్రభాభాసితుండునుసమస్తప్రమథదేవతారాక్షసయక్షగరుడగంధర్వాదిపరివార
సేవితుండును దివ్యయోగీంద్రహృత్కమలపూజితుండును నైవశ్రీమన్మహాదేవున
కరిప్రియసఖుండును లక్ష్మీస్తనప లిప్తఃస్తూరి కాముద్రాంకితవత్సండును శ్రీవత్స
లాంఛనుండును బకంగపుంగవస్కంధసీమాసముత్కషణకిణాంకితసుకుమారోరుయు
గగుండును సకలదేవతారాధ్యుండును బాంచజన్యసుదర్శనకామోదకీశార్ణాదిదివ్యా
యుగవిజ్ఞంభమాణమహాబాహుండును విన్యస్తకౌస్తుభమణివిరాజితవైజయంతీవన
మాలికాసమాక్రాంతనితాంతవర్తులకంతుండును మందరధరాధరధరణధురంధరుం
డును గోటిసూర్యలేజుండును నగుశ్రీవిష్ణుదేవునాభీకమలమతి దుద్భవించినవాఁ

దును సమస్తప్రపంచనిర్మాణకర్త విచక్షణుండును సకలకళాభిజ్ఞుండును భారతి
మనోహరుండును నగుచతుర్ముఖబ్రహ్మకుః బుత్తుండు పులస్త్యుండును దత్తుండు
విశ్వవసుండును నతనికిః బ్రయతనూజుండును నలకాపురీకాసకుండును నగువదేరుని
యంశసంభవులును బ్రహ్మోరుసంభవులును దవస్సంతోషితసదాశివులును గోకర్ణ
సముద్భవులును శ్రీమత్సహదేవప్రసాదలబ్ధవిభవులును యజ్ఞనాథ్యయనదానకర్త
త్రయపాత్రులును గర్భాధానపుంసవనసీమంతజాతకర్త నామకరణాన్నప్రాశనచాలా
వనయనప్రాజాపత్యసౌమ్యాగ్నేయవైశ్వాదేవసమావర్తన గోదానదివాహాభ్యుషాదశ
కర్త పరిపూర్ణులును, కృషివాణిజ్యగోరక్షణవృద్ధిజీవనక్రియాగరిష్ఠులును శ్రీనగరేశ్వర
దేవజనార్దనదేవపాదపద్మారాధకులును గౌరీలక్ష్మీచరణసేవావిధిజ్ఞులును శ్రీగురుభా
స్కరాచార్యాశీర్వచనాతిశయవిశేషసంపూర్ణాతర్కితైశ్వర్యులును ననవరతకర్పూర
కస్తూరి కామంకుమమాంజస్త్వ చీనిచీనాంబరముఖిసమస్తవస్తుక్రయవిక్రయవివేకవిశా
రదులును వైడూర్యవజ్రగోమేధికపుష్కరాగమరకతమాక్తికపద్మరాగసీలప్రవాళాది
రత్నపరీక్షాధికారులును దేవబ్రాహ్మణప్రతిష్ఠాధురంధరులును సాలాక్యసామీప్య
పదసంపన్నులును బౌండవవంశసంజనితవిష్ణువర్ధనరాజేంద్రప్రతివాదహతశేషప్రవర్ధ
మానభూలోకసంపూర్ణకీర్తిప్రతాపులును నానాదేశప్రదేశసంప్రతిష్ఠితదేవాలయా
రామతటాకాగ్రహారభూసురపరిణయకావ్యనిధిముఖ్యసప్తసంతానాధీశ్వరులును శ్రీ
గురుభాస్కరాచార్యోత్తమాదిసమస్త భూసురార్పితగృహరామసన్మతేతపురశ్రే
ష్ఠకలీతాగ్రహారధురంధరులును బ్రతిపసంతసంపర్షితవిప్రసహస్రధూతార్తిప్ర
వర్తకులును ఆఖండితలక్ష్మీప్రసన్నులును గోటిశ్వజప్రతిష్ఠాపనులును సకలభాషావిశా
రదులును సత్యవారిశ్చంద్రులును సత్కాంతిచంద్రులును భోగదేవేంద్రులును
భాస్కరప్రభాసాంద్రులును బాధోధిగంధీరులును రూపజితకందర్పులును ద్యాగ
కర్తులును ధర్మధర్మజులును బరోపకారమూర్తులును నుత్తమఽన్తావతారులును నుద్యోగ
గాభిరాములును మలయజావల్లభులును మేనటికధర్మనిరతులును దేవబ్రాహ్మణసౌజా
విధేయులును బెరుగొండపురవరకాసకులును నష్టాదశపురనివాసులైన చప్పన్నదేశ
సంచారవ్యాపారు లైనసకలపట్టనవిస్తారాలంకారు లైనవావివర్తనతప్పనిమహానుభా
వు లైనశ్రీమత్సమస్తసద్గుణసంపన్నులైన మహామేరుసమధీరు లైన పెనుగొండపుర
వరశ్రీనగరేశ్వరముఖిమంధపంబున ధర్మసింహాసనంబునః గులాచారవిర్ణయమునకుః
గూడినూర్చున్ననగరస్వాములు తమతోఁబట్టువు లైన తథావిధవిరుదాంకితులగు
ధర్మభవదాదిపురనివాసులగు నగరస్వాములకు నమోహస్త్రియశ్రూర్వకంబుగాఁ బుత్రే
వలయులేఖాంశములు. కులాచారధర్మనిర్ణయకారణంబునకుఁ గార్యంబుగలిగియు
న్నది. తత్త్రికానందత్మకంబున వతిశ్రీంబుగా తావలయు ననిలిఖియించి నమ
దశలేఖానికతము గూఢచారులైనమాతల కిచ్చి పంచి శంక.

- ఉ. పత్రికలంతః జూచి పదబంధురసేతికళాధురంధరుల్
గోత్రపవిత్ర లార్యవనకావిదు లాఘ్న లపారధీరతా
సూత్రగరిష్ఠ లక్షయవిశుద్ధసువర్ణ మణిప్రజంబుల
జితముగాఁగఁ గూర్చుకొని శీఘ్రమునకొ జనుదెంచి రంజకున్. 109
- క. పచ్చినకులజనధీరుల, నచ్చెరువుగ నెదురుకొనుచు నానందమున
స్త్రైచ్చుచుః పగ నుపచారము, లచ్చుగ నొనరించి రంత నమ్మితభంగిన్. 110
- క. నగరేశ్వరసౌధంబున, నగణితముగ వైశ్యధీరులందఱుఁ గడఁకన్
పగధర్తసభాసదులై, నెగడుకులాచారధర్త నిర్ణయబుద్ధిన్. 111
- ప. ఇట్లుగునెంచినవారికిఁ జగినవిషేషలఁబ్బి కొన్నిదినంబులు జరపి యొక్కనాడు
భాస్కరాచార్యుతో విచారించి యాపచ్చినవారి కీవృత్తాంతం బెఱిగించి ముందు
జరపఁదగినయత్నంబు సేయుం దనిన పల్లె యని భాస్కరాచార్యుండు నగరేశ్వర
జనార్దనులముఖమండపమునం గూర్చుండి పెనుగొండ మొదలుగఁ గలయష్టావశపు
రంబులనుండి వైశ్యులఁ బిలువంబుచి పచ్చినవారిం గూర్చుండ నియమించి వారల
నవలొకించి దత్తావధానులై వినుం దని యిట్లనియె. 112
- సీ. విక్రమాటోపుండ్రై విష్ణువర్ధనరాజు దిగ్విజయముచేసి క్రిప్తమహిమ
మనపురి కేతెంచి మహిమతోఁ గుసుమాఖ్యునుత వాసవాహ్వయః జూచి కొంత
ప్రేమంబు నిండాఁగఁ బెండ్లియాడెదనంచుఁ దలంచి కామాంధుడై తత్తరింప
నిచ్చువారము కన్య సేకుంటిమాయెనా చత్తు మటంచును ఇతనసలపి
- తే. బాలనగరాలు పచ్చిరి ప్రతినఁ బరికి, యొక నెబ్బంగి సీకార్య మెట్లటంచుఁ
గలసి యన్యోన్యభాషలఁ గలుగుబుధులు, చేరియాలోచనంబులు చేయఁ దగును.
- ప. ఇట్లవైశ్యసంఘంబు లట్టివార్తాసముదయంబు విని కలంగి భయాక్రాంతస్వాంతు
లై యనంతరంబు ధైర్యంబవలంబించి ధర్తంబును కాస్త్రంబగు సీతికాస్త్రంబును
దలంచి పెక్కండ్రు పెక్కుబుద్ధుల నిట్లనిరి. 114
- క. పోమకులాగ్రేసరునకు, భూమిశున కబల నిచ్చి పోసఁగినకృషచే
సేమంబున బ్రదుకుదమా, యామని జగడంబుసేయ నేటికి మనకున్. 115
- ప. అని కొందఱు పలికిన మఱికొంద టిట్లనిరి. 116
- సీ. చాళుక్యకులవార్ధిచంద్రుండు భూపతి యర్హ మాసంబంధ మని తలంపఁ
గలియుగం బిదిగానఁ గడుపీనకులుఁ దైన రాజు నేనని మీటి రెడతనసేయ
యంగయుగధర్తంబు లొక్కొక్క విధములు మాతృధర్తంబుల బోధ్యవిధులు
సీతియు ధర్తంబు నిజకులానుధీయు వృద్ధానుసారంబు వెదకి వెదకి
- తే. దుర్బలప్రబలత నొందు ధోరయవలయు, గాన నేయుపాయంబులఁ గన్య సీక
సానుభవద్యుపాయముల్ భగ్రహించి, వేర్పుపెంపున మానంబు నిల్పవలయు.

మ. నవరత్నోష్ణలహరీముత్ నవలసన్నానావిచిత్రాంబర
ప్రవికానాచితశుద్ధకాంచనగజప్రాజ్ఞత్వరంగాదులక్
సువిచిత్రంబుగ నిచ్చి రాజుతలఁపుక్ శోభించి తద్భృత్యులక్
వివిధోపాయములక్ వశం బగుగతుల్ సిద్ధింపఁ గార్చుం బగుక్. 118

వ. అని విచారించి మిశ్రభేదసుహృత్సాధనంధిగ్రహములచిత్రంబులను సామదాన
భేదాద్యుపాయంబులను సాధింపరానికార్యంబులు లేవు. తద్విధానజ్ఞులు బ్రతి
భావంతు లగుచుహుభావులు బండి రాయబారంబుఁ జేయింపవలయు నని తత్స
భానదులలోన. 119

నీ. వేదకాస్త్రజ్ఞుల వివిధపురాణజ్ఞు లను సదాచారవర్తనుల మంత్రుఁ
సితకళాజ్ఞానవిహగరిష్టుల మాధుర్యవాక్పాశ్రీమానవిదుల
మాయాప్రతిష్ఠుల మహిమప్రతాపుల నిర్భయస్వాంతుల నియతమతుల
సవ్యాహతోక్తుల నద్భుతోద్యుక్తుల సకలభాషజ్ఞుల సత్యధనులః
తే. బంధదశసంఖ్యధీరుల భాగ్యయుతుల, సమితధనవస్త్రసన్ను లలరఁ గూర్చి
కలితవాక్యచయంబుల గారవించి, రాయబారంబుఁ బంపి రుపాయవిదుల. 120

క. అంతట నవ్వైశ్యులు మది, సెంతయు సంతోషమంది యెలమిసి భనముల్
చింతించఁగ నటుఁ గూర్చియు, వింతగ నారాత్రి గడపి వేకువ సంకక్. 121

వ. మంగళపాతంబుల మేలుకొన్నవారై ప్రాతఃకాలవర్తనంబులు నిర్వర్తించి నగరే
శ్వరంబునార్ద్రనులగవనంబుల కేగి సూర్యానమస్కారంబు లొనరించి ప్రార్థనపురస్సరం
బుగా గురునాశిర్వాదమంత్రాక్షతలు గ్రహిని ప్రయాణోన్ముఖులై యున్నవారలం
జూచి. 122

నీ. నృపతి సమృద్ధిమునఁ జేరి నేర్పుమీఱ, వలయు వారల నెమ్మనముల నెఱింగి
సెలవు గైకొని మాటాడవలయుఁ గాని, చెడనిపోకుండఁ జేయుండు చెప్పు నేల. 123

వ. అని పలుయుక్తు లెఱింగింప వారలు తదాఙ్గావిశేషంబున బహువిధవాహనారూఢు
లై కదలి గౌతమమహాముని తపస్సామర్థ్యంబునం బ్రవహించిన వృద్ధగంగోత్త
రణంబు నేసి రాజమహేంద్రపురప్రాంతంబునఁ బద్మగిరిశృంగంబున సమస్తవైభవ
విభాజితం బై నదిప్యమణిహాటకప్రభావటలప్రచురప్రసిద్ధరమ్యహర్మ్యనివహం
బులం గలిగి చంద్రకాంతవితర్దికాస్థలమాధవీమండపప్రముఖదేవతాగృహక్రీడా
వనప్రాకారతోరణరత్నకవాటభద్రశాలావృషభధ్వజస్తంభ హోమకుండమండప
సౌధోత్తరచిత్రభిత్తికావాతాయనాదివిశేషంబులచేత నద్భుతం బగుచున్నయభినవ
కైలాసంబనంబరంగు మార్కండేయేశ్వరస్థానంబున మహాగణపతీశ్వరునకు పోడ
శోపచారంబులు. వేసి భైరవాదిదేవతానికాయంబులదర్శించుచుఁ బ్రదక్షిణంబులు
నేసి యమ్మహాదేవుని గర్భాశరంబుఁ బ్రవేశించి యిట్లుని స్తుతియించిరి. 124

- శా. అర్కాధిక్యమచిప్రకాశుని మహాహాసకృతాహీను మ
క్షర్కాగోచరు చామ్యురేత్తలజనభ్యాః ప్రకాశాత్కనో
క్షర్కార్థప్రదు సత్వవైభవసుకస్థాన స్వహాదేవు స్త్రీ
మార్కండేయమహాతు నెంచరి వజ్జిహ్వామ్యుల్ ప్రమోదంబునన్. 125
- సీ. మహిరహేమపుష్పమణులః జూజు లొనర్చె, యజులవైభవముల నర్థిః జేసి
కవరి కత్తురంబుః గవకః బ్రహేరంబి, చుసె నృపాలుని మొగసాల నీలించి. 126
- ప. ద్వాదశాక్షర చుగ్రాక్షమహాత్ములం జూచి తమరాక రాజున కెఱుంగునట్లు విన్న
పంబు సేయుం దనిన వార లరిగి విన్నవించుటకు సమయంబుగాక కొంతతద వుండి
యంతఃపురంబున నున్న క్షిప్తవర్ధచుం జూచి ప్రణామంబు లొనరించి కృతాం
బులు లై. 127
- సీ. అవధరింపవలయు నవసరలేకన్వర, విన్నపంబు సేయుచున్నవార
మినసమానలేః పెనుగొండపురవరుల్, వరనుజాభ్యులైనవైశ్యు లపుడు. 128
- క. విరుతమహాసుంపవలను, ఘనముగఁ గాసికలు దెచ్చి ఘనగాంధీర్య
మ్మన మోసల నీటు నీలుచుచు, వినయంబున నవసరంబు విధ మెట్లన్నన్. 129
- ప. నిజాగమనంబు దేవరకు విన్నపంబు సేయవలయునని పలికితి మనిన నెఱింగించితి
మనవుడు నమ్మహారాజేంద్రుండు. 130
- మ. పరమానందవికాసమానస శుభప్రారంభః పృంభాత్తుఁ డై
కర మొప్పం బ్రతిహరరత్నుల కొని గట్నంబు లిప్పించుచున్
వరసద్విభవభవ్యసంభ్రమగతిన్ వైశ్యాభిషాణేందులన్
గరిమం దోడ్కొనిరెం దటంచుః బలికెం గారుణ్యసంధాయి యై. 131
- ప. తదనంతరంబ. 132
- సీ. భుచితసౌరభపుష్పకబరీతలంబున వెలయునుజ్జ్వలశిరోవేష్టనంబు
నవరత్న బహుదివ్యనవ్యభూషణకాంతి వర్మంకభూములః బ్రతిఫలింపః
గస్తూరికాసారఘనసారచందన పరిమళంబుల దిశ ల్పరిమళింప
నర్హోత్తమానర్ణ చారుదివ్యాంబరపటుతరస్ఫురణలు పరిధవ్విల్లః
- తే. బ్రథితశృంగారలక్ష్మ్యధిపతియు నగుచుం, గనకరత్న సౌధంబునఁ గాంతిమహిమ
వజ్రసింహాసనముం డై వచ్చె మిగుల, వరుసః గొలుపుండె నవ్విష్ణువర్ధనుండు. 133
- కొలుపుచున్న సీవతాలికః—
- పటురాటమగ భాధివతులు విజాఘర లలరింపఁ జోళమంగాధిపతులు
— ముక్తాఫలచ్చత్రములు పట్టి ద్రవికుండు శుభరత్న భుచితమాసురటి వీవః
— గుంతలుం ధడవపు గోర్కలో ధర్మింపఁ బసిడిఫల్లెము పట్టబర్మయందు

మణిదర్పణము పట్ట మమ్రుండు ఘోషుండు చనువున రత్నము సరిగె దాల్చు
గాలింగబంగళకాశీ రకాంభోజు లుడువేల్రహులై యొప్పుమిగుల
సౌరాష్ట్ర సేపాళ కేరళకన్నోజు లవధానువిన్నపా లర్జునేయః
గుకురుమహారాష్ట్ర ఘూర్జరపాంచాలు రణయము ఇయదియధ్వనులు సేయ
యవనగొంకణసింహశాఫీతు లంతంశ కలిభక్తి నవనవం బద్ధి మెలఁగ

లే. మణియుః దక్కినదిక్కుల మనుజుభియు, నియతసేవావిధిజ్ఞులై నెఱయుః గొలువ
నాదిమబ్రహ్మనృప తానావ్యుభియు, చారుక్రమకీర్తులు నన్నులించ. 134

చ. తరుణులు పల్లనాథరలు తామరసాక్షులు సీలమంశలల్
నరసింహంధు లున్న శకుచద్వయరాస్యగుధాంశువింబ ల
త్యురుకటిభార లుచితకృశోదర విద్ధపదాంబుజోజ్జ్వలల్
పరమవిలాసిసీమణులు కచ్చిను లొప్పులపుష్పగంధులుల్. 135

మ. మణియు ననేకసౌభాగ్యవతు లగువిలాసిసీమణులు గొలువఁ గొలుపుండి చెలువు
మిగిలి విజయసింహవిక్రమశాల వీరసేనగుమంతకాంతనచంద్రమాద సింహస్వజను
మందనామంద విక్రమబలోద్ధతభీమాగ్రహణమగ్రాయుధశుభ శ్రీ వసుహాధీరకుమార
కంఠీరవు లగుహాదక ప్రధానులును బ్రచండబలప్రముఖోద్ధండమహాభుజదండదండ
నాయకులును విక్రమసీతీయుగంధరు లగుసేనాధిపతులును నతిరథమహారథార్ధరథు
లనం బరంగిన రథికనికాయంబులును మహాయోధవీరులును నిరర్థశబాహాటోప
దీపితు లగునపరిమితవీరభటులును సముద్ధతభుజసత్త్వసాహసచిత్తు లగువీరరాహుత్తు
లును దిగ్దంతసమానంబు లైనగజప్రజంబులును సూర్యరశ్వసమానంబులైన తురంగం
బులును గనత్కనకరత్నభుజితస్యందనంబులును ఋగ్వజాస్సామాధర్వవేదవేదాంత
వైశేషికభాట్టప్రాభాకరాదిశాస్త్ర పద్మహంసు లగువిద్వాంసులును సీతిశాస్త్రాధిపతు
లును రంభాద్యృష్యరస్సమాన లగుమదనహేళిమంజువాణీరత్నలిలక రత్నావతి విశా
లాక్షి శృంగారిణి దివ్యాంగి బింబాభరి పద్మావతి పద్మగంధి కంబుకంతి తనుమధ్య
నిమ్ననాభి వసంతమంజరిలావణ్యవలికలావతు లనంబరంగినన ర్తకీకాంకలు నాట్యంబు
నలుపఁ బందమహాశబ్దంబులు ఘుమఘుమాయమానంబు లై చెలంగఁ బొండవమంశ
వర్ధనుం దైనయవిష్ణువర్ధనుండు ద్విసప్తతి వినియోగాధీశ్వరుం డై వరాహలాంఛ
నాదిబిరుదస్వజ విలాసంబు లలరఁ గొలుపుందునవసరంబున నవ్వైశ్యవరులు తమ
తెచ్చిన నానారత్న కాంచనరథాశ్వగజాద్యుపాయనంబులు సమర్పించి యాధూ
పాలశిరోమణిం గనుంగొని. 136

క. ధీరత నింపాదవ నమ, స్కారంబులు నేసి నిలిచి ఘనతరమహిలా
నేరాజుల కీభాగ్యము, లీరీతి స్తహిమ నలరు నెవ్వని కనుచున్. 137

- క. ము స్నీహమతి నేరీన, యన్నరనాథులకలంపు లాజయలత్తీ
సన్నాహమహాకీర్తన, సన్నతముగ నీరుఁ బెట్లు సర్వజ్ఞమణి. 138
- క. భవంలవర్ణాశ్రమముల, నురువడి నొకటాకటే గలయకుండుఁ గెలమిన్
బరనిన భర్తస్థితితో, స్థిరముగ రాజ్యము నేయ దేవక కరుణ. 139
- వ. అని సన్నతమమన్నయత్నైకోన్మత్తములం గనుగొని చిత్తంబునం గృహ దళ
కొత్త నుత్తరంగంకకుతూహలము క్రొత్తకొత్తలై తత్తరింప వాసవీకన్యకా వివా
హం బవధరింప రమ్మని తోడ్కొనిపోవుట కై వచ్చినారు గావలయు ననుచు విజ
యసింహునిప్రధానుల నందఱు జూచి మనీయసింహుననమానంబు లగుగద్దయ
లందఱును నిడి విడిచివారంబులు నేయుండనిన వార లట్లు కాక యని కమనీయ
రత్నసింహునంబులు వెట్టింది కూర్చుండ నియమించిన నాగద్దయలం జూచి
వైశ్యు లారాజున కిట్లనిరి. 140
- క. రాజులు గూర్చుండెడియా, రాతనవరత్న హేమరత్నాసనముల్
నైజములా చూడెడికి, రాజన్యకలావతుల రక్షిలకుఁజనా. 141
- వ. అనిన విని సస్థితవదనారవిందుం దై సమస్తరాజ్యధురంధరుండును సకలకళానిపు
ణుండును నైనవిజయసింహుం దనునమాత్యభిఖామణి రాజానుమతంబున నవైశ్య
జనుల కిట్లనియె. 142
- నీ. రాజుమామ లీరు రాజరాజాంశులు, రాజ్య మేలుఁదగినరాజు లనఁగ
మీరై రాజు లొక మేదిసిమండల, రాజు లెన్న రనుచు రమణఁ బడికె. 143
- క. వల్లమునిగోత్రధీరుఁడు, నల్లసితుఁడు గణిసెట్టి యూరవ్యలతోఁ
దెల్లముగఁ బడికె నప్పడు, పల్లసితాననముతోడఁ బూజ్యుల మనుచున్. 144
- వ. అనిన విని యందఱు నుఖాసీను లై రుత. 145
- నీ. కానుకల్ క్రియమునఁ గైకొని వైశ్యుల డగ్గఱ గనకపీతముల నునిచి
తడయక కర్పూరతాంబూలములు వెట్టి క్రమముతో వేర్వేరి గారవించి
పరిణామమే యూరుభవులార మీకును భద్రమే వాసవీపద్మముఖకిఁ
గల్యాణమునకు లగ్నము చేరువయ్యెనే శోభనద్రవ్యముల్ జోకవడెనె
- తే. కడను గలిగినఁ బెప్పఁడు కాంచనములు, భద్రగజములు హయములుపాడిపసులు
పటము లాదిగఁ గన్మ కపారమైన, యుంతు విచ్చెద ననిన నాయూరుభవులు. 146
- వ. రాజున కిట్లనిరి. 147
- క. చక్కఁదనము నృపకన్యలు, పెక్కండ్రీభూమిఁ గలుగఁ బృథివీశ్వర సీ
వెక్కడ వైశ్యకుమారిక, లెక్కడఁ గుక్కురిలిమాట లేలా మీకున్. 148
- వ. అనిన విజయసింహుఁడు రాజానుమతంబున నిట్లనియె. 149

- ఉ. ఇందుకులించితాభరణంః డిన్నిజగంబుల నేలఁజాలు ను
క్రందనతుల్యుఁ డాశనికిఁ గామిను లెందఱు లేరు ధాత్రి మీ
నందనమీఁద నేటికొ మనం బొకయించుక నిల్పె నిండు మీ
రందఱుఁ బుణ్యవంతులు మహాభనవంతులు నైతి దుర్విలాః. 150
- క. వైవాహికశుభకరము, శ్రీవిరుతనమ స్తవస్తు శృంగారముల
న్వావిరి నొనఁచుర్చితిరే, భూవరుఁడును గవలవచ్చుఁ బొందు దత్తర్పణ్. 151
- క. మీరందఱుఁ జరుడెందఱ, కారణ మది యేమి మిగులఁ గవలుఁ డురుగతిన్
ధీరశ మేతాఁ జెపుదా, సారస్యము మీఱ వైశ్యసత్తములారా. 152
- ప. అని యమాత్యవరుం డిట్లాడిన చాతుర్యవాక్యంబు లుల్లసిల్ల వైశ్యులలొన. 153
- చ. మునికులగోత్రసంభవుఁడు మోదమెలర్పఁగ మానెట్టి యి
ట్లనియెను మీరు మమ్ము నవహస్యము సేయఁగ నేల ధాత్రిలో
ననఘచరిత్రు లైనవసుధాధిపు లెవ్వరు వైశ్యకాంతలన్
మునుపు వివాహమైరె సచివోత్తమ యేల వృక్షాప్రయత్నముల్. 154
- చ. అనిన విని. 155
- క. ఆహాశ్యాఖ్యునిఁ గనుగొని, యామంత్రివరేణ్యుఁ డనియె నద్భుతమతి యై
సోమాన్వయసంబంధము, సామాన్యమె మీకులంబుసారం బయ్యెన్. 156
- క. అన సచివునిఁ గని కనలుచు, మనమున నాభీలగోత్రమఱ్ఱాఖ్యుఁడనెన్
విను నృప సంబంధముచే, ఘన మగునాఘనత కేమికారణ మరయన్. 157
- క. మాకులము విడచి పొందెడు, ప్రాకటవిభవంబు లేమి పని వైశ్యులకున్
లోకేశ్వరుఁ డగువిభునకు, మాకన్యకఁ గోరుఁ దగునె మంత్రివరేణ్యా. 158
- ప. అనిన మఱియొకమంత్రివర్యుం డిట్లనియె. 159
- నీ. వైశ్యాన్వయంబున వసుధాధిపతులకు సంబంధ మర్హంబు కాస్త్రభంగిఁ
గాదనువచనంబు గల్గినఁ జెప్పుడు నిర్వహింపఁగలేనినేర్పు లేల
సతులు వేవురుగల్గి సత్కృపానిలయుఁ డై కన్యాశిరోమణిఁ గడఁకఁ జూచి
తలఁపుచేయుటఁ జేసి ధన్యులై ప్రబలుచు నావిరాజసుఖంబు లనుభవించి
లే. నిత్యవైభవభంగుల నెగడుఁ డెలమి, నఖిలవివృత్కవీంద్రుల నడిగి యైన
మనసునం దనుమానంబు మాని శుభము, శీఘ్ర మొనరింపుఁ డూరక చింతయెల.
- మ. అని వాగ్దేవినిఁ బల్కి మించఁగను దా నత్యుగ్ర భావంబునం
గనుగొంచున్ హరశిష్టగోత్రహరదాఖ్యాధీశుఁ డేపారఁగా
ననియెన్ కాస్త్రము లేల చూడ భువిలో నర్యాంగనం బెండ్లియై
వినుతిం బొందినరాజు లేయుగమునన్ లేరీ విమర్శింపఁగాన్. 161

- గీ. అనిన నపహసించి యమ్మంత్ర యిట్లను
నర్యజాతకాంత నంగజాఖ్య
రాష్ట్ర మెఱుంగంగ ధృతరాష్ట్రుడు పెండ్లాడి
యుత్సవబుతోయుయుత్సంగనఁడె. 162
- ప. అనిన విని మఱియొక్క వైశ్యుండు. 163
- క. ఎరనెట్లగోత్ర ధీరుఁడు, నరనాథునిమంత్ర తోడ నారాఖ్యుఁ డనుకొ
ధర నది ద్వాపరధర్మం, బిరపుగ నీ విట్లుపలుక నిపుణత్వంబే. 164
- ప. అని పలికిన విక్రమశాలి యుపప్రధాని యిట్లనియె. 165
- క. మీకును దెలిపెద విరుఁడీ, ప్రాకటముగ విప్రజాతిభామను పెండ్లె
లొక మెఱుంగంగ వెలయఁడె, శ్రీకలితం డను యయాతి చిరకరకీర్తికొ. 166
- ప. అప్పలుకులు విని సమస్తపురాణపారీణుండు. 167
- మ. ఘనమైత్రేయసుగోత్రుఁ డౌవరవణిక్కాంతుండు నాగాహ్వయుం
డనియెం గామిని దేవయాన కచుచే నత్యుగ్ర శాపంబునకొ
మనుజాధీశ్వరుభార్య యయ్యె కనుక స్తాపాప కే శాప మి
వ్వనజాతాక్షి గణింపఁగాఁదగునె పూర్వద్వాపరప్రక్రియకొ. 168
- ప. అనిన వీరసేనుం డనుమంత్రవరుం డిట్లనియె. 169
- చ. జలవిధి మేరదప్పిన నిశాకరబింబము త్రోవదప్పినకొ
బలువిడి ధాత్రి గ్రుంగినను భాస్కరుఁ డిట్లువయింపకుండినం
గులగిరి సంచరించినను గూర్తము భూమి భరింపకుండినకొ
బలికినఁ బొంకనేరదు కృపాకరు లై తగువైశ్యులెప్పుడుకొ. 170
- ప. ఇట్లనినవాక్యంబులకు సంతసించి సభాసదు లౌరారయని సంస్తుతించిరి. అమ్మంత్ర
మఱియు నిట్లనియె వదియునుం గాక గౌతమీనదికి నంపిపోయిన మీబాలనగ
రంబు లిమ్మహారాజేశ్వరుని వెంటఁ బరమాపులై వచ్చి రందు సరససట్టాపంబు
రాడినమాటలు చలించికొండు వట్టివాగ్వాదంబు లేమికారణంబు ధర్మసూక్ష్మంబు
లనేకవిధంబులు గలవు మీరెఱుంగనిధర్మంబు లేదు సంతుష్టచిత్తులై కన్య నొసంగి
మహారాజుకృపావిశేషంబునం బ్రదుకుం డనియొడంబఱచుపమయంబున. 171
- గీ. శ్రీలకాఖ్యగోత్ర సింధుశశాంకుండు, సోమి నెట్టి పలికె సొంపుమిగుల
విది నెపంబు చేసి యిబ్బంగి నన నేల, ధనము గొనుండు మాకుఁ దగినపాటి. 172
- ప. అని పలుకుసోమాఖ్యుం గనుగొని వీరసేనుం డనుదండనాథుం డిట్లనియె. 173
- క. ధన మెన్నఁడు మిముఁ గొన మని, ఘనముగ శాసనము లిచ్చి కలకాలంబుకొ
మను మని మాన్యము నేతుమె, ధన మెంకటిమాట గాఁగఁ దడవితి రనఘా. 174
- ప. అనిన విని. 175

- క. గోసీలగోత్రజాతుఁడు, వాసిగఁ గందలుఁడు పలికె వసుమతి మమున
ర్యేశుఁడు పమాన్యులుగాఁ, జేసిప్రతిష్ఠించినాఁడు సిద్ధస్ఫురణ్. 176
- వ. అనిన సుమంతుం డనుప్రధాని యిట్లనియె. 177
- క. చైవములు సేయుమాన్యము, లీవసుధను సాగు ననుట యిది నిజమైనన్
భూవరుఁడు వేల్పుగాఁడా, నావిష్ణురూపనియెడు నాస్త్వతివినఁడే. 178
- వ. మఱియు నొకండు. 179
- క. ఉతకలగోత్రజుఁ డుత్తముఁ, దతనికి నిట్లనియె మంత్రి కంఠశలీలన్
పతి మత్తేభాకృతి ను, ద్ధతుఁడై చరియించె నేని దగ్గఱపలజే. 180
- వ. అనినఁ జంద్రచూడుం డనుప్రధాని యిట్లనియె. 181
- గీ. ఎందుఁ గందులేని యేకాంకవరవంశ, వర్ధనుండు విష్ణువర్ధనుండు
సకలధర్మపేక్ష సర్వజ్ఞుఁ డారాజ, శేఖరునకు మేము చెప్ప నేల. 182
- వ. అనిన విని మఱియు నొకండు. 183
- క. నెఱిమాసాంశలగోత్రుఁడు, నెఱిశాణగునన్తి నెట్టి నృపమంత్రి కనున్
వెఱిపేమి కన్యనీ మని, మొఱిపెట్టఁగఁ బెండ్లి గలదె ముల్లోకములన్. 184
- వ. అనిన సింహధ్వజుం డనుదండనాథుం డిట్లనియె. 185
- క. మును కన్యనిచ్చెదము నే, మని సత్యమువలికి యిప్పు డానోటనె యీ
మని మొఱిపెట్టఁగ నేటికి, నినశేఖరుతోన మొదల నీ మనరాజే. 186
- వ. అనిన యనంతరంబ వీరధ్వజుం డనుమంత్రివరుండు కోపోద్దీప్తికమానసుం డై యిట్ల
నియె, నీసార్వభౌముండు మీకల్లుం డైన నంతకంటెఁ గీర్తియు సౌఖ్యంబును
బ్రతాపంబును గలదె. మీకు నైహికాముష్మికంబులు సిద్ధించు వేర్వేఱ ముట
లాడకుండుండు మీ రీశ్వరప్రసాదలబ్ధవిభవలకు, మీకు సమస్తశాస్త్రజ్ఞానవిశేషం
బులు ధైర్యగాంభీర్యమాధుర్యవాక్యంబులు నైజంబులు గావునఁ జెప్ప నేల మీరా
డినమాట తప్పక కన్యనిచ్చుటమేలు రాజునకు మీకంటె నావశ్యక బంధులులేరు.
అదియునుం గాక నింకొక్కటి వినుండు మున్నఁ గాంచీపురంబునఁ గాంతార
వంతుం డనురాజు నిఖిలవిద్యావిశారదుండును మహాశిష్యాధనుండు నగు కేశవాచార్యు
ండను విప్రుని కొమార్తను బాణిగ్రహణంబు చేసె నంతకంటె మీకులం
దెక్కుడే శుభయత్నంబు నేయుం డని వాలాయించి పలికిన. 187
- క. కరుణింపుము మాకుం వర, తరములచుండియు విశేషధర్మముగల ద
చ్చెరువుగ మాతులకన్యా, పరిణయ మిట్టగమునందుఁ బ్రఖ్యాతముగాన్. 188
- వ. అని విన్నవించిన వైశ్యులంజూచి విజయసింహుం డిట్లనియె. 189
- ఉ. రాజితలీల మీపురము రాజకులగ్రామి చూడవచ్చినన్
కేజ మెలర్ప ఖియ సువతీజనకృత్యము లైనయట్టిసి

- రాజవేళః గన్యకకర్తగ్రహణార్థము సమ్మతించి ని
 ర్వాజ్యముగాఁగ నిచ్చితి రవశ్యము ధర్మము దప్ప నేటికిన్. 190
- గీ. అనిన మాటకు మంత్రితో ననియె వస్తు, గుణగరిష్ఠుండు పాకాలగోత్రజుండు
 తిరుమలాఖ్యుండు సేతిచే నరసు లెంచఁ, బరమమాధర్య విసయసంప్రార్థనముగ. 191
- క. నగవులకుః గన్య నడిగెను, జగతీశ్వరుఁ దనుచు రాజు సంతోషింపన్
 మగువను నైకొనుమంటిని, తగునా యటుపంజీమాట తథ్యము నేయన్. 192
- క. నగ వైనను సిజమైనను, జగతీశ్వరుఁ దైవభునునిసంబంధముచేఁ
 బొగడొందెను మావంశము, తగుఁ దగ జని తలఁపకుండు తత్సంశయమున్. 193
- చ. వరగుణబుద్ధి సేతిజయవంశపరాక్రమకీర్తిసంపదల్
 సరియగువారితోడ బుధసమ్మతిచే నుభయానుకూలతం
 బరిణయవైభవంబు నలుచు దగుఁగాక భవాద్యుశక్షితీ
 శ్వరులకు వైశ్యకన్యల వివాహము గాఁదగ దెన్నిభంగులన్. 194
- వ. అనిన మంత్రివరుం డిట్లనియె. 195
- గీ. అవనిపతి-కియకుండిన నభమవృత్తి, యీమహారాజవరునకు నిచ్చినపుడ
 మీరు రాజసమానులు మేదినిపయి, నేల హీనాధికత్వంబు లెంచి చూడ. 196
- వ. అనిన వైశ్యవరుం డిట్లనియె. 197
- గీ. ధర విప్రవరులకుఁ దమతమశాఖల వైవాహికం బతిపావనంబు
 త్తత్త్వస్వయంవర గాంధర్వనిజకులోద్వాహంబు నృపులకు వర్ణితంబు
 బ్రహ్మోరుసంభవప్రభ్యాతవైశ్యుల కురుకీర్తి నిజవంశపరిణయంబు
 బలిమి నన్యులకన్యకలఁ దెచ్చి పెండ్లాడ శాస్త్రంబు దలఁపఁ బైశాచవృత్తి
 లే. ధర్మశాస్త్రక్రమంబునఁ దత్త్వ మెఱిగి, యైహికాముష్మికఫలంబు లతులశక్తి
 గలఁగకుండుట ధారిణీశులకుఁ దగవు, వైశ్యులకు రాజవంశవివాహ మేల. 198
- వ. అని చరికి మఱియు నిట్లనియె. 199
- గీ. అమరుల భక్షింప నంబుధిఁ బుట్టిన కాలకూటము సేలకంఠుఁ డడఁచె
 మననదీతరుకైలవారాశిజంతుసంయుతమహీస్థలి భోగిపతి ధరించె
 కారి తామత్యావతారాదిజహువిధజననంబు లొంది రాక్షసుల నడఁచెఁ
 జంద్రార్కమరుదగ్ని జలధరంబులచేత రాజిల్లు లోకసంరక్షణంబు
 లే. నట్టిదేవాంశసంభవుఁ డనఘమూర్తి, పాండవాన్వయుఁ డిటువంటిపనిఁ దలంచి
 కరుణ దప్పచు వర్ణ సంకరము నేయ, దలఁచుచుండఁగఁ గా దనవలదె మీకు. 200
- వ. అనిన విని కుమారకంఠీరవుండపుప్రధాని యిట్లనియె. 201
- క. నాలుగుజాతులకన్యల, నోలి వివాహంబుగాఁగ నుచితంబై భూ
 పాలునకు వర్ణ సంకర, మాలిన్యము లేదు శాస్త్రమార్గములందున్. 202

- క. పరకామిసిసహోదర, దిరుదాంకితుఁ డన్యసతులఁ జేర్కొనఁ జెప్పుమన్
పరమితి కన్యక గావునఁ, బరిణయమున కిచ్చగించెఁ బాపము గలదే. 203
- వ. అనుమాటలకు వారల నందఱ నివారించి వసిష్ఠగోత్రం దనుకేశమాఖ్యుం డిట్లనియె.
- ఉ. రాజకులై కభూషణుఁడు కమ్యచరిత్రుఁడు విష్ణువర్ధను
జీవగమెల్ల గెల్చి భరణీపతు లిచ్చినరాజకన్యల
జేషముతోడ గైకొనుట ధీరగుణం బటుగాకయన్న మ
ర్వాజ్యము వైశ్యకన్యకవివాహ మనర్హము శాస్త్రపేషికిన్. 205
- ఉ. శ్రీగలరాజపుత్రులకుఁ కిత్తమువచ్చినచో వివాహమై
భోగవరాయణత్వమునఁ బొల్పు వహించుట రాజసీతి వే
దాగమశాస్త్రపేత్తల కనర్హము రాజున కియఁ గన్యకన్
భోగినియాఁ దడియు లగుపుత్రులు రాజ్యమునేయఁ గర్తలే. 206
- వ. అనిన జయభ్వజుం దనుమంత్రి యిట్లనియె. 207
- క. మీకులకన్యకుఁ బుట్టిన, యాకొమరుఁడు నిఖిలభూతలాధిశుం వై
కైకొనియెడుఁ బితృసంపద, మీకును సందేహ మేల మీరె తదాపుత్. 208
- వ. అనినఁ గరణకులగో.త్రుం దగుగౌతమాఖ్యుం డిట్లనియె. 209
- క. శంకనువివాహమునకును, గాంతామణి నీయకున్నఁ గాంగేయుఁడు ని
శ్చింత నిజోద్వాహము సి,తాంశమతి స్విదుతు రాజ్యతంత్రం బనియెన్. 210
- గీ. ఇట్టి కథలుండ మా కేటి కింతవనులు, వలదు నృపకన్య లుండంగ వైశ్యకన్య
స్వర్ణరత్నవిభూషణోద్భిద్ధ లయిన, శుద్ధచరితుల కిత్తడిసొమ్ము లేల. 211
- క. తలిదండ్రులు చింతిల్లఁగ, గులకన్యక లుండ నన్యకులకన్యకలన్
చలమున పరియించినవతి, వెలయునె యిటుమంటిభ్రమలు విడువఁగవలయున్. 212
- వ. అనిన శుచిశ్రవుఁ డనుప్రధాని యిట్లనియె. 213
- క. సంతతఛార్తికుఁ డగుదు, వ్యంతుఁడు శశివంశమందు జన్మించి వన
ప్రాంతమున నున్నయట్టిశకుంతలఁ గణ్వబుష్పిపుత్రుఁ గోరి వరించెన్. 214
- గీ. అగ్రకులమున జన్మించి యధికు లైన, భూసురోత్తమకన్యలఁ బుచ్చుకొనుట
నీతి నృపులకు మూడవజాతి యయ్యె, మీకుమారికఁ గైకొంటు మేలుగాదె. 215
- చ. అన విని విష్ణువర్ధననృపాగ్రణి వైశ్యులఁ జూచి పల్కె మీ
రనుపమధర్మహర్గచరు లాడినమాటలు బొంకఁ జెల్లునే
వనజదళాక్షి నిందుముఖి వాసవకన్యక నిత్తు మంచు మ
మ్రునిపెడునాఁడు నేఁ డన్యతమాడినఁ గోమలి నీక తీటునే. 216

- వ. అనిన విని. 217
- క. నాశీలగోత్రవంశజుఁ, డాశీలవిరోధరోషణాకృతి బలికెన్
సేభూమి నున్ననకల, ట్టోభం బగుఁ డెండ్లిగలుగుఁ గలములు గలవే. 218
- వ. అనిన రా జిట్లనియె. 219
- గీ. మల్లినెట్టి మామ మఱియేల పోషింపఁ, జుద్రవంశజుండ సాంద్రయశుఁడ
మీరు వైశ్యవిభులు మీకస్యఁ డెండ్లిగాఁ, దగును మాకు శాస్త్రధర్మ మగును. 220
- వ. అనిన వైశ్యులలో నొక్కఁడు. 221
- చ. చతురత నెంచుపాఖ్యకులచంద్రముఁ డిట్లను గీర్తినెట్టి నీ
వికరులభంగి ధర్మగుణహీనత నేటికి మమ్ముఁ బల్క నూ
ర్జితయశము న్నయంబుఁ గలకీలములుం దిగ నాడి మేముభూ
పతికిని బాస నిచ్చిన గభానదులందఱు మమ్ము నవ్వరే. 222
- గీ. అనిన విషయసింహుఁ డను వజిగ్వరుతోడ, నూర కిట్లుపలుక నుచితమగునె
ధర్మగుణము విడిచి ధరణీశుఁ డాడిన, మాట యెద్ది యనుచు మండిపడియె. 223
- వ. తడనంతరంబ. 224
- చ. కొనరక మంత్రి కైనగులగోత్రజుఁ డిట్లను భూరినెట్టి యీ
వసుమతిలోపలం బ్రజలవంక నధర్మము పుట్టె నేనియున్
వసుమతి నాయకుం డెఱిగి వారలకుం దగుశిక్ష నేయు నా
యసము త్యజించి నిందలకు నాలయమై యిటు నేయఁ బాడియె. 225
- వ. అనిన మంత్రి వరుం డిట్లనియె. 226
- గీ. ధరణీఁ బూర్వనృపులు తమకంటఁ దక్కువో, కలమునందుఁ బాపఁ గొన్నవార
తెందఱైనఁ గలుగు తెఱుఁగుదు మిందుకై, యిందువంశపతికి నేటి నింద. 227
- వ. అనుటయు. 228
- క. మెండులగోత్రభవం డు, ద్దండత నాకపిలనెట్టి తా నిట్లనియెన్
మండలనాథునిఁ గామాం, ధుం దనఁగా మెలఁగుమంత్రి మాఱు దగడే. 229
- వ. అనినఁ గోపాటోపంబున మంత్రి యిట్లనియె. 230
- క. ఒడ లెఱుంగ కన్యభామను, గడుగురి యై పట్టువాఁడు కామాంధుఁడు గా
కొడఁబడిచి పెండ్లియాడెడు, కడుఁబుణ్యుఁడు రాజవరుఁడు కామాంధుండే. 231
- వ. అనిన విని. 232
- చ. కులవినుతుండు గంధకీలగోత్రజుఁ డిట్లను లోకినెట్టిలో
కులు దెగడ న్నృపాలునకుఁ గోమలి నిచ్చితిమేని యెప్పుడుం

- గులసతి గాదు రాజునకుః గోమటికన్నియ భోగకాంత యీ
చెలువ యడంగ నేము విన సిగ్గుగుః జావంగః జాల మేటికిన్. 233
- వ. అనినవిని సుబుద్ధి యనుమంత్రి యిట్లనియె. 234
- గీ. హీనకాతివాని కెఱుంగక యిచ్చిన, సిగ్గుగాక మీరు క్షితిపలికిని
నధికవంశజునకు నాత్మజ నిచ్చిన, వన్నెగాక మీరు వైశ్యులార. 235
- వ. అనుటయు. 236
- క. బలిష్ఠుగోత్ర శాతుఁడు, బలియఁడు వగుకనినెట్టి పరికెను విను మా
కులమున కెక్కువ శక్తుఁడ, కులమునః నీదేమి వన్నె గూడదు మాకున్. 237
- క. మాడ దన నేల యడుగుఁడు, మాడలుఁ దురుగములు కరులు మాచిక్యములున్
వేడుక నిచ్చెద మే మని, యాడంగాః దగదు మీకు నధిపతియెదుటన్. 238
- వ. అనిన మఱియు నొక్కఁడు. 239
- క. సూర్యకులగోత్ర సంభవుఁ, శార్యులు విన దుర్గినెట్టి యపు డిట్లనియెన్
మర్యాద దప్పి యుండువ, లర్యాంగన కిత్తు మనుట యర్హ మె మీకున్. 240
- వ. అనిన విజయసింహుం డిట్లనియె. 241
- క. ఉండువ లొల్లరు రాజని, కంకింపరు మనములోన జననాయకుః క్షీ
వంకరకొంకరమాటలఁ, బంకజముఖ విమవః దెన్నిభంగుల నైనన్. 242
- వ. అనిన విని. 243
- క. తుష్పాలగోత్ర సంభవుఁ, దప్పడు నృపమంత్రి తోడ నమృతాఖ్యుఁ డనున్
దప్పక మామేనఱికమొ, యిప్పుడు మాకన్యఁ బలికి నిమ్మనుటెల్లన్. 244
- వ. అనినమాటకు విక్రమసేనుం డనుప్ర ధాని యిట్లనియె. 245
- క. రాజునకుఁ గన్య నిచ్చినఁ, దేజం బెవ్వరికిఁ గలదో తెలియదు మదిలో
రాజనుమాత్ర మె ధరవి, భ్రాజిష్ఠుండతని కిడుట భాగ్యము గాదే. 246
- వ. అనిన విని. 247
- గీ. కనలి చన్ద్రుగోత్రుండు గౌరికెట్టి, పలికె మాకన్య మీనరపతికి నీగ
లట్టిసౌభాగ్య మాలేజ మదియె లెస్స, వారికి సారంగి నిచ్చినయట్ల కాదె. 248
- వ. అనిన నప్పలుకులకు మంత్రు లిట్లనిరి. 249
- క. అటువంటిమాట లేటికి, నిటలాక్షుండు సాక్షిగాఁగ నిజముగఁ గన్యన్
బటుభక్తిఁ దనకుఁ బట్టపుఁ, గుటిలాలకఁగాఁగ మెలఁపుఁ గోర్కులు దీర్పున్. 250
- వ. అనిన గోపంబున. 251
- క. పుచ్చకులగోత్ర ధీరుండు, సచ్చరితుండు గోపినెట్టి సచివున కనియెన్
మచ్చరమున నిటుకగునా, రచ్చలకెక్కించి మమ్ము రాయడి నేయన్. 252
- వ. అనిన సుబుద్ధి యనుమంత్రి యిట్లనియె. 253

- గీ. జనవశేఱ్ఱునకును సన్నకసన్నగాఁ, గన్నె నొసంగు మనినఁ గాదటంచు
దచ్చి మీఁక మీర కచ్చకు నెక్కితి, రిక యెఱిగి మమ్ము నేల దూఱ. 254
- వ. అనిన విని. 255
- గీ. బడిగిళిలగోత్రకత్నంబు పాపినెట్టి, యాయమాత్యునిమాటల కాగ్రహించి
దలికె కళురామచంద్రనిధాన్యః జూచి, కాముకుఁ డైన రావణుఁ డేమి కుడిచె. 256
- వ. అనిన రోషించి విజయుం డిట్లనియె. 257
- ఉ. మానవభోజుండు డధికమత్సరుఁ డై నృపు డాంగురించి త
ద్దానినిఁ గొంచుఁ బోవు టది మాన్యపుచర్యకు సాటిచేసెదే
మానిని మృచ్చిలించెనె క్రమంబున మాన్యపుఁ డివ్వకుంధరక
గానక యిట్లు లాడ నకుఁ గాదనరే వినువార తిష్టుహిక్.
- 258
- వ. అనుటయు. 259
- గీ. బుధురకులగోత్రుఁ డిట్లను భోగినెట్టి, మంత్రివైయుండి గెలువనిమాటలేల
వావి దప్పి వరించినవనజభవుఁడు, శిరము గోల్పోవు కెఱుంగవే శివునిచేత. 260
- వ. అనిన మంత్రివరుం డిట్లనియె. 261
- క. పరమేష్ఠి వావి దప్పిన, హరుఁ డధికుఁడు గాన నణఁచె నది తద్య మగున్
ధరలోన మీరెఱుంగఁగ, ధరణీతలభర్త వావిదప్పెనె చెపుడా. 262
- వ. అనుటయు. 263
- గీ. వినుకులశ్రేష్ఠగోత్రుండు వీరినెట్టి, వినిమహాగోషమున మంత్రివిభుని కనియె
గౌతమాంగనఁ గోరి మాంధంకలంఁడు, చెడ్డచేటు మహీస్థలిఁజెప్పవినవె. 265
- వ. అనిన మంత్రిముఖ్యుం డిట్లనియె.
- క. పరకాంత బలిమిఁ జెఱచిన, పురుషలూతుఁడు చెడియెఁ గాక పురుషాధమ యే
పరకాంతను గోరెను మా,నరపతి యన్యాయపరుఁడె నానుం జెపుమా. 266
- వ. అనిన నవైశ్యులందఱుం గలసి యిట్లనిరి. 267
- చ. ఆనఘుఁడు రాజచంద్రుఁడు మహాత్ముఁడు సంతతికాంక్షనైనఁ బా
వననిజవంశకన్యను వివాహము గాదగు భోగకాంక్షకై
నను జగమెల్ల గెల్చి నరనాథుల కన్యలఁ దెచ్చినాఁడు నె
చ్చనమున కిచ్చయైనఁ బ్రియమానిసుల స్వరియింపఁగాఁ దగున్.
- 268
- నీ. అనినమాటకుఁ బ్రధానాగ్రగణ్యుండైన విజయసింహుం డిట్లు వెలయఁ బలికె
మహనీయకౌస్తుభమాణిక్య మబ్బిన నన్యరత్నమునకు నాన యగునె
యతిమనోహర మగునమృత మబ్బినచోట దీర్ఘి కాజలములఁ దుష్టియగునె
కామధేను వ దింటఁ గలిగినపిమ్మట మహిషదుగ్ధము మీఁద మనసు గల్గె

తే. కన్యకామణి వాసవకన్యాయందుఁ, గాంక్షచేసినన్యపుః దన్యకాంక్షలందుఁ
కలఁపుచేయఁడు చలమున బలిమి నైన, నబలఁ గైకొను లోకవిఖ్యాతిగాఁగ. 269

చ. అన విని విష్ణువర్ధనన్యపాగ్రణి యుక్తకృతానుభుక్తుఁడై
మనమునఁ గొంతు లేక వెడమాటలు పల్కఱు నుచ్చరింపఁగా
వినుచును సమ్మతించెదరు వీరల వే చెఱఁ బెట్టి గ్రామముల్
గొనకొని కాల్చి కన్నియను గొట్టునఁ వెం పోఁ బొందు వేగమే. 270

వ. అన విని. 271

సీ. పాంచాలగోత్రాద్విబంధరసోముండు నరపతి కిట్లను నాగినెట్టి
పూర్వాద్వివర్ధంశభూపాలు రిచ్చిన యడ్డాక్షు లొకనూజునైదుపదులు
నున్నట్లు లైనట్టియు త్రరాధీశ్వరు రిచ్చినచంద్రాస్య లేదుపదులు
పశ్చిమదక్షిణపతు లొప్పగించిన నారీమణులు వేడక నాల్గుపేలు
తే. నిట్టిపూఁబొండ్లకంకెను నధికమైన, చక్కఁదన మెక్కడిది కన్యఁ జనదు గోర
మనుజనాయక మంతులమాట వినకు, తోడిజనమిత్ర పాండవకులపత్రిత. 272

వ. అనిన రా జిట్లనియె. 273

క. రాజు లొసంగినకన్యలు, లేజోధిక లైన వారితెఱఁ గేనొల్లక
నాజీవము మీకన్యక, నేఁ జూచినఁగాని నిలువనేరదు మామా. 274

క. చక్కనిమెఱపులఁ గలపుచు, నొక్కటఁబ్రేరినటుఁ బోసియుంచినరీతిక
నిక్కము జేసె విరించియుఁ, దక్కినసతులెల్లఁ గన్యతరమగునతులే. 275

వ. అనిన విని. 276

సీ. చేగొట్లగోత్రాద్విశేఖరుండైనట్టిహిండి నెట్టిట్లనుఁ గోర్కితోడ
ముఖము చంద్రుం డని మోహన బ్రమసిన శ్లేష్టాంబురాశిచూ చెప్ప నేల
పిఱుఁదుచక్కన యని ప్రేమ మోహించిన మూత్రపురీషాఠమొదలినెలపు
స్తనము లందము లని సతుల మోహించిన మాంసఖండముగాదె మనుజనాథ

తే. కాన నింతులపై నతికాంక్ష లేల, రాజయువులు మీపెద్దలు రాజవర్య
వారివర్తన వెలయుము వాదులేల, నవ్యగుణగణ్య జనమతనరవరేణ్య. 277

వ. అనిన రాజి ట్లనియె. 278

క. యోగము మామలు చెప్పిన, బాగుగ నేనెఱింగి భామఁ బాసెద నన్నక
వేగెడుఁ జిత్తము మఱియు ను, యోగమే కోరెడును చిత్త ముండదు నియతిక, 280

వ. అనుటయు.

సీ. శ్రీలయంతనకుల శ్రీహనుమంతన్న యొదుఁగునే నొయ్యన బెదరు లేక
చక్రవర్తుల మించి చవు లైనరాజ్యంబు గలిగి దిగ్విజయంబు ఘవతఁ జేసి

- యాభూషి పాలించి యింద్రుని నలుమించి భోగించి దిక్కులఁ బూజి వడసి
కోమటికన్యకఁ గోరుట ధర్మమా మాకులక్షోభకా మనుజనాథ
తే. హనలుసాగనికోర్కులు కోరి లేని, మోహవారాజిఁ బడి నీవు మునుఁగ నేల
కాంతమొందినునను మృత్యుకారణము, కాన వలనంజి మిది పగగాదు దేవ. 281
- వ. అనిన రాజేట్లనియె. 282
- క. కాంతను సేయకయుండినఁ, గంతునిచేఁ బ్రదుకఁ గాని కాలునితోడన్
ఎంతే బలపంతుడ నై, పంతునినఁ బోరి గెల్తు బాహుస్ఫురణన్. 283
- వ. అనుటయు. 284
- సీ. పడగల్లోతుండు భానుసమానుడు పలికె ధర్మము పుట్ట బాలినెట్టి
దేవ రెండవజాతిలేజోధికుండవు దిక్కులు గెల్చినధీరమతివి
త్రైవర్ణికుల మేము ధనదాంశభవుల మ దింతకాలము ధర్మ మిట్లు నడచె
నిప్పుడు నీవేల యీరెందుఁజాతులు సంకరంబులు గాంగ సమయఁ జేయ
తే. వలదు నృపవంశవర్మ యీవనికఁ బెండ్లి, యగుట యిదిధర్మ వర్తన మగునె చెపుమ
చెప్పితిమి నేర్చునట్లుగాఁ జిత్తగొప్పు మనుచు మ్రొక్కిన నిట్లను నవనివిభుండు.
క. వలదని మీరలుచెప్పినఁ, జలమున నేఁ బెండ్లియైన సంకర మాటం
చెలియఁగఁ జెప్పితి రందఱుఁ, గలఁచిన మన్త ఘనఁ బట్టి కా వనలేరే. 286
- వ. అనుటయు. 287
- సీ. గంధసిల్లాతుండు సింధుగంధీరుండు లోకేశుతో నను లోకినెట్టి
గడియూధముల నాజి గడఁగొని ధరఁ గూల వేయు నాశోర్యంబు వెరసి లేదు
నింట నాయుధముల వీరులఁ జెందెడి బంటుకనము లేదు బవరమందు
ఉప్పుగుడా లమ్మి యూరిలోఁ దిరిగెడు బుద్ధి కోమటికన్యపుత్రు లనఁగఁ
తే. గలిగి యందుచు ఊత్త్రంబు గలుగ చెందు, దేవ యీకన్యఁ బెండ్లిగాఁ దివిరె చేల
ధరణిఁ బాలింపఁ జాలినతనయుఁ గాంచు, సూర్యవంశజఁ గైకొమ్మ నుజనవినుత.
వ. అనుచుండ మతియు నొక్కండు. 289
- క. పట్టపుదేవికిఁ బుత్తులు, పుట్టిరనుచుఁ గన్య నడుగ భువి యేలంగా
నెట్లన వీరు లనేకులు, గట్టిగఁ గులసతులు గలరు కడఁగుము రాజా. 290
- సీ. మెకులగోతుండు సన్నుతాచారుండు పలికె నారాజుతో భద్రినెట్టి
మీతాత భీష్ముడు మించి రాజులగెల్చి కన్యల మూపుర ఘనతఁ చెచ్చి
తమ్ములకును పెండ్లిఁ దాఁ జేయవచ్చిన నందులో నొకపాప యన్నమాట
నేనొక్కరాజున కిల్లాల నని పూని బాస పొందొనరించి పలికె నపుడు
తే. మగువ నొల్లక యారాజు మరల ననిపె, నట్టిరాజాన్వయుండవ యధిప నీవు
అరయ నరినెట్లగోతున కాదియందు, నిర్ణయించినపతకాంత నీకు వలదు. 291

- వ. అనిన రా జిట్టసియె. 292
- క. పెరుగొండకు నేపచ్చుట, ఘనముగ మీకన్య నడుగంగా నిమ్మనుడున్
మనమున మోహము పుట్టెను, వినుఁ జిఁక మీ నేర్పు లేల వెలదుఁక సింహ. 293
- వ. అనుటయు. 294
- సీ. వేమలగోత్రుండు విమలచారిత్రుండు వీరినెట్టియు జనవిభున కనియె
దుష్టభూపాలుండు ధూర్జటివరమునఁ గన్యకారత్నంబు గాంచి యంల
మత్స్యయంత్రముఁ బన్ని మహిరాజులోకంబు రప్పింప నర్జునుం డొప్పు మిగిల
లత్నంబు నేసియు లలనఁ గైకొని వచ్చె భుజశక్తియుక్తిని భూమిపాల
లే. వరులు పెరుగొండ వసుధలో వాసి కెక్కె, నట్లు చేసిన సత్కిర్తి యలరుఁగాక
వైశ్యసలిఁ బెండ్లియైనను వసుమతీశ, ధారిణీశులు నవ్వరే ధరణియందు. 295
- వ. అనిన విని రా జిట్టసియె. 296
- క. ఎక్కడిరాజులు నవ్వినఁ, జెక్కాడుదు వారిఁబట్టి సెలవులు గోతున్
నిక్కము మీ కిట వెఱచెదఁ, వక్కిన నన్నెదురువారు ధరణిం గలరే. 297
- క. ఇందలు వలదని చెప్పిన, సుందరి నిఁక మాన లేను సుడియక దయతో
డం దగ నిచ్చిన బ్రదికెద, నందఱుఁ గావనఁ: దయ్య యార్చకులారా. 298
- వ. అనిన. 299
- సీ. తెఱఁగొప్ప ననియెవివిరినెట్లగోత్రుండు కన్న నెట్టియు రాజుఁ గాంచి యపుడు
దేవర యీకన్య దేవిఁగాఁ గైకొన్న రెండుకొలా లెన్నయుండు ననుచు
శకునంబుఁ జూచిన జయ్యనఁ బతులు దావాగ్నిపాదలలోఁ దరియఁ జొచ్చె.
బట్టుఁ గొమ్మయు లేదు ఫలసిద్ధి కాదిది వలదందు) పెద్దలు వసుమతీశ
లే. అట్లు గావున నీకన్నె నట్టే మాని,యుండుటయ లెన్న యీకార్య యొప్పుదయ్య
జెప్పితిమి మీకు మేలగుఁ జిత్తగింపు, మంచివని గాదు నీపెండ్లి మాను మధిప. 300
- వ. అనుటయు రా జిట్టసియె. 301
- క. శపథము శకునము చెప్పఁగ, నుపశ్రుతి సాముద్రికంబు నుర్వి నివియుఁ దా
మువమింపఁ గాక మానును, నెచములు సంతింప నేల నేర్పరు లగుచున్. 302
- వ. అనిన. 303
- సీ. చందనకులభవ్యసాగరచంద్రుండు పాపిసెట్టియు రాజుఁ బట్టె నిట్లు
మహాదుగ్ధ కరులచే మదమున నెదిరిన తూర్పురాజుల నెల్లఁ దూలఁ శీసి
యురుకరాటోపు లై య. తరం బేలేడి రాజులోకము నెల్లఁ దేజ మడఁచి
యశ్వఖురోద్ధాళి నర్కుని నడఁగించు పడమరరాజుల భంగపఱచి
లే. దక్షిణం బేలినరహాశతవయు లెపుడు, నీపవరములు నేమిచ్చి నిలుచునట్లులు
విగ్నిజయములు నేకొన్న శీరమధిని, తైశ్యకులకన్య నీకేల నచుత్తరీక. 304

వ. అనినఁ గోపాద్ధీశితమానసుం వై రా జిట్టనియె. 305

చ. వదరుచు బిట్టపల్పుచు నవాశ్యవిరోధముతోడ వైశ్యులం
జెడకఁగనిక మంత్రిగణశేఖరుఁడై నసుమంత వీరలన్
దెడకఁగనిక సంకెలలఁ బెట్టుచు పట్టుము చూడఁబెట్టి యా
నుబితిని బట్టి తెచ్చునిన స్రుక్మి నుమంతుఁడు రాజుఁ బల్కెడున్. 306

చ. పలకు నృపాలచంద్ర వరవైశ్యకులంబునఁ బెండ్లియాడఁగాఁ
దలఁచెద పిన్ద వీరలిటు ధర్మము గా దని మ్రొక్కి పేడఁగాఁ
జల మరి రాజపుత్రికలఁ జక్కనికాంతలఁ దెచ్చి యిచ్చెదన్
వెలఁదుల లక్ష నేవిపుడు వేడుకఁ గొమ్ము నృపాలశేఖరా. 307

వ. అనిన రా జిట్టనియె. 308

గీ. కమ్మవలచువసిఁడికళమించుశశిరేఖ, మెలఁగి యాడ నేర్పు మెఱుపుఁదివ
పలుక నేర్చినట్టివసిమిపు తడిబొమ్మ, కన్యఁ జూచి మనసు కరఁగె నాకు. 309

ఉ. బాలికఁ జూచినంతటనె భావజుఁడే బ్రసవాస్త్రపంక్తుల
జాలఁ గలంగె నామనసు నైరణ దప్పి మనోజవహ్నిఁడే
గ్రాలఁగ మాన్ప మీవశమె కన్య వరించుట మానుమంటి నీ
వేల సుమంత కాఱడవి నేర్చుదవాగ్నులు చేత నారునే. 310

వ. అనిన కాంతనుం డసుమంత్రి శేఖరుం డిట్టనియె. 311

నీ. ప్రకటలేజోరూపభాస్కరసత్కీర్తి నిఖిలలోకములందు నిండె నేను
మదదంతిఘోటకమంత్రిసామంతుల సంపడి నీమొగసాలఁ గలదు
మహితమా క్తిక హేమమాణిక్యనీలంబు లలరు నీభండారమందు నెపుడు
సురయక్షభేదరసుదతుల కెనవన్ను వనితలు నీనుఁ గొల్చు వారసతులు
తే. కానఁ గోమటికన్యక ఘనత గాదు, చక్రవర్తులు రాజులు చనరె మున్ను
వారికాలంబునను రూపవతులు లేరె, వీరి వెలఁదుక నడిగినవారు గలరె. 312

వ. అనిన రా జిట్టనియె. 313

కా. నీ వీబాలిక మానుమంచుఁ దగునే నిర్బంధముం జేయఁగా
భావం బొక్కటఁ జాల నొచ్చె మరుఁడే బడ్డటినాప్రాణముల్
కావం జాలరు మంత్రితెవ్వరు దయం గంజాక్షి నెట్లైన నా
జేయిగా నొనఁగూర్పు కాంతనుఁడ నీధీరత్వ మేపారగన్. 314

అనిన మంత్రి శేఖరుం డిట్టనియె. 315

క. భుజులముతీర్చి క్షుత్రియ, విజయంబున నిపుడ తెత్తు పేగమె యింటిన్
మరియగుణపాణి నున్నన, విజయంత తగునీకు వైశ్యవేలఁదుక యేలా 316

వ. అనిన రా జిట్టసియె.

317

మ. సుదతీరత్నము నామనంబు వెనఁ దా జూతాడెఁ బైచుండె యా
మదనం దేయంగఁ జొచ్చెఁ బుష్పశరముల్ మర్తంబు శేషిల్లఁగా
ముదితం దెం డీటు మంత్రివర్మలకు నామోదంబు మీకొప్పదే
చెదరెం జీతము వాసవాంగనకు నై చేహారదా చెప్పడా.

318

వ. అన నతులకాంతుఁ దనమంత్రి యిట్టసియె.

319

చ. వినుము నరేంద్రచంద్ర పటువిక్రమకాలివి వర్మశౌచన
జ్జనగుణభర్తమార్గమున నన్నతి కెక్కినరాజు వింకనే
తనయుని రాజ్యభార మిడి తామరసాక్షుల నెంద తేసియుం
గొనకొనుకామసౌఖ్యములఁ గోమటికన్యకఁ గోర నేటికిన్.

320

క. పరకులమువనితలెల్లను, బరకాంతలు వారియందుఁ బడసిననుతఃకున్
నరకంబునఁ ద్రోతురు మఱి, ధరణి భరింపంగఁ జగరు తత్కులహీనుల్.

321

క. జేవా భోగస్త్రీ యని, భావించియు వీని నీవు బలమి వరింపం
గా వసుధాధిప తప్పిరి, యీవైశ్యకులంబుఁ వెఱుక నేటికి మీకున్.

322

వ. అని నలువరుమంత్రులు భర్తంబు గా వనిన విని రా జిట్టసియె.

323

చ. ఇటుమునుపెల్ల సేయబలసిత్తురు పొమ్మనికోర్కులుండఁ
డిటుఁదగవై శ్యకోవిదులు సేమసిచ్చెన్పినరోష మెత్తసి
నటమటకాండ్రగోమటుల నందఱునుండెఱసాలబెట్టి మీ
రటుచసికన్యఁదెమ్మనిన నాలన మొందుట మంత్రిభర్తమే.

324

వ. అని యిట్లు పలుకునమయంబున నేనాధీశ్వరుం దగుసింహనేయం డిట్టసియె.

325

స్తీ. తొడరి దిగ్గజములతోడము లేచిబట్టి పడఁద్రోతు నే బాహుబలము మెఱసి
కాలాహినివములఁ గ్రక్కించి స్రుక్కించి కొఱలు విఱుతు నేఁ గొడవ లేక
చెనసి మృత్యువుజిహ్వా చీరి మీనంబులు వెఱుకుదు నే యుగ్రభీమగతిని
లయకాలరుద్రులలాటాగ్ని నఱచేత నణఁతు నే దిక్పక్ర మవలఁ గదియ
తే. నిట్టిజగజ్జెట్టి నే నుండ నేమి కొఱఁత, దేవర శలంపు గూడంగఁ దీవ్రగతిని
బట్టి తెచ్చెదఁ గన్యతోఁ బణ్యాజనుల, నవధరింపుము విన్నపం బవనినాథ.

326

క. పతిహిత మొనరించినయూ, పతికే నిహముఁ బరముఁ గల్గుఁ బరమాయువు నూ
గితముగఁ గల్గును ధరలోఁ, బతిహితుఁ డగుమంత్రికొప్పు బరహితచరితా.

327

వ. అని యిట్లుపలుకునమయంబున విష్ణువర్ధనుని బుజంబులు తలకడచె వైశ్యులు
చింతాక్రాంతు లే యొండొరులం జూచి యీదాపి దమ్మఁడు వీను నెఱపెడి
కీచు గట్టుగా వినిపింపు మని పురోహితుల నియమించి నాడవారు శ్రీ

సింహినిట్లు మంత్రులు నమస్కరించిరి. ఆనంతరంబు సింహసేనుండు రాజున కిట్లనియె.
చేవా యీవైశ్యులపాలికే విప్రుల నందించి తెలియజెప్పి చూత మనెన రాజు
నియె. 328

క. పరివారింబును మంత్రులుః, గత మదుదుగ విపుడు గూడి కన్యక నా కే
వెరవునః చెచ్చిన మీమను, ధరణి నృగమేల నిత్తు ధర్మము దప్పక. 329

ప. ఆసిన విని సింహసేనుం డూరకున్న నరనాయకేం దండలు వైశ్యులచేలాంచంబులు
గొనుట యెఱింగి కోపోద్దీక్షమానసుండై మంత్రుల కిట్లనియె. 330

క. స్వామిద్రోహము చగునే, యేమియుఁ గవటంబు లేక యిప్పటి కైనక
నామనము నట్లె యుండక, పామరసంజులార యిట్టి పాపము గలదే. 331

ప. అని. 3 2

చ. ఘనకరరోషి యై నృపతి కర్ణకకోరము వల్కు వైశ్యులక
విని తమలోన నందఱు వివేకము దూలి ముఖాలు నల్ల నై
మనమున క్షేతి నొంది యసమానునిపాదయుగంబు పైఁ బడక
చనవిభుఁ డిగ్నిలోన నెయిచల్లి నకైవడి మండి యిట్లనుక. 333

మహాస్థగ్ర. ఘనకోపాటోపదీవ్యత్కరిన పటులతత్కాలనేత్రాగ్నిబింబం
బన లోక ప్రస్ఫులింగప్రచురసింహభాభ్యుద్భయక్షోభమం దై
వనశాక్షిం బట్టి తెం డీవణిగధముల నవ్వారి దుర్భాష లాడక
విసియొప్ప నృవృత్తింతఃక వెఱచఱవలయుల్ వీండ్రం బట్టింతునంచుక. 334

ప. తలంచి. 335

క. సంకెలలఁ బెట్టుఁ డిందఱుఁ, బంకజముఖం బట్టితెందు పట్టనముల ని
శృంకం గాల్చుఁడు పొం దని, జంకించుచు నుగ్ర మెసంగఁ జారులఁ బలికెక. 336

ప. ఇట్లు పరికి కోపోద్దీక్షమానసుం దై లేచి ముందఱ నిలిచిన వైశ్యులందఱు భయ
పడి యేకవాక్యముగా నిట్లనిరి. 337

క. గోకర్ణజనుల మెవ్వరు, మా కపకారంబు చేసి మఱి బ్రదుకరుగా
నీ కీకోపం బేటికి, నీకోపము నేటికార్య మిది యె ట్లనుచున్. 338

సీ. పట్టణశ్రేణుల భన్తంబుగాఁ జేసి స్త్రీసమూహంబులఁ జెఱలఁ బెట్టి
మమ్మునందఱుఁ బంపి మహిమతో మ్రొంగిన నెంత చేసినఁ గన్య నీముమీకు
మాకుఁ బ్రాణము తృణమాత్ర మై లోఁచునుఃనీకైవ నపకీర్తి నిలుచు జగతి
మూలధనమె చాలు మా కింకఁ బ్రాణంబు ధనములు నీసొమ్ము మనుజునాథ
లేతగవు ధర్మంబుఁ దప్పక దయధలంపు, ధరణిఁ బజలకు రాజులు తల్లిదండ్రు
లందు పశ్యులు వైశ్యుల ముమితగణుల, మెవరితెరువునఁ బో నొల్లమింత యే.

వ. అని వెఱవక నిష్కరోక్షు లాడిన వైశ్యజనములు జూచి నరపాలుడు ప్రధానుల నెస నవలొకించి యీవైశ్యుల శృంఖలల బంధించి దండువెడలి పురములు గాల్చి యందఱు జెఱవట్టి లేండనిన నానమయమునః దశ్శభాస్థలం బెంతయుఁ గల కలు బయ్యె నంత విజయసింహుం దండఱువైశ్యుల వేఱుగాఁ గొనిపోయి యుండె నంత దళముల సియోగించి రాజు విజాంతిపురమునకుం జరియె నానమయమున దళములఁ గొంతకదవు నిలువరించి మంత్రివద్యుండు వైశ్యుల బహుప్రకారముల ననునయించి కన్యక నిచ్చుట మే లకి చెప్పటయు నయ్యవసరమున మంత్రిజనులకుఁ దత్కాలోచితములు ధనపూర్వకమనన్యమాధానములుఁ జెప్పి యిక్కార్యం బీవేళఁ జక్కందేయుం దనిన విజయసింహుండు రాజాంతి పురముఁ బ్రవేశించి రాజునకు శాంతం బగునట్లుగా నిట్లని విన్నవించె.

340

క. వీరేటికిఁ జెఱఁ జక్కగ, వీరతః బ్రజచేతః గన్యః జేరం బగుతున్
వీరలు కన్యకుఁ గర్తలు, భారకు లగువైశ్యజనులు బహుళం బచటన్.

341

గీ. అంచుఁ బరికి నృపతి యాజ్ఞావశంబున, వలయు దళము గూర్చి వైశ్యవరులఁ
బంపఁ గదలి వచ్చి బహుభంగిఁ జెరుగొండ, పురము పొచ్చి కంక బుధులు మెచ్చు.

వ. వచ్చిననవైశ్యజనముల ముఖావలొకనమాత్రమున నచ్చటికార్యభంగులు నిశ్చయించి శ్రీనగరేశ్వరముఖమండకుంబున నున్న వైశ్యజనములు తద్వృత్తాంతం బంతయుఁ జెలిసికొనివచ్చిన నేనానాయకుల వివిధోపచారముల ననునయించి వారలకు నివాసములు గల్పించి వారకాంతాజనమువలనఁ బ్రమత్తులఁ జేయించి సకలసేవాజనములఁ గడిలమల్లేశస్థానమున విడిచిపెట్టి. మఱియు నిక్కడ నష్టాదశపట్టణ నివాసు లగునగరస్వాములకు లేఖలు వ్రాయించి తుదలఁ హుతాశ నకల్పితములు చేయించి సూర్యచారులచేతం బంపించిన వార లతిత్వరికగతిచేఁ గదలి లేఖలు చూచినఁ దక్షణంబ పుత్రమిత్రకళత్ర బాంధవసహితంబుగా నాకులధర్మంబు నుద్ధరించుటకై పెనుగొండపురమునకు వచ్చిరి. అంత వారల మన్నించి యొక్కయే కాంతస్థలంబునకుం బని భాస్కరాచార్యుల రావించి వారలకు సమస్తకార్యములు విన్నవించిన వారు భవిష్యద్వర్తమానములకుఁ బరమేశ్వరుండు రక్షకుండు గలండు విచారమునకుఁ బనిలేదు ముందటికార్యములు మలొద్ధారణంబునకుఁ దగినకర్తవ్యములు చేయుదు మని యెఱిగించిన వారలు తత్కార్య పరులై యుండి రని సాలంకాయనముని చెప్పటయు.

343

ఉ. భారతపర్వసన్నిభవిభాసితవైశ్యపురాణసక్క థా
సారసుధారపోన్నతరసజ్ఞులు వేదపురాణశాస్త్రభా
షారమణీయు లాత్రితవిషాదహరుల్ మధువైరిపాదపం
కేరుహభృంగముల్ బుధసఖత్వవిధేయులు వైశ్యు లిష్టుహిన్.

344

మాలిని. భవభయహరశంభుస్సారపాదాబ్జసేవా

ప్రవిమలహృదయాబ్జుల్ భవ్యవాక్సిర్జితాబ్జుల్
రవినమఘనతేజుల్ రాజతోద్రాజరాజుల్

భువనభరితకీర్తుల్ భూసుతు ల్పుణ్యమూర్తుల్.

345

గద్యము. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాస చరణ మకరంద నిష్కంఠసందోహమాధురీధురీణమధు
కరాయమానమానస సరసకవితావిలాస బొల్లనార్యతనూజవర్యశ్రీభాస్కరాచార్య
ప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణంబునందు వైశ్యులు రాజమహేంద్రవరంబునకు వచ్చు
టయు రాజసందర్శనంబును ప్రధానులకును వైశ్యులకును సంభాషణంబు నడచు
టయు సేనానాయకునియూ గ్రహంబును రాజుతో వైశ్యులసంభాషణంబును రాజు
కన్య నిమ్మని కఠినముగా ననుటయు రాజతోపంబును నప్పటికి మంత్రిమూలంబున
గార్యంబు చక్కపజిచికోని పెనుగొండకు వైశ్యులు వచ్చుటయు సేనాప్రయా
ణంబును నష్టాదశపట్టణవైశ్యులయాలోచనంబును నను కథలం గలది సప్తమా
శ్వాసము.

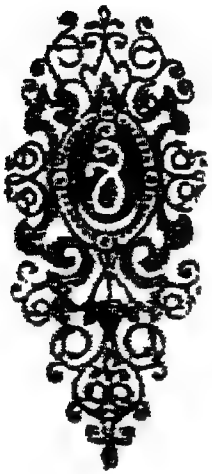

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్య పురాణము.

అష్టమాశ్వాసము.

శైలముఖ్యనానా

దేశమహాతీర్థభూప్రతిష్ఠితనగరా

ధీశమహేశ్వరభక్తి

శ్రీశాలులు సుప్రసిద్ధీలుచ వైశ్యుల్.

1

వ. ఆపదరింపుండు వైశ్యబుధులకు సాలంకాయనముషి చెప్పందోదంకె నట్లు బాల
నగరంబులకు భాస్కరాచార్యుం డిట్లనియె.

2

శా. రాజోత్తంసుండు విష్ణువర్ధనుడు సర్వత్నాపసంసేవ్యుడై
తేజం బందుచు భూమి నేలి పదపం దీప్రాంగజోన్నాదుడై
సౌజన్యం బుడిగె న్నణిగ్వరులచే కాకంబునుం బొందెడి
న్వ్యాజం చేటికిఁ జూడుఁ కున్నగతి నయ్యుక్తుండు గ్రుంకె దగన్.

3

వ. తదనంతరంబ సంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు వీర్చి యొక్కయేకాంతస్థలంబున నష్టాదశ
పట్టణ నగరస్వాములు గూడి కార్యాకార్యవివేకంబులు దలపోయుచు నిట్లనిరి.

4

సీ. కలీయుగధర్మంబు క్రమము విచారింప శాస్త్రభంగులు గావు సరణు లేపుడు
గత మైనయన్యాయకార్యంబు మీఁదట న్యాయమైవ ర్తించు నంతకంత
పూర్వమర్యాద సీభూమిశుఁ డెవ్వఁడే కులధర్మమార్గంబు కుఱుచు చేయు
భూదేవతాయూధములు వేడ్క దమతమ శాఖలందే కాని సతులఁ బెండ్లి
తే. యాడ నొల్ల రదెవ్వరు నర్థి మున్ను, గణియకున్న వివాహంబు కార్యమేల
సుజను లొనరింతు రెందు భూప్రజలు మెచ్చుమనకు రాజులతోడి సంబంధమేల.

క. భూపతితోపాటోపము, పాపమునకు రోయ దెంత బలవంతుడై
పాపం దోడ్కొని రం డని, యేషారగ వీరభటుల నిందఱుఁ బనిచెన్,

6

- గీ. వారి నింక నిలువ వశమేమియును గాదు, నెట్ల లగ్నవేళ కిచటఁ గదలి
వెడలవలయుఁ గాన పేరంబునను బాలఁ, చెందఁబంచు వచ్చి రుండ సేక. 7
- వ. త్వరచేనెడుభటసంఘంబునకుఁ బ్రియంబు నెప్పి మహారాజుతోడి ప్రయోజనంబు
సామాన్యంబుగా దతిప్రయత్నంబున నాయత్తపడవలయుఁ బురంబు శృంగా
రింపవలయుఁ గదలుడ మని వారి నొడంబఱిచెతిమి. ఈరాత్రియంద సమస్తప్ర
యోజనంబులు చెలియవలయు నెవ్విధంబున నైనఁ గడకుఁ దొలంగరాదు కావున
నొక్కనిశ్చయంబు వలయు వినుఁ డాలస్యంబు పనిలేదు రాజుతోఁ బ్రతిఘటించి
తిరుగంబడి బలంబులఁ గూర్చి యుద్ధంబుచేయు శక్తులముగాము. వేదశాస్త్రాధి
పద్ధతి విచారించినఁ గులాచారంబును మానంబును బూర్వవర్తనంబును మాని కుప
ధంబున నడచుట మహాపాతకంబుగావున నివ్వెధంబున బ్రదుకరా దని యవ్వైశ్యశ్శ్య
విభులు నిశ్చయించి మఱియు నిట్లునిరి.
- క. మానప్రాణంబులలో, మానం బధికం బటండ్రు మహిళవిచారుల్
మానంబాచంద్రార్కము, మానగఁ బ్రాణంబు తృణము మఱి కలపోయెన్. 9
- క. కులగోద్విజరక్షణ కై, యలరంగఁ బ్రాణ మిచ్చునతిపుణ్యునకున్
వెలయ సదాశివుఁ డొసఁగును, జెలువుగఁ కైలాసపదము సిద్ధం బనుచున్. 10
- గీ. బాలనగరవరుల ప్రతినయుఁ డప్పదు, కన్యతోడమనము ఘనత మండు
నగ్ని సొచ్చి ప్రాణ మర్పింక మభవున, కనుచు నిశ్చయించి రాక్షణంబ. 11
- వ. చండప్రచండవిక్రము లనునాచెకులఁ బిలువం బంచి నగరంబున నగరేశ్వరదేవునిం
గులాభిమానంబులఁ గులాచారసిద్ధ్యంబు నైహికాముష్మికంబులకును నపేక్షించు
వార లెవ్వరుగలిగినను సవత్సీకులై యగ్నిప్రవేశంబు నేయుటకు నాయత్తపడి
నగరేశ్వరదేవుని ముఖమండపంబునకు రండు. ఈచెప్పిన ధర్తంబు లొల్లనివా రె
ల్లరును వైశ్యకులబహిష్కృతులు గాన నీపురంబున నుండక వెళ్లం డని పురవీధు
లను పండులను బాటుం డని నిశ్చయంబుగాఁ జెప్పి నిజగృహంబులకుఁ జనిరి
తదనంతరంబ.
- క. అలకరికలవరు లుబ్బునఁ, జెలువగు బలువీరణమ్ముఁ జేఘంభికలుం
బలువిడి నధికము గూర్చయు, నెలమిని ఘంటాపథమున కేగిరి కణఁకన్. 13
- వ. అచ్చటిభటసంఘంబులఁ గూర్చికొని నిర్భయులై వా రానతిచ్చినయంతకంటె నధి
కంబులుగాఁ బంచమహావాద్యంబులు మ్రోయించి యత్యుగ్రధ్వనులు నెలంగ
వేకవాక్యంబుగా నిట్లునిరి. 14
- పీ. విష్ణువర్ధనరాజు విగ్రహవ్యగ్రుడై కన్నె నిమ్మని పట్టి గాసిఁ బెట్టిఁ
గులము వీడఁగ లేక చెలువుగా మానంబు నిలుప వైశ్యవరులు నిష్కతోడఁ

గన్యకాయుక్తులై కడంగి సభార్యక నన్నిప్రవేశంబు లర్థిఁ జేసి
ముక్తిఁ గాంత మనుచు మోక్షంబుతోఁ బల్కి ప్రసన్న చేసిరి గాన భక్తి గల్గి
తే. కులము నగరేశ్వరుండును గోత్రములును, నగరశబ్దంబు మానంబు నయముతోడ
వలయువారుండుఁ జొల్లనివారలెల్ల, వైశ్యకులబాహ్యులై పొందు వసుధ ననుచు.

క. అంగళ్ల వీధిసందుల, సంగతముగ రచ్చపట్లఁ జాటినయంజన్
వెంగలివైశ్యులు తమతమ, ముంగిళ్లను మూక లైరి మూకత నిగుడన్. 16

క. అందఱు నక్కడ నక్కడ, పండడిగా మూక లగుచుఁ దత్తరపడుచున్
బొందెఱుంగక నిర్దయు లై, నిందింపందొడఁగి రంత నీచోద్యుక్తిన్. 17

సీ. ఈకన్య భూమిలో నేటికి జనియించెఁ గినుకఁ దోచిన భూమకేతుభంగి
నీత పుట్టంగ లంక చెడ్డట్లు పెనుగొండఁ జెఱుపఁగాఁ బట్టె నీశిశు వటంచు
కులమును జలరాశి గొబ్బున మ్రింగఁగఁ బడబాన్ని యయ్యెనేవడు చటంచు
నృపతికిఁ దగ నిచ్చి నెమ్మది నుండక సాహసం దేటికిఁ జత్తుమనుచుఁ
తే. గులమువారలు బ్రమసిరి కుల మదేల, గోత్రము లవేల మానంబుఁ గోర నేల
యిప్పు డెక్కడినగరేఱుఁ దేటినగర, మేటికీలంబు లిందుల కేల చావ. 18

వ. అనుచు ననేక ప్రకారంబుల విషణ్ణహృదయులై మఱియు నిట్లనిరి. 19

క. మా కీపెనుగొండేటికి, మా కీనగరేఱుఁ దేల మఱి పురి లేదా
మా కిపుడు చావనేటికి, మా కీవైశ్యత్వ మేల మానితి మనుచున్. 20

వ. ఇట్లనేక ప్రకారంబుల గుమురులై వాడవాడలఁ బలువిడిఁ దిరుగువారును మన
యిండ్లలోఁ గలపాపలలోఁ జక్కనికన్యకం దెచ్చి శృంగరించి యతనిచే రా
జ్యంబెల్ల భరింత మనువారును మనకు రాజ్యం దేల యీవైశ్యత్వం దేల యె
క్కడ కేనియుం జని తిర్యగ్జాతలక్షణంబులు భరించి ప్రాణంబులు రక్షించుకొంద
మనువారును మనపాల వైవంబుగల దింత దలంచినవా రెవ్విధంబుననైన రాజకీ
యభటులచేతఁ బట్టి తెప్పించి గుండంబుల వేయక తెలియఁ జెప్పి మేలు చేసి
రనువారును నిక్కన్నియమీదితలఁపు విడిచి యెక్కడికైన నిపుడె చనువారల
మనువారును నాలస్యంబు పనిలేదు వెడలవలయు వినుండు వినుండు మనువారును బలు
కుచో నోరు లెండి రసనాగ్రంబులు తడిలేక పెదవుల దడపువారును బదంబు
లు తొట్రిల దగ్గుత్తిక పెట్టి యశక్తులై ముగు పడినగతిఁ గదలనేరక కదలి మా
దైవమా యనువారును గటకటా యనుచు గాత్రంబులు కదలుపనేరక యాతుర
పడుచు వైవంబుల దూఱుచు నిలువేల్పులకు జాతరలు నేయుదు మని మీఁదు
గట్టుచు నింగిఁ బలుమఱు దొంగిచూచుచు నిగిడి నిలువక పాటిపోవుచు ముందఱ
గానక తొడివడ నడుగు నిడ నడరి యడవిం బడి మరలుచుఁ దమతమవారలం
బిలుచుచు నక్కడక్కడ నిలుచుచుఁ బరమేశ్వరా యింతే చేయుదగువా యని

దైవంబు నూలువారును మఱికొంతయు విభ్రాంతులై వంశ నొంది యొకొళ్ళొకొళ్ళ నమ్మక మనంబులు జల్లన వెల్లివిరిసిన శోకంబున నల్లకల్లోలం బై తల్లలఁ బిల్లల

డిగవిడిచి చని యొక్కింతసేపునకుఁ జెలివొంది పరువులేత్తి ముందఱఁ జనువా రలఁ పలకడచి తమకుఁ దోచిన తెఱంగునం దెరువులు పట్టుకొని పోవువారును నిట్లనేకవిధంబులఁ బురంబు వెడలి దూరంబుగా మనంబులు నిలువక బహువిధ మార్గంబులం జనిచని.

21

సీ. కమ్మటవా రసి కమ్మవారిని జేరి రిన్నాఱుగోత్రాల హీనమతులు
గోవగొల్లల మంచు గోవులై మున్నాఱు గోత్రాలవా రేగి రాత్రపడుచుఁ
బడమటి కేగిరి భగ్నమై దుష్టత దూఱిపాటుటఁ జేసి తూర్పు లనంగఁ
దూరుపుచాటికి మర్దారై యేగి రెనుబదిగోత్రాలహీనమతులు

తే. దక్షిణంబును నెడనెను ధరణి యనుచు, నోడి రొకనూటముప్పదిమూఁడుగోత్ర
ములమరాత్తులు తరమున కెలమితోడఁ, బ్రాణభయమున నంతంతఁ బరువులిడుచు.

ప. ఇవ్విధంబునఁ గులాచారంబులు విడిచి చనినయనంతరంబ.

23

ఉ. ధీరులు ధర్మవర్తనులు దీప్తయశోధను లీభ్యసఖ్యు లా
చారగరిష్టు లంచిత విచారులు శూరులు సత్యసంధు లిం
పారఁ బ్రతిష్ఠ దప్పనిమహాత్ములు వైశ్యులు సాభిమాను లై
వీరత లుల్లసిల్లఁ గడువేగమునం జనువెంచి రంతటన్.

24

ప. ఇట్లు పరమోత్సాహంబునం జనువెంచి నగరేశ్వరునకు నమస్కారంబులు సేసి
తన్ముఖమందపంబున నిలిచి భాస్కరాచార్యముఖపురోహితవర్గంబుల రప్పించుకొని
వందనంబు లాచరించి వారికిట్లనిరి. కులాచారధర్మమార్గంబులు విడిచి బహిష్కృ
తులై పఱచినయాత్ముటపండ్రెండ్రుగోత్రంబులవారల విలోకించితిరె యింక
ముందరఁ బ్రాణవిసర్జనోన్ముఖు లైనవారలచేఁ దాంబూలంబు లందినఁగాని నమ్మ
రాదు తద్విధానం బంగీకరించి వీరకంకణంబు లీయవలయు నని ప్రార్థించిన
భాస్కరాచార్యుం డిట్లనియె.

25

క. పరశోభనకాలంబునఁ, గరకంకణధారణంబు కడువిభవంబై
పరచిన తాంబూలంబులు, నిరవుగ నొనరింప మాకు నీపని తగునే.

26

ప. మాటియు మింకొక్కటి విపండు మిమ్ములఁ సుత్రవాత్సల్యంబున సంరక్షణ సేసి
ఘోషయంబుఁ గోరిన నేనే యాముష్మికఫలంబు లపేక్షించినట్టి పరమపుణ్యు లైన
యీదైత్యులకు వీరకంకణధారణంబు సేయంజాల శివశివా యని కర్తంబులు
మామీకొనిన నానమయంబున నవ్వైశ్యు లిట్లనిరి.

27

- క. ధర్మగలపక్షాశ్రమముల, గురువులు మీ రిట్టివిధము గోరుట తగునా
కరుణింపుము గురునాయక, వరమునకును గర్త లైనబంధువు లిశే. 28
- ప. కావున మాకు సమస్త విద్యావిశేషములు లావరించి పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిగా నాశీ
ర్వదించినగురుచ్చాము లీ రగుటచేసి యిట్లువిధించువగదు జగత్ప్రఖ్యాతము
గాఁ దద్విధం బంగీకరింపవలయు ననిన నాఁగాక యిది బట్టించునెత్తితము లగు
సూత్రంబులను గ్రముకవర్ణపట్టంబులుగఁ జేసి వీరకంకణతాంబూలాదులు
వసిఁడివల్లకంబుల నాయితము చేసి కరతలాదులు బట్టుకొని పద్మదన్వరంబున
నవ్వైశ్యవరుల కిట్లనియె. 29
- మ. కలము స్వకృము కలము స్వకృముగఁ గోత్రాభిమానము నీం
పలకఁ శ్రీనగరేశ్వరు స్వలయువా రన్నిప్రవేశార్థ మై
వెలయుఁ గొం డివె వీరకంకణములకొ వీరెంబులు నొల్ల రేక
గులదాహ్వాన ల్పురివెళ్లుఁ జంచు మిగులకొ ఘోషించుచుం బల్కినకొ. 30
- ప. అమ్మహర్తృసివాక్యంబులు వినిన యాక్షణంబ. 31
- క. ధనదాహ్వానముఁ దగుబాలుఁడు, భవనలీ యగువేరు ల్లుద రయు దానుకొ
ఘోషమగుబాల్యముఁ దలంపక, చనుచెంచెను వైశ్యవరులసభముంపఱుకొ. 32
- గీ. వచ్చిసియత నిర్ని వరకంకణంబులు, వీరెంబులు చెందు విభవ మెనయ
ననినమెచ్చి వైశ్యులందఱుఁ గొనియాడి, కరసింజూ విభాస్కరార్చ్యుల౪మ. 33
- క. మీతలదండ్రులు వృద్ధులు, మీతాత్పర్యంబుఁ జూచి మెచ్చిత మనసూ
ఖ్యాతికి నింతే చాలును, భూతలమున వైశ్యవంశభూషణమతియుకొ. 34
- క. మీ కింకరు ననవత్సలు, ఘోరాన్నిఁ జొరంగవలను కలమునకర్హుల్
ధారణి నేకాలంబును, ధీరతతో వెలయుఁ కింక నీక్షప్రభు లై. 35
- ప. అనిన నతం డిట్లనియె. 36
- క. నగరస్వాములు ధరలో, నగణితముగఁ బడికి తిరుగ రనఁగా మహిమ
న్నెగడినప్రతిభలు దలంపక, తగునే ననుఁ బిన్నఁజేయఁ దలంచుట మీకుకొ. 37
- ప. అని పడికి యొడంబడక వీరావేశహృదయుం డై వీరకంకణంబు ఘరించి వీరతాం
బూలం బందిన విస్తయం బంది యచటవైశ్యు లందఱును వీరావేశంబు లావహిల్లఁ
గ్రేల్లుటకి యొక్కొక్కళ్లఁ దలకడచి వచ్చి తమతమ కీయవలయు నని ముందుముందు
గా వచ్చుటం జూచి తమకింపవల దని యొకరొకరిం బిలిచి వీరకంకణంబుల నొసం
గినఁ బరిగ్రహించి యనంతరంబ తమతమగోత్రంబులు విఖ్యాంచుటకుఁ దామ్ర
కాననంబులు నిర్మింపఁజేయించి యందు గోత్రంబుల విఖించి రెట్లనిన. పౌ,
స్త్య, గణముఖ, హరిశిష్ట, ఉద్వాహ, నాథీల,తిలక,మైత్రేయ,త్రుకశిష్ట, మునికుల

మార్కండేయ, ఇదురు, గండశిల, జెండక, సూర్యకుల, ఫలక, పదశిష్ట, పృథ్వీ, మానవతల, విక్రమ, పాంచరాయణక, కులశిష్ట, శ్రేష్ఠకుండల, సనక, కర్ణాకుల, కరపాల, వద్దిశిష్ట, ఉచకల, మాండీతకుల, ఆనుపాల, తుప్పాల, ఆనమాండవ్య, లెచ్చాశిష్ట, ఆనంత, పాబాల, ప్రకబలశిష్ట, ప్రకాళ్ల, ఉపమన్య, ఛందోవాశిష్ట, గోశిల, ప్రాశిష్ట, పున్నిమానవతల, వనగుహ, పారాశర్య, వర్తిగుహ, రవిశిష్ట, సూక్ష్మాంక, చంద్రమాద, తోటక, విషశిష్ట, శ్రీసోళ్ల, రెంటక, రనుపాల, రారనుల, కామిశిష్ట, హోశాంత, కామధేను, చెఱుకోల, ఉపలాల, పసంతభ్రమర, మద్దికవసిష్ట, అగ్నిముఖ, అభిమంచిక, హస్తిక, చిత్తాల, చింతక, చింతమశిష్ట, చెనశిష్ట, జానుకముల, జనకచంద్రక, చంద్రిక, చంద్రకుల, చంద్రముల, ఘనశ్రీల, విక్రమ, కుమారక, మానాదికుల, మన్యుకుల, స్వామినమాహిత, శిష్ట, ఘంటాభ్య, ధరంకార, సూరిశిష్ట, వేదిశిష్ట, శ్రీరంగుల, పోలికుల, మూలకపటన, దిక్షామార, శకచంద్ర, చెన్నకుల, కరకపాల, శీను, కిప్పలాభ్య, భీమశిష్ట, ధనవ, హరవ, కుసుమ, మల్యాభ్య, సోమాభ్య, నాగాహ్వయ, భోగాహ్వయ, లోక, జగతి, రామ, పార్థివప్రముఖనామంబులం గలవైశ్యకీభుల సపత్నీకులంగా లిఖయించి తదనంతరంబ యాగోత్తంబులంగలముఖ్యప్రవరలు, నిశ్చయించి లిఖితంబులు చేయించు విధం బెట్టివసిన.

33

౧. ప్రభాత, గౌశిష్ట, ధనంజయ, సుమంగ, ఆతిథి, పంచాక్షేయ ప్రవరాన్విత ప్రభాతఋషిగోత్రః—ఇందుకు మఱుంగు - పెండ్లికులగోత్రము, రవిశిష్టగోత్రము.

౨. మాద్గల్య, త్రిక్షు, ధార్త్య, త్రాక్షేయ ప్రవరాన్విత మాద్గల్యఋషిగోత్రః—ఇందుకు మఱుంగు-మునికుల, మూలకుల, నాథీలగోత్రములు.

౩. ఆత్రేయ, విశ్వామిత్ర, నైన్యక, త్రాక్షేయ ప్రవరాన్విత ఆత్రేయసగోత్రః—ఇందుకు మఱుంగు, ఎరశిష్ట, ఆరశిష్ట, ఆరసకులగోత్రములు.

౪. పారాశర్య, కృత్స్నమద, శౌనక, భార్గవ, చతురాక్షేయ ప్రవరాన్విత పారాశర్యసగోత్రః—ఇందుకు మఱుంగు - పడగశిల, పాణిశిల, పాంచాల, కామధేను లమనాలుగు గోత్రములు.

౫. వామదేవ, బృహద్ధగ్ధ, మతనతి, త్రాక్షేయ ప్రవరాన్విత వామదేవఋషిగోత్రః—మఱుంగు - ఉపమకుల, ఉపమన్యకుల, ఉపలాలకుల గోత్రంబులు.

౬. శూరిమావ, జామదగ్ని, భృగు, త్రాక్షేయ ప్రవరాన్విత శూరిమావకులగోత్రః—మఱుంగు - తురియాటకుల, తులశిష్టగోత్రములు.

2. పాంక్తక, వాఘా, సావేద, చూగ్గ, చతురాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత పాంక్తకఋషి గోత్రః—మఱుగు- ప్రాకర, పుంసమూశుల, ప్రావిశిష్ట గోత్రములు.

౩. జతుకర్ణ, వాదా, వైరోహిత్య, వఱుక, మూడవ్య, పంచాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత జతుకర్ణఋషిగోత్రః—మఱుగు- చంద్రమణిష్ఠ, చంద్రమూలకుల, చంద్ర శిష్టగోత్రములు మూడును.

౪. సత్యక-వాషిగ-యోగ్య - పాష్టేకణ - తమానకపంచాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత సత్యకఋషి గోత్రః—మఱుగు- చింతకుల-చింతాల-చింతమణిష్ఠగోత్రములు.

౫. వాయవ్య-అఘ్నివ-శౌర్వసావర్ణి-జీవలి-దేవరాంతకషడాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత వాయవ్యఋషిగోత్రః—మఱుగు- ప్రంగమూల-ప్రకాశ-ప్రకశిష్టగోత్రములు.

౬. పాలస్త్య-పాంధన-బృహస్పతి-సర్వస్తంభ - కర్తారా - వచన - గార్గ్యసప్తాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత పాలస్త్యగోత్రః—మఱుగు- గోశీల, ఉత్తమశీల - శ్రీగోశీల-పున గోశీల-భీమగోశీల - పట్టుగోశీల - వల్లవగోశీల - గర్వగోశీల - చుదిగోశీల - సూర్యకుల గోత్రములు.

౭. శ్రీవత్స-చ్యవన-ద్వాపిష్టేయ ప్రవరాన్విత శ్రీవత్సగోత్రః—మఱుగు- శ్రీలకుల-శ్రీరంగగోత్రములు.

౮. మైత్రేయ - మృకంధు - మంజూక - త్యాష్టేయ ప్రవరాన్విత మైత్రేయగోత్రః—మఱుగు- మిగునకుల, మర్దికులగోత్రములు.

౯. ఉత్తమోఽ-గాన్దేత - హవ్య-త్యాష్టేయ ప్రవరాన్విత ఉత్తమోఽకులగోత్రః—మఱుగు, ఉత్తకుల, ఉదశిష్ట, గోత్రములు.

౧౦. కాంచన-మైత్రావరుణ, శక్తి-పునమవ్య-చతురాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత కాంచనగోత్రః—మఱుగు- చేణుకుల, చేగొట్టగోత్రములు.

౧౧. పవిత్రపాణి-పాలక-తాలక-త్యాష్టేయ ప్రవరాన్విత పవిత్రపాణిగోత్రః—మఱుగు- దై నెట్లు, దైశిష్టగోత్రములు రెండును.

౧౨. గోవక-యాజ్ఞవల్క్య - బృహదగ్ని - త్యాష్టేయ ప్రవరాన్విత గోవకగోత్రః—మఱుగు- ఇంచుపాహ్వయ, గొంటకుల గోత్రములు.

౧౩. సనక-కాలభేక-వలది-బభ్రులోహిత - చతురాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత సనకగోత్రః—మఱుగు- సనకుల, సన్నకులగోత్రము.

౧౪. కణ్వ-అశామిశ-ద్వాపిష్టేయ ప్రవరాన్విత కణ్వగోత్రః—మఱుగు - కర్ణకుల, కాటుకులగోత్రములు.

౨౦. మునిరాజు-సాలంకాయన-శ్యావక్క-శ్యామాత - రయపూరి - పంచాక్షే
యప్రవరాన్నిత మునిరాజుగ్నిగోత్రః-చన్ద్రకుల-మానాభులగోత్రములు వీనికి మఱుగు.

౨౧. సుతీష్ఠ-శ్యావపత్త-అగ్నిదేవ- శ్యామాత-కౌశికపంచాక్షేయ ప్రవరాన్నిత
సుతీష్ఠగోత్రః-చ-చంద్రకుల-చంద్రకుల గోత్రములు.

౨౨. అగస్త్య-వీరహవ్య-చక్రచ్యుత - త్ర్యాష్టేయ ప్రవరాన్నితాగస్త్యగోత్రః
చ-చంద్రకుల-చంద్రకులగోత్రములు చెందును.

౨౩. జరత్కారు-ఆస్తీక-ద్వాష్టేయ ప్రవరాన్నిత జరత్కారుగోత్రః-
చ-చన్ద్రకుల-చంద్రకుల గోత్రములు చెందును.

౨౪. వల్లవ ఆవస్తాప అభ్యుదయ-త్వాష్టేయ ప్రవరాన్నిత వల్లవగోత్రః-
చ-శుక్లాకుల-శుక్లాకులగోత్రములు.

౨౫. దాల్భ్య - చందన - వైవికత్వాష్టేయ ప్రవరాన్నిత దాల్భ్యగోత్రః-
చ-శలకుల-వజ్రనమ-శిష్టగోత్రములు చెందును.

౨౬. దుర్వాస-ధనంజయ ద్వాష్టేయ ప్రవరాన్నిత దుర్వాసగోత్రః-
చ-చంద్రకుల, చంద్రకులగోత్రములు.

వ. ఈ యిరువదియాఱును జంబుగోత్రములు.

౧. కశ్యప-కృంగి-కైతర-త్వాష్టేయ ప్రవరాన్నిత కశ్యపగోత్రః-మఱుగు-
గణముఖులగోత్రము.

౨. శాండిల్య-కౌశిక-శ్వవారి-మాంధాక చతురాక్షేయ ప్రవరాన్నిత శాండి
ల్యగోత్రః-మఱుగు-కుప్పాలగోత్రము.

౩. గౌతమ-అంగిరస-అయోగ్య-బౌద్ధిల్య-శుచి పంచాక్షేయ ప్రవరాన్నిత
గౌతమఋషిగోత్రః-మఱుగు-గంధశిలగోత్రము.

౪. వాద్ధాయన-కాంతీవక-వామదేవ-బృహరుద్ధ-చతురాక్షేయ ప్రవరాన్నిత
వాద్ధాయనఋషిగోత్రః. మఱుగు-బుద్ధికులగోత్రము.

౫. వాలఖిల్య-అనుమర్షణ-సునూపక-త్వాష్టేయ ప్రవరాన్నిత వాలఖిల్యఋషి
గోత్రః. మఱుగు-వివరిశిష్టగోత్రము.

౬. వసిష్ఠ-ప్రళమ - ఇంద్రపాభర-వసు - సంకృతి-పంచాక్షేయ ప్రవరాన్నిత
వసిష్ఠఋషిగోత్రః, మఱుగు-వస్తీకులగోత్రము.

౭. సౌంద్య-సునూప- వనస-దుమాఖ్య - చతురాక్షేయ ప్రవరాన్నిత సౌంద
ర్యగోత్రః-మఱుగు-చినుకులగోత్రము.

౮. సుకాంచన-కురుత్సేక-సూర్యసేక-త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత సుకాంచనఋషి గోత్రః. మఱుగు-పుచ్చకశిలగోత్రము.

౯. పరతుంతు-కాశిక-ద్వాన్వరేయ ప్రవరాన్వితపరతుంతుఋషిగోత్రః. మఱుగు-మాంజులగోత్రము.

౧౦. విశ్వామిత్ర-దేవరాజ-ఔలక్-త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత విశ్వామిత్రఋషి గోత్రః. మఱుగు-విక్రమశిష్టగోత్రము.

౧౧. సింగళ-మనస్తంతు-పాలక-కితాటాక చతురాన్వరేయ ప్రవరాన్విత సింగళ ఋషిగోత్రః. మఱుగు-మనకులగోత్రము.

౧౨. కశిల-శాంషిల్య - కాశ్యప - త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత కశిలఋషిగోత్రః. మఱుగు-మందకులగోత్రము.

౧౩. భారద్వాజ-దాల్భ్య-ద్వాన్విత్రేయ ప్రవరాన్విత భారద్వాజఋషిగోత్రః. మఱుగు-బరశ్రేష్ఠగోత్రము.

౧౪. చ్యవన-ఆంగిరస-కాశమ-త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత చ్యవనఋషిగోత్రః. మఱుగు-పద్మశ్రేష్ఠగోత్రము.

౧౫. బాఘేయ-భార్గవ-వైరోహిత్య-వటు-ప్రాచీనపంచాన్వరేయ ప్రవరాన్విత బాఘేయఋషిగోత్రః. మఱుగు-చరిత్రశ్రేష్ఠగోత్రము.

౧౬. మందపాల-మతంగ-మాలవ-త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత మందపాలఋషి గోత్రః. మఱుగు-వెన్నకులగోత్రము.

౧౭. మార్కండేయ-జామదగ్ని-వాబా-త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత మార్కండేయఋషిగోత్రః. మఱుగు-మోర్కాలగోత్రము.

౧౮. ఋశ్యశృంగ-రోమహర్ష-శృణభిందు-శృంగి-చతురాన్వరేయ ప్రవరాన్విత ఋశ్యశృంగఋషిగోత్రః. మఱుగు-అనంతకులగోత్రము.

౧౯. ఆశ్వలాయన - వీతహవ్య-ద్వాన్వరేయ ప్రవరాన్విత- ఆశ్వలాయనఋషి గోత్రః. మఱుగు-వెలిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౦. ఉగ్రసేన-అంబరీష-శతబలి త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత ఉగ్రసేనఋషి గోత్రః. మఱుగు-కొమిరిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౧. మాంజ్యాయన-వైశ్య - ద్వాన్వరేయ ప్రవరాన్విత మాంజ్యాయనఋషి గోత్రః. మఱుగు-ముంజీకులగోత్రము.

౨౨. యాజ్ఞవల్క్య-యాశ్యమాని-హర్మక్ష, త్రాన్వరేయ ప్రవరాన్విత యాజ్ఞ

వల్క్యబుషిగోత్రః. మఱుగు-అభిమంచికులగోత్రము.

౨౩. శండిల్య-శాండిల్య-కౌనక-శుక చతురాక్షేయ ప్రవరాన్విత శండిల్యరిగోత్రః. మఱుగు-శిరిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౪. అంగిరస-అయాచిత-బౌచిత్య-కాక్షిపత-శుచి-పంచాక్షేయ ప్రవరాన్విత అంగిరసరిగోత్రః. మఱుగు పైడికులగోత్రము.

౨౫. జైమిని-కపిల-మహాదక్ష - త్యాగేయ ప్రవరాన్విత జైమినిగోత్రః. మఱుగు-పెత్తిగోత్రగోత్రము.

౨౬. కౌళిక - విశ్వామిత్రద్వ్యాగేయ ప్రవరాన్విత కౌళికబుషిగోత్రః. మఱుగు-కరపాలగోత్రము.

౨౭. బృహదశ్వ-బృహదుద్గ-భార్గవ-త్యాగేయ ప్రవరాన్విత బృహదశ్వబుషిగోత్రః. మఱుగు-పెరిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౮. కృష్ణ-సింగళ-శిశంగిత్యాగేయ ప్రవరాన్వితకృష్ణరిగోత్రః. మఱుగు-ధనదకులగోత్రము.

౨౯. గార్గ్య-చ్యవన-మండపాల త్యాగేయ ప్రవరాన్విత గార్గ్యరిగోత్రః. మఱుగు-భ్రమదకులగోత్రము.

౩౦. కౌండిన్య-కౌళిక-ద్వ్యాగేయ ప్రవరాన్వితకౌండిన్యబుషిగోత్రః. మఱుగు-ఘనలోలగోత్రము.

౩౧. హరివల్క్య-బృహదశ్వ-గౌతమ-వామదేవ - వామలోచన పంచాక్షేయ ప్రవరాన్విత వామదేవబుషిగోత్రః. మఱుగు-గోరంటకులగోత్రము.

౩౨. వామదేవ-సనక-సనందన - సనత్కుమార-సనత్సుజాత పంచాక్షేయ ప్రవరాన్విత వామదేవబుషిగోత్రః. మఱుగు-భీమశ్రేష్ఠగోత్రము.

౩౩. సౌవర్ణ-అంగిరస-బుదురు-గౌతమచతురాక్షేయ ప్రవరాన్వితసౌవర్ణ బుషిగోత్రః. మఱుగు-బుదురుకులగోత్రము.

౩౪. సంవర్త-మరీచి - ఆత్రి-త్యాగేయ ప్రవరాన్విత సంవర్తబుషిగోత్రః. మఱుగు-రెంటకులగోత్రము.

౩౫. జమదగ్ని-భృగు-భార్గవ - త్యాగేయ ప్రవరాన్విత జమదగ్నిగోత్రః. మఱుగు-దిక్షమశ్రష్ఠగోత్రము.

౩౬. సౌవర్ణ-జీవంతి-దేవరాత-త్యాగేయ ప్రవరాన్విత సౌవర్ణ బుషిగోత్రః. మఱుగు-సూపాలగోత్రము.

౩౭. వ్యాస-వసిష్ఠ-వరాశర-శుక - కౌనక పంచాక్షేయ ప్రవరాన్విత వ్యాసరిగోత్రః. మఱుగు-భనదకులగోత్రము.

౩౮. శుక్ల-సుతాన-శౌనక-సునంద-చతురాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత శుక్లఋషి గోత్రః. మఱుగు-శ్రీసాళగోత్రము.

౩౯. బుదురు-శౌతమ-ద్వ్యాష్ట్రేయ ప్రవరాన్వితబుదుర్వర్షిగోత్రః. మఱుగు-పెద్దిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౪౦. వార్తీక-చాలఖిల్య-వాసంతి వైశ్య కృతస్స-వాసుదేవ షడాష్ట్రేయప్రవరాన్విత వార్తీకఋషిగోత్రః. మఱుగు-సాంతాలగోత్రము.

౪౧. భృగు-భార్గవ - చ్యవన - త్ర్యాష్ట్రేయ ప్రవరాన్వితభృగుఋషిగోత్రః. మఱుగు-పుణ్యశ్రేష్ఠగోత్రము.

౪౨. కృతస్స-త్రిజట-దేవవల్క్య-హరిత-ఽపిష్ఠ పంచాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత కృతస్సర్షిగోత్రః. మఱుగు-యినపకులగోత్రము.

౪౩. పార్థివ-నిష్ఠవృద్ధ-ప్రవరకృతస్స - త్ర్యాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత పార్థివర్షిగోత్రః. మఱుగు-ప్రాడయాచకులగోత్రము.

౪౪. శౌనక-హరివల్క్య-శత్ర - త్ర్యాష్ట్రేయప్రవరాన్విత శౌనకర్షిగోత్రః. మఱుగు-శనకాలుగోత్రము.

౪౫. శరభంగ-శల్య-సౌరధేయ-శామర్షణ-చతుర - పంచాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత శరభంగ ఋషిగోత్రః. మఱుగు-తుకశిష్ఠగోత్రము.

౪౬. జాబాలి-కృతీయ-మేళియ-త్ర్యాష్ట్రేయప్రవరాన్విత జాబాల్యర్షిగోత్రః. మఱుగు త్రివిక్రమశిష్ఠగోత్రము.

౪౭. మతంగ-పాదలోచన-ద్రోణ-త్ర్యాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత మతంగఋషిగోత్రః. మఱుగు-చిదుష్టిగోత్రము.

౪౮. వృత్కృష్ణ-మణిభద్ర-ద్వ్యాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత వృత్కృష్ణర్షిగోత్రః. మఱుగు-కౌనులగోత్రము.

౪౯. జంభసూదన-విరూళి-దంష్ట్రసామ త్ర్యాష్ట్రేయ ప్రవరాన్విత జంభసూదనఋషిగోత్రః. మఱుగు-చెంగాలగోత్రము.

౫౦. చక్రపాణి-వృషదశ్య-ఆశ్వసామక-త్ర్యాష్ట్రేయప్రవరాన్వితచక్రపాణిసగోత్రః. మఱుగు-చక్రమూలగోత్రము.

౫౧. ఆశ్వలాయన-మషణ-సౌఖ్యత్ర్యాష్ట్రేయప్రవరాన్విత ఆశ్వలాయనగోత్రః. మఱుగు-అగ్రమూలగోత్రము.

౫౨. కౌంతేయ-భృగు ద్వ్యాష్ట్రేయప్రవరాన్విత కౌంతేయఋషిగోత్రః. మఱుగు-కామిశిష్ఠగోత్రము.

౧౩. నారద-పారాశర్య-తుంబురు త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత నారదఋషి గోత్రాః. మఱుగు-పాలకులగోత్రము.

౧౪. సుబ్రహ్మణ్య-సనంద-ద్వాపరేయ ప్రవరాన్విత సుబ్రహ్మణ్యగోత్రాః. మఱుగు-చందనకులగోత్రము.

౧౫. సనందన-సనత్కుమార-సనత్కుజాత త్రావ్యరేయప్రవరాన్విత సనందన ఋషిగోత్రాః. మఱుగు-సమశ్మగోత్రము.

౧౬. కాంక్షీవత-వాసుదేవ-శుచి-అత్రి-చతురాక్షరేయ ప్రవరాన్విత కాంక్షీవ తర్మిగోత్రాః. మఱుగు-క్రిమశమ్మగోత్రము.

౧౭. తరుణ-ఉపవీత-అనుష్టన-హత్యకే-అనుతారణి పంచాక్షరేయ ప్రవరాన్విత తరుణఋషిగోత్రాః. మఱుగు-త్రిమూలకులగోత్రము.

౧౮. పరుణ-వారుణ-వైష్ణవ్య-వైరోహిత-వైశ్య-పంచాక్షరేయ ప్రవరాన్విత పరుణర్షి గోత్రాః. మఱుగు-చిరశ్రేష్ఠగోత్రము.

౧౯. సనత్కుమార-సతుంజీ-శమితానక త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత సనత్కు మారఋషిగోత్రాః. మఱుగు-సురిశేష్ఠగోత్రము.

౨౦. ఔచ్చిద్య-కొలంబ-అశుమర్షణ-త్రావ్యరేయప్రవరాన్విత ఔచ్చిద్యర్షి గోత్రాః. మఱుగు-ఎనసకులగోత్రము.

౨౧. త్రిద్య-హరివల్క్య-బాబాల్య-త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్వితత్రిజటర్షి గోత్రాః. మఱుగు-ఉసిరికులగోత్రము.

౨౨. శుచి-మను-భృగు-త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత శుచిఋషిగోత్రాః. మఱుగు-ఇలమంచికులగోత్రము.

౨౩. విష్ణువృద్ధ-ప్రవరకృత్స-బాదరాయణ-త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత విష్ణు వృద్ధర్షి గోత్రాః. మఱుగు-విష్ణువాదిగోత్రము.

౨౪. వైరోహిత్య - వసంత-వాసన-త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత వైరోహిత్యర్షి గోత్రాః. మఱుగు-వసంతకులగోత్రము.

౨౫. దేవవల్క్య-హరిత-విష్ణుల-త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత దేవవల్క్యర్షి గోత్రాః. మఱుగు-దేశివగోత్రము.

౨౬. సౌమ్య-మందపాల-రేభ-రైభ-చంద్రమూల-పంచాక్షరేయ ప్రవరాన్విత సౌమ్యర్షి గోత్రాః. మఱుగు-హస్తీకులగోత్రము.

౨౭. మాండవ్య-బడభరత-మశంగ-త్రావ్యరేయ ప్రవరాన్విత మాండవ్యఋషి గోత్రాః. మఱుగు-మొద్దుకులగోత్రము.

౬౮. విదభరత-కామదర్శి-ద్వాన్వితేయ ప్రవరాస్విత విదభరతర్షిగోత్రః. మఱుగు-పంచకులగోత్రము.

౬౯. మను-మందపాల-మాతంగ-మరీచి-మాను పంచాన్వితేయ ప్రవరాస్విత మనుబుష్టిగోత్రః. మఱుగు-మానకులగోత్రము.

౭౦. శక్తి-త్రితయ - శివశత్రు - త్రాన్వితేయ ప్రవరాస్విత శక్తిబుష్టిగోత్రః. మఱుగు-దెరికోలగోత్రము.

౭౧. కపిల-భారద్వాజ-భంజనూదన-త్రాన్వితేయ ప్రవరాస్విత కపిలర్షిగోత్రః. మఱుగు-హస్తకులగోత్రము.

౭౨. అత్రి-మరీచి-భృగ-నేత్రపాద-కశిక-పంచాన్వితేయ ప్రవరాస్విత అత్రిబుష్టిగోత్రః. మఱుగు-భండోగలగోత్రము.

౭౩. గాలవ-భారద్వాజ-ద్వాన్వితేయ ప్రవరాస్వితగ లవర్షిగోత్రః. మఱుగు-తున్వికీర్ణగోత్రము.

౭౪. పుండరీక-త్రినయన-చతుష్పాద-వీరసేన-పరిల్బ - పంచాన్వితేయ ప్రవరాస్విత పుండరీకర్షి గోత్రః. మఱుగు త్రింబక్కులగోత్రము.
వ. ఈ దెబ్బదినాలుగు నొంటిగోత్రములు.

శ్లో. ఏతే వైశ్యముస్థితాః ప్రఖ్యాతేన శతద్వయమ్,
పుత్రపాత్రప్రదా నిత్యం లభ్యంతే బహువైభవాః.

వ. మఱియు నయ్యదనరంబునందు వీరప్రతు లైనవైశ్యవిభులనిదిగోత్రజన్తు లైన నను సుబంధులనంబులు నమూహించులుగాఁ గూడి మనకుఁబాచారధర్మముల సన్తారంబులును, జాతుర్యతాత్కారకవిశేషంబులు చెలియుం వగుచు మున్నుఁ నను గురువు లుపదేశించినవిధమున నిట్లనిరి. 38

క. ఊమ బలము శక్తి జనులకు, ఊమయే బలం బండు భువి నశక్తులకైనన్
ఊమ లోకవశీకర మగు, ఊమకు నసాధ్యంబు లేదు ఊమ కలంగవలెన్. 39

క. పలుకులఁ ద్రియమును పయయును, పలఁపుచు నేమఱక మిగుల కైర్వముతోడన్
బలవంతుఁ డనంగ నెఱుంగుచు, గలధర్మవిధిజ్ఞు లగుచు గొమరొందుఁ డిలన్. 40

క. శివభక్తియుఁ బురుషార్థము, బ్రవిమలమతి దానధర్మ బంధుప్రియకన్
కవిజనపోషణగతియు న, నవరతమును మఱవకున్న వతిపుష్కర దగున్. 41

క. కాలము దేశము మిత్రుల, దామిలోఁ దనదుబలముఁ పలఁపుచు గర్జకన్
మూలక నేర్పరి యై తా, త్కాలికబుద్ధిగల్గవాఁడు ధన్యుఁడు కలఁపన్. 42

ప. ఇష్టిభంజనః గర్హణీతియు ఛత్తశాస్త్రంబులును నపారంబులుగల వైనను నొక్క నూత్నఛత్తనూర్ణంబు గలదు. మున్ను శాస్త్రపేత్ర యగు భర్తృహరి నీతిఛత్తజ్ఞాన బీజంబు లగువల్కులు వచించెను. స్వజనులయందును బరిజనులయందును కంపయు, మర్జనులయందు శౌర్యంబును, స్త్రీజనులయందు విస్తయంబును, విద్యజనులందు బుజుగతియును, శత్రువులయందు బ్రతాపంబును, గురువులందు క్షమయును, మాయాపిజనులందు భూర్తత్వంబును గలిగి యావిద్యావిశేషంబులందు నెవ్వడు నేర్ప రియై పిహరించు నతండు ప్రియుండని చెప్పె గావున మనకు నమస్తజ్ఞానంబు లుపదేశింపఁ గర్తలు మనభాస్కరాచార్యులు, భీమనాథ, వామదేవ, హరి, సరస్వతి, షణ్ముఖ, సర్వదేవ, జనార్దన, శంకర, శంభు, విరూపాక్ష, బ్రహ్మ, సీల గ్రీవ, ధైరవ, శ్రీధర, వినాయక, లొల్లనాచార్య, దొడ్డాచార్య, మాధవ, పుండరీ కాక్ష, పద్మనాభ, ప్రముఖుల నెన్నఁ దేమఱుకుండుండనిపటికి మఱియు సిట్లెనిరి.

గీ. కాలశంభుండు గణకతో మనకును, సుగర్వప్రధాన మొసఁగినాఁడు
నరణ మంచు మనకు నమరులు నెఱుంగంగ, దాని నడపి విడెముఁ దలఁపవలయు.

క. ముదమలరంగ నుద్వాహము, మొదలగు కులకార్యములను మొగి నొనరింపక
వదలక ద్వాదశసంఖ్యను, సదమలగతిఁ జేయుఁ డిదియె సత్యం బరయక. 45

ప. ఆది యేయేప్రకారంబుల నడిపింపవలయు ననిన నెఱింగించెదము సావధానుల రై
వినుండు. 46

సీ. సృష్టికిఁ గర్తయా శ్రీనదాశీవుండును ఘనత మూలస్థాన మనఁబరంగె
ద్రిగుణాత్మకుఁ డనంగఁ దేజరిల్లుశివుండు నగరేశ్వరుం డయ్యె జగ మెఱుంగ
జనుల కాహ్లాదంబు సలుపు శ్రీవిష్ణుదేవుండు జనార్దనుఁ డయ్యె భూరిమహిమ
వింధ్యదేశమునందు పిహరించుగిరిసుకవింధ్యవాసిని యుండు విమలమతులు
కోనఁ బావనభూమిఁ గొమరొప్ప వసియించు సిరితోన కమలనాఁ జెలుపుమిగులుఁ
గుల మభివృద్ధిగాఁ గోరిక దీక్షించుఁ గులగురుభాస్కరతోనిండు
చాతుర్దశోత్తరసప్తతఖ్యాతి నుద్వాహగోత్రజుఁ డూర్జితుండు
పరహితక్రమముఁ దప్పక చేసె మనగణ ముఖ్యుండు ప్రాబల్యమునను మెఱయ

తే. పార్వతీయాంశజాతకు వాసవికిని, సుగుణసంపదగలబాలనగరములకు
నూటయద్దఱకును జగన్నతుండు మహిమ, నెట్టికిని వీడెముల నెత్తుఁ డిట్టి వరుస. 47

ఆ. నాలవదివసంబు నాకబలియుఁ గాంగ, దండపసువుఁ జీమ్మిలుండ లమరఁ
ఱించవలయుఁ గాన భక్తి నేకాలంబు, నొవర నిలువుఁ డిట్టి ఘనయశంబు. 48

తే. కులములోపల యేనొక్కకోర్కిగాంగ, సలలితంబుగ నడపింప నమత బుద్ధి
మేలు గలుగును మీకును మేరినిపయి, విలసితంబుగఁ జలువుండీ విభవ మెసంగ.

క. అకలాకు లైనవైశ్యులు, ప్రకటితముగఁ బలికి మిగులః బ్రహ్మితముగా
వికలత చేసినవాఁడు న,రకకూపమునందు యమపురమునఁ గూలున్. 50

క. ఇదియును దప్పక నడిపిన, విదితముగా మీకు శివుఁడు విష్ణుఁ డబ్రహ్మఁడు సు
పదలు శుభపాత్రకర మిచ్చెదను పరమావృష్టిః జూచి సిద్ధు బగుచున్. 51

సీ. శ్రీనగరేశ్వర శ్రీజనార్దరవిష్ణుమహితోత్సవస్థానమండపమున
వైశ్యు లెల్లరుఁ బాలవైశ్యవర్ణముఁజూచి పలికి రక్షణ మృదుభాషణములఁ
గరమొప్పు మాతలకన్యాత్రివాహుంబు వెలయఁ జేయుఁడు కలవృద్ధిఁగొఱుఁ
గన్మకాదోషంబు గ్రహమెత్తి కూటరాశ్యాదిభేదరమోగభేదములను
లే. దుష్టనక్షత్రజననాదిదోషములును, కలఁపవలదు మే నర్కభర్త మనకు
పదున మేనర్కమిచ్చిన వైశ్యవరుఁడు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధితోఁ బొలుపుమిగులు.

శా. మేనర్కం బగుభర్త మెక్కుడు భరన్ మిథ్యావచాక్రూరు ల
జ్ఞానాధీనతఁ ద్రోసినం గులజనుల్ కాసింపుఁ డాదుర్జతి
న్నానోపాయములన్ ఘటింపవలయు న్నానాటికిం భర్త మే
స్థానంబును నవ్యభంగిఁ కలఁప న్నన్దార్ల మా నెంతయున్. 53

చ. కొను కనుమేనమామకును గూతురు పుట్టినయెరి నాఁటనే
యమరంగ మేనయల్లునికలాంగన యాచు ముహూర్త మష్టదే
ప్రమదముతోడఁ జేయంగ శుభం బగు మశ్యకునంబు దుర్నిమి
తములు దలంప కిచ్చుటది దర్పువు వైశ్యుల కెల్లకాలమున్. 54

క. మేనటికంబును దప్పక, పూని యొకర్చినయతండు పుణ్యం దగునా
మేనటిక మీక త్రోచిన, హితుఁడు కలబాహ్యుఁ దగుచు నిలమియఁ జెడున్. 55

ఉ. లంచము పుచ్చుకొంచును గులంబున మేనటికంబు దుర్నదం
బంచితవృత్తిఁ ద్రోచిన రయంబున నానరుఁ డెన్నిభంగులన్
వంచనతోడ దుర్గతి నవశ్యము నొందును బాపభీతి ని
ప్పించినపుణ్యమూర్తి పరమేశ్వరుసత్కృప నొంది వర్ధిలున్. 56

క. పరఁగఁగ మాతులి గర్భిణి, నిరవొందఁగఁ బెండ్లి చన దవెవ్వరికైన
స్వెరవున మేనటికంబున, నరయం దీర్థంబు నాఁడునంతటిదాఁకన్. 57

ఆ. దత్తపుత్రునకును దగఁ దన్నుఁబోషించు, తల్లియనుకపుత్రుఁ దగ దొసంగ
మేనమామ పుత్రి మేదినియందును, బనియులేదు శాస్త్ర పదతులను. 58

చ. ఎనుఁగును జ్యేష్ఠపుత్రికయు నించుక సిన్నతనాననుంఁదియన్
నిపద్యశలీలచేతను గనిష్ఠనిపుత్రిక పెద్దదైనచోఁ

బొసగుడు మేనయల్లరికిః బొల్పుకః గన్యక నిచ్చుటొప్పు సే
వసుమతి ధర్మమంచు ఘనవర్తను లిష్టిధిః జేసి రిమ్మహిక్.

59

క. తొలుత వివాహం బైనను, వలకుగ నది తప్పెననుచు వచ్చినయేచిక్
సంతతిముగ పేవలయుచు, యిల నలువదియేండ్లదాక నెన్నిక మీఱన్.

60

క. ఎన్నైననవరజంబులు, కన్నెకు మఱి గలిగెనేనిః గడునెయ్యముతోః
బచ్చుగ మేనల్లరికిని, మన్నతముగః గన్నెః గొనుట యుచితము ధాత్రిక్.

61

వ. ఇది మనకులంబునకు వాలాయంబై శరతరాజున నుటయుం గలదు. ఇటువంటి
మేనఱికం దైనను పేయరానిస్థలాంబులు గల వని యెవ్వి యనిన.

62

మ. కులహీనుడు నపుంసకుడు ముసలిం గుఱ్ఱుండు జాత్యంధుండు
బలురోగిక్ సతికంఠః పిన్నయయినక్ భార్యాసమేతుండు క్రొ
వ్వలర న్నెట్టియు సంగహీనుండు వికానాకుండు శాస్త్రోక్త మై
యిలలో నర్హులు గారు బాలికలః వా పేకున్నః బుజ్యం బగున్.

63

సీ. కలిదండ్రీ లేకున్నః వగ నొంటిగాః దైన నల్పరోగియును గృశాంగుః దైన
మూఁగయుః జెవుండును మూర్ఖుః దైనను బావరతుః దైన బాంధవరహితుః దైన
మఱిహీనుః దైనను మఱి పొట్టివాః దైనః పీన సైనను గడుః జేద యైన
జూదరిగాః దైనః జూజగరిగాః దైన రాజులః గొల్చిన రట్టః దైన

తే. ననువువప్పినవాః దైన నబలుః దైన, దిటవు లేకున్న నశ్యంతకుటీలుః దైన
మేనవారికి నిటువంటివాని కైనః, గన్య సేవలః దక్షరక్రమ మెఱిగి.

64

క. తనవంతుపడుచు తనయొద్దన యుండియు నవల వంతు తగ సీయంగాః

గని కొనియును రెండవపడు, చు నడుగ మేనఱిక మీరు సుజనులు ధాత్రిన్.

65

క. తనవంతుపడుచు నొల్లక, చని రెండవపడుచు నడుగ సరి సీయంగాః

జనదామాతులుః దైనను, జనువున నిష్పింపవలదు సతులను వై శ్యుల్.

66

క. మేనఱికమునకు విఘ్నము, పూనినవారలు సహాయముం గొనువారల్

మానక ప్రోసినవారల, భీనయగతిః జేయవలయుః దెలియఁగ నాజ్ఞుల్.

67

క. మెడబంధి వంతువరుసలు, వడిగాః దప్పించినట్టివైశ్యులు కడుపెం

బడి మేనఱికం బీయసి, చెడుగులు కలబాహు్య లాజ్ఞ చేయఁగ నర్హుల్.

68

క. మునుపు సుతులు లేకుండిన, ననువుగ మఱియొకతెః బెండ్లియాడిన సుతులక్

గనిన సవతాలి యరుజులు, దనయులమేనఱికమెనంగధర్మముచెల్లున్.

69

వ. మఱియు సవిస్తరంబుగాః జెప్పెదము వినుడు. వరునికంటెః గన్నియ గడియ
తక్కువగానైన జనించిన వివాహంబుచేయ ధర్మంబు కన్యకయున్నతత్వంబును

వరునివామనత్వంబును జూడఁదగదు. ఈమగాని దని భుజగర్వంబునఁ ద్రోచిన రాజులమంచివలనఁ బోనాడిన ధనమదంబుచేత నైనఁ బశుపతిరక్షధనధాన్యాం దోకా చ్యుతచామదదంతితురగభూషణ పీనిపీనాంబర పుత్రపౌత్రమహదైశ్వర్యంబులఁ గన్నుగానక మేనఱికంబు త్రోసినఁ బరులకిచ్చిన యితరకన్యకం బుచ్చుకొన్నఁ గన్యకజనకునకు వరునిజనకుండు లంచంబు నొసంగి సమృద్ధిపడి యెనుఁగిలి మనిన వరునిజనకునకుఁ గన్యకజనకుండు లంచం పిచ్చి యుభయుల మేకమైతిమని కలసి మేనఱికంబు త్రోసినఁ గన్యకకు ప్రణంబు తెంచిన వరుండు రూపరి గాఁ డని మేనఱికం దైన సమృద్ధిపడని లాంతికావల వివాహంబు చేసిన వంతుఁడగునలు దప్పించి మేనఱికంబుఁ బుచ్చుకొన్న శకునంబు గాదని కన్యక సురూప గాదని విడచిన నేవిధంబున నైన మేనఱికంబు దప్పించిన పాపాత్ములకు గురుదూషకులకుఁ గులదూషకులకుఁ బితృమాతృప్రోహులకు నాజ్ఞ సేయందగు నాయాజ్ఞాక్రమం బెట్లనిన వినుండు బుత్తుత్రయంబు నాజ్ఞయును వెనుక భాస్కరాచార్యులకు నగ రమువారికినిఁ గులబాహ్యుం దైన చూశక్రీతుండు సాష్టాంగదండప్రణామంబుచేసి సర్వాపరాధక్షమచేయవలయు నని ప్రార్థించిన వానికిఁ బ్రతిక్రియ చేసెడుక్రమ ము భాస్కరాచార్యులముద్ర బ్రాహ్మణులవెంటఁ గొనిపోయి కాశీగయాత్రయాగ స్నానంబు లాచరింపజేసి పంచగవ్యప్రాశనంబు చేయింపవలయుఁ దత్క్రమం బెట్లనిన మొదటిదివసంబున సుపవసంప చేసి గోమయాహారంబు నేయించి నూఱు గోదానంబు లలంకారసహితంబుగాఁ జేయించి సహస్రబ్రాహ్మణభోజనంబు చేయించి యారాత్రిరామకథలు వినుచు జాగరణంబు చేసి రెండవదివసంబున సుకల్పయుక్తంబుగా గంగాస్నానంబు చేయించి పంచదశగోదానంబు లలంకారపూర్వ కంబుగా బ్రాహ్మణుల కిప్పించి పంచశతబ్రాహ్మణభోజనంబు గావించి గోమూత్రం బాహారంబుగా నారాత్రి శివస్తవణ చేయించి జాగరణం బుంచి మూడవదివసం బున గంగాస్నానంబు చేయించి యిరువదియైదుగోదానంబులు నిన్నూటయేఁబు మ్రబ్రాహ్మణులభోజనము చేయించి గోక్షీరం బాహారంబుగా నారాత్రి భాగవతపు రాణంబు వినుచు జాగరణంబుండి నాలవదినంబున మృత్తికాస్నానంబు చేయించి గోదానంబులు నేయించి బ్రాహ్మణభోజనంబు నేయించి గోవధ్యాహారంబు గొనిఁగి చి పంచమదివసంబున సర్వప్రాయశ్చిత్తంబు నేయించి సాలగ్రామదానంబు లిప్పించి బ్రాహ్మణభోజనంబు గావించి గోఘృతం బాహారంబు గావించి భగవన్నామసంకీర్తనలచే జ్ఞానియై గురూపదేశంబున నారాత్రి జాగరణంబు చేయించి యాఱవదివసం బునఁ బంచగవ్యస్నానంబును హోమంబునుజేయించి పిష్టాహారంబుగా జాగరణంబు నేయించి యేడవదివసంబున సుగంధస్నానంబు చేయించి బ్రాహ్మణులకు శివలింగం బులు దానంబు లిప్పించి భక్తధారణంబును ముద్గభక్షణంబును జేయించి శివపురా

జంబు వినుచు జాగరణంబు నేయించి యష్టమదివసంబున గురుప్రార్థనమహాసంకల్ప
 పూర్వకంబుగాఁ బుష్పఫలజలస్నానంబులు చేయించి బ్రాహ్మణభోజనశేషం
 బైనయన్నంబు నిడి యారాత్రి రామచక్రత్రంబులు వినుచు జాగరణంబుంచి మఱు
 నాఁడు గంగాస్నానంబు లాచరించి భాస్కరాచార్యముద్రాముద్రితుం బైనబ్రా
 హ్మణునితోఁగడచి స్వగ్రామంబు ప్రవేశించి భాస్కరాచార్యులైన కులస్వాము
 లకు దండంబులు పెట్టి వారియనుమతి నగరేశ్వరజనార్దనవింధ్యవాసినికోనకమల
 వాసవకన్యకాబాలనగరంబులకు మహోత్సవంబులు గావించి నగరేశ్వరునకుఁ బ
 ద్రొందుమణుఁగులకంచుచు భాస్కరాచార్యులకు గురుదక్షిణగోదానంబు నిరువదై
 దొసంగి బ్రాహ్మణభోజనం బొనర్చి కులస్వాములకు భోజనంబులు చేయించి గురు
 పులయనుమతిని లవణంబును వర్షియును దాను వడ్డించి వారలయనుమతి బంక్తిభో
 జనంబు చేసి గురుపులచే గంధాక్షతతాంబూలంబులం జేకొని కభకుఁ బదక్షిణ
 దండంబు లాచరించి వారియనుమతి నుఖంబుండవలయు నిట్లు మేనరికంబు దప్పిం
 చిననారికిని దప్పినవారికి నేవిధంబున నాజ్ఞ నడిపింపనివైశ్యులు నిర్హులులై లో
 కాపకారులై యుందు రని చెప్పి మఱియును. 70

- నీ. ముదమున వరునిది మొదటిగోత్రంబును కన్యకతండ్రినిగన్నతల్లి
 పుట్టింటివారిది పొందుగమూఁడును దనరంగఁ గూడినమనమరాలు
 బాలిక జనయిత్రి మూలగోత్రంబును బాలుని మూఁడును లీలఁ దల్లి
 యాను వారిద్దఱు లది పిన్నవానిది రెండును బడుచుది ప్రేమ మూఁటఁ
 గీ. యెరసి మఱియొక్కటైనను బిడ్డవాని, కూతువానిది రెండోది కోర్కె లలరఁ
 కొడుకువానిది రెండోది కూర్చియలర, నేకమగునేని యావాని యత్తయగును. 71

- గీ. రెంట మూఁడింట గోత్రంబు లొంటి వైనఁ, బ్రవర యైనను బంధుల ప్రవరయైన
 వరుసతోడుతఁ జేయంగ వావి గాదు, కన్య నీకున్న మిగులఁ బుణ్యంబు గలదు.

- గీ. వితమగోత్రంబు మిగులనుబెంపు మీఱఁ
 చేయరా దండ్రు మిగులసంచితము గాఁగఁ
 గన్యగోత్రంబుమిగులను గ్రమముతోడఁ
 బురుషగోత్రంబు మూఁడుగాఁ బొందియున్న
 మిధువసమ్మతి మొదలను మేలు చేయు. 73

- గీ. పిన్నవానిది రెండోది పిన్నపదాచు, వారిగోత్రంబు మొదటిది వరుసతోడ
 మఱుదలకుఁ బెండ్లికొడుకునకరయ నదియుఁ, గుతుకముననిట్లు నెట్టనఁ గోడలగును. 74

- ప. మఱియుఁ గులాచారధర్మంబు లనేకంబులు గలవు. ఋతుకాలపద్ధతియు గర్భా
 ధావాదిషోడశకర్త్రంబులును యజ్ఞాదికర్త్రత్రయంబును గృషివాణిజ్యగోరక్షణ
 వృద్ధిజీవనంబులును సప్తసంతానధర్మవిశేషంబులును మొదలుగాఁగల వైశ్యకుల

ధర్మంబులు సమస్తంబును చెడియంజెప్పి యనంతరంబ భాస్కరాచార్యుల నవ
లొకించి వైశ్యు లిట్లనిరి. 75

ఉ. మీరు మహానుభావులు సమిద్ధవచోపిభవాభిరాము లిం
పారంగ వైశ్యవంశము మహాత్తత వృద్ధి నెలర్చు పివనల్
ధీరత నిచ్చి గోత్ర శతదీప్తయశస్థితిశీలమూల మై
వీరత లుల్లసిల్లంగఁ గనిత్వకృతిం గృతినేయు చొప్పుగున్. 76

క. మును మాపెద్దలచరితము, ముసినాలంకాయచుండు ముపమునఁ జెప్పెన్
ఘనముగఁ దత్కృతి పొందుగ, ననుగుణముగఁ జేసి చెప్పుఁ డాంధ్రోక్తిం దగన్.

ఁ. అని చెప్పి భాస్కరాచార్యులకు సబహుమానంబుగాఁ గర్పూరతాంబూ
లంబు లొసంగి తమకుం గలసమస్తధనంబులు బాలనగరంబుల నొక్కభాగం
బును దేవతాగారంబులకుఁ దటాకంబులకు నొక్కభాగంబును విద్యజ్ఞనకవిగాయక
జనంబులకు నౌచిత్యంబుగా నొక్కభాగంబునుగా నిచ్చి యివ్విధంబున నెప్పటి
యట్లు నడపుం డని బాలనగరంబుల నొప్పగించి భాస్కరాచార్యులకు జాహ్నువీ
తీరంబునఁ దామరవాడ యనుగ్రామం బగ్రహారంబుగా నిడుం డని చెప్పి వెను
నొండలో నర్ధాంశంబు తత్పురదేవతామహోత్సవంబున నొసంగి మిగిలినయర్ధంబు
గులగురువు లైన పండితవర్గంబుల కిమ్మని పురమధ్యంబున శాసనస్తంభంబు నిడిపి
భాస్కరాచార్యులకుఁ దామ్రదానశాసనపత్రక లిఖింపం జేసిరి. తత్క్రమం
బెట్టిదనిన. 78

శ్లో. స్వస్తి శ్రీనగరేశశోవకమలా శ్రీవింధ్యవాసీ జయా
శ్రీవత్సాంకజనార్దనశ్చ సువిశో విఘ్నేశ్వరః శ్రీనిధిః
సూర్యేంద్రావరబుధ్దేజ్యశుక్రవిజస్వర్భానమః కేతవః
సాన్నిధ్యం వెనుకొండపట్టనవకే కుర్వంతు దీర్ఘాయుషః.

శ్లో. కల్యాద్యుబ్ధగణేఽష్టనేత్రరసదృక్పంఖ్యాగతే వత్సరే
ప్రాప్దే ప్రభవే తపస్యపి సితే పక్షే ద్వితీయాగురౌ
ఆర్యా భాస్కరపండితాదిధరణీబృందారకేభ్య స్పదా
ప్రీత్యాష్టాదశపట్టనాధిపతిభిః దత్తం శుభం శాసనమ్.

శ్లో. గృహేగృహే విశాం వర్షే వర్షే ద్వాదశగోత్రిణామ్
వివాహేచ వివాహేచ శ్రీమత్సీమంశకర్తృణి
పుత్రే పుత్రే సముత్పన్నే కన్యాయా జన్మజన్మని
గద్యాణి కం తదర్థంచ గద్యపద్యాదిసత్క్రియా.
కాంతికే పాష్టికే చైవ వైతృకే వృద్ధికర్తృణి

అన్యస్మిన్ పుణ్యకాలే చ గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః

లక్ష్మీనారాయణానంతప్రతాదిషు శమంతతః

గోత్రప్రవరవిజ్ఞానే కులనిర్వాహకరచి.

ప్రతిష్ఠామం కృతా వైశ్యాః స్తస్తాత్పండితఆశ్రయః

యథాకాలం యథావిత్తం యథాదేశం తథాచరేత్

విత్తకాశ్యం సక్రియేత విఫలే ఫలకాంక్షిభిః

అకృత్వా సత్క్రియాన్తూభో నరకే పరిపచ్యతే.

పురాణోక్తప్రకారేణ కృతవాన్ ధర్మచింతయా

ఆయురారోగ్య మైశ్వర్యం పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనమ్

విహికాముష్మికం వైష లభతే నాత్ర సంశయః

పూర్వాశ్రితాన్ పరిత్యజ్య సమీపస్థాన్ కులాగతాన్

యో దదా త్యన్యవిప్రేభ్యస్తద్దానం నిష్ఫలం భవేత్

ఇత్యుక్త్వా తే విశ స్వస్య పుత్రాన్ ధర్మపరాయణాన్

భాస్కరాచార్యపూర్వేభ్యః ప్రదదు ధర్మశాసనమ్,

కులాధరణ చారిత్రాన్ బ్రాహ్మణాన్ శృణుయాత్సుధీః.

పాపండాః పతితా శూద్రాః మద్యపాన్యంత్యజాతిభిః

న శ్రోతవ్యా కథాస్తాకం తేభ్యో దానం నదాపయేత్

స్వదత్తాద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తానుపాలనే

పరదత్తాపహరేణ స్వదత్తం నిష్ఫలం భవేత్.

81

సీ. ముదమొప్పు గల్యాణమున వైదుషిందులు వేర్వేరి నొక్కొక్క పెద్దమాడ
వరుస సీమంతోత్సవమునను వరహాయుః దనయుఁడు గల్గు బ్రతాప మరయః
బుత్రిక జనియింపఁ బోలుపార ధరణింబుఁ బ్రదమార్తవంబునఁ బరంగఁ జతీపె
ప్రతపితృకార్యదైవతమహోత్సవములఁ గర్తలు మీరె విఖ్యాతమునను
తే. గట్టిగా వర్తనలు దప్పినట్టివారు, ఘోరరారవనరకాలఁ గూడి మునిగి
పెక్కువర్షంబులెంతయుఁ బెళుచెనుచు, బుడమిబహుపాతకంబులఁబొందువారు.

సీ. భాస్కరపండిత ప్రముఖసంఘముతోడ వినుఁ డంచు వైశ్యు ల్పట్టనిరి మఱియు
మాచంశచరితంబు మహిలోన వెలయించి పుత్రులరీతిని బొందఁ జేసి
పితృదేవతోత్సవప్రతశుభములయందు వర్తనల్ గైకొని కర్తలగుచు
నెవ్వరి నర్థింప కేఁగింపఁ దప్పక గురుపూజ నేయించు కొనుచు నాజ్ఞ

సీ. సీమలకు నెల్ల వెలయ సుశ్రీలతోడ, బాలనగరాల దీవించి ప్రబలఁ గోరి
ప్రపరలెఱిగించి కల్యాణపరులఁజేసి, ధాత్రి వెలయింపుఁ డాచంద్రతారకముగ.

వ. అని యిద్విధమున శాసనము లిచ్చి బాలనగరములం జూచి యిట్లని రయ్యా!
మీర లీగురుభాస్కరాచార్యుల ననుచునును బూజించుచు వీరియాజ్ఞానుసరణం
మున నడువగలవార లనిచెప్పి యనంతరంబ తలవరులం జూచి మీర లీనగరేశ్వర
దేవాలయమునకుఁ బడమర మిట్లుపల్లంబులులేసి సమస్తలంబున గుండంబు లాయ
త్తంబులు నేయుం దనిపలికిన వారు భయంబంది మెల్లనచేరి వైశ్యుల పాదంబులు
పట్టుకొని దండంబు లిడి యిట్లని విన్నవించిరి. 84

గీ. మీరు పెంపఁ బెరిగి మీ పాదపద్మంబు, లరుచినంబుఁ గొలిచి యధికమమలః
బొడచి యొక మీరు పాసంగి ముక్తికి నేగ, విచట నుండ నొల్ల మెట్లు లయిన.

వ. అని యనేకవిధంబుల విన్నవంబులు చేసికొని వారలయనుమతి పడసి పెంటఁ జను
బడై వీరకంకణంబులు ధరియించి గుండంబులు శ్రవ్వి యలంకరింపఁ జేసిరి. 86

నీ. పన్నెరుచిలికినపదనైనఁబావి కలకనమృగనాభకర్ణమంబు
కలయంగనలికినఁ గమనీయ మైమించు గుండంబులో మేటికొమరుమిగులఁ
పత్పార్శ్వసంఘటఁ దద్దయు మేరుగా వివిధమాత్మకరత్నవిరతి పనర
రంగవల్లులఁ దీర్చి శృంగారభంగులఁ బటుతరస్ఫురణలు పరిశవ్విల్ల

లే. గంధసారద్రుచుంబులు ఘనత మెఱయ, గుండములనిండఁ బఱపుచు దండమిగులఁ
జల్లకర్పూరతైలంబు చతురగతులఁ, గప్పి రుతటఁ గర్పూర మొప్పు మిగుల. 87

వ. ఇద్విధంబున నలంకరించుచు నానాచిత్రవిలాసంబు లలర మహోన్నతంబు లగుతమ
కంబులు ముప్పిరిగొనఁ జిత్రవస్త్రతోరణ రంభాస్తంభగుగ్గులు దీపనివారంబుల
నొప్పంజేసి రాసమయంబున వైశ్యులు కమకుఁబొంగనలా గని యిట్లనిరి. 88

క. వాసవకన్యాసహితము, గా సరభసప్సృత్తి మీటు ఘనశృంగారో
ల్లాసిత లై యుండఁడు ను, త్రాసానలకిలకును దాల్కొనవలయున్. 89

వ. అని సాధ్వీసముదయంబులకుం జెప్పి తదనంతరం బావైశ్యవరులు వీరవ్రతంబులు
ధరియించి పరమోత్సాహంబున నిట్లనిరి. 90

చ. మనమతిధైర్యవంతులము మానకమానకతోరవీరకన్
జనులు నుతింపఁ బూనితిమి సాహసవైఖరిఁ జెప్పఁ జిత్ర మై
కనలెడునగ్నికుండములఁ గ్రక్కున వచ్చి యనుప్రజంబులం
దనరి శివార్పణం బనుచుఁ దద్దయుఁ బూసిన సాహసక్రియన్. 91

మ. విని యెబ్బంగిఁ దలంచునో నయగతి స్వీక్షించి యన్వాసవి
న్దనమారం గడు నూఱడించి తలఁపు ల్నానావచోయుక్తులన్
దనర న్నారసి నేర్పు పెంపున మహాధైర్యప్రతాపస్థితుల్
ఘనమాచి త్తముసంఘటింపవలయుం గెవల్యసంసిద్ధికిన్. 92

వ. అని మఱియు నెఱుంగ కంటిమిగాక యవ్వాసవిచిత్రమును నతిసాహసక్రియ
యును మన మెఱుంగదుమె కద యిదియ మృదుమధురవాక్యంబుల ననునయింపు
మని కుసుమాఖ్యుగృహంబున కనిచి బాలనగరంబులు జూచి పురంబుల శృంగా
రంబు నేయింపుం దనిన వారలు తత్త్వ జంబ. 93

గీ. పురము వేడ్క నలుకారములు దనర్పః, దమచమత్కృతి నత్యాదరమును మెఱయ
సకలవస్తువితాన సుసంగతముగఁ, జేయుచుండెరి విమలసుశ్రీలు చెలఁగ. 94

వ. అంతః గంసుమాయుధుండు నిజమందిరంబునకుం బని పుత్రియైనవానిని నవలొకించి
యిట్లుని విలసింపం దొడంగె. 95

శా. సీరూపంబును సేదుమంచితనము స్మి నేర్పు సముద్దులుక్
సీరమ్యం బగు రాజహంసగతియు స్మి రాజసింహస్యముక్
స్మీరత్నావళిహారశోభిగళము స్మి మందహాసంబు సెం
కేరీతి స్త్రుతిపంగవచ్చుఁ జెపుమా యేణాక్షి యోవాసవి. 96

సీ. పాండవపంశసంభవుఁ దగువిష్ణువర్ధనుఁ డేల ధాత్రికి దండు వెదలె
విమతలఁ బరిమార్చి విజయంబుఁ గైకొని లీలతో మనపుణి కేల వచ్చె
వచ్చిన మనమేల వరుసతో నతనికిఁ బొడనూపితిమి పరిస్ఫురణమెఱయ
మనతోడఁగూడ సమృద్ధిలతో వచ్చె సేకన్య మున్నతఁడేల చూచె

తే. జూచి మోహనలీలల సొబగు మీఱి, యేలకల్యాణ మగఁ గోరి యిచ్చ నుబ్బె
నింతయును విధివశము గా కింతవట్టు, మనలఁ ద్రేచేచుదురితకర్తంబుకతన. 97

చ. సతతము పెక్కుదానములు సద్ద్విజకోటికి సిచ్చి సూన్యత
వ్రతము లొనర్చి ధర్మము లవారణలీల ఘటించఁజేసి శా
శ్వతబహుభోగసంపదలఁ జాలఁగఁ గైకొని నిన్నుఁ బుత్రిగాఁ
జతురతఁ గంటి నోపరసిజాతవిలోచన వాసవాంగనా. 98

వ. అని పలికి. 99

క. అప్పుడు శోకభరంబున, ముష్టిరిగొని కుసుమనెట్టి మోహపుఁబుత్రిం
దప్పక చూచి కలంగుచు, నప్పంకజగర్భ దూరె నకటా యనుచుక్. 100

సీ. కన్య నాయుక్షీణఁగా మత్కులంబునఁ బుట్టింపఁ దగునె యంభోజగర్భ
బాలాలలామను భర్తృహృన్యనుగాఁగఁ గావింపఁ దగునె యోకాలకంఠ
పుత్రికారత్నంబు భోగభాగ్యశ్రీలఁ బాపంగఁ దగునె యోపద్మనాభ
యీపుష్పకోమలి నెట్లు నిర్దయుండవై యాహుతిగొనియెద పన్నిహోత్ర

తే. దేవతతులార రవిసుధాదీ పులార, యక్షపన్నగభేచరాఘ్యక్షులార
మానిషరులార భూనభోమాన్యులార, దయదలంపక యిటు చేయఁదగు నె మీకు. 101

వ. అని పెక్కువిధముల నక్కమలగర్భముఖ్యుల దూఱి శోకవిహ్వలహృదయుం
డగుచు నక్కన్యామణిరూపముఁ దనమదిం దలపోయుచు మూఁచి యొక్కింత
నేపునకు నేదదేఱి తన కెదురుగా నేతెంచిన యక్కన్యారక్షంబు వెత్తుకొని
కూర్చుండి తనతోడలపై నిడికొని లేఱిచూడఁజాలక చూచినయెడ దృష్టితాః
కునో యని కలంగుచుఁ బలుమఱు తల నిమురుచు నెట్టకేలకుఁ గన్యామణి విన
నిట్లనియె. 102

శా. తల్లి వానవి వానవాంగన మహాశైర్యప్రతాపాశ్శృణు
క్షల్లాంభోజవికాసితాస్య పిచు వాహార్యాదిభాగ్యంబునం
దెల్లం దైవమఖంబునకొ శుకృతినై లేఁంబునం గాంచితె
ముల్లోకంబులఁ గీర్తి నించిత జను ల్లోదంబునం కెంగఁగాక. 103

క. నగరంబునఁ గలవార్తలు, నగరస్వాముల ప్రతిష్ఠ నానావిధము
తైగినన్యపాలునికలఁపును, నగణితముగ నెఱుంగుదమ్మ యంభోజముఖి. 104

క. మన మేమితలఁచుచుండఁగఁ, దనరారఁగ దైవ మేమి తలఁచునొ కదవక
మనుజాధిపుఁ డిద్విధమునఁ, గొనకొని యన్యాయకార్యగోచరుఁ దయ్యెక. 105

ఉ. ని న్నచె వట్టితెత్తు మని నిర్దయవృత్తి నృపాలసభృటుల్
వన్నుగ వచ్చినారు కలపావరి వానవి నీమనంబున
న్విన్నదనంబు నొందక వివేకముపొందుగ ధీరచిత్తవై
వన్నుతగీర్తి నొందవలె నమ్మతి నొక్కతలంపుఁ జెప్పెదక. 106

వ. అనుచు నక్కుసుమవిభుండు దుఃఖార్థనింబున మునింగి. 107

గీ. చెప్పలేక కలఁగుఁ జెప్ప చుద్యోగించుఁ, చెప్ప నేచికకుచుఁ జెప్పకుండుఁ
జెప్పకున్న బాలచిత్త మెట్లుం . నో, చెప్పువల రుచకుచుఁ జెప్పఁదొడఁగ. 108

సీ. విష్ణువర్ధనుండు పృథ్వీతలేందుల నెల్ల నని నెచ్చి మనవీటి కళఁదు వచ్చి
నిన్ను నిమ్మని వట్టి నిగ్రహింప మహోగ్ర బహువిధంబుల మమ్ము బాధచేయ
మానంబుఁ బొటించి మనకులస్వాములు ప్రాణంబు విడిచి యేఁ బ్రతిభ దనర
మౌనస్మీర్తులు వసుధలో నెగదంగ నన్నిప్రజేకంబు లర్థిఁ జేసి

తే. ముక్తిఁ బొందఁ దలంచిరి మోదమలర, నీనరాయం బపేక్షించి నిత్యపదము
గలుగు నిట్లని కులమువారలు కలంచి, పలుకు మని నన్నుఁ బించిరి పలుకులెల్ల. 109

వ. అని కుసుమవిభుం దదరిపడఁ బట్టిన విని యతనిసాధ్వి యైచకుసుమగంధి శోక
పరవశ యై మూర్ఛిల్లి కొంతతడవునకు నేదదేఱి తనముద్దుఁగూతు నెత్తికొని పుర
పురం బొక్కుచు గద్దదస్వరంబున నిట్లనియె. 110

ఉ. నోములు సద్వృత్తంబులును నూతనభంగి నొనర్చి భామిసి
స్తోమము మెచ్చ మాసములు తొమ్మిదిమోసియు నిన్నుఁ బుత్రిగా
నేమముతోడఁ గాంచితిని నీరజలోచన మమ్ము డించి నీ
వేమని యగ్ని కాహుతిగ నేగెదు మా కెఱుంగంగఁ జెప్పమా. 111

క. నిన్నుఁ గొడుగువగిడిం గంటిని, వనజారికలావళంబువరమున నీవున్
దనయా సౌభాగ్యంబున, జనియించితి నిన్ను సర్వజనులు నులింపన్. 112

సీ. వైడిగిన్నెలలోనఁ బాలు నేయును బోసి పంచదార యొకింత మించ వేసి
బహువిధంబుల జోలవాడుచుఁ ద్రావించు నీముద్దుపలుకుల నేర్పు మెఱసి
విందు నెయ్యముతోడ వీనులకింపుగాఁ గలసి చక్రత్రలు కలికి మతులు
వీక్షించి హృదయారణ్యంబులోపల నానందమొందుదు నద్భుతముగ

తే. నెట్లు నిన్నుగ్నికీలల నెఱియ భాత్రి, యందు నొప్పించు నక్కటా హరివిరించి
ముఖ్యులేటికిఁ దెలియచో ముగ్ధ నీదు, మృదులభావంబుఁ దలపోసి మదినివగతు.

గీ. పుత్ర కామేష్టి చేసి శంభుని గుఱించి, తనయగా గంటి నీన్ను వృద్ధాప్యమునను
అకట! నీమేలు మాడలేదయ్యెఁ బిదప, నట్టిసంతోష మెక్కడ నణఁగఁ జెపుమ.

వ. అని యిట్లు పరమదుఃఖితుఁ డై యున్న శశిచంద్రులం జూచి వాసవకన్యకాసహో
దరుఁ డైననిరూపాత్ముఁ డిట్లనియె. 115

సీ. ప్రియము రెట్టింపంగఁ దెంచితి వివాహుల్ల మాత నిన్నెట్లు నే మఱియు నమ్మ
నిఖిలవిద్య లెఱుంగనేర్పినతండ్రివి కనువేడన్ నిన్నెట్లు విడుతునయ్య
అభివాంఛితంబు లిమ్మనియెదుచెయలి నింక నేనెవ్వరి కిత్తునమ్మ
వేడకతో ననుగారించుబంధువులార వాతతో నెట్లు వేగింతు నయ్య

తే. యనుచుఁ బలుమాటు వేర్వేఱ నాత్మదలంచి, ఘనతరంబైనదుఃఖాబ్ధిమునిగిలేచి
వేయుభంగులఁ దాఁ బలవింపఁ దొడఁగి, వంతకంకను నానిరూపాత్ముఁ డెలమి.

వ. అనంతరంబు కనుమాఖ్యుండు కూతుఁడు గనుంగొని యనేకవిధంబుల దుఃఖించి
గద్దదకంకుండై మఱియు నిట్లనియె. 117

మ. అనలజ్వాలలఁ జొచ్చునప్పుడు మహాహంకార మేపారఁగా
జను లత్యద్భుతభంగిఁ జూడఁ గడఁకన్ సురంభజృంభాత్తులై
ఘనభక్తి న్నది శంకరుంచలఁచుచు గారుణ్యభావన్మునన్
మనవైశ్వాన్వయ మెల్లఁ బావవముగా మన్నించి రక్షింపుమి. 118

క. నీవలనను మనవంశము, ధీనిశులం బై ధరిత్రిఁ దేజం బెసఁగం
భావకళిలను భీకర, భావంబులు గాఁగఁ జూచి భయమందకుమి. 119

వ. అనుచు ననేకవిధంబుల బోధించుచు శోకవివశుండై యుండెనంతఁ గునుమగంధి
యొ దుఃఖార్థవమగ్న యైయుండె నయ్యవసరంబునఁ దల్లిదండ్రులను నవోదర
బంధుజనులం జూచి యూరించుచు వాసవి యిట్లనియె. 120

కా. ఏలా యజ్ఞులరీతి మూఢమతులై యిబ్బంగి శోకించుచున్
జాలిం బొందకుఁ డొక నన్నుఁ గడఁక న్నందంభజ్యంభంబునన్
బాల చ్చుగ్రతఁ బట్టిలెం దనువృపున్ వైశ్వానరాక్షీలమై
కాలోగ్రం బగుకాపభిక్షమున నే ఖండితుఁ దత్కంఠమున్. 121

ఉ. మీకు విచార మేల బలిమిం జననాథునిభృత్యు లుగ్రులై
చేకొని పట్టవచ్చినఁ బ్రసిద్ధున ప్రతిభాగ్నివీక్ష ల
స్తోకగతిం దనర్ప భయదుస్సహకాపమహావిజృంభణ
స్తోకము లెల్ల మెచ్చ భటలోకము నుగ్రత భస్మ మేర్చెదన్. 122

చ. జ్వలదనలోగ్రతుండమునఁ జయ్యనఁ జొచ్చి యచువ్రజంబుల
నె్వలయ శివార్పణం బుచు విశ్రుతభక్తి నొనర్చి శంభునిం
గొలిచి వణిక్కులంబుఁ దగఁ గుంభిరియం దతిపావనంబుగాఁ
నలరంగ మీకుఁ బుణ్యగతు లచ్చుగ నిచ్చిన మెచ్చరాదొకో. 123

చ. వగవున కేమికారణము వైశ్యు లనాథ లటంచుఁ బ్రవృత్తం
బగఁగొని భూతలాధిపుఁడు పాపమునేసిన నెవ్వరడ్డ మీ
జగతిని జావులేనిమనుష్రజముంగలదే వణిక్కులం
బగణికకీర్తి నొంద మృతు లచ్చుగ నిచ్చెద దుఃఖ మేటికిన్. 124

క. ఏమియు నెఱుంగని మూఢత, నేమతి సంసారదుఃఖ మేలా త్రవ్వన్
భూమిని మును జనువారలు, నేమంబున జగతి నుండనేరరె చెప్పుఁడా. 125

గీ. లేజ మొనరించి నుజ్జానరీపలక్ష్మీ, చేత నజ్ఞానతిమిరంబు చెండి వైచి
శ్రీమహాదేవుఁ గైలాసశిఖరివాసు, నెలమి మెప్పించి కైకొందు నిష్ఠసిద్ధి. 126

చ. నలపురుషుత్స చంద్రసుతనందన రంతిగయాంబరీషరా
ములు శశిబిందుపం క్తిరథముఖ్యధరాతలనాథు లోలి దో
ర్బలయుతు లై మాహీతలము పాలన చేసిరి గాక కాలముం
గెలువఁగ శక్తులై రె మది భేదము నొందకు తండ్రి యెంతయున్. 127

వ. అనుచు ననేకవిధంబుల నావాసవకన్యాలలామంబు పూర్వకథావిశేషంబుల జ్ఞాన
వైరాగ్యంబు లుపదేశించుచుండె నంత నబ్బాలనగరంబులు పురంబు నముద్భట
చటులవీరాలాపంబును నానాదేవతామందిరద్వారపంచమహావాద్యఘుమఘుమా
యంబును వివిధమణిగణప్రయుక్తకనకధ్వజముక్తాఫలచ్ఛత్రచామర దివ్యాంబరవితాన

విరాజితంబును బుణ్యపణ్యవీధి కాంగణకస్తూరి కాజలసంస్థాత మణిరంగవల్లికావేల్లి
తంబును మధురసుధాఢౌతశాతమంభ ప్రభాధగద్ధగితభూనభకమబంకంబును సదా
శివధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠవీరమాహేశ్వరసంకులంబును నై కైలాసనగంబునుంబోలె మె
ఱుగులం బొదలి కీర్తితైశ్వర్యం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 128

క. లలనలు వాసవకన్యా, నిలయమునకు నేగుచెంచి నియమవ్రత లై
చెలఁగుచుఁ బరమానందా, బులు మెఱయంగ వెలయ సద్విభూత్యనురక్తి. 129

సీ. మగువలు పన్నీట మజ్జనంబులు దీర్చి కమనీయచిత్రాంశుకములు గట్టి
కస్తూరిజవ్వాదికలపముల్ మ్రోఁ బూసి ఫాలస్థలంబున బాగు మెఱయఁ
దిలకంబు లొగిఁ దీర్చి నివ్యభూషణములు కడు నొప్పుమీఱ నంగమునఁ దాల్చి
చెంగల్వరేకులుఁ జేమంతిపూవులు జడలందుఁ గొప్పుల సంతరించి

తే. తమలమ్ములు నేయుచు దర్పణములు, మంచిఫలములు పాణిపద్మముల మెఱయ
సుడిసి బహువిధగంధము లొసఁడుముట్ట, వాసవాగనయఁటికి వచ్చి రపుడు. 130

వ. ఇట్లు వచ్చిన. 131

క. కుసుమాంబ సంభ్రమంబునఁ గుసుమసుగంధులకు జూచి కోరికఁ బలికెం
బొసఁగఁగ వాసవకన్యను, రసికతఁ గై నేసి రండు రాజితలీలన్. 132

క. అని చెప్పిన నొఁగాకని, యరురాగముతోడ సప్పు డంగన లెల్ల
న్వినయమునఁ గన్యకామణి, నెనయఁగఁ గై నేయఁ బూని రింపులు వెలయన్. 133

క. సంకంగినూనె శిరమున, సొంపునఁ గలయంగ నంటి జొబ్బిల మేనం
బెంపున మైమర్దనగా, వింపుచు నలుగొప్పఁ బెట్టి కేడుకతోడన్. 134

సీ. కస్తూరియును బచ్చకర్పూరమును గోవజవ్వాదియును మంచించందనంబుఁ
బన్నీటఁ బదనిచ్చి పంకంబుగాఁ జేసి యందుల నటకవి నమరఁబెట్టి
గంగాజలంబులఁ గలయ మజ్జనచూర్చి పంచవర్ణాన్నంబు బడిసి వైచి
దివ్యాంబరంబుల దేహంబు తడి యొత్తి కుఱులు నున్నఁగ దువ్వి కొప్పు పెట్టి
తే. ధాళధశమగుబహుపుష్పదామకములు, నెఱయఁ గబరీభరంబున నిండఁ దుఱిమి
నొసల మృగమదతిలకంబు పొసఁగఁ బెట్టి, చెందుమణిదర్పణంబును జేతి కిచ్చి. 135

క. పాటిరగంధి కన్నులఁ, గాటుక నేరుపునఁ బెట్టి కనకమణిశ్రీ
తాటంకంబులు చెవులఁ బ, టాటోపంబుగ ధరించి రంచికలీలన్. 136

గీ. చెలఁగి కట్టాణిముత్యాలచేరుచుక్క, విశ్రుతం బైనసీమంశవీధియందు
వించి కోమలదివ్యమాణిక్య మైన, ముక్కఱ యపుడు గాసాగ్రమున నమర్చి. 137

సీ. పచ్చలకడియాలఁ బాణిపద్మంబులఁ గీలించి రత్నసంకీర్ణ మైన
భవిరెలు మృదుకర్ణ భాగంబులను బెట్టి తారహారముల నూతనము లైన

పదకముల్ గళమన భాసురంబుగ వైచి భకయుగంబున బాహుపురుల నుంచి
కటికటంబున కత్నకాంచికాదామంబు జెలువొప్ప నమరించి చిత్రరీల

లే. చంద్రులు వీరమద్దియ లంద మైన, మెట్టెలను బెట్టి పిల్లాండ్లు మెఱయఁ బూన్చి
మేనఁ గస్తూరి గంధంబు మిగుల నలఁది, వాసవాంగన నపు నైసేసి రెలమి. 138

వ. మఱియు ననేకభూషణంబులు తొడిగిన నావాసవకన్యక చంద్రరేఖయుంబోలె
జేరిల్ల నయ్యవసరంబున బాలనగరంబుల వసంతంబులు చేయించి యనంతరంబ
కుసుమాంగనయు వాసవకన్యయు నెలవొసంగ వైశ్యకాంతలు నిజమందిరంబుల
కరిగి. 139

గీ. దివ్యబహుగంధగంధితదీప్త మైన, చందనంబులు మేనులఁ జాల నలఁది
హల్లకాద్రిప్రసూనంబు లమితభంగి, నడర ధమ్మిల్లములయందు ముడిచి రంశ. 140

వ. మఱియు ననేకవిధంబు లైన యంబరంబులం గట్టి దివ్యభూషణంబుల ధరియించి
బాలనగరంబులఁ బిలిపించి వారల నాదరించి వసంతంబులాడుటకై యుద్యోగిం
చుటయు వారలు పసిఁడి కొప్పెరల నిండఁ బన్నెరు నానావిధంబుల నించి వెం
డితోట్లఁ గర్పూరతైలంబులును జాఁదుమొదలైనవస్తువులును బట్టించి మఱియును
వసంతోచిత నానావిధద్రవ్యంబు లనేకంబులుగాఁ గూర్చి చిత్తునగ్రోవులు మొద
లైన యనేకచిత్రంబులు గూర్చి వసంతంబులకు రుదసి బాలనగరంబులు పిలిపించి
రాసమయంబున. 141

కా. సాక్షాదాదిమలక్ష్మీవోలె సుషమాసౌభాగ్యభాగ్యోదయం
బీక్షోణిం బ్రభవించె నొక్కొ శుభమత్రేభంబుఁ దానెక్కిన
స్వీక్షింప న్నకులెల్ల భవ్యతురగాష్వితోత్తమారోహ లై
యక్షిణప్రభ లుల్లసిల్లంగ మహాహంకార లై వచ్చినన్. 142

వ. కదలె న్వాసవకన్యకామణి మహోగ్రవృగృజృంభాత్త యై
సునతీసంఘము గొల్వ మాగధజనస్తోత్రంబు లేపారఁగా
విదితచ్ఛత్ర పతాకచామరఘటా విభ్రాజమానస్ఫుర
న్తదధారాభినవాను మోదనటనామందామితానంద మై. 143

వ. అష్టదశ. 144

సీ. శర్త కుంభంబులఁ బట్టినపన్నెరు జెమ్మనగ్రోవులుఁ జెమ్మవారు
ఘనచిత్రవేదికాకమనీయకర్పూర సిరములు వెదచల్లి చెలఁగువారు
మణిఘటసంపూర్ణమంజులమృగనాభిపంకంబు లొగి వేపి పరఁగువాడు
బహుయంత్రదీర్ఘ కాపరపూర్ణచందనశలకేళి యందంద పలుపువాడు

తే. గుంకుమ ప్రసూనాగరుఘుస్మణసురభి, వస్తునిచయంబుఁ జగఁ జల్లువారు నగుచు
నవ్యకాంతావణిగ్బలనగరవరులఁ, గొలువ నేతెంచె వీధులఁ గువలయాక్షి. 145

సీ. అలరఁగఁ బంచమహాశబ్దములు మ్రోయు వివిధభంగులరాజవీధి నేగి
రాజిల్లు నగరేశ్వరస్వామిఁ బూజించి తాత్పర్యమున జనార్దను భజించి
వేడుకతోఁ జని వింధ్యవాసిని గొల్చి కడుభక్తితోఁ గోనకమల కెఱఁగి
కొదవ లేకుండంగఁ గొఱఁతనోములు నోచి ధారిణీసురులకు ధనము లొసఁగి

తే. యిష్టబంధుజనంబుల కీస్సితార్థ, సంచయము లిచ్చి యద్దులఁ జాలఁ దనిపి
తమ్ము నెప్పుడు దయతోడఁ దలఁపుఁ డనుచు, బాలనగరాల దీవించి ప్రబలఁగోరి.

తా. ఆకన్యామణిఁ జూచి వైశ్యవరు లత్యాశ్చర్యముం బొందుచు
న్యోకన్యోకశుభా క్తినిత్యకరుణాలోలాత్తు లై యుబ్బుచున్
శ్రీకీర్తిసితిగా నెదుర్కొని బహుశ్రీవాహనారూఢు లై
భూకంపంబుగ వీధుల నైఱయుచుం బుష్పావళి బ్రలుచున్.

147

చ. తరుణులుఁ ప్రాణవల్లభులుఁ దక్కినచూపటు లుల్లసిల్లుచు
నవ్వరుస వసంతము ల్బలీపి వాసవకన్య సఖిజనంబులు
నృరసవచోవిలాసముల సంభ్రమ మొప్పు ననుగ్రహించుసౌం
పరుదుగ వింధ్యవాసినిగృహంబున కేగె నుదారమూర్తి యై.

148

సీ. అమృతహాశ క్తికి ననురక్తితో మ్రొక్కి విధిపురస్కరముగా వినుతమహిమఁ
గొఱఁతనోములు నోచి కొమరొంద సఖులకుఁ దద్వ్రతశుభపదార్థంబు లొసఁగి
యిల బాలనగరాల బలుమాటు దీవించి చిరవృద్ధి నొంద నాశీర్వదించి
ప్రాణవయస్యులఁ బలుమాటు వేర్వేఱఁ బిల్చి కొఁగిటఁ జేర్చి ప్రియము చెప్పి
తే. తొరఁగుబాష్పంబుధారలఁ దుడిచి మిగుల, నూఱడించుచు నేర్పుల నొకరి కొకరి
నెప్పుగించుచు నియతితో నాదరించి, వెలయ దీవించి మన్నించి వేడ్క లలర. 149

సీ. శ్రీజనార్దనమహాశ్రీనగరేశుల నతిభక్తిఁ బూజింపుఁ డనుదినంబు
భాస్కరపండిత ప్రముఖపురోహితవిభులఁ భావింపుడు వేడ్కతోడ
నారూఢిఁ గులధర్మమైనమేనఱికంబుఁ దప్పక నేయుఁ డుదారవృత్తి
ధీరతతోడ మదీయసంప్రీతిగా నుత్సవంబులు నేయుఁ డొప్పు మిగులఁ
తే. బుడమి దుర్జనసంగతి విడువవలయు, నిజకులాచారపర్తన నెఱవవలయు
ననుచు వాసవకన్యక యానతిచ్చి, చెలఁగి వైశ్యుల నెల్ల నాశీర్వదించె.

150

లయగ్రాహి. ఇందిరయుఁ బోలె మకరందజలభరిత మగు

కుండకురువిందములపందడిలకుండం

బొందుపడ్డ మెండుకల నందముగఁ దుఱిమి ఇయ

మందీ విభవం బెసగఁ దుందుభులు మ్రోయున్

సందడిగ వాసవియు మందగతిఁ గదలెఁ జెలు

లందఱు భరింపఁ బెరుపొంద శుభలీల

స్వందీపనము ల్వాగద సుందరులు చెలఁగ నుక

బృందములు చేరి దివి నొంది కడుఁ జూడకొ.

151

వ. ఆప్తమా నానావిధి క్రమేసిపినాంబరంబులు శుద్ధసువర్ణప్రవృంబులు సింహంబులుఁ
బరిసుళవస్తువిశేషంబులు వస్త్రవైభవార్థ్యగోమేధికాదినవరత్నంబులుఁ జేతులకొలఁది
వెదచట్లుచు నురభీదప్రవృంబుల వసుంతులు లాడుచు వింధ్యవాసిసీసలయంబు చేరి
యమ్మహాశక్తికి హృదయోపహారంబులుఁ బూజ లొనరించి కదలి మూలస్థానమల్లికా
ర్జునశ్రీనగరేశ్వరశ్రీచనార్దనకోనకమలాదుర్గాదిపారదేశతాసికాయంబుల బహు
విధోత్సవంబుల బహువిధప్రవృంబుల నొసంగి వేదవేదాంతవేత్త లైనవిప్రులకు
విద్యుక్తదానంబు లిచ్చి పెద్దలు కవిగాయకులు దీపింపఁ గులవృద్ధు లైనవైశ్యసం
ఘంబులు గొలువఁ బెనుగొండపురంబునం గలగునాబాలగోపాలంబుఁ జూడ
నేతేర బాలనగరంబు లుప్పొంగుచు మహోత్సాహంబున నెచ్చరించునట్టిసమయం
బున నవ్వాసవకన్యామణి మొదలైనవైశ్యసంఘంబులు భద్రవంతావళంబుల నెక్కి
పందిమాగధులు కైవారంబునేయ వికసితవదను లై కదలి శ్రీనగరేశ్వరసలయంబు
నకుఁ బశ్చిమభాగంబున భద్రవేదికాస్థలంబున నవ్వాసవి నిల్చి సింహాసీతంబున
పీఠాసనాసీన యైననిజదివ్యదేహంబునఁ బ్రకాశమానం బగునట్లుగాఁ గన్మాకుమా
రీశక్తి వంష్ట్రకరాశాట్టహాసంబుతో ననేకాయుధంబులు ధరియించి యవ్వాసవి
హృదయకమలంబుఁ బ్రవేశించినఁ దత్క్షణంబ దుర్నిరీక్షం బగుఫాలాక్షునిలలా
టాన్ని నిజరూపంబు ధరియించి ప్రబలభయంకరాకారంబుఁ జూపినట్లు విష్ణువర్ధన
భూపాలునిమృత్యుదేవత కనిపించినరీతిని మఱియు శుంభనిశుంభచండముండగ క్త
దీపమధుకైటభులమీఁద భద్రకాళి కసిమసంగినచందంబున రాక్షసులమీఁద
రఘురాముండు చూచుచుండ శీతామహాదేవి కవిసినవిధంబునఁ గ్రవ్యాదులమీఁదఁ
గృష్ణుండు చూడ నత్యభామ రణంబునకుం దొడరినట్లు విష్ణువర్ధనమహారాజేంద్రు
మీఁద నమ్మహావాసవాంగన దివ్యదేహంబున ననేకాయుధహస్తలై శివదూతలుద్భ
వింపం జూచి వారందఱు భయకంఠితు లై యుండి నట్టిసమయంబున వాసవి
నలుదిక్కులు విమర్శించినమాత్రంబున వీరదనం బుప్పతిల్లఁ గనుదమ్ము లరుణకమ
లంబు లై కనుపట్టె నట్టిసమయంబున వాసవి యిట్లునియె.

152

శా. శోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచుకొ ఘోరాన్ని వీక్షించుచు

బాపాత్తుం డగువిష్ణువర్ధనమహీపాలుండు దుర్భాగుడై

యాభుక్త్యాత్మల కేట్లు చేసె నకటా యెబ్బంగి ఖండింతునా

కాపుండుం డగువానిమూర్ధము మహాకాలాన్ని హోమంబునకొ.

153

వ. అని వితర్కించి రక్షురామబాణసమానం దైనవాక్యంబున నిట్లనియె. 154

ఉ. ఎప్పుడుఁ గన్వయు న్నతులు సేవణిగన్వయసత్యసంధులు
న్విష్ణుకునస్నిజాలముః బ్రహ్మకమునేయుట విన్నమాత్ర నే
తప్పక రాజమస్తకము ధాత్రితలంబునఁ బెక్కువ్రయ్యై
చెప్ప విచిత్ర మై పడుట సిద్ధ మటంచు శపించె నుగ్రతక. 155

వ. మఱియుఁ బదనంతరంబునఁ గులవృద్ధు లైనవైశ్యులను భాస్కరాచార్యులకు వే
ర్వేఱఁ బిలిచి బాలనగరంబులకు భాస్కరాచార్యుల నప్పగించి వారల విలీకించి
ప్రతిష్ఠా మీఱ నిట్లనియె. 156

సీ. మదగజాకృతితోడ మట్టిమల్లాడుదుఁ జెరుగాలి నై వీతుఁ డెఱికి పోవ
బ్రహ్మరాక్షసి నయి బాధింతు వాకిట విడువక కూర్చి నై మడియఁ జూతుఁ
గాళికాదేవి నై భండించి చంపుదుఁ గంగ నై పుంగుదుఁ గసిమసంగి
గరుడి నై మీఁది కెగరినను బొరిగొందుఁ గ్రుంకిన మొసలే నై కుదియఁ జూతు
సింహంబుచంద మై చెందుదు నఖములఁ బులిరీతిఁ దమిరేంచి పొడియఁజూతు
వెలిగాఁడిపాము నై విడువకుండుదు నింటఁ గంపు నై పెరుగుదు గట్టిగాను
మృత్యురూపంబున మితి లేక చంపుదు జముడ నై ప్రాణుల సంహరింతు

తే. నన్ను నట్టింటఁ బూడింపకున్నవారి, భాస్కరాచార్యవర్యులఁ బ్రతిదినంబుఁ
గొలువకున్నట్టిసింహులకుల మణుంతు, ననుచుఁ బోకలకుండఁ జట్టనుచు తాతఁ
బగులవ్రేయుచు మిగుల నార్భటముతోడ, నన్నిజూచుచుమఱియునిట్లనుచుఁ బలికె.

సీ. మొదలిరాజులనెల్ల ముయ్యేడుమాటులు తెగఁజూచురేణుకాదేవిరీతిఁ
ప్రతిభటపర్వతపక్షంబు లగలించు తగునిందు శతతోటిధారఁ బోలి
కఱిలేని జీవులఁ దరియంగ నాలుక కసిపోవు దినుభద్ర కాళీతిఁ
బటుతరఁబ్రహ్మాండభాండంబు లవియంగ మో దెడుశితికంఠమూర్తిపగిది

తే. మనుజులచేత జాజ్వల్యమాన మగుచు, నొదవు నాక్రోధవహ్ని కాహుతిగఁ జేతుఁ
గులమువైశ్యులు నను భక్తిఁ గొలుకున్న, భాస్కరాచార్యశిక్షచేఁ బ్రబలకున్న.

సీ. అఱచేలిమాణిక్య మై కోర్కు లీడేర్తు సిద్ధాంజనంబ నై సిరు లానర్తు
హ్రావఁ గట్టినకామధేను వై ఫలియింతుఁ బెన్నిధానంబ నై ప్రియము సేతుఁ
గొంగుపసిండి నై చెంగలింపఁగఁ జేతుఁ బెరటికల్పకమ నై కరుణ మనుతు
వికటహేమాద్రి నై సింహియక్కఱఁ దిర్తుఁ బశుపుత్రపాత్రులఁ బ్రభులఁజూతు

తే. సంతకంబును భాస్కరాచార్యులకును, పందనోదారవినయసద్వర్తనలను
హితమొనర్చినవైశ్యుల కెల్ల ననుచు, గరుణ దీవించి వాసవకన్య మఱియు. 159

సీ. చండశరోద్ధౌచండశరోదగ్రమూర్తి నై మాలుతుఁ మొదలు ముట్టఁ
బ్రళయకాలకరాశముపావకోద్భవజ్వాల నై మాలుతుఁ నేలఁ గూల
గర్వమర్వారోగ్రశర్వీకరస్వామియాకృతిఁ గఱకుచు నజంగిపోవ
ఁబదానవమహాస్తంభకర్కశలన ద్దాభోః నై త్రుంకుఁ దల లనంగ

తే. భాస్కరాచార్యవద్యులఁ బ్రతిదినంబు, చుచికపూజల నలరింప కున్నవారి
ననుచు వైశ్యుల నియమించె నాగ్రహమున, గురుగొసెనవారిమనములు కలఁకవార.

క. మండలమున మనభాస్కర, శంశీకులం గొలువకట్టిపాపాత్ము లొగిం
జండాంతుఁడు గలకాలము, నుండును రతిఘోరనరకయోజిత లగుచున్. 161

క. రామునిబాణము రక్ష, స్తోమంబులఁ దప్పఁ జూచి త్రుంచినరీతిన్
భీమం బై నాశావము, తామసు లగువైశ్యవరులఁ దాఁకెను ననుచున్. 162

ఉ. ఇమ్మహిలో వణిక్కులబహిష్కృతి వేదెడి కమ్మవారిని
ద్రిమ్మరులై యధర్మగతిఁ దేజిన తూరుపునాటిగోతలు
న్నెమ్మి మడియకాపవటునిష్ఠురపావకదగ్ధదేగు లై
యిమ్ముగ భ్రష్టుతాచు జగ మెన్నఁ నుండు రథర్థవృత్తులన్. 163

క. దరువలు గోనలు ధరలోఁ, గరముగ నిర్మూల మగుచు గడుదుష్టగతిం
దిరుగుచుఁ జెడుదురు గా కలి, గురురముగ కాపమిచ్చెఁ గుంభిని యద్రువన్. 164

చ. కులమును బాయకమ్మదొరగోవలఁ దూరుపునాటిదుష్టులం
గలసి భుజించిరేని తమకంఠున వియ్యములందిరేనియుం
బలువిడి గోవధంబులును బ్రాహ్మణహత్యయు మద్యసేవయుం
జెలంగుచు మాంసభక్షణముఁ జేసిన పాపము చెందు వారికిన్. 165

గీ. మనకులాచారదూరుఁ దై మండలమునఁ, బాఠిపోయినయాహ్నాటచదియారెండు
గోత్రములవారు వంశసంఘుష్టు లగుచు, నర్వి నొక్కఁడు వర్ధిల్ల మండవలయు. 166

వ. అనుచు నవ్వాసవకన్యారత్నం బాత్మజనంబుల బంధువర్ధంబుల నాజ్ఞాపించి శ్రీనగ
రేశ్వరభాస్కరాచార్య పండితాజ్ఞాప్రతిపాలనంబు సేయుం డని బాలనగ
రంబులకుం చెల్లిపి వారల నాకురువున కొప్పగించి దేవప్రాహ్లాదశ్రీపాదపద్మా
రాధకు లై పుత్రమిత్రకళత్రపాత్రులతో వర్ధిల్లుదురు గాక యని దీవించి
మఱియును. 167

చ. క్రముకఘటంబు హస్తమునఁ గ్రతుకునఁ బట్టి మహోగ్రమూర్తి యై
సమదగఁగి శిలాస్థలి నశంకత ప్రక్కలుగాఁగఁ జేసి సు
భ్రమము చెలంగ ధీరగతిఁ బావకచంద్రపయోజమిత్రులుం
గ్రమమున నిత్యసాక్షు లని కన్నియ పల్కెను కాపవాక్యముల్. 168

- ఉ. వేదపురాణయుక్త మయి విశ్రుత మైనవశిష్టురాణసం
వాదము విప్రవర్ధము లవశ్యముఁ జెప్పఁగ వింట మేలు మ
ర్యాద లెఱుంగలేక మఱివాత్తులు గర్వమదాంధయుక్తి కూ
ద్రాదులచెంత విన్నఁ గులహాని యగు న్వసుధాస్థలంబునన్. 169
- గీ. విష్ణువర్ధనరాజుతో విగ్రహించి, చెలంగి యగ్నిప్రవేశంబు చేసినట్టి
నూటయెనుబండ్రుచరితంబు చూత్తుభంగి, విన్నవారికి మంశాభివృద్ధి యగును. 170
- వ. ఆని పలికి బ్రహ్మదేవు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 171
- క. మాకులమునందుఁ జక్కని, యీకన్నియపుట్టుకతన నిటు గావలనెన్
లోకేశ యంతనుండియుఁ, జేకొని యిటువంటినతుల సృజియించకుమీ. 172
- క. ఘనమగుమత్కులమునఁ జక్కనికన్నియ వలదు గుణము గలకాంతలు గా
జనియించఁజేయు మీశ్వర, యది ప్రార్థనచేసె వాసవాంగన కడఁకన్. 173
- వ. ఆని పలికి యాసింహపీఠంబు నుండి దిగ్గనలేచి యచ్చోటువదలి సాంద్రతరం బైన
మృగేంద్రనాదంబులు చెలంగ వికటాట్టహాసంబు చేసి ప్రస్ఫురితభుజాస్ఫలనం
బుచేసి సారెసారెకు విచ్చలవిడిగా మచ్ఛరంబులు పిచ్చలింప నవ్వాసవాంగన వీర
రసం బుప్పతిల్ల హుంకరించి వికవికనవ్వి కేకలువేసి పుట్టింటికిఁ బోయినతెఱుం
గునఁ గదలి యతిరయంబునఁ జని బహువిధాలంకారంబు లైన తమగమకంబుల
నెక్కి యార్చి వీరవ్రతు లైనసపత్నీకు లగువైశ్యవరులును జండబలప్రచండబలు
లును దమతమగమకంబు లెక్కివీరవ్రతు లై సాహసోల్లాసవీరావేశంబులఁ బ్రకా
శితసంరంభవిజృంభమాణు లగుచున్నసమయంబున. 174
- మ. కులభూభృన్నిచయంబు పెల్లగిలె దిక్కుంభేంద్రము ల్బిగిలె
గలఁగె న్నప్తసముద్రము ల్బదరె నక్షత్రేశ్వరుడున్ భీతిచే
నిలపెఁ జుక్కలు రాలఁ బక్షినివహం బేపార మ్రోసె న్నడిం
గలయం ధాత్రి వడంకె దేవగణము ల్లంఘించెనయ్యుగ్రతన్. 175
- వ. అంత విఘ్నేశ్వరనందినాశనందిమహాకాళవీరభద్ర విజయరుద్రఘంటాకర్ణదారుకర్ణ
ప్రముఖప్రమదగణంబులును బరమభాగవతులును సేవింప లక్ష్మీసమేతుండై శ్రీమ
న్నారాయణుండును నవబ్రహ్మదిక్పాలరుద్రాదిత్య నవగ్రహవసుమునిగణంబులును
ద్రయస్త్రింశతోక్తిదేవతలును యక్షరక్షపక్షిగరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధ
విద్యాధరసాధ్యాది సమస్తభేదరులును నుతింప బ్రహ్మయును రంభోర్వశీమేనకా
తిలోత్తమాదిదివ్యసురకామినీనికాయంబులు విమానంబుల నుండి నాట్యంబులు
నలుప నారదతుంబురులు వీణలు ధరియించి గుండక్రియ రామక్రియ మొదలైన
యరువదినాలుగురాగభేదంబుల గానంబులు సేయఁ బార్వతీసమేతుండును నందినా

హనారూఢుండును నాగపాశాంకుశడమరుఖడ్గవరవాభయకురంగాదిలాంఛనంబులు
ధరియించి వచ్చి భక్తవత్సలుండును ద్రిశేతుండును జగదాధారుండును సమస్తజే
వర్షిబ్రహ్మరిరాజగణసేవితుండును ననేకకోటిసూర్యజ్వాలాజ్వలత్ప్రభాభరిత దిగం
తరవ్యోమభూభాగుండును నై సదాశివుండు గగనమూర్ధంబున నిలిచి ప్రకాశించు
చుండె నయ్యవసరంబున. 176

క. ద్విితయో!త్తరశతసంజ్ఞిత, వితతమహాకుండచండవిభ్రమరేఖా
తతబహుళదహనదహన, స్థితఃపాకహరవము లెసంగ మింటం బొలిచెన్. 177

లయగ్రహి. మండైఁ దెనుమిణుఁగులులు ఖండములఁ దుండముల
నొండొరులఁ జెలఁగి శశిమండలము సుక్రన్
బాండుసుతదగ్ధపటుకాండపవనోగ్రశిఖ
మండలమహానియతమండకనకోద్య
క్కుండ దివిషజ్వలనమండితనమగ్రభయ,
దాండజకళోరజలజాండరుచిదీవ్య
చ్చండిమఘనానలమునిండి దశదిక్కులనఖండ
గతిఁ బొంగివడి మెండుకొనియుండెన్. 178

క. ఆకాలప్రళయోజ్జ్వల, భీకరకఠినాగ్నిఁ జూచి బెదరక కడఁకన్
జేకొని ధీరత తమగం, బాకంపింజంగ వాసవాంగన యంతన్. 179

వ. అనేకవిధంబు లగునిజకుండంబులమీఁద వీరపత్నిసహితుల నిజవైశ్యకులంబులవారి
నెల్ల నవలొకించి చండబలప్రచండులు మనతోడ గుండంబులఁ బ్రవేశించిరి,మఱి
యు వారలసంతతిజనంబుల కెల్లకాలంబును మీరలు వర్తనచేసి రక్షింపుఁ డని
యానతిచ్చి యనంతరంబ. 180

చ. ఘెడఘెడనార్చి కుండములఁ బేర్చినమంటలు మింట నంటఁగా
వడిఁ దగ హేమపుష్పమణివర్షము లద్భుతభంగిఁ జాలుగాఁ
గడువడి దివ్యతూర్యములు గ్రమ్మన మ్రోయ మహానలంబులొఁ
దడయక ధీర యై యుఱికెఁ దత్పరభంగి సురత్ నుతింపంగన్. 181

శా. హాహాకారము లుల్లసిల్లఁగ మహాహంకారనిశ్చంకు లై
బాహాటోపత నూటయిర్వరు వడిన్ భార్యాసమాయుక్తు లై
స్వాహా యంచు నమశ్శివాయ యనుచు న్నాతాగ్నిలోఁ దెల్లిన
న్నోహోధ్వానము లుల్లసిల్లె దివిషద్వ్యాహంబు లుప్పొంగఁగాన్. 182

వ. ఆసమయంబున. 183

చ. అనలము చల్ల నై జలములాశతకుండముల న్నమగ్ర మై
ఘనకమలాకరాకృతులు నైకొని యుండినఁ జూచి వైత్యులు

న్వనితలుఁ జిత్రభంగి తడివస్త్రము లొయ్యనఁ గట్టుకొంచుఁ బ
య్యన జలకేశి సల్పిరి మహావరసంభ్రమ లీల లుబ్ధుఁగాఁ.

184

వ. ఇవిధంబున నగ్నికుండంబులన్నియు నతిశీతలకమలాకరంబులకై వడి చెలువు మిగిలి
యున్నతఱి నమ్మహాజలంబులమీఁద సమీరజనితతరంగంబు లొయ్యనొయ్యనఁ బట్టి
యీఁదువారై సమస్తజనంబులు వెఱఁగందిచూడ నవ్వైశ్యులు పత్నీసమేతులై
గుండంబులు వెలువడి వచ్చి వైశ్యానరునకుఁ బెక్కువందనంబులు చేసి యిట్లని
వినుతించిరి.

185

కై వారగద్యము. జయజయ హవ్యవాహన జగత్త్రయసంసేవ్యమానచరణసరసీరుహాత్రి
తయశోభిత సప్తహస్త చతుశ్శృంగసంగతప్రభావిజృంభణమస్తకద్వయవిరాజ
మాన నమో వైశ్యానర తుభ్యం నమో దేవదేవ నమస్తే నమస్తే నమః.

186

వ. అని యనేకవిధంబుల నుతియించుచుఁ బునఃపునఃప్రణామంబులుసేయుచుఁ గర
కమలంబులు మొగిచి యార్చి పేర్చిన నయ్యగ్ని దేవుం డశరీరవాణిగ నిట్లనియె.

ఉ. మీ రతిపుణ్యవారిధులు మిమ్ము నకారణ మే హరింపఁగా

నేరక యున్నవాఁడ రజనీకరశేఖరభక్తి యుక్తులై

చేరి శివాపవర్గసుఖసిద్ధి రహించితిరేని నానిజా

కారముఁ జూడుఁ దంచు లయకాలదవాకృతి నిండి మండినఁ.

188

వ. సంతసిల్లి వైశ్యు లవైశ్యానరుం గనుంగొని యిట్లనిరి.

189

క. భువనంబుల సీతేజము, నవిరళమహిమం జనించు ననవరతంబుఁ

దివిజమునిలోకపూజిత, పవమానసఖుండ మమ్ముఁ బాలింపు దయఁ.

190

వ. అని నుతించి యుప్పొంగుచు.

191

చ. తడిసినచీర లూడ్చి నెఱిదారనిచీరలు గట్టి పుష్పము

ల్తుడిచి నవాంగరాగరసముఖ్యసుగంధశరీరులై కడు

న్వడిఁ దమగంబు లెక్కి తెగి వాసవకన్యయు నూటయిర్వరుం

దడయక తత్సతీమణులుఁ దత్పరమానసులై మహోగ్రతఁ.

192

క. శివశివశివయని పలుకుచు, బ్రవిమలసద్భక్తి నిలిచి పావకతతిలోఁ

గువలయము వణక నుఱికిరి, దివిజులు వెఱఁగంది పొగడ దిక్కులు నెదరఁ.

193

వ. తత్సమయంబున.

194

మ. కురిసెన్ దైవతపుష్పవర్షము మహాఘోషంబుతో మ్రోసె నం

బరపీఠి స్ఫురదుందుభిధ్వను లొగిన్ భర్తుండు కన్యామణి

న్వరవైశ్యాన్వయనాథుల స్ఫులలనావై శ్రేంద్రసద్భృత్యుల

న్వరుసం దోడ్కొని తద్విమానవిజరావాసాధ్యులం జేయఁగఁ.

195

కా. కైలాసంబున కేగి వైశ్యజనముల్ కైవల్యపాదంబునన్
 ఫాలాత్ముం దగఁ గొల్చి నిల్చిరి సుఖభ్రాజిష్ఠు లై లీలతో
 శ్రీ లింపారంగ వాసవాంగన జయశ్రీరుద్రశక్తిశ్వరి
 స్థిలాలాలితభంగిఁ గూడి వెలసె నిత్యప్రభావోన్నతిన్. 196

వ. ఆ ట్లవ్వాసవియు వైశ్యజనంబులు గుండంబులం బ్రవేశించినయనంతరంబ విష్ణువర్ధ
 నుండు వివాహకౌతూహలస్వాంతుండై తద్విరహతాపంబునఁ బొక్కుచు నిద్ర
 లేక యెట్టకేలకుఁ గనుమొనఁచుచునెడ నత్యంతదీర్ఘకరాళదంష్ట్రాభీకర యైనమృ
 త్యుదేవతం గని భయంపడి వెలుంగుచి లేచి ముందట సూక్ష్మక్రిమిభావంబుగా
 నుండుటం జూచి తనదుస్వప్నంబు మంత్రుల కెఱిగించి నిద్రలేక సత్కథా
 వినోదంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నంత నిక్కడ వేగుటయు. 196

గీ. అంధకారంబుచేతఁ జీకాకువడిన, ప్రజల కెల్లను సంతోషభరితముగను
 ధాన్యరునిమాత వచ్చె నేర్పడ ననంగ, నరుణుడుదయించె బ్రాగ్నికాభ్యంతరమున.
 వ. అనంతరంబ. 199

చ. తరుణవజ్జీగనంబులు పదంపడి దుఃఖితమోబిలంబులొఁ
 బరువడిఁ బ్రంగుఁ డై బ్రమసి పాల్పడ శోకముమాన్వ దట్టుండై
 కరుణ దలిర్ప వచ్చుసఖుకైవడి రాగము గప్ప దిక్కులం
 గరముగ నిండివర్వంగ వికర్తనుఁ డుద్భవమయ్యెఁ దూర్పునన్. 200

ఉ. ఆంకట విష్ణువర్ధనకృపాన్రచిభృత్యులు వీతనిద్రు లై
 కాంతలగేహము ల్పడలి గ్రమ్మనఁ దత్పురిసర్వసంధు ల
 త్యంతనిశాంతపారనికరాశ్వకరీంద్రవిరోధఘోష మై
 వింత లెదిర్చినం బెదరి విస్తయమందుచు విహ్వలాత్తు లై. 201

క. పడిఁ జనుచెంచి పురంబున, కడరంగా విష్ణువర్ధనాధిపునెదుటం
 గడగడవణుకుచు భయమునఁ, జడిముడిపడి విన్నపంబుచేసిరి యార్తిన్. 202

గీ. అవనినాథ పెండ్లి కాయత్తపదువార, పోలె వైశ్యవరులు పురములొనఁ
 గదలి మధ్యరాత్రి కాంతాసమేతు లై, కన్యతోడ నన్నిఁ గాలి రవిన. 203

చ. స్ఫుటకఠినోగ్రవార్త చెవి సోకినయంతన ఘోరభంగిగాఁ
 బటపటఁబాసి మస్తకము భంజిత మై కడుఁ బెక్కువ్రయ్య లై
 పటుగతి నుగ్గులై పడఁగఁ బల్కఱుఁ గన్యకకాపసూలిచేఁ
 గుటిలుఁడు విష్ణువర్ధనుఁడు గూలె ధరిత్రి విచిత్రరూపతన్. 204

వ. ఇట్లు శిరంబు పగిలి భూమిం గూలినఁ దత్తణంబ. 205

క. ఉర్రీపతి యప్పుడు గంధర్వునిరూపంబు దాల్చి తద్దయంబేడక
 స్వర్గజనంబులుఁ జూడఁగ, గర్వంబున దివికినేగె గౌతుక యెడమన్. 206

వ. అంతః బెనుగొండపురంబునం దవశిష్టవైశ్యశ్రేష్ఠులు బాలనగరంబులుఁ బుణ్యాం
గనలు బాలికలు నానాజనంబులు శోకాతురులై యనేకవిధంబుల విలపించు
చున్నంజూచి భాస్కరాచార్యుండు దుఃఖోపశమనంబులగువాక్యంబుల నిట్లనియె.

చ. జ్వలనముఖంబున న్నిలిచి వైశ్యులు చేసినసాహసక్రియం
జలరుహసరభవాదులకు శక్యముగానిపదంబు గలె మీ
కులము పవిత్ర మై వెలసెఁ గుంభినియందును గీర్తి నిల్పె మ
ర్త్యులకును గర్త బంధములు త్రోవఁగ రా దెటువంటివారికిన్.

208

చ. మనముల శోకదైన్యములు మానుఁడు బంధుకళత్రమిత్రనం
దనులను భక్తితోఁ బ్రతిదినంబును రక్షణమాచరింపుఁ డిం
కను భవదీయమాతృజనకప్రియకార్యము లార్థవైహికా
దినీజకులచితక్రియలు ధీరతఁ జేయుఁడు చింత లేటికిన్.

209

వ. అనుచు బహువిధంబుల బాలనగరంబుల ననునయించిన వారలు దుఃఖంబులు మాని
నిజగృహంబులకుఁ జనిరి. తదనంతరంబ వారలచేత భాస్కరాచార్యులు విధ్యుక్త
ప్రకారంబుల నుత్తరక్రియలు సేయించి శోకం బుడిపి కాశీగయాప్రయాగలకుఁ
దోడ్కొని చని యచట స్నానంబులు సేయించి మఱియు భూమింగలయుత్తమ
తీర్థక్షేత్రంబులకుం గొని చని యచ్చటచ్చట వారలచేత స్నానదానాది
కృత్యంబు లాచరింపఁజేసి పెనుగొండపురంబునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి కన్యాశక్తిని
బ్రతిష్ఠ సేయించి యనంతరంబ తమపితృనామాంకితంబు లగు శివాలయంబులు
నిర్మింప నాజ్ఞాపించి తటాకంబులు కల్పితంబులుచేయించి వనంబులఁ గల్పించి
యఖండంబు లైనదీపంబులు పెట్టించి సప్తసంతానంబులు గావించి తత్పుణ్యవిశే
షంబున శ్రీనగరేశ్వరజనార్దనవాసవకన్యకాకృపావిశేషంబులఁ దమయాశీర్వచ
నంబులను మిత్రపాత్రాభివృద్ధి యగునట్లు దీవించి తదనంతరంబ తత్ప్రకారంబున
సుఖులై మీవారందఱు నూటయిబ్బండు నగరస్వాములు తమతమపితృమాతృ
ప్రీతికరంబు లగుపనులు నడపించుచు బహువిధంబు లగుద్రవ్యంబులు విప్రకవి
గాయక దీనజనులకు నొసంగుచు సకలవ్రతంబు లాచరించుచు సంతతివిరహితం
బగునొక్కగోత్రంబు దక్కఁ దక్కిననూటొక్కగోత్రంబులవారలు సుఖంబుండి
తవి సౌలంకాయనముని యానతిచ్చిన విని యమ్మహాత్మునకు దండప్రణామంబు
లాచరించి వైశ్యులు నిజాశ్రమంబులకుం బోయి రని చెప్పి శిష్యసమేతుండై
శ్రీమికారణ్యంబునకుం జనియె సేపుణ్యకథ వినినవైశ్యులకు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి
యగు నిది వినుటకుఁ గ్రమవిధానంబు వివరించెద నెట్లనిన. పురాణప్రారంభకాలం
బున శక్త్యనునరణింబుగా ప్రహ్లాదభోజనంబు చేయించి పురాణజ్ఞునకు నొక్క

యచితాసనం బిచ్చి కూర్చుండ నియోగించి వైశ్యజను లందఱును వచ్చి పందనం బాచరించి భక్తివిశ్వాయుక్తు లై శ్రద్ధచే వినుటకుఁ గూర్చుండవలయుఁ బురాణ పుస్తకమునకు మొదట రెండఖండములు కల్పించి ధూపదీపనైవేద్యముల నర్పించి పురాణం బుపక్రమింపవలయుఁ బురాణశ్రవణానంతరంబునఁ బునర్ధూప దీపనైవేద్యతాంబూలాదులఁ బూజించి పుస్తకంబు గట్టవలయు నిదిక్రమం బీ క్రమంబునఁ జదువక వినక దుర్మదంబున విధిరహితంబుగా నాచరించినజనంబులు బురాణశ్రవణఫలంబు లభింపక పాపాత్ములగుదురు. ఇదియునుగాక శాంతిచేయు స్థలంబులు వినుండు. పార్వతీపరమేశ్వరవివాహఘట్టంబునకు వైశ్యులు పుర ప్రవేశంబుచేయు సమయంబునను వాసవాంగనాజననంబునను గోత్ర సంకేతలిఖిత కాలంబునను శాంతిచేయవలయును. దంపతీపూజలుచేయవలయుఁ గుండప్రవేశ ఘట్టంబునఁ జేయవలసినశాంతి వినుండు. వైశ్యులందఱుఁ గలరో యందఱు గృహ మర్యాదప్రకారంబున వాయనదానంబును దంపతీపూజయు గోదానంబులును బ్రాహ్మణభోజనంబులును విశేషించి చేయవలయుఁ బురాణశ్రవణానంతరంబున యథాశక్తి బ్రాహ్మణభోజనంబును బురాణజ్ఞునకు దివ్యవస్త్రమాల్యాదులచేఁ బూజించి యథాశక్తి సువర్ణపుష్పంబు లాసంగి కలమంత్రాక్షతలు గైకొని పురాణంబు శాంతిపూరింపవలయు నీక్రమంబున నడపవలయు నిదిపురాణశ్రవణక్రమంబు దీనిచే వైశ్యులకు నకలసంపత్సమృద్ధియుఁ బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియును గంగాది సమస్తనదిప్రసాదపుణ్యంబును గలిగి వాసవాంబికాకటాక్షంబున సుఖంబుండురనిన విని నంతపిల్లి బాలనగరంబులు తత్కృమంబు నిలిపి రని చెప్పి.

210

శేకయమాళవద్రవిళకేరళగూర్జరముఖ్యపట్టన
ప్రాకటకీర్తివర్తనులు బంధుజనావనపాకశాసనా
నోకహము ల్తహమతు లనూనకృపాకరు లందుశేఖర
శ్రీకరవిష్ణుపాదసరసీరుహభృంగము లూరుసంభవుల్.

211

గొలిసి.

కలశజలధికన్యాకాంతపాదాబ్జలిప్తా
న్మలయజఘనపంశోన్మగ్నఫాలస్థరేఖా
విలసితఘనచిహ్నవిష్కృతల్పిష్కృతంశో
జ్వలవరమతిమంతల్ శాంతు లీవైశ్యు లుర్విక్.

212

సంపదవృత్తము.

పేందనాగతామరేంద్రబృందచారువర్ణనా
నందనూర్ణమానసాబ్జనవ్యభవ్యవిక్రమా
కుందచంద్రికాప్రకాశకోమలాంగశోభితా
నందివాహనాధిరూఢనాగభూషణోజ్జ్వలా.

213

వనమయూరవిరాజితము. —

పంకజలోచనపద్మజశక్రశుభప్రదనూతనపద్మపదా
శంకరశర్వలసద్గుణచంద్రశతాంకవృషభజచారునటా
కింకరరక్షణకేళికలాకలకేళిమలాససుకీర్తిధరా
న్యంకుశరామరసారదముఖ్యవినాయకపండితవివ్యపదా.

214

గద్యము. ఇది శ్రీనరసైవిలాసచరణసరసేరుహవివృందమకరందబిందుసంజోహ
మాధురీమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాసబొల్లనార్యశనూజవర్య శ్రీగురు
భాస్కరాచార్యప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణం బనుపేర విలసిల్లకన్యకాచరి
త్రంబునందు వైశ్యులు రాజుచేసినకాపట్యంబు విసుటయు వచ్చినరాజదూతలకు
నివాసంబులు గల్పించి వారాంగనాలోలు లొనట్టుగాఁ జేయఁటయు హోమకుండ
ప్రవేశంబుచేయుటకు నిశ్చయించి గ్రామంబునఁ జాటఁ బంచుటయుఁ దద్వార్త
విని యార్చుటపన్నిద్దఱు పలాయితు లగుటయుఁ దక్కిననన్నూట యిబ్బండ్రు
వీరకంకజతాంబూలంబు లందుటయు నిజగోత్రలిఖితంబులును భాస్కరాచార్య
దానపత్రక్రమంబును బాలనగరంబులకు వైశ్యులు కలభర్తంబులు నూచించు
టయు వాసవకన్యకాసమాధానంబును మరశ్మింగారంబును వీరనసంతంబు లాడు
టయును గుండప్రవేశంబును విష్ణువర్ధనుమరణంబును మురాణక్రవణశ్రమ
సంవిధానంబును బాలనగరంబులు నుఖం బుండుటయు ననుకథలం గల యష్టమా
శ్వాసము సర్వంబును సంపూర్ణము.

వైశ్యపురాణము సంపూర్ణము.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

— వచన గ్రంథములు. —

ప్రతి 1-కి ర్పు. అ.

ఆంధ్ర వచనభాగవతము, ద్వాదశ		
స్కంధములు, ఒకే సంపుటం	9	0
„ మూడు సంపుటములు	10	8
ఆంధ్ర వచనభారతము—		
„ ఆదిపర్వములు	4	0
„ ఆరణ్యపర్వము	4	0
„ విరాటోద్వేగపర్వము	4	0
„ భీష్మద్రోణపర్వములు	4	8
„ కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వ		
ములు	3	0
„ శాంతిపర్వము	5	8
„ ఆనుశాసనికము మొదలు		
స్వర్గారోహణపర్వము		
వరకుగల సంపుటము	4	8
ఆంధ్ర వచనవాల్మీకి రామాయణము,		
2 సంపుటములు (అచ్చు)		
ఆంధ్ర వాఙ్మయచరిత్రసంగ్ర		
హము	1	12
ఆంధ్ర కవిత్వచరిత్ర, బసవరాజు		
అప్పారావుగారిది	1	12
శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి		
ఆంధ్ర కవిజీవితములు	4	0
అతనియొక్క నైట్సుకథలు	1	4
న్యాయవిచారణ, ప్రహసనం	0	4
తులసీదాసు రామాయణము	12	0
తిలకుగారి నెక్కువరిటీకేసు,		
ఉపన్యాసములు	0	14

ప్రతి 1-కి ర్పు. అ.

ద్వాదశోపనిషత్తులు, వచనం అచ్చు		
భారతరమణీమణులు, 1 భా॥	0	12
డిటా రెండవభాగము	0	10
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	0	8
శ్రీమహాభక్తవిజయము,		
నూతనము ద్రితము	8	0
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరి	0	12
పంచతంత్రము, వచనము	0	12
నవనాథభక్తులచరిత్ర	2	8
నీతిరత్నాకరము	0	12
సంగ్రహరామాయణము	1	0
సంగ్రహభారతము	1	8
సంగ్రహభాగవతము	1	8
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు		అచ్చు
పతివ్రతలచరిత్రలు	2	8
దక్కనుపూర్వకథలు	2	8
భోజానికథలు	0	8
హితోపదేశము, సులభ కైలి	0	12
భోజకాళిదాసకథలు, 1 భా॥	0	12
„ 2 భా॥	0	12
తెనాలిరామలింగనికథలు,		
జీవితము	0	6
సంస్కృతనాటకకథలు	2	0
దశకుమారచరిత్రము	2	0
మదనకామరాజుకథలు,	0	14

	ప్రతి 1-కి ర్వు. అ.	
రాజశేఖరుడు, గోపాలుడు	0	8
విక్రమార్కునికథలు	0	8
చార్ దర్విషకథలు	0	8
తాతాచార్యులకథలు	0	6
మైద్యులకథలు	0	4
బేతాళునికథలు	0	8
వీరాంగనలు	0	12
పరమానందశిష్యులకథలు	0	3
నలుగురుమంత్రులకథలు	0	4
అయిదుగురుదొంగలకథలు	0	6
రేచుక్కపగటిచుక్కకథ	0	3
సత్యసేనవిజయము	0	6
ఋషులచరిత్ర	0	8
పురాణగాథలు I	0	12
II	0	12
బాజీరాయని చరిత్ర	అచ్చు	
రఘువంశకథ	0	8
విక్రమార్కుచరిత్ర	1	0
వివేకానందవిజయము	2	8
పరిష్యావినోదకథలు	0	12
ఈశబుసీతికథలు, 1-వ భా॥	0	8
డిటా 2-వ భా॥	0	12
పంజాబుఅల్లరి	0	8
శుకసప్తతికథలు	0	6
మర్యాదరామన్నకథలు	0	3
మైరావణచరిత్ర	0	1
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	అచ్చు	
అనంతసాగరము, బుక్కరాయ		
సముద్రచరిత్ర	0	12
ప్రహ్లాదచరిత్ర, ప్రతిమలతో	0	6
" "	0	6

	ప్రతి 1-కి ర్వు. అ.	
నల	"	0 8
సావిత్రి	"	0 6
హరిశ్చంద్ర	"	0 8
— నవలలు. —		
సీతారామము		1 8
ఐవన్సో, నవల		0 8
మదాలస	" (అచ్చు)	
సుజనరంజని	"	0 8
విజ్జలదేవి	"	1 8
ఉన్మాదిని, నవల		0 4
రాధారాణి	"	0 4
అస్తమయము	"	2 0
దుర్గేశనందని	"	0 12
కపాలకుండల	"	0 12
లక్షణ	"	0 12
టిప్పసుల్తాన్	"	1 8
లీల	"	0 6
రాజర్షి	"	1 8
తారాబాయి	"	1 0
దిలారామ	"	1 8
కోవలన్ కన్నకి		0 12
మనోహరి	"	0 14
వీరబాల	"	0 8
ఆనందమత	"	1 0
లాలాబాయి	"	0 8
ఆంధ్రరాష్ట్రము	"	1 8
రోషినార	"	0 12
బాలాదిత్య	"	3 0
దేశభక్తుడు		1 8
శంభుతోనొకనాటిసహవాసం		0 4
చంద్రగుప్తుడు, నవల		2 8

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

ప్రతి 1-వ భాగము.

శ్రీమదాంధ్రభారతము - వర్ణకావ్యము: —

7 సంపుటముల ప్రతి	...	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి	...	13	0
ఆది, సభాపర్వములుగల	సంపుటము	...	2 0
ఆరణ్యపర్వము	...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	"	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	"	2	0
కర్ణశల్యసౌత్తికస్త్రీపర్వములు	"	2	0
శాంతిపర్వము	"	2	0
ఆశుకాసరిక, ఆశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్ణారోహణ			
పర్వములుగల సంపుటము	...	2	0
ఆదిపంచకము,	వికటసంపుటము	...	5 8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	"	...	3 12
శాంతిసప్తకము	"	...	3 12
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణకాస్తిగారిది	...	0	8
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము	...	0	12
తెనుగుసమస్యలు, చక్కనికూర్పు	...	0	2
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	4	0
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార భూర్జవికృతము	...	0	8
లంకావిజయము (రావణదమ్మియము) సటీక, సింహాస్థానము, లక్ష్మణకవికృతము	...	1	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, మేలుప్రతి	...	1	0
ఉత్తరరామాయణము, కంకంబి. పాపరాజప్రణీతము	...	2	0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కనికూర్పు	...	3	0
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైన			
పద్యము, కవనము మిక్కిలిసంపు, వీరిక అతివిపులము	...	7	8
మొల్ల రామాయణము, చిన్ననైజున పెద్దక్షరములతో చక్కని ముద్రితము	...	0	10
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	1	12
అచ్చతెనుగురామాయణము శుద్ధప్రతి	...	1	4
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతుల			
కన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది.	...	5	8
డిటో మేలుప్రతి, రెండువాల్యములు	...	7	8
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, మూడువాల్యములు	...	9	0

మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల. రామస్వామికాస్త్రి గారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్న సైజున మేలుకాకితములమీద గుట్టుమైన అక్షరములతో చక్కగ ముద్రించియున్నాము.	...	2	0
మనుచరిత్రవిమర్శనము, శ్రీ చినసీతారామస్వామికాస్త్రి కృతము. అత్యద్భుతము లగు క్రొత్తవిషయము లనేకము లందుగలవు	...	1	0
మనుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు	...	4	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	10
డిటో కాలికోబైండు	...	0	14
కళాపూర్ణోదయము, వళసరి కాకితములు	...	2	4
రాఘవపాండవీయము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	2	0
కాశీఖండము, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	1	8
కవికర్తరసాయనము, మాంధాతచరిత్ర	...	1	8
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	0	10
విజయనిలాసము, చేమకూర పేంకటకవి	...	0	8
రంగరాయచరిత్రము, దిట్టకవి, నారాయణకవిప్రణీతము	...	0	8
రామాభ్యుదయము, ఆయ్యలరాజు రామభద్రకవికృతము	...	1	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవికృతము	...	0	6
సీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవికృతము	...	0	4
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవిప్రణీతము	...	0	12
ఆనిరుద్ధచరిత్రము, కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము	...	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిప్రణీతము	...	1	4
భోజరాజీయము, ఆనంతామాత్యకృతము	...	1	2
బసవపురాణము, పిడుపర్తి సోమనాథప్రణీతము	...	2	4
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవికృతము	...	1	2
మంచతంత్రము, నారాయణకవికృతము	...	0	12
డిటో పేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	4
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, అనేక నూతనాంశములు చేర్చి చిన్న సైజున ముద్రించినారము, సటీక, వివరణము మిక్కిలి విపులము.	...	2	0
ఈవఱకు ప్రకటితమైన ప్రతులకన్న బాగుగనున్నది. సాధారణప్రతి	...	3	8
డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబైండు	...	1	0
శైమినిభారతము అశ్వమేధపర్వము, చక్కనికూర్పు	...	1	8
ఉత్తరహరివంశము, నాచన సోమనాథకృతము	...	3	0
హరివంశము, ఎఱ్ఱాపెగ్గడ, క్రొత్తకూర్పు	...	3	0

వావిళ్ల. రామస్వామికాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

